

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

პასტანბ VI-ის სტამბის გამოსემები (1709-1722)

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის
კოლექციის აღწერილობა

შემდგენელი ღალი მაჩაიძე

თბილისი
2009

UDC: 017.1: 655. 11 (479. 22)

საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში დაცული პირველი ქართული სტამბის გამოცემების აღწერილობა იბეჭდება მეფე ვახტანგ VI-ის მიერ 1709 წელს დაარსებული სტამბის 300 წლის იუბილესთან დაკავშირებით.

ვიმედოვნებთ, წიგნი სამსახურს გაუწევს ძველი ქართული გამოცემებით დაკომპლექტებული ბიბლიოთეკებისა და მუზეუმების თანამშრომლებს, სასულიერო პირებსა და ერის წიგნადი საგანძურის გაცნობის მსურველთ.

რედაქტორები: მიხეილ ქავთარია
ფერიდე კვაჭანტირაძე

ISBN 978.9941-0-1803-9

© საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნინასიყვაობა

სამი საუკუნის წინ თბილისში ამოქმედდა ევროპულად გამართული ქართული სტამბა, პირველი საქართველოსა და მთელს კავკასიაში. ეს მოხდა ქართლის განმგებლის, შემდგომში მეფე ვახტანგ VI-ის “შრომითა ფრიალითა”. აქ დაიბეჭდა იმდროინდელი საგამომცემლო მიღწევებისა და ქვეყნის მოთხოვნების შესაბამისი წიგნები, უმეტესად სასულიერო შინაარსის, ასევე სასწავლო და სამეცნიერო. აქვე განხორციელდა შოთა რუსთაველის უკვდავი “ვეფხისტყაოსნის” პირველი გამოცემა.

პირველმა სტამბამ იარსება ხანმოკლე პერიოდით (1709-1722 წწ.). ჩვენამდე მოღწეული და აღნუსხულია მისი 20 გამოცემა. ისინი საუკეთესონი არიან ძველნაბეჭდ ქართულ წიგნთა შორის: განსაკუთრებულია ვლახეთიდან მოწვეული ოსტატის – მიხაილ იშტვანოვიჩის ნამოღვაწარი (1709-1711 წწ.). პირველი ქართული სტამბის გამოცემათა გამორჩეულობას განაპირობებს ხარისხიანი ქალაღდი; გექსტის განლაგების მაღალმზაგერულობა; სხვადასხვა ზომის, მშვენიერი და აღვილად საკითხავი ნუსხური თუ მხედრული შრიფტები; ორნამენტული საზენაო ასოები; ჩართული გრაფიურები, თავსართ-ბოლოსართები, უხვი და კომპოზიციურად მრავალგვარი გექსტის გამყოფები და ჩარჩოები.

ვახტანგისეული სტამბის გამოცემების შემორჩენილ ეგზემპლართა რაღდენობა გვაფიქრებინებს, რომ შეღარებით მეგი გამოსულა “უპირველეს ყოველთა” დაბეჭდილი “სახარება” – ქრისტიანთა უმთავრესი წიგნი, ასევე საღვთისმსახურო “კონდაკი”. ეკლესიის საჭიროებათა გათვალისწინებით, რამღენჯერმე მოუხდათ “ლოცვანის”, “ქამნისა” და “ღავითნის” დაბეჭღვა.

ღიღი ხანია, ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა ძველნაბეჭდი ქართული გამოცემების უმრავლესობა, მათ შორის ვახტანგის სტამბის საუცხოო ნამუშააკეიც. უფრო მეგ ძველ ქართულ წიგნს შეიწირავღა ისტორიული ძნელბეღობა და ქამთა სეღის დაუნღობღობა, რომ არა XIX საუკუნის მიწურულს ჩამოყალიბებული “ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცეღებელი საზოგაღობა” და “თბიღისის საეკლესიო მუღბეუმი”, ასევე XX საუკუნის დასაწყისში დაფუღნებული “საქართვეღოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგაღობა”. მათ მრავალი სასიკეთო საქმე გააკეთეს მამუღისათვის. მათვე მოიღიეს ქართული გამოცემები, შეაგროვეს და დაიცვეს ისინი თავიანთ წიგნსაცავებში; აღრიცხეს და გამოაქვეყნეს ამ ფონღების მოკლე აღწერიღობანი. 1905 და 1911 წღღებში გამოცემული კატაღოგებით ღავით კარიჭაშვიღმა გააცნო

სამოგადოებას “ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი სამოგადოების” ყველაზე მრავალროცხოვანი ფონდი. გასული საუკუნის 30-იან წლებში საჯარო ბიბლიოთეკაში შეადგინეს თბილისის ბიბლიოთეკათა ქართული წიგნების შეერთებული კატალოგი; სახელმწიფო მუზეუმში კი სიების სახით აღრიცხეს ძველი ქართული წიგნები. ამ ფონზე გაჩნდა იდეა სრული ბიბლიოგრაფიის შედგენისა. ეს ფასდაუღებელი საქმე აღსრულდა “წიგნის პალატის” თაოსნობით. ბიბლიოგრაფიის შემდგენლებმა საფუძვლად მიიჩნიეს “ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი სამოგადოების” ბიბლიოთეკის ფონდი. ბაბა შეაჯერეს და შეაგეს საქართველოსა და საბჭოთა კავშირის 18 მნიშვნელოვან ბიბლიოთეკაში მოპოვებული მონაცემებით. ამ სამუშაოს შედეგად, 1941 წელს გამოვიდა “ქართული წიგნი”. ტომი I. ბიბლიოგრაფიაში შეღარებით ვრცლად აღწერილი ძველნაბეჭდი, იშვიათი წიგნები, და რა თქმა უნდა, ვახტანგის სტამბის გამოცემებიც.

იმჟამად ვერ უნახავთ და დღემდე მიუკვლეველად რჩება წიგნმცოდნეობით წყაროებში დასახელებული 1709, 1710 თუ 1712 წლის “დაუჯდომელი”, “ლოცვანი ანბანითურთ” და “კვერექსი”. სამაგიეროდ, პირველად აღმოაჩინეს და აღწერეს ვახტანგის სტამბის შემდეგი გამოცემები: 1. ნუსხური “დავითნი”, ძალზე დაზიანებული, უთავფურცლო და იმ დროისათვის ერთადერთი ეგზემპლარი, გამოვლენილი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. წიგნი მიიჩნიეს 1709 წლის გამოცემად; 2. 385 გვერდიანი მხედრული წიგნი, ხარვეზიანი, უთავფურცლო, საწყის, მე-3 გვერდზე დაფიქსირებული თარიღით – 1710 წელი. ბიბლიოგრაფიაში აღწერილია მე-10 ნომრად, მიჩნეულია “ქამნად”. (აქ ერთგვარი გაუგებრობაა: 1710 წლის ნუსხური “ქამნი” – N 11, თავფურცლის თანახმად, პირველი გამოცემაა. ამიგომ აღნიშნული მხედრული წიგნი, თუ ის მართებულადაა სახელდებული, მეორე გამოცემა უნდა ყოფილიყო, მაგრამ თავფურცლისავე მონაცემით 1717 წლის ნუსხური “ქამნი” არის “აწ მეორედ დაბეჭდილი”). 3. 1716 წლის “დავითნი”. იმ დროისათვის ერთადერთი მოძიებული ცალი რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიაში.

არსებობდა ინფორმაცია ვახტანგის სტამბაში ბიბლიის დაბეჭდვის მცდელობის შესახებაც (1709-1722 წწ.). “ქართული წიგნის” შემდგენლებმა პირველად აღწერეს ეს უთავფურცლო, აკეფალური და დაუმთავრებელი გამოცემა – “წიგნი წინასწარმეცველთა და სახარება”.

პირველი ცდა ამ სტამბის მშენიერი ნამუშავევის კვლევისა არის 1952 წელს გამოცემული შ. კვასცხავის “ქართული წიგნის გრაფიკული ხელოვნება. ვახტანგ VI-ის სტამბის წიგნი”. ნაშრომში განხილულია გამოცემების მხატვრულ-პოლიგრაფიული სახე და წიგნთა კამბულობის თავისებურებანი. 1955 წელს გამოიცა ქრისტინე

შარაშიძის უაღრესად მნიშვნელოვანი მონოგრაფია: “პირველი სტამბა საქართველოში (1709-1722)”. ქართული წიგნბეჭდვის ზოგადი ისტორიისა და საქართველოს იმდროინდელი ვითარების ფონზე, აქ საფუძვლიანადაა გაშუქებული ამ სტამბის დაარსება, ლეგალურადაა აღწერილი და მიმოხილული მისი გამოცემებიც. არაერთი სხვა საყურადღებო ნარკვევი გამოქვეყნდა გასულ საუკუნეშივე, ვახტანგის სტამბის საიუბილეო თარიღთან დაკავშირებით. ამის გამო, პირველი სტამბის გამოცემები თითქოს ნაკლებად საჭიროებდნენ კვლევას, მაგრამ ეროვნული ბიბლიოთეკის ეგზემპლართა საფუძველზე წარმოხინდა როგორც არსებულ აღწერილობათა ცალკეული უზუსტობანი, ისე ზოგი გამოცემის უცნობი ვარიანტი. გარდა ამისა, ყურადღებას იქცევენ და წარმოჩენას ითხოვენ: გამორჩეულად ძვირფასი ყდები; უმნიშვნელოვანესი ინფორმაციის შემცველი მინაწერები; უიშვიათეს ბეჭდურ გამოცემათა თუ საუცხოო ხელნაწერთა დანართ-ჩანართები; ისტორიულ პიროვნებათა ავტოგრაფიანი წიგნები. ისინი ცხადყოფენ, რომ წიგნალი საგანძურის წარმოსაჩენად, ყოველი გადარჩენილი ეგზემპლარის აღწერა, შესწავლა და გამომშვეურება ისევე აუცილებელი და საშური საქმეა, როგორც თვით გამოცემების მოძიება-აღნუსხვა და შეერთებული კატალოგის შექმნა; თვალსაჩინო ხდება, რომ ძველნაბეჭდი წიგნები ეროვნული კულტურის უნიკალურ ძეგლებს წარმოადგენენ და მუდმივად საჭიროებენ განსაკუთრებულ ყურადღებასა და დაცვას.

პირველი ქართული სტამბის 300 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, ვაქვეყნებთ ვახტანგისეული სტამბის გამოცემების ეროვნული ბიბლიოთეკის კოლექციის აღწერილობას. მათ შორისაა ყოფილი “წიგნის პალატის” შემოერთებული ფონდიც. წარმოდგენილი წიგნი ნაწილია იმ შრომისა, რაც იშვიათ გამოცემათა განყოფილებაში განხორციელდა განყოფილების უფროსის, ფერიდე კვაჭანტირაძის ინიციატივითა და ხელმძღვანელობით. შესწავლილია 1629-1817 წლებში საქართველოსა თუ საზღვარგარეთ დაბეჭდილი ქართული გამოცემების ბიბლიოთეკაში არსებული ყველა ეგზემპლარი.

ვახტანგის სტამბის გამოცემათა იშვიათობის აშკარა დასტურია ისიც, რომ ბიბლიოგრაფიასა და ქრ. შარაშიძის მონოგრაფიაში აღწერილი 20 გამოცემიდან ხუთი ქვეყნის უმდიდრეს წიგნსაცავს, ეროვნულ ბიბლიოთეკასაც არ გააჩნია. ესენია: 1. 1710 წლის “კამნაღ” მიხნეული მხედრული 385 გვერდიანი წიგნი; 2. “ღავითნი” 1716 წლის; 3. “ლოცვანი” 1717 წლის; 4. “კურთხევა ეკლესიისა” 1719-1720 წწ. და 5. “კამნი” 1722 წლის. ბიბლიოგრაფიის 1 ტომის გამოცემიდან ღდემდე, ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში, ბიბლიოთეკას მხოლოდ 1709 წლის უიშვიათესი “ღავითნი” შეემატა, ისიც 1985 წელს. ეს წიგნი უფრო ლეფექტურია, ვიდრე ბიბლიოგრაფიაში აღწერილი თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის წიგნსაცავში აღმოჩენილი ცალი. წარმოდგენილ ნაშრომში აღწერილია დანარჩენი 15 გამოცემის 74 ეგზემპლარი. აქედან 7 ერთეული ეკუთვნოდა ყოფილ “წიგნის პალატას”, 42 “ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას”, რომლის წვლილიც განუმომელი იყო ქართული წიგნის, ქართული კულტურის ამ ძვირფასი განძის გადარჩენაში. აღნიშნული საზოგადოების გაუქმების შემდეგ (1927 წ.), მისი წიგნსაცავ-მუზეუმი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს გადასცეს, 1937 წლიდან კი ეროვნულ ბიბლიოთეკას მიაკუთვნეს წიგნალი ფონდი. აქ ისინი გადანაწილდა სხვადასხვა საცავში. ჯერკიდევ 1941 წლიდან თამარ მაჭავარიანმა დაიწყო ამ ფონდიდან ილია ჭავჭავაძის პირადი ეგზემპლარების მოძიება და ამოკრება, გამოსცა კატალოგიც, რომლის მეორე, შევსებული გამოცემა, ქართველოლოგიის განყოფილების თანამშრომლებმა განახორციელეს 1987 წელს. საქმე საბოლოოდ დასრულდა ამჟამად საბიბლიოთეკო რესურსების დაცვის დეპარტამენტის დირექტორის, ლევან თაქთაქიშვილის ხელმძღვანელობით. “წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების” წიგნალი ფონდის ისტორიული მნიშვნელობის გათვალისწინებით, მანვე განიზრახა და დაასაბუთა მისი ეგზემპლარების თავმოყრის აუცილებლობა. ეროვნული ბიბლიოთეკის საინვენტარო წიგნთა მონაცემებზე დაკვირვების შედეგად, თაქთაქიშვილის მიერ შემუშავებული მეთოდით, ამოიკრებილ წიგნებს მიეცათ აღდგენილი ნომრები. მათი ძირითადი ნაწილი ბიბლიოთეკის საარქივო ფონდში განთავსდა, იშვიათ გამოცემათა განყოფილებაში კი ილია ჭავჭავაძის, დიმიტრი ბაქრაძისა და დავით ჩუბინაშვილის პირადი კოლექციებია.

დავით ჩუბინაშვილისეული წიგნები ძველნაბეჭდი ქართული გამოცემების საუკეთესო ფონდს წარმოადგენს. იგი მოიცავს მრავალმხრივ გამოირჩეულ ეგზემპლარებს ლექსიკოგრაფ ნიკო ჩუბინაშვილისა და ქართული სამეფო კარის წევრთა ბიბლიოთეკებიდან. აქ ნახავთ: ვახტანგის სტამბის პირველნაბეჭდ “სახარებას”, 1710 წლის უიშვიათეს “ლოცვანს”; 1710 და 1717 წლის “კამნებს”; 1721 წლის “ქმნულების ცოდნის წიგნს” – თარგმნილსა და გამოცემულს ვახტანგ მეფის მიერ. ამ კოლექციას ამშვენებს: “წიგნი წინასწარმეცველთა და სახარება” – ეროვნული ბიბლიოთეკის ერთადერთი ცალი, სულ აღრიცხული 3 ეგზემპლარიდან; 1712 წლის “ვეფხისტყაოსნი”, დავით რექტორის (ალექსი-მესხიშვილის) ავტოგრაფით. მინაწერი სტროფების მნიშვნელობით; მშვენიერი კალიგრაფიით შევსებული ტექსტითა და აღდგენილი გაფორმებით ეს წიგნი საუკეთესოა ბიბლიოთეკის 5 ცალს შორის. ეროვნული ბიბლიოთეკის ფონდში ვახტანგის სტამბის წიგნთაგან გამოირჩევა 1713 წლის “კურთხევანი”. ნაკრები ფურცლების აგება და შედგენილობა აქ არსებითად განსხვავებულია, ლიტერატურაში ცნობილი აღწერილობისაგან.

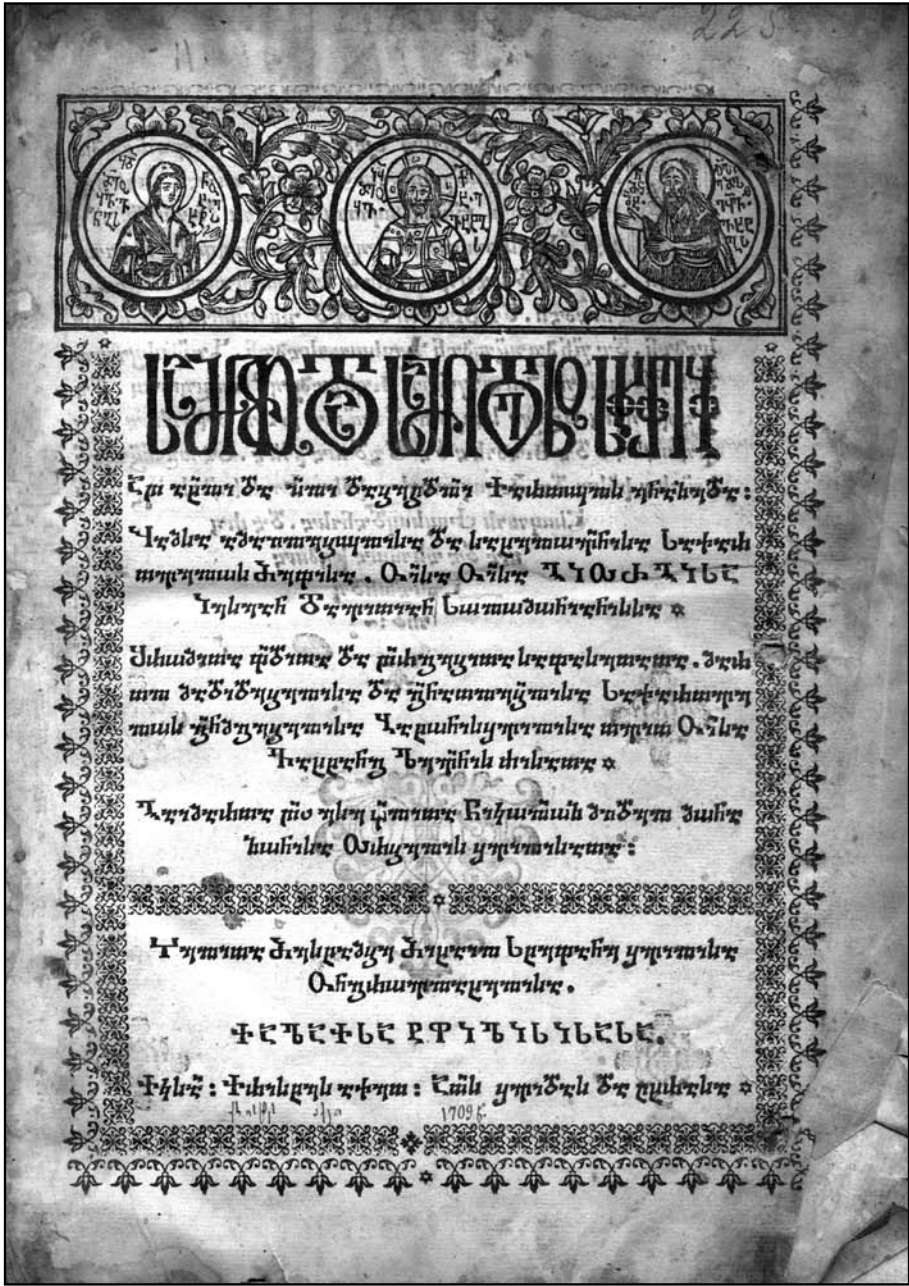
წინამდებარე ნაშრომში გამოცემები მოწოდებულია ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით. აგგორის, წიგნის სათაურის, ბეჭდვის ადგილისა და თარიღის აღნიშვნის შემდეგ წარმოჩენილია გვერდებისა და რეეულების სათვალავი, მითითებულია მასში ფურცლების რაოდენობა, აღრიცხვის ადგილი და სახეობა; დანომვრაში დაშვებული შეცდომები; ტექსტის ანაწყოების მოცულობა; გამოყენებული შრიფტების სახეობა და ზომა; ერთ გვერდზე განთავსებული სტრიქონების რაოდენობა. მოცემულია ასევე ნაკრები ფურცლებისა და ძირითადი ტექსტის შედგენილობა და მათი განთავსება გვერდთა მიხედვით; სრულად და უცვლელადაა წარმოდგენილი ანდერძები, წინასიტყვაობა-ბოლოსიტყვაობები, მკითხველებისადმი მიმართვის ტექსტები და მესტამბეთა შენიშვნები; აღწერილია ჩართული გრაფიკური; ყურადღება გამახვილებულია გაფორმების სხვა ელემენტებსა და ბეჭდვის ტექნიკურ მახასიათებლებზე, მონაცემებზე, რომლითაც ერთმანეთისაგან თვალსაჩინოდ განსხვავდებიან ერთი და იგივე დასახელების გამოცემები. მათი გათვალისწინება ბიბლიოგრაფებს გაუადვილებს უთავფურცლო და თავბოლონაკული წიგნების დაბეჭდვის დროისა თუ ადგილის დადგენას, დაჩქარდება ძველნაბეჭდი ქართული წიგნის შეერთებული კატალოგის სრულქმნა.

გამოცემების ზოგად დახასიათებას მოჰყვება ბიბლიოთეკაში არსებული ეგზემპლარების აღწერა, ჯერ სრულის, შემდეგ ხარვეზიანის. “წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების” ცალები გამოირჩევა FS ლიგერით. ასახულია წიგნების მდგომარეობა და იერსახე; წარმოჩენილია მნიშვნელოვანი მინაწერები და დანართ-ჩანართები; მითითებულია ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ეგზემპლარის რეგისტრაციის თარიღიც.

ვიმედოვნებთ რომ, ეს აღწერილობა სამსახურს გაუწევს ძველი ქართული წიგნების გაცნობის მსურველთ, შესაბამისი ფონდების მქონე დაწესებულებათა თანამშრომლებსა და სასულიერო გამოცემებით დაინტერესებულ ეკლესიის მსახურთ.

და ბოლოს, როგორც ვახტანგის სტამბის მუშაკნი ითხოვდნენ: “უკეთუ იხილოთ რამე სიმრულე და ნაკულევაანება ... ჩვენთვის ძვირს ნუ ზრახავთ, რამეთუ ვითარცა ვერვის ძალუც ცისა ხილვად, უკეთუ კნინოდენცა არა იპოვებოდეს ღრუბელი, ეგრეთვე ვერ ძალუც კაცობრივსა კელსა საქმედ, თვინიერ ცლომილებისა რასამე”.

Երևան, 1709. ԹԳՅՆԵՅԸ

სახარება. – ცვიდისი. – 1709

[6], გბ (302), [2] გვ. = [3], ა⁴-ა⁴, ა₂³, [1] ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სგრ.= 72 მმ. გვერდზე 33 სტრიქონი, ტექსტის ანაწყობი (23,5X15,5) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეში, საერთოა ტექსტისა და საძიებლებისათვის, დაუნომრავია დასაწყისში [6] და ბოლოში [2] გვ. დაშვებული შეცდომები ერთნაირია ყველა ეგზემპლარში: საე (265)-ის ნაცვლად სოგ (273), სობ (272) ორჯერ; სოვ (276)-ის მაგივრად სოგ (273), სომ (277)-ის ნაცვლად სოდ (274), სჟა (291)-ის მაგივრად სჟბ (292).

სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. აღნუსხვა ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად, დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ა, – –; ბ, ბ ბ – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. თავებად და მუხლებად დაყოფილი ტექსტი განლაგებულია ორ სვეტად, აქვს ცვლადი კოლონტიტული, კუსტოლები, მარგინალიები.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “სამღთო და სამღვდლო სახარება. აწ ახალი და პირველი დაბეჭდილი ქართულს ენაზედა. ჟამსა ამაღლებულისა და სახელოვანისა საქართველოს მეფისა უფლისა, უფლისა გიორგისა, იესიან დავითიან სოლომონიანისა. შრომითა ფრიალითა და წარგებითა საფასეთათა მართლმადიდებლისა და განათლებულისა საქართველოს განმგებლისა, ბატონისშვილისა, თვით უფლისა ვახტანგ ლევანის ძისათა. გაიმართა წმიდაჲ ესე კელითა ნიკოლოზ მღვდელ-მონაზონისა ორბელის შვილისათა. კელითა მესტამბე მიხაილ სტეფანე შვილისა, უნგროვლახელისა. ქალაქსა გვილისისასა. ქორონიკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და ცხრასა”.

ვახტანგის ანდერძი – “სადიდებულად წმიდისა სამებისა. მე, გვარგომობით, ძირმოღვმობით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და დიდად სახელოვანის ქართველთა მეფისა გიორგისამან და ძემან დიდად პატიოსნისა ლევანისამან და განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამბე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა საქსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა და მამისა და დედისა ჩემისა; სალხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა, ჩერქემის ბატონის ასულის რუსუდანისა და ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [2] გვ.

მესტამბის მიხაილ უნგროვლახელის მიმართვა – “ყოველთა მკითხველთა გიხაროდენ! პირველად მიზეზი უცხოთა ამის საქმისა და ძალითა მღთისათა

უცონელად შემასრულებელი სგამბისა ამის, სამკვიდრებელსა თქვენსა, იქმნა კურთკევით ქსენებული, განათლებული და გამგებელი საქართველოსა ბაგონიშვილი და თვით პატრონი ვახტანგ, ღმთისმოყვარენო და ყოვლად შვენიერნო მკვიდრნო საქართველოსანო. ხოლო ყოველივე საქმენი, რაოდენნი იხილევებიან: ასონი, ორღანონი და ყოველნი საკმარნი სგამბისა, დაწყებით სრულყოფამდი, მოქმედი და წინამძღოლი მე ვარ, უნლო მონა თქვენი. უწინარეს ყოველთასა დავბეჭდეთ ესე სამღთო და სამღდელო წმიდაა სახარება. სიმდაბლით გვევლერები თქვენ, ყოველთა დიდთა და მცირეთა: უკეთუ ცთომილი რამე იხილოთ, სიგყვა ანუ ასო, ნუ გამჭირდავთ, რამეთუ უცხო ვიყავ ქვეყანისა ამის და უსმენელი სიგყვათა თქვენთა და რომელნი ჩემნი მოწაფენი იყვნენ, ეგრეთვე გამოუცლენი, საქმისა ამის ჩემისა, ვითა მე ვიყავ ქართლის უნახავი, ეგრეთვე ჩემნი მოწაფენი სგამბისა. გლოცავთ თქვენ, შემინდევით სულიერითა სიყვარულითა, რათა თქვენცა მოგიტევენეს უფალმან. ვით ბრძანებს: “მიუტევენეთ და მოგეტევენეს¹ თქვენ.

მღაბალი ამათ მბეჭდავთაგან მესგამბე მკურვალთა გულითა ვმუშაკობ. მოსამსახურე თქვენი მიხაელ სტეფანეს შვილი უნგროვლახელი” – წინა [3] გვ.

რედაქტორის ნიკოლოზ ორბელიანის ანღერი – “ოღეს განაგებდა საქართველოსა ძმისწული კეთილმორწმუნისა მეფის არჩილისა და სახელოვანის მეფის გიორგისა და ძე ლევანისა, ღმთისმოყვარე, განათლებული ვახტანგ, იგულისმოდგინა და მოიღო სგამბა ვლახეთით, რომელ არაოღეს ყოფილიყო საქართველოში. და კელით წერაში ჩვენი სამღთონი წერილნი გარყენილიყო. და მე, დედის ძმისწულსა ამა მეფეთასა და მოსამართლეთუხუცესის ორბელის ძეს, ცოდვილს მღდელ-მონაზონს ნიკოლოზს მიბრძანა წიგნების გასწორება და ვერ ურჩ ვექმენ. და ეს წმიდა სახარება დიდის ჭირითა, ბერძენთა და ბეჭდის² სახარებათა შემოწმებითა სიგყვა და ასო მეგნაკლები გავმართე და ეს საძიებელი, არც ერთს ენაში არ იყო, სიაღვილისა და აღრე პოვნისათჳს ახლა მე გავაკეთე და თუ გულისკმაყოფოთ, დიად ადვილია. თავისა და მუკლების ანგარიში ნაპირზე უსხეთს და სხვა ნიშნები შიგ ჩართულია. და საძიებელი სწორად იქ მისწავებს და მას მიჰყევით.

ვინც ჩემნი ნაშრომი წიგნები ნახოთ, ღვთის სიყვარულისათჳს, შენღობას მიბრძანებდეთ. მე დიდად შემეწევის და თქვენ უმრუნველ იქნებით. საძიებელი მუკლები რომ მიგასწავებს, თავის აღება მისწავებულს მუკლს ქვევით არის და ბოლოს მოღება მისწავებულს მუკლს ზეით არის ნიშნები” – წინა [4] გვ.

ტექსტი:

1. არშიაზე დასმულია მარგინალი: “ლუკა ვ~ლ~შ”. ამავე გამოცემაში ოღნავ განსხვავებულად იკითხება მითითებული ტექსტი: ”მიუტევენეთ და მოგეტევენეს” გვ. როღ (134).

2. ქრ. შარაშიძისეული წაკითხვით ”ღაბეჭდილს”. იხ. პირველი სგამბა საქართველოში (1709-1722). თბ. 1955. გვ. 183..

შესხმა წმიდისა მახარებელისა მათესი, სოფრონის მიერ თქმული – წინა [5] გვ.

სახარება მათესი – ა-აზ (1-67) გვ.

შესხმა სოფრონის მიერ წმიდისა მარკომ მახარებელისა – ძს (68) გვ.

მისივე მახარებლისათვის, შესხმა ღოროთეს მიერ ... სინოპსელისა – ათ (69) გვ.

სახარება მარკომისი – ოა-რიგ (71-113) გვ.

შესხმა წმიდისა მახარებელისა ლუკასი, სოფრონის მიერ – რიდ (114) გვ.

შესხმა წმიდისა მახარებელისა ლუკასი, რომელი დაწერა ღოროთეს მოწამემან და ეპისკოპოზმან გირონ სინოპსელმან – რიე (115) გვ.

სახარება ლუკასი – რიზ-რპზ (117-188) გვ.

შესხმა წმიდისა მახარებელისა [იოანესი], თქმული სოფრონის მიერ – რპთ-რუ (189-190) გვ.

შესხმა კვალად მახარებელისა იოანესი, თქმული ღოროთეს ... სინოპსელისა – რყა (191) გვ.

სახარება იოანესი – რყგ-სმვ (193-246) გვ.

საძიებელნი:

სახარებანი კვირიაკეთა (ბრწყინვალისა, ახალკვირისა, მენელსაცხებლეთა, განრღვეულისა, სამარტყელისა, შობითგან ბრძისა, ამაღლებისა, წმიდათა მამათა, მეერგასისა, ყოველთა წმიდათასა ლბ (32), მეზვერისა და ფარისეველისა, უძლები შვილისა, ხორციელისა, ყველიერისა, მარხვისა კვირიაკეთა) – სმზ-სოდ (247-274) გვ.

თვეთა მეტყველებანი – სოდ-სყთ (274-299) გვ.

სახარებანი წმიდათა მამათა ჩვენთა, ქართველთა მნათობთა, ათორმეტთა ასურეთით ღმთისა მიერ მოვლინებულთანი – სყთ-გბ (299-302) გვ.

ვახტანგის პორტრეტი³ – გარშემოწერილობით: “ქ. მაღილებელი წმიდისა სამებისა და ერთარსებისა, ძე გვარგომობით დავითიან, სოლომონიან, პანკრაგიონი. ძე ძირთაგან კეთილოვანთა, ძის ძე მეფეთა, გამგებელი ქართლისა, ბაგონისშვილი ვახტანგ, მოძლები ბეჭდისა ამის, უფალო, დაიცევ ორთავე შინა ცხოვრებასა, მეუღლით, ძით და ასულით” – ტექსტის შემდეგ ჩართულ ფურცელზე.

გაფორმება⁴: სახარების ყოველი თავის დასაწყისთან გრაფიურები: მათე⁵ – [6] გვ., მარკომი⁶ – ო (70) გვ., ლუკა⁷ – რივ (116) გვ. და იოანე⁸ – რყბ (192) გვ. წარწერები

3. იხ. ღანართი N 1

4. ვახტანგის სგამბის გამოცემათა გაფორმების შესახებ იხ. შ. კვასხვაძე, ქართული წიგნის გრაფიკული ხელოვნება ვახტანგ VI-ის სგამბის წიგნი 1709-1722. თბ. 1952. გვ. 255.

5. იხ. ღანართი N 2

6. ვფიქრობთ, წარწერა არასწორია, რადგან გრაფიურაზე გამოსახული ხარი ლუკა მახარებლის სიმბოლოა. იხ. ღანართი N 3

7. იხ. ღანართი N 4

8. იხ. ღანართი N 5

გრაფიურებზე: 1. “წმიდა მათე, (მარკოზ, ლუკა, იოანე) შეიწყალე ვახტანგ”. 2. გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო მათე, (მარკოზ, ლუკა, იოანე) ვეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოლვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიღი წყალობა”. 3. გრაფიურების ქვეშ გროპირებია: ა. ”ქრისტეს მხილველო და ერთგულო მოწაფეო, მახარებელო მათე, ჭემშარიგებისა ქადაგო, მაღლით გარდამო ნათელი სამღთო გარდამოავლინე ჩვენზედა მკურვალედ ვედრებითა შენითა”; ბ. ”მარკოზ მახარებელო, სანაგრელო, რომელმან გვახარე ჩვენ საიდუმლონი ღმთისანი, რომლითა განათლებულნი ღმთის მეცნიერებით პაგივგცემთ და გმაღლობთ შენ, ღირსო, მიმიძეღე ჩვენ ალაგთა სიმართლისათა, რათა განვერნეთ ყოველთაგან საბრკეთა მათითა”; გ. “პავლეს თანა მავალსა და სულისა ზიარსა, სახარებისა კელოვნად აღმწერელსა და საქმისა მოციქულთასა შეენიშრად და კეთილად მაუწყებელსა, ლუკას, ღმთისაჲ ქადაგსა, საუნჯესა სათნოებათასა, ვაქებდეთ და ღირსებით გალობასა შევასხმიდეთ”; დ. “მაცხოვრისა მოწაფეო, თვალით მხილველ იქმენ საშინელსა ხილვასა, რომელი უხილავ არს და გვიქადაგე ჩვენ: “პირველითგან იყო სიგყუა ღმთისა მხოლო, და მბაღებელი ყოველთა. მას ევედრე, ღმთისმეგყველო, სულთა ჩვენთათჳს”.

თავსამკი: გრიპიხი – ღვთისმშობლის, ქრისტესა და ნათლისმცემელის ოვალური ხატებითა და დაქარაგმებული წარწერებით: 1. “ყოვლად წმიდაო, მეოხ ეყავ ვახტანგს”; 2. “იესო ქრისტე, მეოხ ეყავ ვახტანგს”; 3. “ნათლისმცემელო, მეოხ ეყავ ვახტანგს” – თავფურცელზე და სახარების ყოველი თავის დასაწყისთან ა (1); თა (71); რიგ (117); რუგ (193) გვ.⁹

ბოლოსამკი: წმინდა ელენე და წმინდა კონსტანტინე მაცხოვრის საფლავთან დაქარაგმებული წარწერებით. I ვარიანტი: FS 4 993 ცალში ათ (69) გვ. ბოლოსამკის ჩარჩოს შიგნით, გამოსახულებათა ზემოთ – “კოსტანტინე”, “ელენე”. II ვარიანტი: ეროვნული ბიბლიოთეკის ყველა დანარჩენ ეგზემპლარში – ათ (69) და რუ (190) გვ.: მარცხნივ, ბოლოსამკის ჩარჩოს შიგნით – “კოსტანტინე”, გარეთ – “წმიდაა”. მარჯვნივ, შიგნით – “წმიდაა”, გარეთ – “ელენე”¹⁰. გამოცემა შემკულია აგრეთვე მხატვრული ჩარჩოებით, გექსტის გამყოფებითა და ორნამენტული საზენაო ასოებით.

1. K 3 394/ 409 – სახარება. – გვილისი. – 1709 – [6], გბ (302), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა (29x20) სმ. ხის, შავი გყავით, მოოქრული, გვიფრული: ორნამენტულ ჩარჩოში საკუთხე სამკები, ცენტრალურ ნაწილში ზედა ფრთაზე ჯვარცმაა, ქვედაზე – ღვთისმშობელი; შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ზედა ფრთის ხე გატეხილია, ქვედა

9. იხ. დანართი N 6. იგივე 1709-1722 წლის ბიბლიაში.

10. მხატვრული თვალსაზრისით უმჯობესია I, შინაარსობრივად სრულყოფილი კი II ვარიანტი, მაგრამ წარწერა ვერ თავსდება მინიატიურაზე. ცხადია, რომ ქართული წარწერები ამოკვეთილი არ ყოფილა საგრაფიურო დაფაზე, რომელიც ალბათ უნგრელმა მესტამბემ ჩამოიტანა ევროპიდან. იხ. დანართი N 7

ფრთა თითქმის მოცილებელია კორპუსს. ყუა გვიფრულია. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერი.

სარესტავრაციო: ყლა, რლზ-რლზ (137-138) და ბოლო გვერდი.

აკინძვის ხარვეზი: რიბ-რიგ (112-113) ჩართულია რიე-რიე (115-116) გვ-ებს შორის.

ჩანართი: ფორმაცებად გამოყენებულია ამავე სტამბის 1709 წლის “სამოციქულოს” ფურცლები – გზ (308) და ცია (311) გვ.

მინაწერები:

1. “ქუე ჯახცანეის ქიუ 1709 წ. დაჭუღილი სახარება. ჰიბლიოთ. აღ. ქიიინაძქილისა”¹¹ – ყდის ზელა ფრთაზე დაკრულ თეთრ ქალაღღზე, შავი მელნით. იქვე, წითელი ფანქრით: №13.
2. “ესე სახარება აიის იჯანე იჯანოის” – სკლ (224) გვ. მარცხენა არშიაზე, შავი მელნით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

2. F 4 126/4 – სახარება. – გფილისი. – 1709 – [6], გბ (302), [2] გვ. – წიგნს აკლია გექსგის ბოლოს ჩართული ფურცელი ვახტანგის პორტრეტით.

ყლა (27x20) სმ. ხის, ყავისფერი გყავით, გვიფრული: ორნამენტულ ჩარჩოში საკუთხე სამკები, ცენტრალურ ნაწილში ზელა ფრთაზე ჯვარცმბა, ქვეღაზე – მაცხოვარი; აქვს ორი შესაკრავი. ყუა გვიფრულია. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერი.

რესტავრირებულია ცისფერი ქალაღლით, აღღგენილია გექსტი – ზ-ზ (7-8), ღვ-ღღ (63-64), სკზ (297) და ცბ (301) გვ.

ჩანართი: ფორმაცებად გამოყენებულია ცისფერი ქალაღლი. გექსგის ბოლოს ჩაურთავთ ნუსხურით, შავი მელნით აღღგენილი [2] გვერდი.

მინაწერები:

1. “ქის ყჯაციოსნებას ჰაცონს, ჩქს ქონყალსა და [ჩქბოჟი] მხთის წყალოებას ჟიბხოჟ. თქვენის... აბა, ყალაქი, ოიეიო დასწო: იქაცა ასჯათ ასეთი იოქა თაქსა აცაქი” – წინა ფორმაცზე შავი მელნით. იქვე;
2. “ქისკოპოსი ეაიოზი წილცნელი” . იქვე;
3. “ა-ჰ” – მხედრული ანბანი 3 ჯერ. (აგრეთვე სპზ (288) გვ.)
4. “ქისკოპოსი ეაიოზი, ქინყალე, ყვალო” – [4] გვ. შავი მელნით.
5. “წ[მიღ]ა კოსტანტინე” – ღთ (69) გვ. ბოლოსამკთან 2 ჯერ.
6. “ქაბათსა მიცვალუბყლსა ზელა” – სღ (204) გვ.
7. “სყთქათსა მიცვალუბყლსა ზელა” – სწ (208) გვ.
8. “ქ. დასოყლა სახარება იოჯანესი” – სმვ (246) გვ. იქვე;

11. აღ. მირიანაშვილის პირადი წიგნების მნიშვნელოვანი ნაწილი ეროვნულ ბიბლიოთეკაშია დაცული.

9. “იოანე ლეთისქუცყელისა სხაჲჭა”. იქვე:

10. “იოანესაენ ნძილისა სხაჲჭისა საციხაჲი”.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

3. FS 4 993¹² (K 3 312/409) – სახარება. – გფილისი. – 1709 – [6], გბ (302), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (26x19) სმ. ხის, შავი გყავით, გვიფრული: ორნამენტული ჩარჩოს კუთხეებში მახარებელთა გამოსახულებებია შესაბამისი წარწერებით: “Матфей, Марко, Лука, Иоан.” ცენტრში – ბეღა ფრთაზე ჯვარცმაა, ქვედაზე – ლეთისმშობელი ყრმა იესოთი.¹³ შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყდა მოცილებულია წიგნის კორპუსს. ყუა უთავსაკრო, გყავი ნაპირებთან ძალზე დაზიანებული.

სარესტავრაციო: ყდა.

მინაწერები:

1. “1906 წ. – 1709 წ. 197 წლისა” – წინა ფორმაცზე, ფანქრით.

2. “ჯხცანე” – ასოგრეხილით, შავი მელნით, ფორმაცზე.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: სწ (258) და გ (300) გვ.

ბეჭელი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი”. ორი სახის: მრგვალი და ოვალური – ფორმაცსა და თავფურცელზე;

ექსლიბრისი: ექვსკუთხედში “მონაზონი ნიკოლოზ” – ბოლო ფურცელზე, ვახტანგის პორტრეტის გემოთ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

4. FS 2 730 – სახარება. – გფილისი. – 1709. – [6], გბ (302), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (27x20) სმ. შინდისფერი კოლენკორის.

სარესტავრაციო: ა-კვ (1-26), მა-მბ (41-42), და-და (61-62), სოგ-სოე (273-275) გვ.

აკინძვა: სეე-სეე (295-296) ჩაკრულია სპთ (289) გვ.-ის წინ.

ბეჭელი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე, წინა [3] და სხვა გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

12. ქ.შ.წ.კ.გ. სამოგალოების საინვენტარო ღვეთრის ჩანაწერის მიხედვით, წიგნი შეუწირავს მღვდელ გიორგი ფერაძეს.

13. ძველი ქართული ხელნაწერი თუ ნაბეჭდი წიგნების ყდები, შეისწავლა მ. კარანაძემ. მის ნაშრომში: ქართული წიგნის ყდის ისტორია. თბ. 2002. 151 გვ. გამოქვეყნებულია ამ ეგზემპლარის ყდაც. იხ. ღამ. III-1, №2.

5. FS 3 739/09 – სახარება. – გვილისი. – 1709. – [6], გბ (302) გვ. წიგნს აკლია: ბოლო [2] გვ.

ყდა: (28X20) სმ. ხის, შავი გყავით, გვიფრული: ორნამენტული ჩარჩოები საკუთხე სამკეპით, ცენტრში, ზედა ფრთაზე ჯვარცმის კომპოზიციაა; ქვედაზე გვიფრი აღარ ჩანს. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული.

სარესტავრაციო: წინა [6], იე-იზ (15-18); კე-ნდ (25-54); პო-რკ (89-120); რკო-რლთ (129-139); რპე-რჟ (185-190); სით-სლ (219-230); სლგ-სმდ (233-244); სომ-სო (267-270); სოდ-სოე (274-275); სპე-სპშ (285-288) და სჟე-სჟვ (295-296) გვ.

აკინძვა: ამოვარდნილია სკგ-სკდ (223-224) გვ.

ჩანართი: ფორმაცად გამოყენებულია ბაქარის ბიბლიის ფიგ (513) გვ.

დანართი: ჯვართამაღლების ამსახველი მინიატურა, ფერადი, ნახატი. შესრულებულია მაღალ ღონებზე, მინაწერები ნუსხურად და მხედრულად: “ქრისტეს ჯვარი”, “ჯვარი გამოაჩინეს”, “მეფე კოსტანტინე”, “ელენე”. გარშემოწერილობა დაზიანებულია, იკითხება მხოლოდ: “ღმერთო ... მეფესა ჩვენსა და ძლევა მომადლე მათ. რომელი ამადლი ...”.

მინაწერები:

1. “ქვის ოქლის, ოქონ სქონოჲნასი იყო”¹⁴ – წინა [2] გვ. ბოლოსამკის ქვეშ, შავი მელნით.
2. “ქ. ეს ნძილა სხაჲჭა [ელქრესი აის]” – წინა [4] გვ. ზედა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “1836 ჩყო, ოქლომქოში ჯიძოჲრე ს.წ.ჰყოხს”¹⁵ – ქვედა ფრთაზე დაკრულ ფურცელზე.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

6. FS 444 – სახარება. – გვილისი. – 1709. – [6], გბ (302) გვ. წიგნს აკლია: ბოლო [2] გვ.

14. ელენე სიმონონა – ასტრახანში მცხოვრები სომეხი ვაჭრის, სიმონ ალად წოდებული აბა მელიქის ასული – ყოფილი ხაფერვანი. ღვით ბატონიშვილის (1768-1819), ქართლ-კახეთის გაბგის უკანასკნელი მემკვიდრის მეუღლე, გადაასახლეს პეტერბურგში 1810 წელს. გარდაიცვალა 1838 წლის 19 მარტს, დაკრძალულია ნევის მონასტერში, მეუღლის გვერდით. (პ. იოსელიანი. ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა. თბ. 1936. გვ. 138-139; საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფო სამოგალოების, ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერები (კოლექცია H) გ.5. – თბ. გვ. 68, №2108).

15. მინაწერის მიხედვით, გარდაცვლილის წიგნს მაშინვე გასჩენია ახალი მფლობელი. ეგზემპლარი ღვით წუბინაშვილის კოლექციიდანაა.

ყდა: (29x20) სმ. მუყაო, ხაკისფერი კოლენკორით. გემოდან დაკრულია ძველი ყლის გვიფრული ცყავი.

რესტავრირებულია სხვადასხვა დროს, სხვადასხვა ფერის ქაღალდით.

მინაწერები:

1. “ალქსანდრე ეყლისაძილი” – თავფურცელზე, თავსამკის გემოთ, შავი მელნით.
2. “საეპიტოს ნინონძინდის ეყლისა” – ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “ქ. ძინყალე მონა ძენი სვიძინი, ყფალო” – რეგ (193) გვ. სათაურის გემოთ. ქვემოთ, იმავე ხელით:
4. “ქ. მოისსენე, ყფალო, მონა ძენი ჩაბჭელა”.
5. “ყზ (27) ამ თვის, სიქონისა, სხაპეტა მარყოზისა. თაფი ჟ (6), მუსლი ა (1): მ(ა)ს ე(ამ)სა მ(ინ)ა ეამოჟიდა ი(ეს)ყ. დასასრული მუსლი ჟ (6): და ეანყინა იეინი” – სეგ (293) გვ. ქვედა არშიაზე, ჩამატებულია აპრილის თვის საძიებელში, ნუსხურითვე, შავი მელნით.
6. “ჩვენ ნინონძინდელმა იოანე მყაძილმა¹⁶ ძქსნიოთ საეპიტოს ნძინდის ნინას ეყლისას” – ტბ (302) გვ. ქვედა არშია.

ბეჭედი: “ქ.მ.წ.გ. სამოგადოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე, წინა [3] და სხვა.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

7. FS 445¹⁷ – სახარება. – გვილისი. – 1709. – [6], ტბ (302), [2] გვ. – წიგნს აკლია: სპზ-სუა (287-291) გვ.

ყდა: (28x20) ხის, შავი, გვიფრული ცყავით: ორნამენტული ჩარჩოები საკუთხე სამკვებით, შუაში, ბელა ფრთაზე ჯვარცმა, ქვედაზე გვიფრი აღარ იკითხება. ყუა გვიფრულია, თავსაკრიანი.

ჩანართი: ყლის ქვედა ფრთაზე ფორმაცად გამოყენებულია ამავე სტამბის ბიბლიის გვ. 40.

მინაწერები:

1. “ქ. ეს სხაპეტა მარყოზის ძვილის [ეპიეოლისა] აპის, მლლისა, ლქოთმა შოახმაროს” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით.
2. “ქ. ძენ ჩქო სეონეტლო,
ამა ყოჟელთა ღლუთაო,
ახალო ჟაბლო, ყოყოფო,

16. იოანე მაყაშვილი – ბოლბეღი მიგრეოპოლიგი (1740 –1837). ქსე, ტ. 2, გვ. 441.

17. აღ. გულისაშვილი აქტიურად თანამშრომლობდა ქ.მ.წ.გ. სამოგადოებასთან. მის ბიბლიოთეკას შესწირა ამ გამოცემის ორი ეგზემპლარი: №444 და №445. ყლის გამოცვლის გამო, აღნიშნული ბიბლიოთეკის წიგნთა საინვენტარო ნომერი წიგნს აღარ აქვს იგი დაღვნილია ჩვენს მიერ.

ეზაფსუ ... – ბოლო ფურცელზე, ვახტანგის პორტრეტის უკან.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე, პირველსა და ბოლო გვერდზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

8. FS 3 188 – სახარება. – გფილისი. – 1709. – [4], გბ (302) გვ. – წიგნს აკლია: [5-6], მთ-ო (69-70) და ბოლო [2] გვ.

ყდა: (26x19) სმ. მუყათ. ყუა ყავისფერი გყავის. ფურცელთა შემონაჭერი ცისფერია.

სარესტავრაციო: წინა [4] და ა-ი (1-10) გვ.

მინაწერი:

1. “ეს სხაოგა აბის 155-ის წლისა, ესე იგი ას ოპოიცლა ოსუთქეცის წლის, ღაჭქლილი აბის 1709-ს წელსა” – წინა ფორმაციის [4] გვ. შავი მელნით.

ღანართი: დიდი, დაკეცილი ფურცლის ცალ მხარეს ორნამენტულ ჩარჩოში დაბეჭდილია “Таблица ко второй части” – ქრისტეს გენეალოგია და მსოფლიო საეკლესიო შვიდი კრების მონაცემები.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – ფორმაცზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

9. K 5 123/409 – სახარება. – გფილისი. – 1709. – [6], გბ (302) გვ. – წიგნს აკლია: ბოლო [2] გვ.

ყდა: (29x20) სმ. ხის, ყავისფერი გყავით, გვიფრული: ორნამენტული ჩარჩო საკუთხეებით, ცენტრში ზელა ფრთაზე არაბესკაა, ქვედა – მოჩარჩოებულია ყვავილოვანი სამკით. ყუა გვიფრულია, თავსაკრიანი.¹⁸ წიგნს აქვს თეთრი სანიშნი.

სარესტავრაციო: ყუა, რკმ-რკმ (127-128) გვ.

მინაწერები:

1. “ღა ეამოყანგა [ესეილით] სელითქმნელის ხაცისა” – სქმ (298) გვ. ჩამატებულია აგვისტოს თვის საძიებელში, 16 რიცხვის გასწვრივ.

2. “ეს სხაოგა აბის ღანის მონასტრის, ღინც წააოთყას, ეყსუბრეს მაცხოვარი, ღინც წაყსლინოს ღა ღინც ეამონიბოს. ღინც ქწნიბა, მაცხოვარი ქწნიბა” – უკანა ფორმაცზე შავი მელნით, (მსგავსი, დაუსრულებელი მინაწერი სივ (216) გვერდზეც). იქვე, იმავე ხელით:

3. “ღაღინყ სხაოგა მქ, ღიბიცრი [ღიაცონმან] მყე (1863) წელსა, იანგის ყე (23) [ღა ყიღყცა] ეაგათაყ იმ თყქი. ეს სხაოგა აბის მონასტრისა”.

18. ყდის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახელებული ნაშრომი, ღამატება III-25, №61.

4. “რცელსა (1868) ჩაჴიციოზჳ ეს სხაპოჭა ძე, სჴიძონ ღიაჴონძა,¹⁹ თჳჭოჴლის ყ²⁰ (25) ღლესა” – უკანა ფორმაცმე ღამაში მხედრულით.

ბეჴელი: “სვიმონ” – წრეში შავ ფონზე, ასოგრეხილით. გბ (302) გვ.-სა და უკანა ფორმაცმე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1950 წელს.

10. K 34 181/309 – სახარება. – გვილისი. – 1709. – [6], გბ (302) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი და ბოლო [2] გვ.

ყდა: (27x19) სმ. ხის. ყავისფერი გვიფრული გყავით: ორნამენტულ ჩარჩოთა კუთხეებში მახარებელთა გამოსახულებანი. ცენტრში ზელა ფრთაზე ჯვარცმბა, ქვეღამე – ღვთისმშობელი.²⁰ შეინიშნება ორი შესაკრავის კვალი. ყუა გვიფრულია, თავსაკრიანი. ფორმაცად ზელა ფრთას აკრავს ამავე წიგნის წინა [3-4] ქვეღას კი გა-გბ (301-302) გვ.

აკინძვა: რმე-რმგ (145-146)-ს წინ უსწრებს რმზ-რმზ (147-148), ხოლო რნა-რნბ (151-152) რმთ-რნ (149-150) გვ.

რესტავრირებულია უხეშად, ცისფერი და თეთრი ქღალღით. ზოგგან აღღვენელია გექსტიც.

მინაწერები:

1. “ეს წმინღა სხაპოჭა და ოპოი ქღაქის სხაპოჭა შჴეპოსნიოა ჴოყუჯის ყღაძნოს ნეღაპად სსენჭყღა იოანე ძღღღღა, ჴაღაპიძე. [ჴინც] ეს წმინღა სხაპოჭა ეაპოსნიოს, აძისი ძაღლი ეყსყოს. აძინ!” – რნ-რნგ (150-153) გვ.-ს შორის ჩართულ ცისფერ ქღალღღე, შავი მელნით.
2. “ჴოყუჯის ძონასტგის აპის” – იმავე ფურცლის უკანა მხარეს ნუსხურით, შავი მელნით. იქვე ასოგრეხილით: “სახარება”.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1950 წელს.

11. P 1/1709 – სახარება. – გვილისი. – 1709. – [6], გბ (302) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [5-6], ით-ობ (69-72), რიე-რივ (115-116) და რჴა-რჴბ (191-192) გვ.

ყდა: (29x20) სმ. მუყაო ყავისფერი კოღენკორით.

აკინძვის ხარვეზები: წინა [3-4] ჩართულია ბოლოში, სნწ (258)-ის შემღეგაა სნგ-სნღ (253-254) გვ. წიგნი რესტავრირებულია ფურცლებად.

მინაწერები:

19. სვიმონ ღიაკენის ხელით, ფანქრით შესრულიებული შენიშვნები იხ.: ღბ-ღღ (32-34), მზ-ნა (47-51), ნე (55) და სხვა გვერღებზე; ბ-ღზ (2-37)-ზე აღაგ-აღაგ, სვეგთა შორის, შავი მელნით ჩაწერიღა არაბული ციფრები ორიღან ორმოცღათის ჩათვლით.

20. წიგნის ორივე ფრთაზე წაღმა და თავღაყირა ამოგვიფრულია მხოლოღ ორი მახარებელის გამოსახუღება, ნაცვღად ოთხისა. ყღის ნიმუში იხ. ღამაგება 111-7. №13.

1. “ქოთლე ღაჟითის ძე ღოღონაძე” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით. იქვე;
2. “ქოთლი ღაჟითის ძე” – იქვე: »Методий Догонадзе«. იქვე;
3. “ქლდის. ეოლოენის²¹ პოიხეცნიე ქოთლე, №6”.
4. “პოიხეცნიე პოიკოპი [ჟიბაქაძე] – თავფურცლის V-ზე.
წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1941 წელს.

21. სოფელი თერჯოლის რაიონში.

დავითნი. – ცვიდისი. – 1709²²

პგ-სოა (83-271)²³ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, ფორმაგთან შეუსაბამოდ მსხვილი, სიმაღლე 10 სგრ.=72 მმ. ერთ გვერდზე 15 სტრიქონი. გეჟსტის ანაწყობი (12,2x7) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით. გელა კუთხეში, ფურცლობრივი.

სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა, ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-4 ფურცლები: მ, მ ბ, მ გ, მ დ. – – – – ; ნ, ნ ბ, ნ გ, ნ დ – – – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. აქვს კუსტოლები, ცვლადი კოლონგიგული.

გაფორმება: სადაა, თავსამკებად გამოყენებულია ყვავილოვან ორნამენტთა წყება. კოლონგიგული შემობლულია მცირე არაბესკებით.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

1. K 8 495/109 – დავითნი. – ცვიდისი. – 1709. – წიგნს აკლია დასაწყისი – მეორე რვეულის პგ (83) ფურცლამდე. აგრეთვე: პბ-ჟვ (87-96), რკთ (129), რლბ (137), რმ-რმა (140-141), რნე (155), რპბ (182), სთთ (269) და სოა (271)-დან ბოლომდე.

ყდა: (13,5x9) სმ. ხის ყავისფერი, გვიფრული გყავით: ორნამენტულ ჩარჩოში გეომეტრიული ფიგურები. ყუას შიგნიდან აკრავს წვრილი ხუცური შრიფტით დაბეჭდილი ფურცლის ფრაგმენტი.

სარესტავრაცია: ყდა. ძალზე დაზიანებული ყუა, ქვედა ფრთასთან ერთად მოცილებულია კორპუსს.

მინაწერი: “დაჟიონი 1709 წ.” – გელა ფრთაზე, შიგნიდან წითელი ფანქრით. – იქვე, “1709” მელნით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

22. პირველად ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიის შემდგენლებმა აღმოაჩინეს მისი ერთადერთი, თავბოლონაკული ცალი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. ეს უიშეიათესი წიგნი ფორმაგთან შეუსაბამო, ვახტანგის სგამბის მსხვილი ნუსხური შრიფტითაა დაბეჭდილი და მიიხნიეს 1709 წლის გამოცემად, რაკილა 1710 წლიდან ამ სგამბას უკვე ჰქონდა მცირე ზომის შრიფტიც. აღნიშნული წიგნის საილუსტრაციო გვერდთან შედარებით დადგინდა ამ ეგზემპლარის იგივეობა. იხ. ქართული წიგნი (შემდგომში ქ.წ.) ბიბლიოგრაფია გ. 1. თბ. 1941. № 6.

23. ბიბლიოგრაფიაში აღწერილი ეგზემპლარის მსგავსად, ესეც უთავფურცლოა, თავბოლონაკული; ფურცელთა დიდი ნაწილი ფრაგმენტულია; კვლავ უცნობი რჩება გამოცემის სრული სახე და გვერდთა საბოლოო მონაცემი.

სამთავრო. 1709. თავუნიანი.

სამოციქულო. – ცვიდისი. – 1709

[4], უმბ (442) გვ. = ა⁶-ჰ⁶, შ³ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური. სიმაღლე 10 სგრ. = 72 მმ. ერთ გვერდზე 32 სტრიქონი. გეჟსტის ანაწყობი (22,5x14) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, საერთოა გეჟსტისა და საძიებლებისათვის, აღუნუსხავია წინა 2 ფურცელი. გვერდთა დანომრვაში დაშვებულია შეცდომები: კ (20)-ის შემდეგ ივ (16), კე (25)-ის შემდეგ ისევ ივ (16). სკთ (229)-ის ნაცვლად სლ (230), ტკწ (328)-ის მაგივრად გლზ (337), ტკთ (329)-ის ნაცვლად გით (319), ულე (435)-ის მაგივრად ულზ (437).

სიგნატურა: ასოებრივი, რეველთა სათვალავი მთავრულითა, ნუსხურით – ფურცელთა. აღნუსხვა ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 6-6 ფურცლიან რეველებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-3 ფურცელი: ა, ა ა, ა ა ა – – –; ბ, ბ ბ, ბ ბ ბ – – – და ა. შ.

ბეჭდვა: ორ ფერში, თავფურცელსა და საძიებლებში გამოყენებულია წითელი საღებავი.²⁴ გეჟსტი დაყოფილია თავებად და მუხლებად, მოჩარჩობულია, ჩარჩო ორმაგდება მარგინალიებისათვის კოლონტიგულის გარეთა კიდეებთან; აქვს კუსტოლები, ცვლადი კოლონტიგული.

გირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “სამღთო და სამღვლელო სამოციქულო. აწ ახალი და პირველი დაბეჭდილი ქართულს ენაზედა. ჟამსა ამაღლებულისა და სახელოვანისა საქართველოს მეფისა უფლისა, უფლისა გიორგისა, იესიან, დავითიან, სოლომონიანისა. შრომითა ფრიადითა და წარგებითა საფასეთათა მართლმადიდებლისა და განათლებულისა, საქართველოს განმგებელისა ბაგონისშვილისა, თვთ უფლისა ვახტანგ ლევანის ძისათა. გაიმართა წმიდაა ესე კელითა ნიკოლაოზ მღვლე-მონაზონისა, ორბელისშვილისათა. კელითა მესტამბე მიხაილ სგეფანე შვილისა უნგროვლახელისა. ქალაქსა გვილისისასა, ქორონიკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და ცხრასა”.

ბაგრატიონთა გერბი – ერთლომიანი ვარიანტი,²⁵ დაქარაგმებული წარწერები: “წყალობითა ღმთისითა დავითიან, პანკრატიონი მეფე გიორგი ყოფლისა საქართველოსა”; “დავითის ქნარი”, “დავითის შურული”, “ქრისტეს კვართი” – წინა [2] გვ. იქვე, ქვემოთ:

24. ორ ფერში პირველად ვახტანგის სტამბის ეს გამოცემა დაბეჭდა.

25. ბაგრატიონთა გერბი ვახტანგის სტამბის ამ გამოცემაში გვხვდება პირველად. იხ. დანართი N 8. გერბის სრული აღწერა, სიმბოლიკის ახსნა და ქარაგმითა ბროსესეული წაკითხვა გამოქვეყნებულია წიგნში: ქრ. შარაშიძე. პირველი სტამბა საქართველოში. (1709-1722). თბ. 1955. გვ. 117.

გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსი:

“გასინჯეთ ბეჭდის იგავი, მსმენნო, ნუ გაქვან წყინება,
 ფსალმუნთ ქნართ ცემა ღავითის, თუმც რაზედ იყო სმინება,
 ქრისტესა მოასწავებდა, ვინ ღაკსნა ცრემლთა ღინება,
 და ღავითის გომით, კორცთმესხმა თუ ვითარ მქსნელმან ინება.
 ამ შურდულითა ღავით სძლო გოლიათს, არ თუ ზავებდა,
 ღომნი ჭახტისა სოლომონს, შუღს სიბრძნეს მოუსწავებდა,
 მქსნელი, ვინ აღთქმას უღებდა, ქმნულთ ეგრე გაუთავებდა,
 და ვით ძალეღვა და შეჭგვანდა, მის მგერზედ ეგრე ღავებდა.
 როს მქსნელმან სათნო იზინა ქალწულის მუცლად ღებანი,
 მით უყო წარმართთ ყოველთა ამ საქმით განათლებანი.
 ჯვარცმით, გამოქსნით, ყოვლთ სულთა, იყო მის ქმნისა ნებანი,
 და განკურნა წყლულნი უწამლო, რომელი გუჭირდა სნებანი.
 ოღეს უქსოვა ქალწულმან. მქსნელს კვართი, ქსელით გღებული,
 იგი ელიოზს წილად ხუდა, მოვიდა ქართლად რებული.
 სად არის სახლად უფლისად სვეტი ცხოველი გებული,
 და აქა ძეს ჩვენთუნ სულთა კსნად, კურნებად იმეღებული.
 ქართველთ მეფენი ღავითის გვარ-გომით, მოღგამობითა,
 თუთ ყოვლად წმიდა, უბიწო, არის მათ ძირთგან შობითა,
 ვართ მისთუნ წილად ხლომილნი და მისის იმეღობითა,
 და ამაღ არ ვიქმნათ უხილავთ მგერთაგან ღახვარსობითა.
 სტამბას ბეჭღაღენ ფრანგნი და რუსნი და მერმე ვღახეღენი,
 აქ არსად იყო აროღეს, ვერ ვპოვეთ მისნი მნახეღენი,
 გიორგის მეფობაშიგან ვახგანგ აკვირვა მსახეღენი
 და ეს ბეჭღა ხოსრო მეფის ზე, გაცუღენ ყოვლნი მჩმახეღენი”.²⁶

ვახტანგის ანღერძი – “საღიღებულად წმიღისა სამეღბისა, მე, გვარგომობით, ძირმოღგმობით ღავითიანმან. ძის ძემან სახეღგანთქმუღის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებუღის მეფის არჩიღისამან და ღიღად სახეღლოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან ღიღად პაგიოსნის ღეღანისამან. განმგებელმან ქართღისამან. ბაგონისშულმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამბე ვღახეთით და გავაკეთე სტამბა საქსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღელისა ჩემისა, გურიეღის ასუღის

26. სპეციღლურ ღიღერაგურაში სხვადასხვავარაღცავა წარმოღგენიღი ღექსის ბოლო ბწკარი. ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიასა და პ. გუგუშიღის ნაშრომში: “ამ ბეჭღამ ახღა მის გამო გაცუღნა ყოვღი მჩმახეღენი”. იბ. ქ. წ. გ. 1. გვ. 13 და პ. გუგუშიღი, საქართვეღოსა და ამიერკავკასიის ეკონომიკური განვითარება XIX – XX სს.~ გ.7. - თბ. 1984. გვ . 291. ქრ. შარაშიღისეული აღწერიღობა ემთხვევა ჩვენსას. იბ. ღსახ. ნაშრომი გვ. 185.

თუთასათუს, სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა, ჩერქემის ბაგონის ასულის რუსუდნისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3] გვ.

ტექსტი:

საქმე მოციქულთა – ა-ოზ (1-77) გვ.

ეპისტოლე ჰრომაელთა მიმართ – ოთ-რთ (79-109) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა კორინთელთა მიმართ, პირველი – რი-რლზ (110-138) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა კორინთელთა მიმართ, მეორე – რლთ-რნზ (139-158) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა გალაგელთა მიმართ – რნთ-რფთ (159-169) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა ეფესელთა მიმართ – რო-როთ (170-179) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა ფილიპელთა მიმართ – რპ-რპზ (180-187) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა კოლაელთა მიმართ – რპზ-რყგ (187-193) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა თესალონიკელთა მიმართ, პირველი – რყდ-ს (194-200) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა თესალონიკელთა მიმართ, მეორე – სა-სდ (201-204) გვ.

პაველე მოციქულის წიგნი ტიმოთეს მიმართ, პირველი – სე-სიბ (205-212) გვ.

პაველე მოციქულის წიგნი ტიმოთეს მიმართ, მეორე – სიგ-სიზ (213-218) გვ.

პაველე მოციქულის წიგნი ტიტუს მიმართ – სით-სკბ (219-222) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა ფილიმონის მიმართ – სკგ-სკდ (223-224) გვ.

ეპისტოლე პაველე მოციქულისა ებრაელთა მიმართ – სკე-სმზ (225-248) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იაკობ მოციქულისა – სნ-სნზ (250-258) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე პეტრე მოციქულისა, პირველი – სი-სიზ (260-268) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე პეტრე მოციქულისა, მეორე – სფთ-სოდ (269-274) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იოანე მოციქულისა, პირველი – სოვ-სპგ (276-283) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იოანე მოციქულისა, მეორე – სპდ-სპე (284-285) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იოანე მოციქულისა, მესამე – სპე-სპვ (285-286) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იოანე მოციქულისა – სპთ-სყ (289-290) გვ.

გამოცხადება იოანესი – სყბ-ტკთ (292-329) გვ.

საძიებელი წმიდისა სამოციქულოსი:

კვირიაკეთა – გლ-გობ (330-372) გვ.

თვეთა – გოგ-უკ (373-420) გვ.

სამოციქულონი მიცვალებულთანი – უკ-უკა. (420-421) გვ.

საძიებელი მოწმობა – უკგ-ულვ (423-436) გვ.

ნულა და ქართული რიცხვი თან ჩართული – ულვ (436) გვ. მის ქვეშ: “კელითა მიხაილ მესტამბე უნგროვლახელისათა”.²⁷

გამართვა შეცთომილთა სამოციქულოთა – ულზ-უმა (437-441) გვ.

რელაქტორის ნიკოლოზ ორბელიანის ბოლოსიგყვობა – “ოდეს განაგებდა საქართველოსა ძმისწული კეთილმორწმუნის მეფის არჩილისა და სახელოვანის მეფის გიორგისა და ძე ბაგონის ლევანისა, ღმთისმოყვარე, განათლებული ვახტანგ, იგულისმოდგინა და მოილო სტამბა ვლახეთით, რომელ აროდეს ყოფილიყო საქართველოში და კელით წერაში ჩვენი სამღთონი წერილნი განრყენილიყო და მე, დედის ძმისწულსა ამა მეფეთასა და მოსამართლეთუხუცის ორბელის ძეს, ცოდვილს მღელ-მონაზონს ნიკოლოზს, მიბრძანა წიგნების გასწორება და ვერ ურწ ვექმენ და ეს წმიდა სამოციქულო და იოანეს მოხილვა დიდის ჭირითა ბერძენთა ბეჭდის სამოციქულოთა შემოწმებითა, სიგყვა და ასო მეტ-ნაკლები გავმართე და ეს საძიებელი, არც ერთს ენაში არ იყო, სიადვილისა და აღრე პოვნისათჳს ახლა მე გავაკეთე და თუ გულისკმაფყოფთ, დიად ადვილია და ამის სწავლება საძიებლის თავს არის, იქ ეძიე. ვინც ჩემნი ნაშრომი წიგნები ნახოთ, ღმთის სიყვარულისათჳს, შენდობას მიბრძანებდეთ. მე დიდად შემეწვევის და თქვენ უბრუნველ იქნებით” – უკა (421) გვ. იქვე:

მესტამბეთა შენიშვნა – “დაიბეჭდა ქალაქსა გვილისისასა. კელითა მესტამბე მიხაილ სტეფანე შვილისა უნგროვლახელისა. ქორონიკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და ცხრასა” – უკა (421) გვ.²⁸

ვახტანგის პორტრეტი – უკა (422) გვ. იგივე, რაც 1709 წლის სახარებაში.

გაფორმება – გრაფიურები:

1. სულიწმიდის მოფენა,²⁹ წარწერები: ბემოთ – “სულის წმიდის მოსვლა”; ქვემოთ – “ქრისტე, სულს წმიდას და სახიერო, მეოხ ეყავ ბატონიშვილს ვახტანგს”; გრაფიურის ქვეშ “რაქამს იგი გარდამოკდა და ენანი შეურიენა, მიმოდაყუნა მაღალმან ნათესავნი, ხოლო აწ, რაქამს ცეცხლისა ენანი განუყვნა, ერთბამად მოიყვანნა იგინი. ამისთვისა ერთობით ვადიდებდეთ სულსა ყოვლად წმიდასა, თანა სწორსა მამისა და ძისა” – წინა [4] გვ.

2. პავლე მოციქული. წარწერები: ბემოთ – “პავლე”, ქვემოთ – “პავლე მოციქული, მეოხ ეყავ ბატონიშვილს, ვახტანგს”, მარჯვნივ – “კელითა ჩემ ცოდვილი

27. ქრ. შარაშიდის მტკიცებით, ეს გაბულა არაბული რიცხვებითა და შესაგყვისი ქართული ასოებით, სულხან-საბა ორბელიანის შედგენილია; მინაწერი მის ქვეშ მბეჭდავზე მიუთითებს და არა ავტორზე. იხ. მისი ღასახ. ნაშრომი გვ.135.

28. ქრ. შარაშიძე შენიშნავს, რომ ”სამოციქულოს” ზოგი ეგზეგეტიკური მართლაც მთავრდება ამ ფურცლით. იხ. ღასახ. ნაშრომი გვ. 133.

29. იხ. ღანართი N9

მთავარდიაკონი მარკობისათა, ქორონიკონსა ჩლ[მ]”,³⁰ გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო პაულე, ეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოდვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიდი წყალობა” – ომ (78) გვ.

3. იაკობ მოციქული, წარწერები: გემოთ – “იაკობ”; ქვემოთ – “იაკობ, ძმაო უფლისა, მეოხ ეყავ ბატონიშვილს ვახტანგს”, გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო იაკობ, ეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოდვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიდი წყალობა” – სმთ (249) გვ.

4. პეტრე მოციქული, წარწერები: გემოთ – “პეტრე”; ქვემოთ – “პეტრე მოციქულო, მეოხ ეყავ ბატონიშვილს ვახტანგს”. გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო პეტრე, ეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოდვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიდი წყალობა” – სნთ (259) გვ.

5. იოანე მოციქული, წარწერები: გემოთ – “წმიდა იოანე”; ქვემოთ – “შეიწყალე ვახტანგ”, გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო იოანე, ეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოდვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიდი წყალობა” – სოე (275) და სუა (291) გვ.

6. იოლა მოციქული, წარწერები: გემოთ – “იოლა”, ქვემოთ – “შემწე ეყავ ბატონიშვილს, ვახტანგს”, გარშემოწერილობა – “მოციქულო, წმიდაო იოლა, ეველრე ქრისტესა ღმერთსა, რათა ცოდვათა შენლობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩვენთა ღიდი წყალობა” – სპმ (287) გვ.

თავსამკი: გრიპგისი, ე.წ. “ვეღრებს” კომპოზიცია, ისეთივე, როგორც სახარებაში – ღვთისმშობლის, ქრისტესა და ნათლისმცემლის ოვალური ხატებით,– თავფურცელი, ოთ (79) და სეგ (293) გვ.

გამოცემა შემკულია აგრეთვე მხატვრული ჩარჩოებითა და ორნამენტული საზენაო ასოებით.

1. K 18 106/409 – სამოციქულო. – გფილისი. – 1709. – [4], უმ (440) გვ. – წიგნს აკლია: ბოლო ფურცელი უმა-უმბ (441-442) გვ.

ყდა: (29x20) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩოების კუთხეებში მახარებელთა გამოსახულებანი, ცენტრში – მეღალიონი. შეინიშნება შესაკრავთა კვალი. ქველა ფრთაზე შერჩენილია თასმა. ყუა უთავსაკროა, დაზიანებული.

სარესტავრაციო: ყდა, ა-ღ (1-4), მე-მვ (45-46), აე-ავ (65-66), რათ-რო (169-170), სპმ-სპმ (287-288) გვ.

მინაწერები:

30. გრავიურაზე თარიღის ბოლო ციფრი მკაფიოდ არ ჩანს. შ. კვასხვაძისეულ წაკითხვას “1708” არ იზიარებს ქრ. შარაშიძე იხ. მისი ღასახ. ნაშრომი გვ. 106; იხ. ღანართი N10

1. “ქ. ეს სხაბრე³¹ ეოეია ძჷღლის შვილისა [აბის, ზინც] ეს მოსცა, ლქობძან აცხოვნოს და ამინ!” – წინ ჩართულ ფურცელზე მხედრულით, შავი მეღნიით. იქვე იგივე, დაუსრულებელი.
2. “ზაი აბს ძაბრეალი? ძაბრეალი აბს შინსოტა ლქსთა, ზითაბ რობისა ობთა, ანუ ძობაღლთა ასოთა ...” – [2] გვ. ლამაზი მხედრულით. იქვე, იმავე ხელით.
3. “ქ. ასო აბს საცნაუბი დასბულოტა ძობაზრეტული ძუენრებისათვის ნყოტათა ეინა ...”. იქვე:
4. “ჟამსა აძალლოტულისა და სახლოოჟანისა საქაბოჟლოს ძევისა, ყფლისა, ყფლისა ეიობვისა, დაჟითიან სოლოძობინანისა, საქერი შერი ზითა ეანიცადნა, ლალადყო”. იქვე: “ეიობვი” – ასოგრეხილით. 4 ჯერ “იაკობ”, “ეიობვი” – ასომთავრულით.
5. “ეს სამოციქულო ძცხოთის ღდათა ძონასცხის ძონაზონძა, ცაცინამ, ძაჩყა, ოოცა იქ, სქინაბიაძი, ცოცა ხნით ჟსწაღლოტლი. რანსკოა. ეაიობი” – უკანა ფორმაცზე. იქვე სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1984 წელს.

2. FS 1 263 – სამოციქულო. – გფილისი. – 1709. – ა-უმ (1-440) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [4] გვ. და დასასრული ულა (431)-დან.

ყდა: (28x19) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე, ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი, კუთხეებში არაბესკები. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა უთავსაკროა. ფორმაცად აკრავს ამავე წიგნის ფურცლები საძიებლის გექსგით. წიგნი ღევს მუყაოს გარსაკრავში.

რესტავრირებულია თეთრი და ცისფერი ქაღალდით. სარესტავრაციო ქაღალდზე გექსგი აღღგენილია ნუსხურით.

ხელნაწერი: აღღგენილია გექსგის ხარვები (4-9)-ს შორის ჩართულ ორ ფურცელზე.

ბეჭელი: “ქმწკგ სამოგაღოების წიგნთ-საცავი” – პირველი, თ (9) და სხვა გვერდები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1939 წელს.

3. FS 2 732 – სამოციქულო. – გფილისი. – 1709. – [2], ულდ (434) გვ. – წიგნს აკლია: სნზ-სნთ (258-259), უკა-უკბ (421-422) და ულე-უმბ (435-442) გვ.

ყდა: (27x19,5) სმ. მუყაო, შინდისფერი კოლენკორით.

31. სამოციქულოში ჩართული ეს ფურცელი, სხვა წიგნის - სახარებისა ყოფილა, ამიგომ გაღახაზულია მინაწერები, რომლებშიც წიგნი სახარებად იხსენიება.

სარესტავრაციო თავფურცელი, წინა [3-8], კგ-კზ (23-28), ლე-ლვ (35-36), მზ-ნ (47-50), ნთ-თ (59-60), ოგ-ოდ (73-74), რკგ-რკდ (123-124), რუმ-რუმ (197-198), სფ-სამ (266-267), სოდ-სომ (274-277) და გლზ-გმთ (338-349) გვ.

ხელნაწერი: შავი მელნით აღდგენილია ა-ვ (1-6), სკზ-სკზ (227-228), სნზ-სნთ (258-259) გვ.

მინაწერი:

1. ღაგით ძღღღღღღღ, ეოელიძეძ, ძვილი მინალთყნი მიეეეეეეე ამ სპოციქლოში, შპოძითა ჩეძითა შოვიღჯანე” – თავფურცლის მარცხენა არშიაზე, შავი მელნით.

ბეჭედი: “ქმწკვ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელი, [1] ხელნაწერი გვ. და სხვა.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

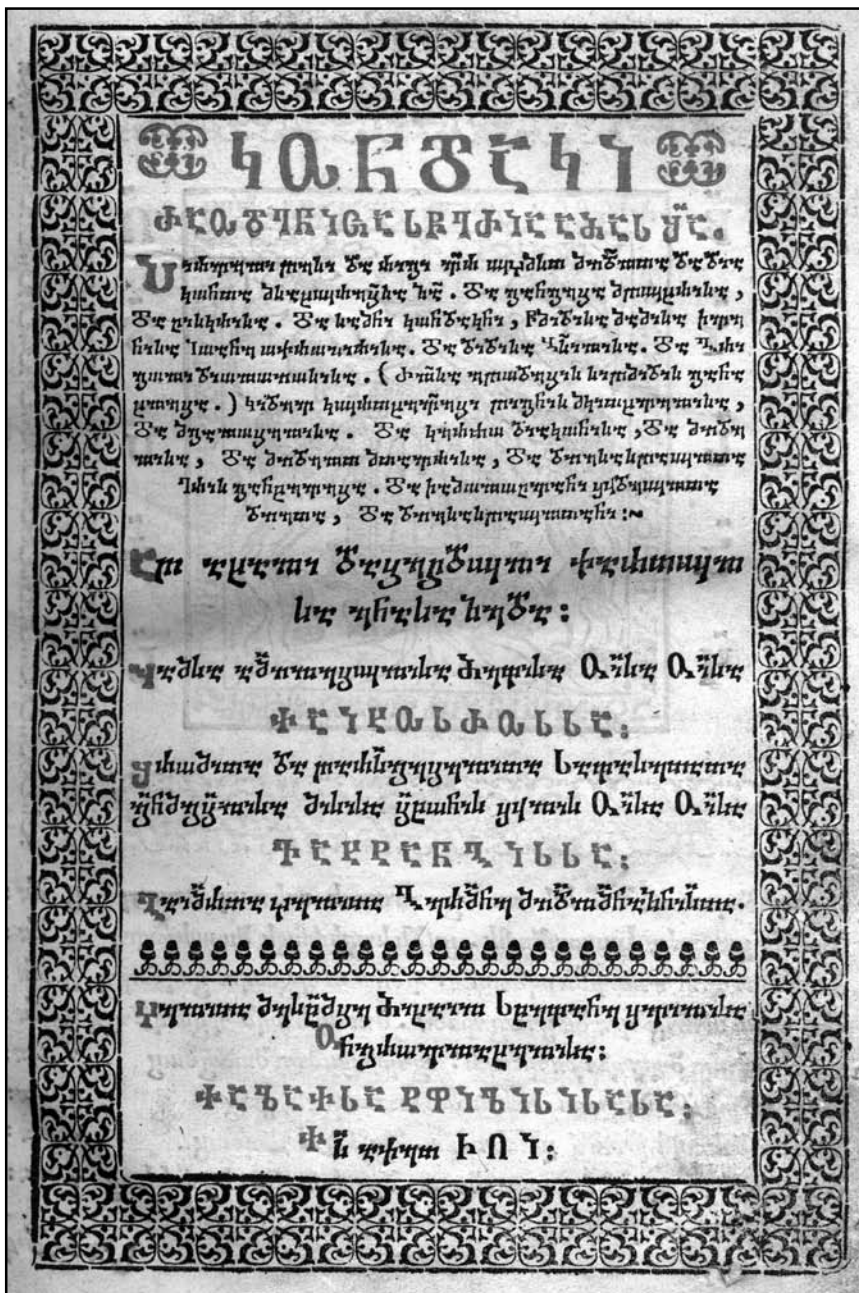
4. K 13 098/409 – სამოციქულო. – გვილისი. – 1709. – [4], უმზ (442) გვ. – წიგნს აკლია უკგ-ულზ (423-432) და ულე-უმ (435-440) გვ.

ყდა: მუყათ (30x20) სმ. ყუა ლურჯი კოლენკორის.

რესტავრირებულია ფურცლებად, დასაწყისში ზოგი თავსამკი და საზენაო ასო გაფერადებულია წითლად.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1967 წელს.

კონდაკი. – ცვიდისი. – 1710

[8], სი (210), [2] გვ. = [4], ა⁸-მ⁸, ნ² ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სხვადასხვა ზომის, ძირითადად შრიფტის სიმაღლე 10 სგრ. = 72 მმ. ერთ გვერდზე 24 სტრიქონი – ა-რეკ (1-193) გვ.; რედ (294)-დან ბოლომდე საშუალოა – 10 სგრ. = 58 მმ. გვერდზე 29 სტრიქონი; თავფურცელზე გამოყენებულია წვრილი შრიფტიც – 10 სგრ. = 40 მმ. გამოცემაში გვხვდება აგრეთვე მხედრული და ბერძნული შრიფტები³². გეჟსტის ანაწყობი (18,5x12,5) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეში. დაშვებულია შეცლომები: I ვარიანტი: კოლონციფრი რმზ (148) და რნე (155) ორჯერაა; რედ (194)-ის შემდეგ გამოტოვებულია რეე-რეე (195-196). იხ. 1. K 192 583/309, 2. FS 1 217/09, 3. FS 3 337, 4. FS 5 000, 5. FS 2 550/09, 6. K 2 534/309, 7. K 11 686/309, 8. K 192 579/309, 9. K 192 581/309 ეგზემპლარები. 11. FS 5 815. II ვარიანტი: კოლონციფრი რმზ (148) და რნე (155) ორჯერ, რპე (186)-ის შემდეგ შეცლომა სწორდება. რპზ (188) და რპთ (189) მეორდება. რედ (194)-ის შემდეგ რემ (197). იხ. FS 2 729.

სიგნატურა: ასოებრივი, რეეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. აღნუსხვა ქვემოთ ცენტრში. დაუნომრავია დასაწყისში 4 და ბოლოში 1 ფურცელი. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რეეულებად, დანომრილია მათი მხოლოდ 1-4: ა, ა ბ, ა გ, ა დ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ორ ფერში, შავი და წითელი³³ საღებავით. აქვს ცვლადი კოლონტიგული, კუსტოდები, კალაფონები.

ცირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “კონდაკი. რაოდენიცა სწერია ამას შინა: პირველი – წესი და რიგი, ვითარ უკმთ მდღელთა და ღიაკონთა მსახურებასა ზედა; და განგება მწუხრისა და ცისკრისა; და სამნი კონდაკნი წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა; და ღიდისა ბასილისა; და გრიგოლი დიოლოლოსისა (რომელსა ეწოდების სიწმიდის განახლება); კიდევ კურთხევანები წიგნის მკითხველისა და მგალობელისა; და კერძო ღიაკონისა და მდღელისა და მდღელთმთავრისა; და ღღესასწაულთა; ერის განგეგება; და ჩამოლოცვანი შვიდეულთა ღღეთა და ღღესასწაულთანი. აწ ახალი დაბეჭდული

32. წინა [6] გვერდზე ბოლოსამკის ქვეშ.

33. FS 1 217/09 ეგზემპლარში, რემ (198) და სგ (203) გვ.-ზე, წითელი ფერით ნაბეჭდი გეჟსტი ნაწილობრივ ფარავს შავს. სბ (202) გვ.-ზე წითლითვე შესრულებული კუსტოლი მარჯვენას ნაცვლად მარცხენა მხარესაა. ჩანს, რომ ჯერ შავით ბეჭდავდნენ ძირითად გეჟსტს, შემდეგ სათანალოდ დატოვებულ ადგილებში ურთავდნენ წითლით შესრულებულს, რაც ყოველთვის ვერ ხორციელდებოდა წარმატებულად.

ქართულსა ენასა ზედა. ჟამსა ამაღლებულისა მეფისა, უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსა. შრომითა და წარსაგებელითა საფასეთათა განმგებელისა მისისა, ბაგონისშულის, უფლისა, უფლისა ვახტანგისა. გაიმართა კელითა გერმანე მღვლე-მონაზონისათა. კელითა მესგამბე მიხაილ სგეფანეშვილისა უნგროვლახელისა. ქალაქსა გვილისისასა, ქრისტეს აქეთ ჩლი (1710)”.³⁴

ბაგრატიონთა გერბი – მეორე ვარიანტი, ორლომიანი. აქეთ-იქით დაქარაგმებული წარწერით: “წყალობითა ღმთისითა, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, პანკრატიონი, მეფე ქაიხოსრო, ყოვლისა საქართველოსა”. გერბის გარშემოწერილობა: “ქ. ეფუცა უფალი დავითს ჭეშმარიტებითა და არა შეურაცხყოს იგი. ნაყოფისაგან მუცლისა შენისა დავსვა საყდართა შენთა”. ქრისტეს კვართის გარშემოწერილობა: “კვართი იგი, რომელი იყო უკერველ, ზეით გამოქსოვილ ყოვლად” – წინა [2] გვ.

გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსი³⁴:

ამ შურდულითა დავით სძლო გოლიათს, ართუ ზავებდა,
ლომნი გახგისა, სოლომონს, შუღს სიბრძნეს მოუსწავებდა,
მქსნელი, ვინ აღთქმას უღებდა, ქმნულთ ეგრეთ გაუთავებდა
და ვით ძალეღვა და შეჰგვანდა, მის მგერზედ ეგრე ღავებდა.

ქართველთ მეფენი დავითის გვარ-გომით, მოღვამობითა,
თუთ ყოვლად წმიდა უბიწო, არის მათ ძირთვან შობითა,
ვართ მისთუზ წილად ხლომილნი და მისის იმელობითა,

და ამაღ არ ვიქმნეთ უხილავთ მგერთაგან ლახვარსობითა” – წინა [2] გვ.

ვახტანგის ანდერძი – ”საღიღებულად წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირ-მოღვმობით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულის მეფის არჩილისამან. და დიდად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან. და ძემან დიდად პაგიოსნის ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბაგონისშულმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესგამბე ვლახეთით. და გავაკეთე სტამბა საკსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღელისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათუჯს, სალხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქემის ბაგონის ასულის რუსუღანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3] გვ.

მესგამბის მიხაილ უნგროვლახელის მიმართვა – “ქ. ყოველთა უწმიდესთა მღვლეთმთავართა და განკრძალულთა მღვლეთა შევრდომით თაყვანისმცემელი. ვითარცა მოქმენი იგი, რომელნიცა იქმან საქმეთა მსოფლიოსა მოქალაქეობისათა, მათ ვერ ძალუცთ, თვინიერ საკმარისა რასამე და მოკელოვნებისა კეთილთა რათმე, საქმეთა საზომსა თვისსა მოყვანებად; ეგრეთვე მღვლეთა მათ, რომელნიცა მღვლდობენ და მსახურებენ წმიდათა და უხრწნელთა საიღუმლოთა, ვერ ძალუც კეთილად

34. მეორე და მესამე სტროფებია 1709 წლის სამოციქულოში გამოქვეყნებული ლექსიდან.

წარმართებად და ჯეროვნად მღვდელ-მემსხვერპლებად, უკეთუ არა იყოს კრძალვით მხედველი თვისთა წესთა და საიღუმლოთა. უკმსთ მათ თვითეულისა საიღუმლოთა წერილთა ქონებად, რომელი მოგუცეს ჩვენ წმიდათა და ღმერთშემოსილთა მამათა ეკლესიათა, ჩვენთათვის შესამკობელად. რამეთუ, რომელნი ეძიებდნენ წმიდათაგან წერილთა, აღვილად შემძლებელ არიან პოვნად გზასა მას მეცნიერებისასა. ვინათგან სამღვდლონი მამანი ქართველთანი დაკნინებულ იყვნეს სამღვდლოთა წიგნთაგან და ვერ წარემართებოდა ნაკლულევანთა მღვდელთაგან მღვდლობა თვინიერ ამის წიგნისა. ამისათჳს განიცადა ესეცა და გულისკმაყო პაგრონმა და განმგებელმა ქართველთამან. ბატონისშილმა ვახტანგ, ვითარმედ ღილად საკმარ არს დაკლებულთა მღვდელთათვის წიგნი ესე, წმიდისა მსხვერპლისა შესაწირავისა; ამისთვის დაშვრა ამას ზედაცა, ვითარცა სხვათა წიგნთა ზედა, რომელიცა დაგებულეთ ჩვენ, ქართველთა ენასა ზედა, რათა ამისსაცა დაბეჭდვასა კელვყოთ და დავსდგათ სანთელი სასანთლესა ზედაცა საჩინოდ მნთებარედ. ამისთვისცა შ, უწმიდესნო მღვდელმთავარნო და განკრძალულნო მღვდელნო, რაოლენთა გენებოსთ მიღებად კელად წიგნი ესე, გვევდრები ყოველთავე, რაჟამს სწირვიდეთ და იმსახურებოდეთ წიგნითა ამით უსისხლოთა მსხვერპლთა ზედა, კსენებასა ჰყოფდეთ და ილოცვიდეთ სიმრთელისა და ცხოვრებისათვის ამის საფასეთა წარმგებელისათვის და გამმართველისა და დამბეჭდველისათვის. და უკეთუ იხილოთ რამე სიმრულე და ნაკლულევანება, სიგყვათა ანუ ასოთა, სიმშვიდით გამართვედით და ჩვენთვის ძვირს ნუ ზრახავთ, რამეთუ ვითარცა ვერვის ძალუც ცისა ხილვად, უკეთუ კნინოდენიცა არა იპოებოდეს ღრუბელი, ეგრეთვე ვერ ძალუც კაცობრივსა კელსა საქმედ, თვინიერ ცლომილებისა რასამე და ცოცხლებითამც ხართ.

ქ. თქვენი სულიერი შვილი, მესგამბე მიხაილ სგეფანე შვილი უნგროვლახელი” – წინა [4-6] გვ. მხედრული შრიფტით. მიმარვის ბოლოს, ბოლოსამკის ქვეშ, ბერძნულად:

Θεε δίδουτος εδεν ιχθει φθισος.
Και μη δίδουτος εδεν ιχθει κοπος.

ზანდუკი ამა წიგნისა – წინა [7] გვ.

გექსგი:

სწავლა, თუ ვითარ ჯერარს მსახურება ღიაკონთა მღვდელთა თანა – ა-კა (1-21) გვ.
 ლოცვანი და წესი მწუხრისა – კგ-ლთ (23-39) გვ.

წესი ცისკრის ლოცვისა და განგება მისი – მ-ნდ (40-54) გვ.

განგება სამღვდლოსა და სამღვდლოსა წირვისა – ნე-ნთ (55-59) გვ.

წესი და განგება კვეთისა – ძა-ძთ (61-69) გვ.

სწავლა, თუ ვითარ ჯერარს დაღვმა ფეშუქმისა და ბარძიმისა – თ-თგ (70-73) გვ.

სამღვდლო წირვა ითანე ოქროპირისა – თე-რიდ (75-114) გვ.

სწავლა, ოდეს ენებოს წირვა წმიდისა ბასილისა – რიე (115) გვ.

სამლო წირვა წმიდისა ბასილისი – რიზ-რნგ (117-153) გვ.
 სწავლა სამლოსა სიწმიდის განახლებისა – რნგ-რნზ (153-157) გვ.
 სამლო წირვა სიწმიდის განახლებისა – რნთ-როლ (159-174) გვ.
 წესი კელდასხმისა წიგნის მკითხველისა და მგალობელისა – როე-როვ (175-176) გვ.
 წესი კელდასხმისა კერძო ღიაკონთა – როფ-როზ (176-178) გვ.
 წესი კელდასხმისა მთავარ ღიაკონთა – როთ-რპგ (179-183) გვ.
 წესი კელდასხმისა მღვდელთა – რპლ-რპშ (184-188) გვ.
 წესი კელდასხმისა ეპისკოპოზთა – რპზ-რპვ (188-196) გვ.
 ლოცვანი: ერის განგეგება; ყოველთა ღვთისაწაულთანი – რქლ-სვ (194-206) გვ.
 ჩამოლოცვა შვიდეულთა ღვთიანი – სვ-სშ (206-208) გვ.
 ჩამოლოცვა ღვთისაწაულთანი – სშ-სი (208-210) გვ.

მესტამბის ანღერი – ”მოიხსენე, უფალო, მონა შენი მიხაილ” – ბოლოსამკითხ რიე (115) და რნზ (157) გვერდებზე.

მესტამბეთა მიმართვა – “ქ. ვითარცა უცხონი იხარებენ ხილვასა ზელა თვისთა სამკურნელთასა, და ზღუათა შინა მავალნი ხილვასა ზელა ნავთსაყუდელთასა, ეგრეცა მესტამბენი იხარებენ, განსრულებასა ზელა წიგნთასა” – ბოლო [2] გვ. მიმართვის ქვეშ, რუმინულ ენაზე, მხედრული შრიფტით იმავე შინაარსის

მესტამბეთა ლექსი:

“ქ. პრეკუმ ჩეი სგრეინი ღო რესკ: მოშია სეშეა მ ე:

კინდსინგ ინგრაღე ცარე: ღენუპოგ სეშა მ ე.

ქ: ში კახეი ჩეს პრე მარე: ბაგუწ ღე ფურთუ ნ ა:

ში როაგა პრე ღუმნეზეუ, ღე ღიშინგე ბუ ნ ა:

ქ: აშა ში გიპოგრაფი, ღა კერციე სფერში რ ე:

ღაუღა ნენჩეგატა: ღაუ: ში მულცემი რ ე”

მესტამბეთა შენიშვნები – 1. “განსრულდა ... დაიბეჭდა ქალაქსა გვილისისასა. კელითა მესტამბე მიხაილ სგეფანე შვილისა უნგროვლახელისათა. ქორონიკონსა ქრისტეს აქ[ი]თ ათას შვიდას და ათასა” – სი (210) გვ. 2. ”ქ. სათვალავი ანბანი რვეულისა. ა-ნ, ესენი არიან ერთი ორად, ნარს გარდა, ეს ცალია”³⁵ – ბოლო [2] გვ.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი. გარშემოწერილობით: “მაღიდებელი წმიდისა სამებისა და ერთარსებისა, ძე გვარ-გომობით ღავითიან, სოლომონიან, პანკრაგიონი, ძე, ძირთაგან კეთილოვანთა, ძის ძე მეფეთა, განმგებელი ქართლისა, ბატონის შვილი ვახტანგ, მომღები ბეჭდისა ამის. უფალო, ღაცივე ორთავე შინა ცხოვრებასა, მეუღლით, ძით და ასულით” – ბოლო გვერდი.

35. მსგავსი შენიშვნა რვეულთა სათვალავის შესახებ ვახტანგის სტამბის სხვა გამოცემებში არ გვხვდება. აქ რაგომღაც საჭიროდ მიუჩნევიათ მითითება, რომ კონდაკი ნ (14) რვეულს შეიცავს. აქედან ა-მ (13) რვეული შედგება 4 წყვილი ფურცლისაგან, ხოლო ნ (14) არასრულია – 2 ფურცლიანი.

გაფორმება³⁶ – გრაფიკები: 1. სული წმიდის მოსვლა. ბემოთ ნუსხურით: “სულის წმიდის მოსვლა”, ქვემოთ: – “ქ. სულო წმიდაო და სახიერო, მეოხ ეყავ ბატონისშვილს ვახტანგს” — წინა [8] გვ. 2. მაკურთხებელი ქრისტე.³⁷ გრაფიურაზე ბერძნული, დაქარაგმებული წარწერები – კბ (22) გვ. 3. ჯვარცმა, მრავალსიუქეტიანი კომპოზიცია,³⁸ წარწერები ბერძნულად – ა (60) გვ. 4. იოანე ოქროპირი. წარწერებით, ბემოთ: “წმიდა იოანე ოქროპირი”, ქვემოთ: “მეოხ ექმენ ვახტანგს”, წმიდანის ფეხთან მხატვრის ხელმოწერა: “მარკომ” – ოდ (74) გვ. 5. ბასილი დიდი წარწერა ნუსხურით: “წმიდა ბასილი” – რივ (116) გვ. 6. გრიგოლ ღვთისმეტყველი. წარწერა ნუსხურით: “წმიდა გრიგოლი” – რნწ (158) გვ. გამოცემა შემკულია აგრეთვე თავსამკობლოსამკებით.

1. K 192 583/309 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [8], ა-სი (1-210), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (21x16) სმ. ხის, შავი, მოვარაყებულ-გვიფრული გყავით: ორნამენტული არშია საკუთხე ყვავილებით, ცენტრში – ბელა ფრთაზე ჯვარცმა სლავური წარწერით; ქვედაზე ხარება. ყუა თავსაკრიანია, ბემოთ ნუსხურით “კონდაკი”.³⁹ ფურცელთა შემონაჭერი ლურჯია.

დანართი: ფურცელი წარწერით “მქონდა ღერბეცის უნივერსიტეტში მ. კიშის გამოფენაზე. გ. შარაძე. 25-28 აპრილი 1985”; “Kondakion, egyhazi irassal 1710. Ystvanovics Mihaly nyomtatasa”.

მინაწერები:

1. “რე კონდაცი ქარყა მე, ეიოზეი რბიცაძვილსა, დილა სქეპოსანმა, დიმიტრი ძლელ-მონაზონმა 1903 წელსა, 21 სექტემბერსა” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით.
2. “ზოლო ეიოზეიძან ქარყა მე, ძლელ-მონაზონს ცაპისს, 11 ივნისს 1910 წ.” – წინა მინაწერის ქვეშ, შავი მელნით, იქვე წითელი მელნით:
3. “მეტროპოლიტი ეიოზ ნილცელი” – იგივე უკანა ფორმაცზე.
4. “ქ. რე კონდაცი სვიმონისა აპის, ყვალო, შინყალე. აქინ” – სი (210) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

36. გამოცემა გაფორმების მხრივ მიჩნეულია ამ სტამბის საუკეთესო წიგნად.

37. იხ. დანართი N 11

38. იხ. დანართი N 12

39. ელის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახ. ნაშრომი, დამატება III-15. № 34-35.

2. FS 2 729 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – [8], ა-სი (1-210), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (20,5x16,5) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩოები საკუთხეებით, შუაში სტილიზებული ჯვარი.⁴⁰ შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი, ქვედა ფრთაზე შერჩენილია თასმის ნაწილი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერია.

სარესტავრაციო: თავფურცელი და ობ-რიდ (77-114) გვ.

ჩანართი: ფორმაცად გამოყენებულია ამავე სტამბის ბიბლიის სკზ-სკოთ (228-229) გვ.

მინაწერები:

1. “ქ. მოისსენე, ყფალო, მსეჯალი მთისა მახია, მამა ... სასყფიჯლისა მისსა. ჟისი ძანლოჭა ...”. – ოდ (74) გვ. მარცხენა არშიაზე, შავი მელნით.
2. “ქ. მოისსენე, ყფალო ..., მაცაძილი ... [ლა მისსენე” – იმავე გვ. ქვედა არშიაზე.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

უროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

3. FS 2 550 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – [8], ა-სი (1-210), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (20x15) სმ. ხის, შავი, გვიფრული გყავით: ურთიერთგაღამკვეთი ხაზები.⁴¹ შეინიშნება ორი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული.

აკინძვა: დაშვებულია შეცდომა [3-4] ჩართულია [5-6] გვერდის შემდეგ.

სარესტავრაციო: ყდა, თავფურცელი და ბოლო ფურცელი. ძველი რესტავრირებულია ცისფერი ქალაღლით, მოგვან აღღგენილია გექსტიც.

მინაწერები:

1. “მოისსენე, ყფალო, მონა ძენი ეოეია, ჟინც ეს მოისსენოთ, თქვენცა მოეისსენოთ სასყფიჯლსა მისსა” – ძ (60) გვ. გრავეურის ქვეშ, შავი მელნით.
2. “ჰევაზ მოისსენე, ყფალო” – ძე (65) გვ. მარჯვნივ არშიაზე, შავი მელნით.
3. “მოისსენე, ყფალო მონა ძენი იოსქქ” – ძმ (67) გვ. სგრიქონთა შორის, შავი მელნით. იქვე, შავი მელნით:
4. ”მოისსენე, ყფალო მონა ძენი [თათანას] ქალი ქეთო”.
5. “ქ მოისსენე ჰამაზ და მესლუ მისი დაჰეჯა” – ოგ (73) გვ. ბოლოსამკის ქვეშ, შავი მელნით.

40. ყდის ნიმუში ოხ. მ. კარანაძე, დასახ. ნაშრომი, დამაგება III-15. №36.

41. ყდის ნიმუში ოხ. მ. კარანაძე, დასახ. ნაშრომი, დამაგება III-13. №30-31.

6. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი იოანე” – თდ (74) გვ. გრაფიურის ზემოთ, შავი მელნით.
7. “ჯ. პოისსენე, ყფალო, მხეჯალი შენი სოძია” – თე (75) გვ. ზედა არშიამზე, წინა მინაწერის ავტორის ხელით. იქვე:
8. ”ჯ. პოისსენე, ყფალო, მხეჯალი შენი თალია”.
9. “ჯ. პოისსენე, ყფალო, [ჩუძას] ძვილი ნასყიდა და ძუელუ მისი. ამინ!” – რივ (116) გვ. გრაფიურის ქვეშ.
10. “ჯ. პოისსენე, ყფალო, მონა შენი ლონყაც და ლიოსყაქ სასუფეჟელსა, ძუენდენ ცოლონი მისნი” – რმზ (142) გვ. სტრიქონთა შორის შავი მელნით. იქვე მსგავსი შინაარსის სხვა მინაწერიც.
11. “ჯ. ლ[ძეშო]თ, პოისსენე [მხეჯალი] საზუა და ლიოსყაქ სანაცოგელსა მას ცხოვრებას” – რნზ (158) გვ., გრაფიურის ქვეშ ნუსხურით.
12. “... [ნ] ეიობეის ლობილის, ახაჯაისა” – ბოლო ფურცლის უკანა მხარეს.

ჩანართი – წერილის ფრაგმენტები და სხვა მინაწერები ფორმაცსა და ყდას შორის ჩაკრულ ფურცლებზე:

“... [მძვილო]ბას ლ[ძეშო]თსა ვსთხოვ. შუძლ[ე] ვიცი თქვენის, ღელა, მოსყაბულოქ ეყლის[ა]ვენ ჩქმს ამბავს იფითხავ. ღქთის მონყალგბით, მძვილობით ვახლაჯარ, მ[ა]ეზამ ასეთი სი[ცოცხლო] მალა სათქელი არის. ჯრბ ეს ობი წ[ელი] წიენი ალარ მომჯლია და ამას ვსწახლი. ის ყი [არ ვიცოდი], თუ იმ საცოდავის, ჩქმის ღისავენ, ლ[ძეშო]თი გამწყობ[ო]ლდა, ამ მაიობის მაიხვამი მითხრეს. ღიღად მიყვირს: მა მიყავით, რობ არ შუძაყობინეთ? თუ მწახარება ამ მოეცალა ჩქმთვის, მალ ყნდა აეზრ მწახარებას მიცემა. მეც ღიღლ ჭყობი ვიყვ თავსა და ზიობი, მაეზამ მან შუძაყებ, მა სარეგელია მოძაყებით მწახარება?! შენს [თავს შუძლუ]ბინე და წყეუბი ეს, ეეებინ ველიბსო და ყვლაყ მ[ძვილობით] ვნახო. ეს სობ ყარედ იცით, იმ ჩქმს დას ჩქმზე ღიღლი ამავი და ჯიბნახული აქვს, მეორე ღელად ის მეყულობ[ო]ლდა, მაეზამ მან ვქმნა? მასაც ლ[ძეშო]თი შუძაყლებინებს, იმის სუ[ლის] ამ დავიფინყებ. ღელად, ეეეღობები, ვთხოვ, როგორ მოხდა ან სა[ღ] და მან ნანია იმ სანყალობლის ჩქმის ღის ვანსაცღელისავენ თვითოღ, ვამჩვით მაძნეობით და თქვენი ამბავიც წყროღლად მოძნეობით. როთი ყიცაის ყაბა, როთი ღეჩაყი, ობი ზრ[ანეი] ...”

“[საყარე]ლს ძმას ღიღიცობის, ჩქმს სანყობელსა და ღამციობებლს, ყოჩობს, ეყლსა და ზიბს ყოცნას მოჯახსენებ და ეგობთე ჩქმს მძალს, მზაღლის სიყარბულოთ აღღიღლს ... და ეყლსა და ზიბს ყოცნას მოჯახსენებ და მავათს მძვილობას და ჭენიობებას ლ[ძეშო]თსა [ვსთხოვ] ღიღად ვქმლუბი ჩქმს ძმას ან იმ ჩქმს ...”

“... ყოლოფი [ანს]თით სავსე, ესენიც მოვამთვით, ყყალად წიენის მონგბას ეეეღობებით, [ვთ]ხოვთ, რობღისათვისაც ღიღად ღაძბთე მაღლობელი.

თქვენი ძმადობისა და ყოთილის მოსურნე და სამსახურის მონაღე ქალიძვილი, ძევის ძის, იოანის [ეპ]დელი, თინათინი.”⁴² ამავე ხელით, არშიაზე:

“... იმის ძმას, ეთიას, თაჯანთ ძეულთით, [ს]იყარულით [დიდ]ს მოციხესას მოქ[ახს]ნებ[ს] ...“. იქვე ნუსხურით:

“რეჩქვის ასულს ძაბიამს, მონყალე ხელმწიფას, უძდატლესად თაჯს დატლა ვესბი და თქვენს ძმადობას ღმერთს ვითხოვ ... ვითხოვ თქვენი ღვთაძვილობისაენ ...“ – იქვე გაუწაფავი ხელწერით:

“რეძის დის ... რიძისი აძმაჯი წგვილად ძაძნერე, როეობ ცხოძმობ[ტ]ს ...ტელი ძალიძმის ქალი ძაძიციხე და [ძალისათვის ძალიძმელი] ჯაბ”. იქვე სხვა გაურკვეველი მინაწერებიც.

ბეჭელი: “ქმწკვ სამოგადობის წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

4. FS 1 217/1 09 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [8], ა-სი (1-210), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (20x16) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრალური სამკი აღარ ეგყობა. შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული. გყავი კიდეებთან დაზიანებული.

სარესტავრაციო: ყდა, თავფურცელი, ავ-ათ (66-69), თე-თე (75-76), პო-ჟ (89-90), რიგ-რიდ (113-114) გვ.

მინაწერები:

1. “ქ. მოისსენე, ყფალო, ობსაჯე ცხოძმობასა ძინა ... ძეულე ძისი ჯაჯაბა. აქმინ და ყვილილეისონ” – ოდ (74) გვ. გრავიურის ქვეშ, ნუსხურით, შავი მელნით.
2. “ქ. მოისსენე, ყფალო, თაძაბი, ეოძაძის ქალი” – რ (100) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “მოისსენე, ყფალო, ჯანა ნალიძმელი” – რდ (104) მარცხნივ არშიაზე, შავი მელნით. იმავე გვერდზე, სტრიქონთა შორის:
4. “მოისსენე, ყფალო, ძაბიამ”; “მოისსენე, ყფალო, ნანა”; “მოისსენე, ყფალო, ხაჯეძან”; “მოისსენე, ყფალო, ლლა”; იქვე:

42. თინათინ ნიკოლოზის ასული, საქართველოს უკანასკნელი მეფის, გიორგი XII-ის უმცროს ვაჟის, ირაკლის ძიძა, იოსებ დავითის ძე ოქრომჭელიძის მეუღლე, თან ახლდა რუსეთში გადასახლებულ და ბელგოროდის მონასტერში განწესებულ მარიამ დელოფალს. მათ მკაცრად შეზღუდული ჰქონდათ გარესამყაროსთან ურთიერთობა. შესაძლოა, წერილი საიღუმლოდ იგზავნებოდა საქართველოში, საეკლესიო წიგნის მეშვეობით. თინათინი მოსკოვში გარდაიცვალა 1847 წლის 11 დეკემბერს, დაკრძალულია დონის მონასტერში. (ბერძნული, მ. XIX საუკუნის I ნახევრის ქართული სამოგადოებრიობის ისტორიისათვის, ნაწ. II, თბ., 1983, გვ. 156; Есадзе, Б. Летопись Грузии, 1913, №363; საქ. სსრ. ჯანაშობის სახელბობის სახ. მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობა, გ. 5, 1949, გვ. 113.)

5. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი ქაისოსოი და თანაძესელეჲ მისი ჭოპინა, იინაყოფილი”.
6. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი ონანა, ძესელეჲ მისი თინათინი” – რმე (146) გვ. ნუსხურით, შავი მელნით.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: ბოლო გვერდსა და ფორმაცებზე.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

5. FS 1 217/2 09 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – [8], ა-სი (1-210), [2] გვ. – სრული, რესტავრირებული ცალი.

ყდა: (22x17) სმ. ხის, ყავისფერი გვიფრული ცყავით: ზედა ფრთაზე ორნამენტულ ჩარჩოში საკუთხე სამკები მახარებელთა გამოსახულებით, ცენტრში ჯვარცმა; ქვედა ფრთაზე ჩარჩოში ურთიერთგაღამკვეთი ხაზები ყვავილებით. შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი. ყუა უთავსაკრობ, ცყავი კიდეებთან დაზიანებული.

მინაწერები:

1. “ქ. პოისსენე, ყფალო, მონა შენი აპიაპა” – [3] გვ. შავი მელნით.
2. “ქ. პოისსენე, ლქობოთ, ... მნიიიძის ქალი თოთყუაქ” – აე (65) გვ. შავი მელნით.
3. “ლქობოთ, პოისსენე პაპიაპა” – რგ (103) გვ. შავი მელნით.
4. “წ[მინდა]ო ძღღელთ [მთა]ჯაბო, ჭასილი, ძეოს უაქ მიცვა[ლ]ჭულს ძღღელ[ლ]ს ღიძიცილის [ქ]აპანაძეილს, ზაძეოთუ მოსაჟი [იყო] წ[მინდი]ისა ღიცილიისა [ქ] ნისა” – რივ (116) გვ. შავი მელნით.

და სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

6. K 192 579/309 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – ა-სი (1-210) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [1-8], კა-კბ (21-22), ოგ-ოდ (73-74), პდ-ჟდ (84-94), რია-რიბ (111-112), როე-სდ (175-204), სზ-სზ (207-208) გვ.

ყდა: (20x15) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ცყავით: ორნამენტულ ჩარჩოში გაღამკვეთი ხაზები ჯვრებით. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული.

სარესტავრაციო: მთლიანად.

აკინძვის ხარვეზები: რეგ-რუდ (193-194) ჩართულია სკ (220) გვ.-ის შემდეგ.

ჩანართი: ფორმაცად ზედა ფრთაზე დაკრულია ამავე სტამბის 1709 წლის სახარების კ (80) გვ.-ის ფრაგმენტი.

ღანართი: ორი ხელნაწერი ფურცელი, დაუჯდომელი ლოცვების ფრაგმენტებით, შესრულებულია შავი მელნით და ფანქრით:

“... უპოვაბი და უზოუნველი ცხოვრება შიყვარე და შვილესა შინა კოთხის მიიღებდი საზოგადოებას. ეანშაღებულსა მათთვის და უზოუნველსა საძვეტელთა, ზოძინო ალესი, რათამცა ჰყავ უალი შენი ცაძიად ღვთისა, ალესი, ქრისტეს ღვთისა ღვთისა სასლსა შიყვარე მიჯობობა, სადა იგი მამადის ძელოძარე. ეანიცილი წაოყალთა ყოთილთა. შენ, რიძელძან ანოჲე სძე ყოთილთა მოძეძელსა, მოძეძაბი ყოთილთაგან, სული რეძი ეანაძლე, სძალო, მოღვანებთა მიეო და სინანულისა და ღმობიერებისა ცხოვრება მდინაბითა, მამადის ეანაბოხებ სულსა [მონისა] შენისა და ასული ნაყოფი სათნოებით ეამილე, ღმობი ალესი, სათნო ღვთისა და ზესისა საყნაჯოა ქვეყანასა ზედა უზოთისათა ცხოვრება აღასრულე ეობღარესითა მოღვანებთა და მამადისა სა[ნა] ცხოვრება. სოლო მიძლები ღვთისათა ყფობს მშისა ეამბნყინდი, ცოღვისა რეალნი ცეცხლთა ღვთისათა დასწვენ, ნეცაბო და მღვინაბიღ ღვთისათა ყოჲელი... ზოძინო, ... სოლო რაჲამს დიძინე, ღვთისა თანამეფობი იქმენ. ... იგი ნათელსა. მეფობი ამს და დაძეფობი წმიდასა საძისა შენსა, სძალო, და ისენ სოჲელი ზნელისაგან. მას რეღე ეანათლოზად რევენ, მეღობებლთა შენთა, ვითარცა ცაძაბი ღვთისა ცხოვრებისა, საძეფობებძან ქრისტესძამან. ყქობინებებძან. საჯმნო ეყო დაჯობული და ედიღდა დაჯობვისა მამიბებელი. ღვთისა შენნი, მსეადსა საძეფობისა, შინიბნეს ღვთისა სოლო ცხოვრებად. შენგან მომბმანეთა ეონებანი სულნოყნა სულისა წმიდისა მადლითა. ყმინთათა ცხოვრებთა შიძესლო, დაღათყ აბა ვენება, აბამედ ქრისტესძან მამულადჲე წაბეჯობინა დიდებისაგან, დაძმადებებძან ზენებათამან სძლო ჲამსა, ინება ეანახლოზა სეულთა ზენებისათა. შენგან ეამოყტებულად იძჲა და ღმობიეყო ნყალობით ყავთობყარებძან.

წმიდისა მონაძისა მამინასი და ალესი ყაცისა ღვთისა, ძისა რეჲეძიანესი წმობისა და სენება დიდისა ძეგისა:

ძელოძარე ზედა მძობებლთა შენტასა, მოთმინებით დაღვეს. ყოჲლად ყენაყობი, მათ მიეო ... ეანციცხელისი, ეეჲელი, ცენჯელი. ეღახაყობითა ვრთიად საბრებული: სოთისათა ეანზნახჲა სოულად მოაყდინე, სედაჲი რა მძობებლთა შენტა, და ყენაყობი იყავ მათ მიეო და ზენებისა მძლავრებისა სიმბნით მოთმინდი, და შეყნაცხებანსა დიდსა და ცენჯავასა მონათა შენტასა, ალესი, შ საყინეჲელი, ვითარცა იცვიბთჲე, ზოძინო, სიღლახაჲე სიძლიღობითა სიძლავლისათა, ვითარ თავს იღჲე ყიცხჲა და ყეღობება მონათა, რიძელი იგი ყძეცაბი იყვნეს. სიძალღესა ცხოვრებისა შენტისასა, დიდსა სიღყმლობსა იქმენ მსახეო. შ, ყოჲლად ყმინო, რამეთყ ღმობი ეანყაცხელი და მსხნელი დიდთა მათ ზოთისათა რევენთა ზმეჲ ეამოყტებულად, რიძელი რე ედიღებთ, შენ ყმობესული, და ღვთიჲე მოძადლოზელი. წმობელ ყძეცაბი იყავ მძობებლთაგან, სოლო ჲამსა მიცვალეებისასა, სიღყმლობნი შენი ეამოყცხადენ და საჯმნო ჰყავ სადიღებულად ყფობისა, რიძელძანც საძაბილად და ღმობსად ედიღა და ზაცვიცეა.

ყვალძან ხმით ძალითა ეანეცხადა, სჩინო ესო შიძის ძეგლითა შიშის – საყნეუ დაფარული. რისძთაჲნი და ძეგნი მოვიღეს ძღვრელთმოდგარითანა დაფლვასა შინსა, ტყთისა წამისყოფითა. და იხილეს დიდი საყვირული. და ეანყვირეს და ეანყითეს საყვირულეჭათათვის, შიძელი აღასრულე ტყთისა ძალითა. ჩვენ ეანხნნილთათვის, ვაიდასკლასა მიერ ყხნნულად ეანხორციულდა ყვალი შინს შიშის ყბინოო. და წმიდის საძისა შინსაგან ეანყაცბითა ვეიხსნა ხნნილუბისაგან სძალო. და ყვალად ეანეგვანსლა ყაცთმოყვარებით. სფლავად მოსკლასა შინსა, ღმერთშემოსილო ალყსი, ყხნებანი დიდნი აღასრულე ტყთისა ძალითა და ნათელი მოინფა დახნულუბალოთა. და ყყყანი ამყყყულეს და ნახეს ეანცხალუბალოდ დიდება შინი ტყთისა მიერ. ძყყადიბი ყსული და სფლავად მიახლუბული, ალყსი, მსეაჲსად მხისა ვამოსყმდ ყხნებათა ნათელსა საყვირულად. და ვნებულთა წყვილითა დახსნიდ, ტყთისმოყვარეთა უღვარედ ეანნათლუბდ, ამაღლი შყვად, უსლთა სთნოებისა დამყვირებული და ეანისკრე ნიბძმთთა ყრუბულსა თანა, ალყსი, მოსყყულთა, მოწამეთა, მამამთაჲნი და მართალთა შიშის. მათ თანა მკობ ვეყყაჲ მგალობელთა შინთა, მამაო. ვძან ვაბიოლისასა სიხარულით ვილაღადებთ, ყალწყული. ვიჯაბილენ შინ, სამლოთო ყანაო, დაყთესკლო, ვიჯაბილენ წყვისა დამხსნელი. ვიჯაბილენ წყაბო ცხოველო, მამათა სიყადული და მგაბველო ყოვლისა სოფლისაო. ყყეთელი ყვეთან მენამყლსა და ღლყათა ზღვისაგან ვამბის სიღბ იგი ყყყთველისათვის სავალ და ყყთვილისა სფლავად ყმნილი. სოლო ვალობა სამლოთი ილაღადებოლენ დღეს დიდუბულთა ზმო[ბით]: ყრისყ, ღმერთი ჩვენი ცხოველი.

ვალობა ე (3) ძლისნიბი: სამებაო წმოდაო, აღამალე ოქა უკლესისა დღეს მიყდრეკლად, ყხნაჲს ბყნებათა სიძალეთა ზღა სანხმყნობისა შინისასა, სფყდველსა მყყყეველსა და მას შინა ეანმამლიობენ.

ვალობა დ (4) ძლისნიბი: ოაჲამ სინასნამყყყულძან იხილა სიღყძლო დაფარული, ეანყვირებულძან ღალადყყო, ოამეთყ დანღეჲ წყალობით და ძე შინი, მხოლოდშობილი მოყე ძეთა ყაცთა, მომაცევებელი ცოდვათა.

ვალობა ე (5) ძლისნიბი: ზესერლისაგან ცოდვათასა ვილაღადებენ შინ სყლნი ჩვენნი. მრავალმონყალეო ღმერთო, ნათლითა მით მიყჩრდილოებულთა ეანეგვანათლენ და წაბევიძაბითენ სყლნი ჩვენნი, მახარობელი მძვიდობისაო.

ვალობა ვ (6) ძლისნიბი: ძყყლად ილო იონაჲ ვეძამან და აბა ეანხნნა მან იგი, ოამეთყ მით მოახნაჲა სხე სძოდ დაფვლისა შინისა, შიძელძანყა დაფლყა თაჲს იღეჲ ჩვენთვის სხიერო. და უსყოდა იგი ძველთა: ჰ ცოყნო, წყალობა თყვენი დაყყევეთ თყვენ დღესა.

ვალობა ვ (6) ძლისნიბი: სანყალი, შიძელძან სხმილსა დაიყყნა სამნი ყობანი მყენველად სფლავასა შინა ...”

მინაწერები:

1. "შინსალო, ყფალო, ჰეცო და ანა. მოისსენე ულიბი მონა ..." – რგ (103) გვ. კოლონიტიგულის ქვეშ, შავი მელნით. იმავე გვერდის ქვედა არშიაზე იწეება და მომღვენობე გრძელდება:
2. "შინსალო, ყფალო, მკეჯალი ხთისა ეყა სსუფეკლსა შენსა".
3. "ჟ. მოისსენე, ყფალო, ტყეო სსუფეკლსა" – რი (110) გვ. ნუსხურით, ქვედა არშიაზე.
4. "Настоятель монахъ Афа..." – რკე (126) გვ.
5. "ჟ. მოისსენე მკეჯალი მთისა ელენე. ცხოვებისათვის, დაცვისათვის და ცოდვითა შიცივებისათვის მკოს ეყა" – რმბ (142) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
6. "Его Высоко Благородию Ивану [Габашвили]" – რმთ (149) გვ. მარჯვნივ, გემოთ, შავი მელნით.
7. "უპოპილილსა ... მის ძალალ ლიბუჭას მიოთჟას" – რნვ (156) გვ. არშიაზე, მარჯვნივ.
8. "წინამძღვარ ღიოძილეს მიოთჟას" – რნთ (159) გვ.
სხვა უმნიშვნელო თუ გაურკვეველი მინაწერები: მვ-მზ (46-47), რბ (102), რი (110), რკვ-რკზ (126-127), სვ (206) და სი (210) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

7. K 11 686/309 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – [3-4], ა-სი (1-210), [2] გვ – წიგნს აკლია: წინა [1-2], [5-8], კა-კბ (21-22), ლვ-აზ (33-68), ოზ-რიდ (77-114) და რმა-რმბ (141-142) გვ.

ყდა: (21x16) სმ. მუყათ შავი კოლენკორით, გემოდან ძველი ყდის ყავისფერი გვიფრული გყავი. ორნამენტულ ჩარჩოებში გაღამკვეთი ხაზები, ცენტრში ჯვრის ფორმის ყვაილებით. გვიფრი ორივე ფრთაზე ერთნაირი. შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი.

მინაწერი: გაურკვეველი ზ (8) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1936 წელს.

8. FS 5 815 – კონდაკი. – გფილისი. – 1710. – ა-სი (1-210), [2] გვ. – წიგნს აკლია წინა [1-8] გვ.

ყდა: ხის, (21x16) სმ. ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით⁴³: ორნამენტული ჩარჩოები და საკუთხეები, ცენტრში სფილიბებული ჯვარი. შეინიშნება ორი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიახია, გვიფრული.

სარესტავრაციო: ნე-რკე (55-126) გვ.

აკინძვა: ამოვარღნილია ქე-ქვ (95-96) გვ.

43. ყდის ნიმუში ოხ. მ. კარანაძე, ღასახ. ნაშრომი, ღამაგება III-13. №29.

მინაწერები: უმნიშვნელო, ბოლო გვერდზე.

ბეჭედი: “ქმწკ საზოგადოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

9. FS 3 337/09 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [5-6], ა-სი (1-210), [2] გვ. – წიგნს აკლია წინა [1-4] და [7-8] გვ.

ყდა: ხის, (20x15) სმ. ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ტყავით⁴⁴: ორნამენტული ჩარჩოები და საკუთხეები, შუაში სტილიზებული ჯვარი. ქვედა ფრთაზე შერჩენილია ორი თასმა. ყუა თავსაკრიანია. ტყავი გვიფრული, კიდეებთან დაზიანებული.

ჩანართი: ყდაზე დაკრულია წერილის ფრაგმენტი კიკნაძეებთან სადავო შინაარსის ბუჩიძეების ერთი ოჯახის ყმობის თაობაზე:

“...мий изъ Кизлари въ Тифлизи захатель съ дозволениемъ ... имъ жить въ городъ со братомъ своимъ Петромъ, то я не отказаль и просиль у брата его Петра учить его художеству своему... меньшей же брать ихъ, Иванъ Буачидзе, бывший у меня ... ою въ походы плененъ былъ и по избавлений себя пришель ко мнъ и я пропитав е хотъл чтобы обоихъ меншихъ братиевъ присоединить вмъсть, но а большой братъ с ихъ служилъ Татуль, но по скорой смертй родственника его Шію, все имъние ихъ ... онъ былъ собственный ине, но если Екимовымъ про Татулу почему не разделили его ... своего имени принадлежить Леквію Буачидзов ... племенный Феодоръ жили въ Кизларъ ... но привести его пошол брат его Шію въ Тифлизы. Посль чего самъ Шію пришел ко мне въ Картлію. Ибо брата болшого Ф[еодора] Петра Буачидзе при отсутві его и моемъ отняли люди Кикнадзе Финезова въ Имеретю двор Кикнадзе ... за лекарство отдалъ отцу того Петра Екимову Юсефу, хотя я имъль право при ...где следовало о потерянномъ своемъ крестіянина, одноко не имелъ времени. А тотъ Буачидзе вынужденъ признать веру армянскую научившись какъ пропитаня себя приобрелъ худжеству”. იქვე: „Корфагеняне Поколаняне Латиняне [Моривс] кому Христефору Клементовичу Хрепость Владикавказа Священно церковно служителей собственноручною покорно прошу ...”⁴⁵

სარესტავრაციო: წინა [5-6], ა-დ (1-4), ლგ-ლვ (33-36), პე-რ (85-100) და რია-რიბ (111-112) გვ.

აკინძვა: ამოვარღნილია წინა [5-6], სთ-სი (209-210) და ბოლო [2] გვ.

მინაწერები:

44. ყლის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახ. ნაშრომი, დამატება III-13. №28.

45. წერილის ავტორისეული სტილი და ორთოგრაფია დაცულია.

1. “კონდაცი ესე რეკთონის ეობიოლ მღვდელს, ცაქციუს, ნაჩყაჭი შიო ლეანოზის მიერ, ღვალაძვილისა, ჩუქბა (1842) წელსა” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით, რუსული მინაწერის სტრიქონებს შორის.
2. “პოისსენე, ყფალო, პონა შენი, ხაფორან”, “მაშიამ” – ა (1) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “ქ. პოისსენოს პონა ღვთისა ეობიეი, მხეჯალი ღთის მანან, პონა ღთისა იოსებ” – დ (64) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით.
4. “ქ. პოისსენე, ყფალო, პონა შენი შალვა”, “პონაშონი ჭაჭაპო” – ე (65) გვ. სტრიქონთა შორის, შავი მელნით.
5. “ქ. პოისსენე, პონა ეობიეი, მხეჯალი მანანა” – რ (103) გვ. სტრიქონთა შორის, შავი მელნით.
6. “ქ. პოისსენე, ყფალო, იოსებ” – იქვე, ქველა არშიაზე, შავი მელნით.
7. “ქ. პოისსენე, ყფალო, პონა შენი იასე, ღვალაძვილისა ქეოქან” – რ (104) გვ. ზედა არშიაზე, შავი მელნით. იქვე, სტრიქონთა შორის.
8. “ქ. პოისსენე, ყფალო, ინაძვილი შალვა”.
9. “ქ. პოისსენე, ყფალო, მხეჯალი შენი სოშია” – რ (116) გვ. გრაფიურის ქვეშ.
10. “ესე კონდაცი ინაძვილისა, ღვთის მღვდლისა⁴⁶ ... ” – ს (210) გვ. ბოლოსამკთან, შავი მელნით. იქვე ქვემოთ:
11. “ქ. პოისსენე, ყფალო, პონა შენი ღვთისა, მესულე იძისა აშიამა”.
12. “Въ знакъ любви сыновной, отъ благочинного Цамциева Григория⁴⁷, Моривскому” – ბოლო გვ. ვახტანგის პორტრეტის ზემოთ. იმავე ხელით პორტრეტის ქვეშ:
13. “Грузинский царь Вахтанг”.
14. “ქ. თუშ ნოჯაჲ მღვდლო, ვაძი უნიოჲ თუშთ, [ქეობაჲ ცაქაძვილსა] მესულელსა აძისა. აძინ. ქ[ორონიკონსა] ... ” – ბოლო [2] გვ. მარცხნივ.
15. “ქრისტესია მანცილიკოჲ”, “სვიფნცი სპისტოჲ” – იმავე გვ. ზემოთ, მარჯვნივ. სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: რ-რე (104-105) გვ.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელსა და სხვა გვერდებზე.

უროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

46. ღვთის ინანიშვილი – ღვთის დადიანის კარის მღვდელი, კალიგრაფი, იოსებ ფლაბიოსის წიგნთა მთარგმნელი რუსულიდან ქართულად. იხ. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. ყოფილი ქმწკგ სამოგალოების კოლექცია. თბ. 1959. ტ. I. № 295, № 380-382, № 387, № 431.

47. გრიგოლ ცამციევი – საეკლესიო მოღვაწე, სასულიერო წიგნების მთარგმნელი რუსულიდან ქართულად. იხ. ქ. წ. ტ. I. № 221, № 225, № 294, № 303.

10. FS 5 000/09 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [1-2, 7-8], ა-სი (1-210), [2] ბეჭდ. [12] ხელნაწ. გვ. – წიგნს აკლია: წინა [3-6] გვ.

ყდა: (20x16). ხის, ყავისფერი, გვიფრული გყავით: ორმაგი ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული.

რესტავრირებულია ფურცლები, გექსტიც ძირითადად აღდგენილია.

ჩანართი: გექსტის ბოლოს, ვახტანგის პორტრეტის წინ 12 გვ. რვეულებად აკინძული ხელნაწერი⁴⁸ – ლოცვები, შესრულებული ლამაზი სამუალო და წვრილი ნუსხურით, შავი და წითელი მეღვინით. შეიცავს: 1. “მშვიდობის პანაშვილისა”, 2. “სულთა თანა”, 3. “ზიარებისა”, 4. “სერობისა მის საიდუმლოსა”, 5. “სახარება იოანესი: ჰრქუა უფალმან მოსულთა მათ მისსა მიმართ ურიათა: ამინ, ამინ, გეგყვ თქვენ ...”, 6. “შენლობის წიგნის მიცემისა”.

მინაწერები:

1. “ქ. რე წიენი, კონდაკი, დაიღა დ[ონის] საყლაპში,⁴⁹ ვინც ეამოსნიბოს ...” – წინა ფორმაცი, პირველი გვ. შავი მეღვინით.
2. “ჰამონიბული წეს მუხუციისათვის ჰალვა ვიცილობის ძე მოსიძისაენ. 1909 წელსა, ივლისის 30 დღესა” – იქვე, სხვა ხელით:
3. “ქ. რე წიენი სთისმჰოჭლის რელისისა ამის, ვინც ეამოსნიბოს, ჰრქუა უფალმან მოსულთა მათ მისსა მიმართ ურიათა: ამინ, ამინ, გეგყვ თქვენ ...” – წინა ფორმაციის [2] გვ. შავი მეღვინით. იქვე:
4. “Сто рублей” – იქვე შავი მეღვინით:
5. “ქ. რე კონდაკი ამ წმინდის რელისის ამის. ვინაც ამითი მღვდელმა სნიბოს, ჰრქუა უფალმან მოსულთა მათ მისსა მიმართ ურიათა: ამინ, ამინ, გეგყვ თქვენ ...”.
6. “ჩემ (1740) მიიყვალა დიდუბული დიდი ჰქმნიდე და თვითმჰყობული სუულიად რუსეთისა, ანნა იოანეს ასული თქვესა ოკონტრქობსა იზ (17), დღესა ვიბიიყესა” – წინა ფორმაციის [3] გვ. შავი მეღვინით. იქვე:
7. “ზაცონის ჰვილი დაბუჯანა მიიყვალა თქვეს სერენტქობსა ყა (21), ჩემ (1740), დღესა ვიბიიყესა”.⁵⁰
8. “ზაცონი დედოფალი რუსულა⁵¹ მიიყვალა დეკტქობს ოცდაათს, დღესა სემქაფათს, ჩემ (1740)” – იქვე, განსხვავებული ხელით, შავი მეღვინით.

48. იხ. ღანართი N 13.

49. წიგნში ჩართული ხელნაწერი ლოცვები და მინაწერები ცხალყოფს, რომ ეგზემპლარი რუსეთს შევიზნული ქართული სამეფო კარის ეკლესიისა იყო.

50. ამ მინაწერით დაკონკრეტდა დარეჯან ბაგონიშვილის, არჩილ II-ის ასულის, გარდაცვალების თარიღი. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიაში თვე და რიცხვი არაა აღნიშნული. იხ. გ.3. გვ. 383.

51. ვახტანგ VI-ის მეუღლე.

9. “ქ. ლპობიან მიიწვალა ჭაცონი მეფე სოლომონ აპილს ყვ. (23)”⁵² – წინა ფორმაციის [4] გვ. შავი მელნით;
10. “ჩლა (1741) მიიწვალა ღიღუჭული, ... ღიღი ჟღერდნენ და თვით მკობილი”⁵³ – უკანა ფორმაციის პირველი გვ.
11. “ჩლე (1763) წელსა, ღუჭუჭისა ... ამის ხელის მოძნევი ღიღონი სვიმონ ღონაძე”. იქვე;
12. “ქ. ლპობიან, შინსალე ღიღონი მარკოზ, სპლელლოლ ეამხალეჭული და მუჯას წასასვლელად მომხალეჭული და მჭიდობის [მოსუფალი]” – უკანა ფორმაციის [2] გვ.
13. “ქ. ლპობიან, შინსალე ღიღონი ნიკოლოზ, სპლელლოლ ეამხალეჭული ... ღიღინეჭული” – იქვე;
- სხვა გაურკვეველ-ღაუბთავრებული თუ უმნიშვნელო მინაწერები: პბ (82) და რ (100) გვ.
- ბეჭედი:** “ქმწკვ საზოგადოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

11. K 192 581/309 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [8] ა-სი (210), გვ. – წიგნს აკლია: ბოლო [2] გვ.

ყდა: (21x16) სმ. მუყაობზე გადაკრული ძველი გყავი, გვიფრული: ორნამენტული ჩარჩოებით, ცენტრში და კუთხეებთან მცენარეული სახის სამკი. ყუა გვიფრულია.

სარესტავრაციო: მე-მვ (45-46) გვ. რესტავრირებული თეთრი ქაღალდით.

მინაწერები:

1. “კონდაცი ესე ამის სიონისა, თავისი სჯალთ ეაყთუჭული, ამაჟის ყყთუჯის, თვინიერ ამის მეცსა, ამაჟინ იქალბოთ ყლიეოდ შხეჭა ამისსა, თორემა ვერნია შვეხეჭის. ამახელ საწმუწმნი იქმენ მამანი და ძმანი” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით, ორჯერ. იქვე;
2. “Кондаки есе арис Сионис”. იქვე;
3. “Это Сионская Кондакь”.
4. “ყფალო ჭავაბიძე, ნყ სწაპაჟ წიენეჭსა” – წინ ჩართულ ფურცელზე.
5. “სიონის სობოლს ყყთუჯის კონდაცი ესე” – წინ ჩართულ ფურცელზე, პირველი მინაწერის ავტორის ხელით. იქვე, შავი ფანქრით: “№ 23, № 61”.
6. “ცვილი-სის საყ-თელბო სიონის სო-ბო-ლს, ლყ-თის მქო-ბლის მიძინეჭისას ყყთუჯის კონდაცი ესე” – თავფურცლიდან 29 გვ.-ის ჩათვლით, შავი მელნით, მხედრულით, ღამარცვლითაა ჩაწერილი სტრიქონთა შორის ან მარჯვნივ არშიაზე.

52. იმერეთის მეფე სოლომონ I. (1737-1784)

53. მინაწერი აღნიშნავს რუსეთის იმპერატრიცა ანნა იოანეს ასულის გარდაცვალების თარიღს.

7. “ყყოთ აბს ჟელ დასხმა ღიაკონისა, მაძინ ყანასკნელ ჟელ დასხმისა მოსხლქის ქვქის ნოა ქვქის ...” – რდ (104) გვ. ბოლო აბზაცის წინ წვრილი ნუსხურით, შავი მეღნით.

8. “Буди господи милость твоя ...” – ლოცვა ჩაწერილია უკანა ფორმაცმე, შავი ფანქრით.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: წინ ჩართულ ფურცელზე.

ბეჭელი: “ეპისკოპოს გაიომის ბიბლიოთეკა” – ფორმაცის [3], წინ ჩართული ფურცლის პირველ და წინა აღუნუსხავ [3] გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

12. K 2 534/309 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [8], ა-სი (210), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (20x15) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ცყავით: ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი. აქვს სამი თასმა. ყუბა თავსაკრიანია, გვიფრული. ფორმაცად ზედა ყდაზე ამავე წიგნის თავფურცელია, ქვედაზე – ვახტანგის პორტრეტიანი.

სარესტავრაციო: ყდა, კვ-კვ (23-26) და ლგ-ლგ (33-36) გვ. ალაგ-ალაგ სარესტავრაციოდ გამოყენებულია სომხური შრიფტით ნაბეჭდი ფურცლები.

მინაწერები:

1. “წმიდა ეს ყონდაყო ძლელ-ძონაზონის იოანესული აბის და ძე, მისძან შვილძან. ყლიძძან ღიაკონ-ძონაზონძან ეაიოზ, მისის სულის საოხალ და ჩქელა სახსენჭლად, შქსნიოე წმიდას ძონასცვისა ქრუჯისა. და ვინცა ეაძისნიბოს, ნყუყლიძცა აბს წმიდისა საქებისეან. ნელთა ქრისტესე აქეთ ჩლოზ” (1778) – ოგ (73) გვ. ბოლოსამკის გარშემო, ლამაზი მხედრულით, შავი მეღნით;
2. “მოისსენე, ყფალო, ჟიძქოი, ძონა ძენი ძაძიამ” – ოდ (74) გვ. გრაფიურის ქვეშ, შავი მეღნით.
3. “[ძიისსენე, ყფალო], ძონა ძენი ჰეიაძვილი თაძაზა, [ძეყულე ძიისი სეა...ა” – რ (100) გვ. მარცხენა არშიასა და სტრიქონთა შორის, შავი მეღნით, ნუსხურით;
4. “ქვაბთა სეის ღეანოზი ზოსიძე, მოისსენე, ყფალო” – რა (101) გვ. ზედა არშიაზე, შავი მეღნით, ნუსხურით;
5. “მოისსენე ყფალო, ძონა ძენი ძანია სსუფეყულსა” – რგ (103) გვ. კოლონტიგულის ქვეშ, შავი მეღნით, სტრიქონთა შორის, გაიომ ღიაკონის ხელით. იქვე;
6. “მოისსენე, ყფალო, ძონა ძენი ძლელ-ძონაზონი იოანე. აძინ!” იქვე, სტრიქონთა შორის;

7. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი ღაოქა”.
8. “პოისსენე, ყფალო, [მონა შენი მანია სსუფეჟელსა” – რდ (104) გვ. არშიაზე, შავი მელნით, იქვე;
9. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი იოსქ”.
10. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი იანე, მხეჯალი სოქია”. იქვე, პირველ და მეორე აბზაცებს შორის;
11. “[პოისსენე], ყფალო, ახალქვერქული მონა შენი, სპის ძე ქაისოსო”.
12. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი ეიო, ოღეს მისეილე სუფეჟითა შენითა” – რივ (116) გვ. გრავიურაზე, შავი მელნით; იქვე, ქვემოთ;
13. “პოისსენე, ყფალო, მონა შენი [იოსქა”.
14. “წონდაქი” მრგვლოვანით, მხედრულით – “ნაოქ” – სი (210) გვ. იქვე ასოგრებილით კიდევ ორი სიგყვაა. არშიის ჩამოჭრის გამო აღარ იკითხება.

წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1934 წელს.

13. P 1/1710 – კონდაკი. – გვილისი. – 1710. – [8] ა-სი (210), [2] გვ. – წიგნს აკლია დასასრული რპთ (189) გვერდის შემდეგ.

ყდა: (21x16) სმ. მუყაო შინდისფერი კოლენკორით, ზემოდან, ორივე ფრთაზე, ძველი გვიფრული ტყავი; ორნამენტული ჩარჩოში გადაშეკვეთი ხაზები სტილიზებული ჯვრებით.

რესტავრირებულია. აკინძვის შეცლომები: დ (4) შემდეგ ჩართულია იგ-ილ (13-14) გვ., ე-ვ (5-6) მოჰყვება იბ (12)-ს, რდ (104)-ის შემდეგ ჯერ რზ-რწ (107-108) შემდეგ რე-რვ (105-106); რპთ-რჟ (189-190) ჩაკრულია შებრუნებით.

ხელნაწერი: ობ-ჟგ (72-93) გვერდებს შორის ჩართულ 7 ფურცელზე ტექსტი აღდგენილია ნუსხურითვე. შესრულებულია შავი მელნით, წითლის გარეგით.

მინაწერები:

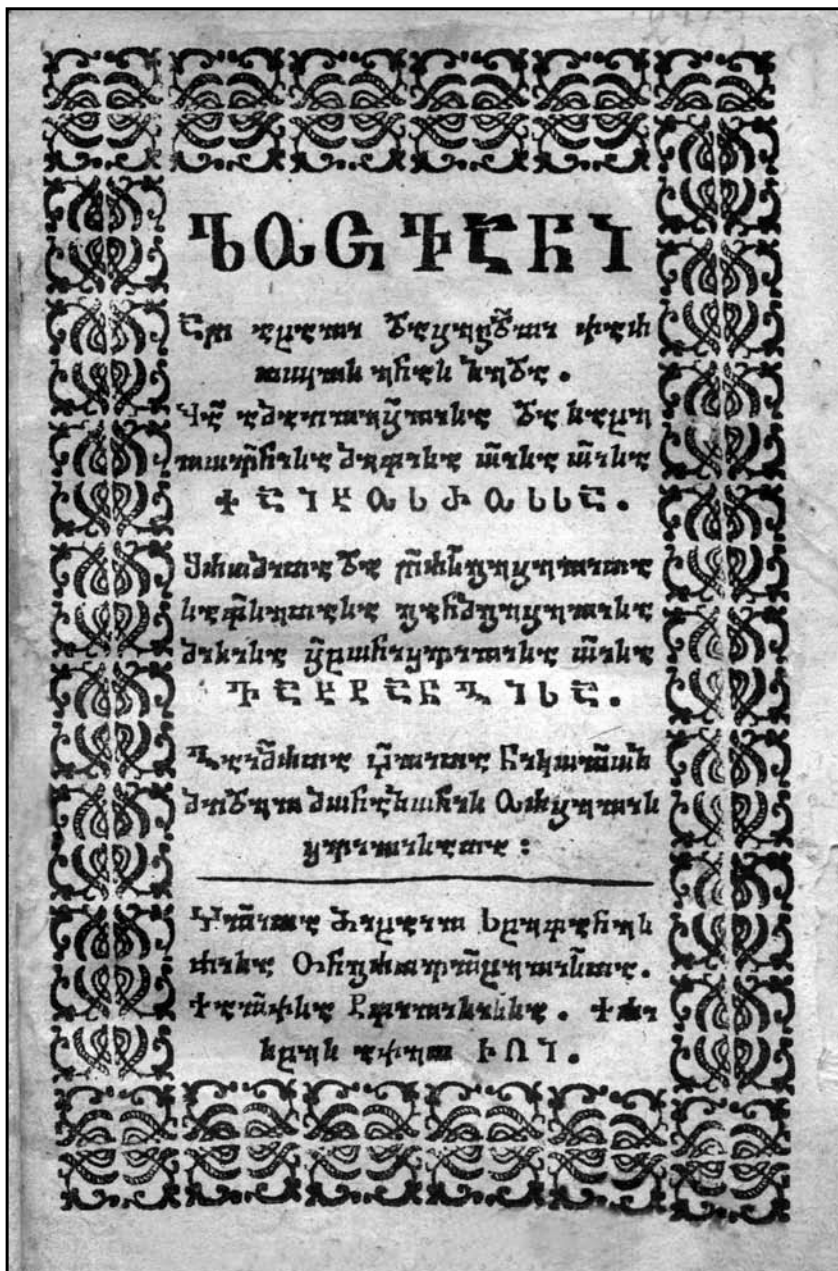
1. “ღამეშაქუტალი ვიზიო-ქიძიუოი ქოთლით. ოქსეჟიოქულია ო. ძიძისეჟიძილის ძიქო. სქ. წ. ჰალაქა. 2/V 1970 წ.” – ქვედა ყლის შიგნით დაკრულ ქაღალდზე.
2. “ქ. პოისსენე, ღპოთო, ქუძქოის ასული მანია სსუფეჟელსა შენსა...” – კვ (26) გვ. შავი მელნით.
3. “ღ[პოთო], პოისსენე ცაცყანი, მესხელე მისი თაყა ჩანდელაქის ... ასული სსუფეჟელსა შქენსა; ძენი და ასულნი მათნი აღზაოქენ, სოლო მოყაოქნი და ქეოქაოქნი მათნი, აქოთოქენ, ყყენითი ყყენისაძლე, ამინ!” – დე-დე (65-66) გვ. ქვედა არშია, ნუსხურით, შავი მელნით.
4. “პოისსენე, ღპოთო, ეულქანა, ლოოქიქვანძის ქალი” – რგ (103) გვ. სტრიქონთა შორის, შავი მელნით. იქვე;

კონდაკი. 1710

5. “მოისსენე, ღმერთო, მონა ძენი იონე”.
6. “მოისსენე მონა ძენი ეოეი ...”.
7. “მოისსენე მონა ძენი მანია”.
8. მოისსენე, ყვალო, ჭეოი”.
9. “ქ. ამ ნახაჯის ... ძენია ასათიანს, ძალჯას. ჟამთა [ყყენისაძლე]” – ვახტანგის პორტრეტის ზემოთ.

წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1970 წლამდე.

ՂՈՅՅՆՈ. 1710. ՄՅՅՅՅՅՅՅՅ

ლოცვანი. – ცვიდისი. – 1710

[4], სჟ (290) [291], [2]⁵⁴ გვ. = [2], ა⁸-ჟ⁸, რ⁷ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, მხედრულის გარევეით.⁵⁵ სიმაღლე 10 სგრ. = 41 მმ. ერთ გვერდზე 27 სგრიქონი. გეჟსკის ანაწყობი (11x7) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეში. დაშვებულია შეცლომა – რია (111) ორჯერაა.

სიგნატურა: ასოებრივი, რეველთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. აღნუსხვა ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რეველებად, აღნუსხულია მათი მხოლოდ 1-4 ფურცლები: ა, ა ბ, ა გ, ა დ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. გეჟსკს აქვს კუსტოლები, კალაფონები, გამყოფები, კოლონტიგულები.⁵⁶

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “ლოცვანი. აწ ახალი დაბეჭდილი ქართულს ენას ზედა. ჟამსა ამალეებულისა და სახელოვანისა მეფისა, უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსსა. შრომითა და წარსაგებელითა საფასეთასა განმგებელისა მისისა ბატონიშვილისა უფლისა ვახტანგისა. გაიმართა კელითა ნიკოლოზ მღვდელ-მონაზონის ორბელის შვილისათა. კელითა მიხაილ სტეფანეს ძისა უნგროვლახელისათა. ქალაქსა გვილისისასა, ქრისტესს აქეთ ჩლი (1710)”.

ბატონიშვილი გერბი – ორლომიანი. იგივე, რაც 1710 წლის კონდაკში – წინა [2] გვ.

ვახტანგის ანდერძი – ”საღიღებელად წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირმოღვმობით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულის არჩილისამან და ღიღად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან ღიღად პაგიოსნისა ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესგამბე ვლახეთით და გავაკეთე სგამბა. საკსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და დედისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათჳს, სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქეზის

54. ეროვნული ბიბლიოთეკის ეგზემპლარებს გეჟსკის ბოლოს მხოლოდ ერთი აუნუსხავი გვერდი აქვთ, რედაქტორის ბოლოსიგყვობით. ამ გამოცემაში ვახტანგის პორტრეტის არსებობის შესახებ მონაცემი გვხვდება ბიბლიოგრაფიაში: ქ.წ. ტ. 1. ნაკ. 1. გვ.15.

55. მხედრული შრიფტი ვახტანგის სგამბამ პირველად ამ გამოცემაში გამოიყენა.

56. კოლონტიგულის ბეჭდვაში დაშვებულია შეცლომა: (204-208) გვერდებზე “შაბათისა”-ს ნაცვლად არის “შაბათისა”.

ბატონის ასულის რუსუდანისა; ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3] გვ.

ტექსტი:

ლოცვანი შუაღამისანი – ა-აბ (1-62) გვ.

იბაკონი – დაუჯდომელი წმიდისა ღვთისმშობლისანი – აგ-პგ (63-83) გვ.

ლოცვა გმადლობისი – პგ-რიდ (83-114) გვ.

ლოცვა კვირისა – შაბათისა – რიე-სია (115-211) გვ.

ლოცვა დაწოლისა – სიე-სიზ (216-217) გვ.

ლოცვა ღამისა – სიზ-სკზ (217-227) გვ.

ლოცვა ღლისა – სკზ-სლთ (227-239) გვ.

ლოცვა ღაცემისა – სლთ-სმზ (239-247) გვ.

განგება ზიარებისა – სმზ-სნზ (248-258) გვ.

საგამომცემლო მონაცემი – “განსრულდა ... დაიბეჭდა ქალაქსა გვილისისასა ქრისტეს აქეთ ჩლი (1710). ქ. კელითა მესკამბე მიხაილ სკეფანე შვილისა უნგროვლახელისა” – სე (290) გვ.

რედაქტორის ნიკოლოზ ორბელიანის ბოლოსიტყვაობა – “ოდეს განაგებდა საქართველოსა ღვთისმოყვარე და ყოვლითა კეთილითა სრული, ძმისწული კეთილმორწმუნისა მეფის, პატრონის არჩილისა და დიდად სახელოვანის მეფის გიორგისა და ძე პატიოსნის ლევანისა და ძმა ყოვლისა, წესიერებით შეჭურვილისა მეფის ქაიხოსროსი, განათლებული ვახტანგ, ფრიალისა ჭირითა და მრავალთა საფასეთა წარგებითა მოილო სტამბა, რომელი არაოდეს ყოფილიყო საქართველოსა შინა. და მე, დედის ძმისწულსა ამა კელმწიფეთასა და მონასა მათსა, ფრიად ცოლელსა მღელე-მონამონს, საქართველოს მსაჯულთ უხუცესის ორბელის ძეს, ნიკოლოზს, მიბრძანა წიგნების გამართვა და ვერ ურხ ვექმენ და მე წიგნი და ენა ქართულის მეტი სხვა არა ვისი ენა ვიცოდი. რომელისაც ბერძულის მცოდნე მეგყოდა, ღმერთმან უწყის, მე დიდის ჭირით განწყობასა და სიმართლესა ვცდილობდი. უამნობა და თვენი ბერძულის რიგით ღავწერეთ და კვირაძლების ბატიკისა და სამგბეფსოს ოხითა იბაკო ისევ ჩვენი, ძველი გაურიეთ. ღვთის სიყვარულისათჳს, თუ რამ ჩემს ნაკეთებს წიგნებში მრუდი და ცთომილი ნახოთ, ნუ ღამწყევლით, თუ შემეგყო, არ ვიქმოდი, არამედ შენლობით მომიცხვენებით. ქრისტეს აქეთ ჩლი (1710), გქმ [398]⁵⁷ – ბოლო [1] გვ.

გაფორმება – მინიატიურები:⁵⁸ 1. მაცხოვარი. წარწერით: “ი[ეს]უ ქრისტე”. გამოსახულება მარტივ ორხაზოვან ჩარჩოში, ჩარჩოს გარეთ განლაგებული

57. გქმ (398) იგივეა ქორონიკონით, რაც ქრისტეს აქეთ ჩლი (1710) და არა გვერდის მახველებელი, როგორც ეს აღნიშნულია ქ.წ.-ში. იხ. გ.1. გვ. 16. ამ გამოცემამდე ვახტანგის სტამბის წიგნებში გვხვებოდა მხოლოდ ერთი სახის დათარიღება – ქრისტეს აქით. 1712 წლიდან თავფურცლის მონაცემში ამაგებენ წელთაღრიცხვას დასაბამითგან, ხოლო 1716 წლის დავითნის თავფურცელზე უკვე ქორონიკონის აღნიშვნაც ხდება.

58. მინიატიურული გრაფიკური პირველად გვხვდება ვახტანგის სტამბის ამ გამოცემაში.

ორნამენტები ქმნის ჯვარს⁵⁹ – წინა [4] გვ. 2. ღვთისმშობლის გაძრად მიყვანება, წარწერით: “გაძრად მიყვანება”⁶⁰ – ძვ. (63) გვ. 3. ბარძიმი⁶¹ – სნთ (259) გვ. ზიარების ლოცვების დასაწყისთან.

თავფურცლის გექსტი მოჩარჩოებულია, გექსტში გამოყენებული საზნაო ასოები მხოლოდ შრიფტის სილით გამოირჩევიან.

1. K 2 749/109 – ლოცვანი. – გფილისი. – 1710. – [4], სქ (290) გვ. – წიგნს აკლია ბოლო [1] გვ. ვახტანგის პორტრეტით.

ყდა: (14x9,5) სმ. ლურჯი კოლენკორის. ფორზაცი ქლავი. ფურცელთა შემონაჭერი მოვარაყებული⁶², ორნამენტული.

მინაწერები:

1. “*ქ. ოსითჳს ძე იასე ღაიჭალა ნოენ[შისი] 30, ღამესა, 5 საათს ეასულსა, ქოჲარესა 3, ნელსა 1806*” – ძველი ყდის წინა ფორზაციის [2] გვ. შავი მელნით, იქვე, იმავე ხელით:
2. “*ქ. ოსითჳს ასული ძელანია ღაიჭალა იელისის 16, ოთხშაბათს ღლესა, ქოჲარესა 1, ნელსა 1808*” – იქვე; იმავე ხელით:
3. “*ქ. ოსითჳს ძე ღლიშბაი ღაიჭალა ოქლოძისი 16, ქოჲარესა 9, ნელსა 1809*”⁶³ – იქვე; იმავე ხელით:

59. მაცხოვრის ხატის კლიშე არაქართული წარმოშობისა ჩანს და ამ გამოცემისათვის არაა გაკეთებული. იგი ფორმატთან შეუსაბამოდ პაგარაა, ფურცლის სიცარიელე შეუვსიათ ჩარჩოს გარეთ განლაგებული ორნამენტებით. იხ. დანართი N 14.

60. იხ. დანართი N 15.

61. შ. კვასცვაძე აღნიშნავს, რომ ”ზედ წარწერილი ქართული გექსტი არ იკითხება”. იხ. დასახ. ნაშრომი გვ.123. ვფიქრობთ, უნგრელ ოსტატს ამ გრაფიკურის უწარწერიო კლიშე ევროპიდან უნდა ჩამოეგანა. ოვალურ ჩარჩოში ქართული ასოების არეულად და წალმა-უკულმა განლაგება იშგვანოვინისაგან ქართულის უცოდინრობითა და ადგილობრივ შეგირდთა გამოუცდლობით აიხსნება. ჩვენ ბარძიმის ძირთან სარკული წესით ამოვიკითხეთ სიგყვა “ყოველთა”, მაცხოვრის თავთან კი “ამისა”. ცხადი გახდა, აქ უნდა ყოფილიყო საიდუმლო სერობაზე წარმოთქმული უფლის სიგყვები: “სუთ ამისაგან ყოველთა ...”. იხ. დანართი N 16.

62. ცხადია, წიგნს ყდაც ძვირფასი ექნებოდა.

63. 1832 წლის შეთქმულების ერთ-ერთი აქტიური ხელმძღვანელის, ელიზბარ ერისთავის, დაბადების თარიღი სამეცნიერო ლიგერაგურაში სხვადასხვაგვარადაა წარმოჩენილი და არცერთი არ ემთხვევა მინაწერისეულს: 1810 წელი (ქ.ს.ე. გ.4. გვ.193; გობალიშვილი, შ. 1832 წლის შეთქმულება, გ. 2, თბ., 1970. გვ. 37; მეტრეველი, რ. საქართველოს ისტორია. ლექსიკონი, გ. 1. გვ. 323.) და 1808 წელი (ბერძნიშვილი, მ., მასალები XIX ს. I ნახ. ქართული საზოგადოების ისტორიიდან. – თბ. 1980, გვ. 234), საოჯახო ლოცვანში ჩანაწერი უფრო კონკრეტული და სარწმუნოა.

4. “ქ. უბისოჯს ძე ღიმიცხო ღიბაღა ოქღომბჰის 22, ღღსა სჰოთ საათ ეასულსა, შოჯარესა 2[7], წელსა 1812”⁶⁴ – იქვე; იმავე ხელით:
5. “ქ. უბისოჯს ძე ალქსანდრე ღიბაღა იჯნისის 18-სა, ღღსა, სჰოთ საათ ეასულსა, შოჯარესა 18, წელსა 1812” – იქვე; იმავე ხელით:
6. “ქ. უბისოჯს ძე ეოიეოღ ღიბაღა ღექეშჰის 23, ღამესა, ნახეჯაბ საათ-ეასულსა, შოჯარესა 22, წელსა 181[4]” – იქვე; იმავე ხელით:
7. “ქ. უღიშბაბ ეაჯისცჰეოთ ჰეცეოშჰელს წელსა 1822, ღექეშჰის [2]” – იქვე; იმავე ხელით:
8. “ქ. ღიმიცხო ეაჯისცჰეოთ ჰეცეოშჰელს, წელსა 1825, სე[ღღ]ქეშჰის 3” – ფორმაჯის [4] გვ.
9. “საბღალ საბოთსეჯის, ობჰელიანის ოოჯანეს ასული, ღნინა უღღნე, აღსბულა ეიოიეოშბის თჯის 1, ჰოიონიჯონს ღღ” [504+1312=1816 წ.] – უკანა ფორმაჯის [1] გვ. შაგი მელით, განსხეავებული ხელით.
10. “ქ. ჰეჯაბი ღაჯინეოთ წელსა 1825, თიბათჯის 10, ღღსა სემქაბათსა, ჰეალამიოეან ჰეათე საათსა”⁶⁵ – იქვე; იმავე ხელით:
11. “ქ. ცეიღისში ღამბიოეჯანა სეღღქეშჰის 6, წელსა 1825, ღღსა სემქაბათსა”⁶⁶ – იქვე, განსხეავებული ხელით, მკრთაღაღ:
12. “წელსა 1845 იჯღისის 20-ს, ღღსა ჰაბასექეს, ჰეალამიოეან ოთსს საათხე, შოჯარის ოცღაცხბოს, ღიბაღა ღები ჰიბეღლი ჰელი შაბიამ. აღქსანდრე ჰანქეს ძე უბისთაჯი”.
13. “უბისოჯს ასუღის ჰელანიასია” – უკანა ფორმაჯის [4] გვ. იქვე:
14. “საბღღის ობჰელიანის ასული უღღნე [აღსბულა] ეიოიეოშბის თჯის 1, ღღ”. [504+1312=1816 წ.]

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

2. FS 3 765/09 – ღოცვანი. – გვიღისი. – 1710. – [4], სე (290) [291], [1] გვ; [16] ხელინაწ. გვ. – წიგნს აკღია აგ–აღ (63-64) ღა ბოღო [2] გვ.

ყღა: (14x9,5) სმ. ხის, შაგი გეაგიოთ, გვიფრული: ჰარჩოში საკუთხე სამეგები, ცენგრში – ორნამენგული ჰეჯარი. ყუა გვიფრულია. ფორმაჯად გამოყენებულია ძვირფასი მწვანე ქაღალღი აგურისფერი ყეაგიღებით. ყღას აქვს სამი შესაკრავი.

აკინმეა: წიგნი ღაშღიღია, სარესგავრაციო. ყღა მოციღებულია კორპუსს.

64. აქეღან გამომღინარე, 1833 წელს, როღესაჯ ღიმიცხო ჰევენებას იღღეოღა, იქნებოღა 23 წღისა ღა არა 28-ის, როგორც ეს ღაფიქსირებულია გობაღღიშვიღის ღასახეღებულ ნაშრომში 283 გვ.

65. მელინია ერისთავს ღოცვანში ღაუფიქსირებია ანღრია მელინიკოთან თაგისი ქორწინების თარიღი.

66. ანღრია მელინიკოვის ბინა თბიღისში მელინიას ძმების, ეღიბბარისა ღა ღიმიცგოს, მიგებით, შეოქმულითა შეკრების აღღიღაღ იქნა.

ჩანართი⁶⁷: ბოლოში მშენიერი წერილი ნუსხურით შესრულებული [15] გვ. ხელნაწერი. ტექსტი დაწერილია შავი მელნით, სათაურები და საბუნათ ასოები – წითლით. გვერდებს აქვს კოლონტიგულები და კუსტოლები. შეიცავს: 1. “იბაკონი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი” კოლონტიგულად – “დაუჯდომელი ი[ეს]ო ტკბილისა” – [2-12] გვ. 2. “შემდგომად ზიარების ლოცვისა” – [13-15] გვ. კოლონტიგულად – “ოხითა იბაკო შემდგომად ზიარებისა”. ბოლო [1] გვ. შეუვსებელია.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

67. იხ. ღანართი N 17

ჟამნი. – ცვიდისი. – 1710

[8], უკა (421) [429], [3] გვ. = [4], ა⁸-შ⁸ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სგრ.= 41 მმ. ერთ გვერდზე 27 სტრიქონი, გეჟსტის ანაწყობი (11x7) სმ. ვახტანგის ანდერძი მსხვილი ნუსხა-ხუცურით, წინა [3-4] გვერდებზე: 10 სგრ. = 58 მმ. ერთ გვერდზე 15 სტრიქონი. მკითხველებისადმი მიმართვის ბოლოს გამოყენებულია მხედრულიც.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, მეღა კუთხეში, საერთოა გეჟსტისა და საძიებლებისათვის. დაუნომრავია წინა 4 და ბოლო 2 ფურცელი. დაშვებულია შეცლომა უკა (428) კოლონციფრის შემდეგ უკა (421).

სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. აღნუსხვა ქვემოთ ცენტრში. აკინძულია 8-8 ფურცლიან რვეულებად, დანომრილია მათი მხოლოდ 1-4 ფურცელი: ა, ა ბ, ა გ, ა დ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – და ა.შ. აღნუსხვაში დაშვებულია შეცლომა: ს რვეულში ორჯერაა სდ მაჩვენებელი.

ბეჭდვა: ერთ ფურში. ორ სვეტად. აქვს კუსტოდები, ცვლადი კოლონტიტული.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “ჟამნი. აწ ახალი დაბეჭდილი ქართულს ენას მეღა.⁶⁸ ჟამსა ამაღლებულისა და სახელოვანისა მეფისა უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსა. შრომითა და წარსაგებლითა საფასეთასა განმგებელისა მისისა ბატონის შვილისა უფლისა ვახტანგისა. გაიმართა კელითა ნიკოლოზ მღვლე-მონაზონის ორბელისშვილისათა. კელითა მისილ სტეფანეს ძისა უნგროვლახელისათა. ქალაქსა გვილისისასა, ქრისტეს აქეთ ჩლი (1710)”.

გერბი: მეორე ვარიანტი – წინა [2] გვ.

ვახტანგის ანდერძი – “სადიდებულად წმიდისა სამებისა. მე, გვარ-გომობით, ძირ-მოდგმით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და დიდად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან დიდად პატიოსნის ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამზე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა საქსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და დედისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათვის, სალხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა, ჩერქეზის

68. ამ მონაცემით ესაა პირველი ქართული ბეჭდური ჟამნი და 1710 წელით დათარიღებულ ორ “ჟამნს” შორის ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიაში ჯერ ეს უნდა ყოფილიყო აღწერილი.

ბაგონის ასულის რუსუღანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსამრდელად” – წინა [4] გვ.

მესტამბის მიხაილ უნგროვლახელის მიმართვა – “ყოველთა მკითხველთა გიხაროდენ! ეჰა, საყვარელნო მკითხველნო, რომელთა დაგიგებ თქვენ სულიერსა გრაპემსა, არა ლიგონსა და კორციელად შემზადებულსა თვით სახეთა სანოვაგეთაგან, სამრდელად კორცისათვის მორეწილთა, რომელსა მიიღებენ კაცნი კორცთა შინა მყოფნი და მცირედ ჟამ დაუტკებების სასა და კუალად მცირედლა და შიისვე, და უკეთუ ფრიადი მიიღის სამრდელი, უძლურ იქმნის მუცელი და სიკვდილი მოაწიის მას ზედა. არამედ გრაპემსა ვიგყვი სულიერსა, ჭეშმარიტსა და სრულსა და ყოვლის კეთილის სიმდიდრით აღსავსესა და მრავალფერად ნაყოფიერსა. შევნიერად შემკობილსა და მომზადებულსა, რომლისაგან რამომცა მრავლად სჭამოთ, კუალად გსურისთ მისაღებულად, გზრდის სულიერად, გკურნებთ და განგაძლიერებთ. ბოლო არს გრაპემი იგი სულიერი ჟამნი ესე, რომელსა ჰქონან თავსა შორის თვისსა ლოცვანი განსანათლებელნი სულთანი, რომელისა შევნის მართლმადიდებელთა ქრისტიანეთა, რათა გულისმოდგინეთ ილოცვიდენ. რომელიცა ახლად დაგზუჭდავს თქვენ, ქართველთა ენასა ზედა. ჟამსა და მეფობასა ამადლებულის მეფის, უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსსა. შრომითა და წარსაგებელითა სასურველისა ძმისა და განმგებელისა მისისა უფლისა უფლისა ბაგონისშულის ვახტანგისათა, რომელიცა დიდად დაშვრა და იღვაწა შესამკობელად სამკვდრებელისა და ნათესავისა თქვენისა. ყოვლის თვთუელის სამღთოსა საქმითა და უმეგესად საეკლესიოსა და სულიერისა სასარგებლოთ, თქვენ განგამდიდრათ ვინაცა თქვენთვის ნებავს მოგება საუნჯისა ამისაგან. სიმკურვალითა გულისათა და სიმდაბლითა სულისათა გიკმს თქვენცა, რათა ილოცვიდეთ თვნიერ უღებებისა ცხოვრებისა თქვენისათვის და გაძლიერებისათვის და ღღეთა სიგრძისათვის ზემოთ ქსენებულთა ქველის მოქმედთათვის, და რომელიცა ფრიად დაშვრა და წარაგო საფასე, მისთვისა. ეგრეთვე მომიქსენებლეთ მეცა, რომელიცა დავშვერ და ვიღვაწე დაბეჭდავს ამის ჟამნისასა. და რაოდენიცა იხილოთ წიგნსა ამას შინა ნაკლულევანი, უღრგვინველად გამართეთ და შენლობა ყავთ ჩემთვის, რათა თქვენცა მიიღოთ სათხოველი ლოცვისა თქვენისა დაუბრკოლებელად. და რათა აღესრულოს თქვენ მიერ მცნება ქრისტე მაცხოვარისა, რომელიცა გზბრძანებს ჩვენ და იცვჳს (მათე, თავი ვ (6), მუკლი იბ (12): ”მომიგვევენ ჩვენ თანანადებნი ჩვენნი, ვითა ჩვენ მიუტევებთ თანამდებთა მათ ჩვენთა”, რომლისაცა მაღლი და წყალობა იყავნ მარადის თქვენ ზედა, ამინ! მცირე ამათ მბეჭდავთაგან მესტამბე მკურვალითა გულითა ვმუშაკობ მოსამსახურე თქვენი. ქ. მიხაილ სტეფანე შვილი უნგროვლახელი” – [5-7] გვ.

ტექსტი:

განგება შუაღამისა – ა-მა (1-41) გვ.

განგება ცისკრისა – მა-ქდ (41-94) გვ.

ჟამნი პირველი – ქდ-რდ (94-104) გვ.

ჟამნი მესამე – რღ-რიგ (104-113) გვ.
 ჟამნი მეექვსე – რიგ-რკგ (113-123) გვ.
 განგება სადილებლის ჟამნისა – რკგ-რლთ (123-139) გვ.
 ჟამნი მეცხრე – რმ-რმთ (140-149) გვ.
 განგება მწუხრისა – რმთ-რდ (149-160) გვ.
 განგება დიდის სერობისა – რდა-რე (161-190) გვ.
 განგება მცირისა სერობისა – რე-რეწ (190-198) გვ.
 ათორმეტთა თვეთა მეგყველებანი: თვესა სექტემბერსა – აგვისტოსა – რეთ-გნდ (199-354) გვ.
 ოხითა იბაკონი – გნე-გეთ (355-399) გვ.
 პარაკლისი ახლად თარგმნილი – სავედრებელი ღვთისმშობლისა – უ-უიდ (400-414) გვ.
 სახარებანი აღდგომისანი, ათერთმეტნი – უივ-უკა (416-421 [429]) გვ.
 სვლა მთოვარისა სამარადისო – ბოლო [2] გვ.

მბეჭდავთა შენიშვნები:

1. “ეს არსების ხატი ბერძენთ არა აქვთ, ქართულში თქმულია და ამისთვის არა დავაგდევი”⁶⁹ – ოვ (76) გვ.
2. “კელითა მესტამბე მიხაილ სგეფანეს ძისა უნგროვლახელისათა ჩლი (1710)” – გნდ (354) გვ.
3. “დაიბეჭდა ქალაქსა გვილისისასა, კელითა მესტამბე მიხაილ სგეფანე შულისა უნგროვლახელისა, ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და ათას” – უკა (421) გვ.
4. სამთვარეო ცხრილის გამოყენების წესი – უკა (421) გვ.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი – ბოლოში [3] გვ.

გაფორმება – მინიატიურები: 1. სამება წმიდა, ღმერთი არს მპყრობელი ყოველთა⁷⁰ – წინა [8] გვ. 2. შობა ყოვლად წმიდისა⁷¹ – სე (205) გვ. 3. ამაღლება პატიოსნისა და ცხოველმყოფელისა ჯერისა – სი (210) გვ. 4. გაძრად მიყვანება – სმწ (248) გვ. 5. ქრისტეს შობა – სდლ (264) გვ. 6. ნათლისღება – სობ (272) გვ. 7. მირქმა – სპთ (289) გვ. 8. ხარება – გლ (304) გვ. 9. ფერისცვალება – გმვ (346) გვ. 10. მიძინება ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისა – გმთ (349) გვ. 11. ლაზარეს აღდგინება – გაბ (362) გვ.⁷²

69. თავდაპირველად კორნელი კეკელიძემ მიაქცია ყურადღება ამ გამოცემის რედაქტორის, ნიკოლოზ ორბელიანის მიერ “ჟამნში” ქართველ წმიდანთა ხსენების შეგანის ფაქტს. იხ. ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1. თბ., 1941, გვ. 317.

70. იხ. დანართი N 18.

71. იხ. დანართი N 19.

72. იხ. დანართი N 20.

12. იმრუსალიმს შესვლა – ტფ (363) გვ. 13. სერობა – ტფ (366)76 გვ. 14. ჯვარცმა – ტფ (367) გვ. 15. გარდამოხსნა – ტფ (369) გვ. 16. აღდგომა – ტფ (370) გვ. 17. თომასაგან ხილვა – ტფ (373) გვ. 18. ზიარება – ტფ (375) გვ. 19. ამალღება – ტფ (377) გვ. 20. სულის წმიდის მოსვლა – ტფ (381) გვ. 21. ყოველთა წმიდათა გუნდნი ღმთისა დიდებისანი⁷³ – ტფ (382) გვ.

გამოცემა შემკულია აგრეთვე თავსამკ-ბოლოსამკებით.

1. FS 3 761/09 – ჟამნი. – გფილისი. – 1710. – [2], გ-უკთ (3-429), [3], [16] გვ. – თავფურცლისა და [3-4] გვერდების მხოლოდ ფრაგმენტებია შემორჩენილი.

ყდა: (13x9) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი გვიფრული ცყავით, ორნამენტული ჩარჩო და საკუთხეები. ცენტრში არაბესკა. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ყდა კორპუსზე მიკერებულია თეთრი ძაფით. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული. ფორმაცი: ძვირფასი ვარდისფერი ქალაღლი, მწვანე ყვავილოვან-ფოთლოვანი ორნამენტით.

სარესტავრაციო: ყდა, თავფურცელი, [3-4], პე-უთ (85-95), რე-რიზ (105-117), რკა-რღ (121-133), რნა-რნბ (151-152), რთ-რპბ (169-182), რპე-სთ (185-209), სლა-სლვ (131-136), სლთ-სმ (139-140), სმზ-სნზ (147-158), სოა-სობ (271-272), სპე-სყ (285-290), ტიმ-ტკვ (317-326), ტკთ-ტმვ (329-346), ტფგ-ტფზ (363-378), უე-უი (405-410) და უკვ (426) გვერდიდან ბოლომდე.

ღანართი: ვახტანგისავე სტამბის 1717 წლის ჟამნის უღბ-უღბ (432-442) და უმგ-უმგ (443-448) გვ.-ის ფრაგმენტები.

მინაწერი:

1. “ღაიბაღა მესჰანბანტონის ძვილუჭი ... იოანე⁷⁴ კოპონიკონს ყძე, კრისტეძობის თვის იზ (12)” [443+1312=1755 წ.] – ბოლოში ღართული უღღ-უღღ (434-435) გვ. ქვედა არშიაზე.

ბეჭელი: “ქმწკვ სამოგაღობის წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. K 2 682/109 – ჟამნი. – გფილისი. – 1710. – [5-6], ა-უკა (1-421 [429]), [3] გვ. წიგნს აკლია: თავფურცელი, წინა [1-4], [7-8] და ტკგ-ტკღ (323-324) გვ.

ყდა: (13x9) სმ. ხის, შავი ცყავით. გვიფრის აღარ ეცეობა. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი.

73. მინიატიურები გამოქვეყნებულია შ. კვასხვაძის დასახელებულ ნაშრომში

74. იოანე კონსტანტინეს ბაგრატიონი მუხრანბატონი, ქართლ-კახეთის სამეფოს სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე. ერეკლე II-ის სიძე, გეორგიევსკის გრაჟტაგზე ხელმოწერი.

რესტავრირებულია თეთრი და ცისფერი ქაღალდით. გექსტის ხარვეზები ნაწილობრივ აღდგენილია ნუსხურითვე.

მინაწერები:

1. “ნაცაბა ჟამნი № 9” – ყუაბე დაკრულ ქაღალდზე.
2. “[ქს ჟამნი ქპინიიჟს ქ. მხეჟალსა ... [თქთოჟას, წმიდის მონაპის [ეი] ობეისათვის, ობქლ აბს ჟსუჟი, სოხად სულისა ჩქისა” – უილ (414) გვ. ზოლოსამქთან, შავი მელნით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

3. K 3 628/109 – ჟამნი. – გვილისი. – 1710. – [3-6], იბ-უკა (17-421[429]), [3]; [8], [28], [8] გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, წინა [7-8], ა-ივ (1-16), გჟა-გჟვ (391-396) გვ.

ყდა: (13x9) სმ. ხის, შავი გვიფრული გყავით. შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული, ქვედა ნაწილში დაზიანებული.

აკინძვა: ამოვარდნილია დასაწყისი ლგ (33) გვ.-მდე, ასევე რლა-რლბ (131-132), რმა-რა (141-160), სკგ-სკდ (223-224), სნზ-სნზ (257-258), სდგ-სდვ (263-266), ტკზ-ტლ (327-330), გით-გობ (369-372), გჟა-უდ (381-404) და უიგ-უივ (413-416) გვ.

რესტავრირებულია უხეშად, თეთრი და ცისფერი ქაღალდით. გექსტის ხარვეზები ნაწილობრივ აღდგენილი, ნუსხურითვე.

დანართი:

1. ხელნაწერი 8 გვ. შესრულებული მხედრულით, შავი მელნით, აქედან 7 შევსებულია: უქმეები თვეთა მიხედვით – [1-2]; საეკლესიო კალენდარი – [3, და 6-7], მინაწერები – [4-5] გვ.

2. 1743 წლის მოსკოვში დაბეჭდილი “ჟამნის” გიდ-გუბ (364-392) გვ. ამ ბოლო გვერდზე მესტამბის შენიშვნაა: ”უწყოდეთ, რამეთუ ეს ქორთნიკონი რომ დაიბეჭდა, მაშინ იყო ულა (431), ხოლო დასაბამითგან კსნა (7251) და ქრისტეს აქეთ ჩდმგ (1743)”.⁷⁵

3. 1737 წლის მოსკოვში დაბეჭდილი დავითნის გით-გკდ (319-324) გვ. და 1 ფურცლის რესტავრირებული და ხელნაწერით შევსებული ფრაგმენტი.⁷⁶

მინაწერები:

1. “ოცს იჟანობის [თქქს დაიბადა ჩქი ქოოჟ ჟაჟი” – წინა ფორზაცზე, შავი მელნით. იქვე სხვა ხელით:
2. “ქს წიენი რყუთჟნის ეიობეის”.

75. ამ გამოცემის მხოლოდ ფოტოასლია ეროვნულ ბიბლიოთეკაში – F 10103-105/2.

76. ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ამ გამოცემის მხოლოდ ფოტოასლია – F 10 099 -101/2.

3. “1895-ს წელს, თბილისის 7-ს დღეს, ვაძნი ეს რეკონსტრუქციის მუშაობა, რომელიც სპეციალური კომისიის მიერ, ჩატარდა” – უკან დართული ხელნაწერი ფურცლების [4-5] გვ. იქვე:
 4. “მუშაობა რომელიც სპეციალური კომისიის მიერ, ჩატარდა ახალი სტრუქტურის მუშაობის მიზნით და რომელიც სპეციალური კომისიის მიერ, ჩატარდა ახალი სტრუქტურის მიზნით.”⁷⁷ 1894 წელს, იანვარში”.
 5. “ქ. შიშის წინა დღე და პირველი დღე უკვე, ქ. ლაშაბიძის უკვე, ქ. დიდი ხელნაწერის მიხედვით სპეციალური კომისიის მიერ, ჩატარდა” – უკანა ფორმაცზე, შავი შეღებვით. იქვე:
 6. “ქრისტეს აქო მკვლევარი (1861) წელს”.
- ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1945 წელს.

4. FS 4 994 – ქაზნი. – გვილისი. – 1710. – [8], გ-უკა (3-421), [3] გვ. – წიგნს აკლია: ა-ბ (1-2), იე-ივ (15-16) და გჟე-უკა (385-421) გვ.

ყდა: (14x9) სმ. მუყაოზე გადაკრული შავი სახიანი კოლენკორი. ფორმაციის ცისფერი.

აკონტაქტი: რესტავრაციის შემდეგ ახალ ყდაში ჩასმისას არეულია ფურცელთა თანამიმდევრობა, თავდაყირაა ქა-ქვ (91-96) გვ.⁷⁸

მინაწერი:

1. “ქრისტეს დიდი ახალი უკვე და იანვარის ენციკლოპედია” – უკანა ფორმაცზე, შავი შეღებვით.

ბეჭედი: “ქმწიკ საზოგადოების წიგნთ-საცავი”. მრგვალი და ოვალური სახის – ფორმაცსა და თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

5. K 8 494/109 – ქაზნი. – გვილისი. – 1710. – [3-8], ა-უკვ (1-428), [2-3] გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, უკა (421) და ბოლო [1] გვ.

ყდა: (15x10) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი გვიწერილი გყავით. ორმაგი ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი. კუთხეებთან ყვავილები.⁷⁹ შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრავიანია, გყავზე ოვალურ ორნამენტებში ამოგვიფრულა “SHI”. ფურცელთა შემონახვერი მოხატულია თეთრ ფონზე შავი და აგურისფერი გოლგვერდს სტილიზებული ჯვრებითა და ყვავილებით.

77. დავით მიგროპოლიტი, მეფის სახლთუხუცესისა და იმერეთის სტამბის მფლობელის, ზურაბ ქაიხოსროს ძე წერეთლის ვაჟი, ჯრუჭის მონასტერში მის მოღვაწეობაზე იხ. “მწყემსი” 1892 №2 გვ.1-3, №5 გვ. 2-5, №6 გვ. 6-8, №7 გვ. 8-10, №11 გვ. 4-6.

78. აღნიშნული შეცდომა შეუნიშნავს ბიბლიოგრაფ თამარ მაჭავარიანს და წიგნში ჩაუღვია სანიშნი სათანადო მითითებით.

79. ყდის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახელებული ნაშრომი, დამატება III-11. №22.

აკინძვის ხარვეზი: სობ-სოგ (272-273)-ს შორის ჩართულია სოთ-სპ (279-280) გვ.

ჩანართი: ფორმაცად გამოყენებულია ვახტანგის სტამბის ბიბლიის 107-108 გვ.-ს ფრაგმენტები.

მინაწერები:

1. “Дворянинъ Павелъ Дмитр. Арджеванидзе умеръ двадцатого декабря 2[4] дня 1899 года в Тифлиси” – სთა (261) გვ., მარცხენა არშიაზე, შავი მელნით.
2. “1894 წ. ნინო ყონსც. პაპაცოვი მოყვლა” – სოვ (276) გვ. კოლონტიგულთან, შავი ფანქრით.
3. “1900 году, января, 4 дня, бывальъ братъ Антонй Арджеванидзе съ Баки приххаль” – სომ (277) გვ. ზემოთ და მარცხენა არშიაზე, შავი მელნით, პირველი მინაწერის ავტორის ხელით.
4. “ლჟოსქეყელი. ზ. ყ.” – სპე (285) გვ. ზედა არშიაზე, ბიძინა კერაგიშვილის ხელით, ჩამატებულია სიგვვასთან გრიგოლ.
5. “8 Апреля, 1899 г. родилас [в] Тифлиси Тамара Арджеванидзе” – გვ (306) გვ. თავსამკთან, შავი მელნით. ამავე შინაარსის მინაწერი გვ (307) გვ. 8 აპრილის ქორთნიკონის გასწვრივ.
6. “1893 წელსა აჟეჟანიძეთა იოანე ლიბაღა 23 მაისს, ოცლა სჟსა მაის[სა]” – ტია (311) გვ. თავსამკთან, მარჯვნივ, შავი ფანქრით.
7. “1819 г. Умеръ царевичъ Давидъ.⁸⁰ С.П.Б. мая 13 дня” – ტიზ (317) გვ. მარჯვნივ არშიაზე და სგრიქონთა შორის.
8. “Георги Туркистановъ 1901 г. былъ и читал ето” – ტიზ (318) გვ. მარცხნივ არშიაზე, შავი ფანქრით.
9. “1893 г. Иоанъ Арджеванидзе 23 мая Родился въ городъ Тифлисъ” – ტით (319) გვ. არშიაზე, შავი ფანქრით.
10. “Съ Нори пришла 18 дня 1895” – ტკვ (326) გვ. მარცხნივ არშიაზე.
11. “Тамара Картвелова Умерла 29 юня 1898 г”. – ტკთ (329) გვ. სგრიქონთა შორის, შავი მელნით.
12. “Самсонъ Кошта городъ житель Кутаисъ” – [უივ] (416) გვ., ქვედა არშიაზე, შავი ფანქრით.
13. “გახსენების სტამბის ზიტლიის ფრაგმენტი. ჩანს დაუჭულით 1710 წლამდე. ქ. მიცხოპოლიტი ეაიოზი”⁸¹ – ფორმაცად დაკრულ ფურცელზე. იქვე:

80. ღავით გიორგის ძე ბაგრატიონი.

81. გაიომ წილენელის ეს მოხაზუბა მისაღები არ არის. საკმაოდ ხშირია წიგნების ფორმაცებად უფრო ძველი გამოცემების ფურცლების გამოყენების შემთხვევები.

14. “Антоний Арджеванидзе женился 1892 году на Нино Картвеловой”.
15. “В Тифлисе 1893 году, мая 23 дня, утром Родился Иоан Арджеванидзе”.
16. “Невестка Нино Георгиевна, урожденная Картвелишвили, Родилась в городе Тифлисе 1873 году, января 14 дня”.

სხვა გაურკვეველ-დაუთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: სკბ (292), გდ (304), გზ-გთ (308-309) და გლა (331) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

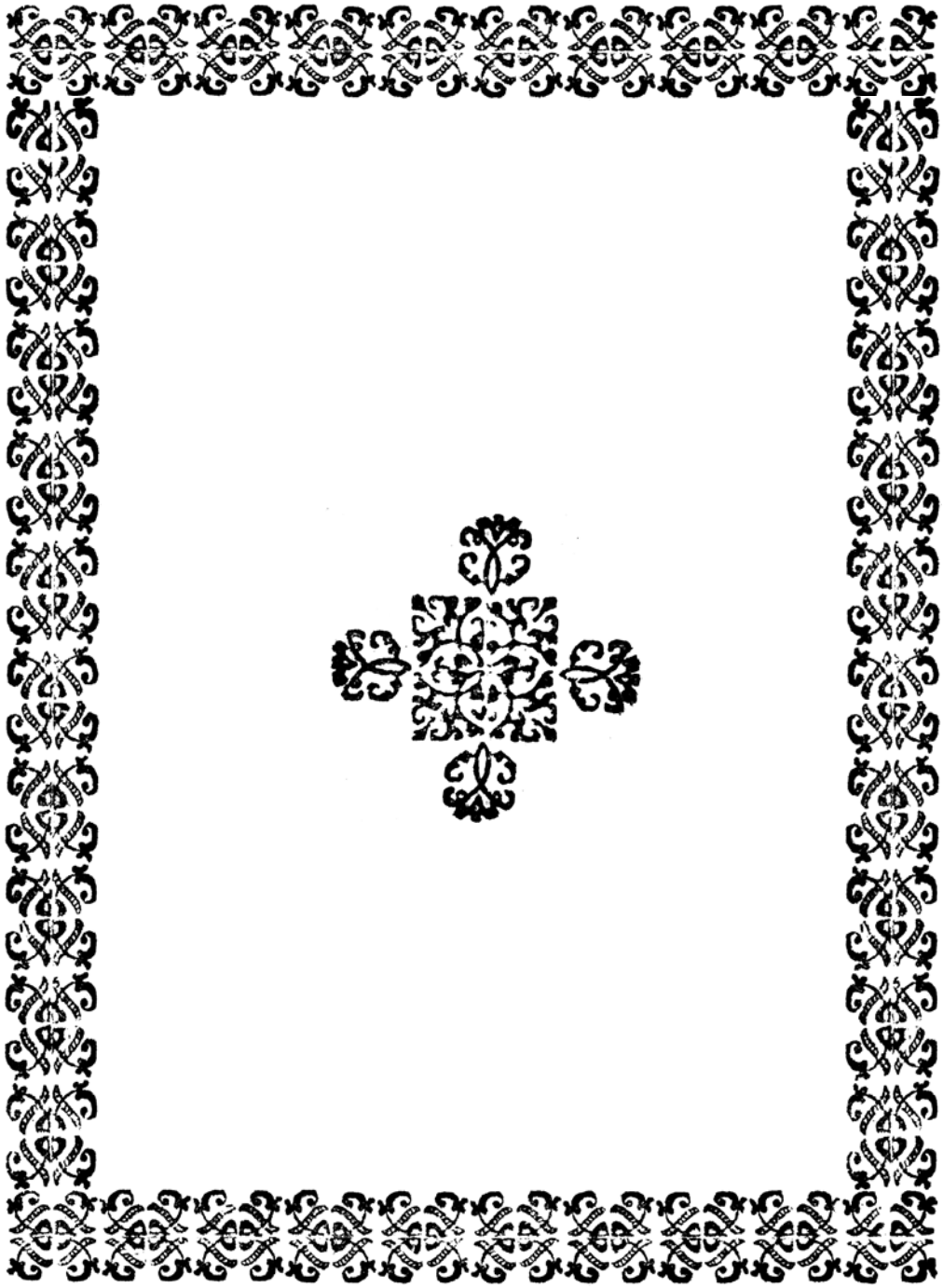
6. P 2/1710 – ჟამნი. – ტფილისი. – 1710. – ა-ტყვ. (1-396) გვ. – წიგნს აკლია: წინა აღუნუსხავი გვერდები და დასასრული ტკმ (397)-დან.

ყდა: (15x10) სმ. ახალი, მუყაო შავ ხავერდში. წიგნი რესტავრირებულია.

ბეჭედი: “Букинистический магазин № 22 6/XII. 1973. აქტი №4. 25 მანეთი.”

წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1973 წელს.

სწავლა: თუ ეითარ მართეს მ
ღვარსა სწავლება მწათესა:
აწ ბეჭდული ქართულია ენა
სა სედა: აქა მათ ბისა უნსა
უნსა ქანთ სროსსა :
ღ შრო მითა : ეამე გებლისა მის
ისა : უნსა უნსა ვახ განგისსა :
შემოკლებით თქმული ღ გარი
გებული გერმანე მღდელი მ
ნახონისაგან :
ჯელითა მისაილ ს გეუანეს მისა
უნგრო-ვლიახელიათა :
ქალაქსა გუილისისასა: რღია :
გერმანე. სწავლა... 1711. თავუბნი.

გერმანე მღვდელ-მონაზონი. სწავდა თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მონაფისა. – ცფიდისი – 1711

უია (411) გვ. = ა⁸-რ⁸ , ს⁴ ფ.

შრიფტი: მხედრული, სიმაღლე 10 სტრ.= 75 მმ. ერთ გვერდზე 14 სტრიქონი, გექსტის ანაწყობი (11x7) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, მხედრულით, ზედა კუთხეში. დაშვებულია შეცლომები: კთ (29)-ის შემდეგ მ (40), რომ (177)-ის ნაცვლად სომ (277). ამიგომ გვერდთა საბოლოო მონაცემი 100-ით მეტს უჩვენებს.

სიგნატურა: ასოებრივი, მხედრულით, ფურცლობრივი, ქვემოთ, ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-4 ფურცელი: ა, ა ბ, ა გ, ა დ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – და ა.შ. დაშვებულია შეცლომები: ა რვეულში აგ-ს ნაცვლად ორჯერაა ად, ხოლო ო რვეულიდან ყველა მესამე ფურცელს აქვს დ (4) და მეოთხეს კი გ (3).

ბეჭდვა: ერთ ფერში. აქვს კუსტოლები, გექსტი დაბეჭდილია კითხვა-პასუხის სახით.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “სწავლა, თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა. აწ დაბეჭდული ქართულსა ენასა ზედა. ჟამსა მეფობისა, უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსსა და შრომითა გამგებელისა მისისა უფლისა უფლისა ვახტანგისსა. შემოკლებით თქმული და გარიგებული გერმანე მღვდელ-მონაზონისაგან. კელითა მიხაილ სტეფანეს ძისა უნგროვლახელისათა. ქალაქსა ტფილისისასა, ჩლია (1711)”.

ბატრაგიონთა გერბი – მეორე ვარიანტი, ორლომიანი - წინა [2] გვ.

ვახტანგის ანდერძი – “სადიდებელად წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირ მოღვმით ღვთისაჲმან. ძის ძემან სახელ განთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმის წულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და ღიდალ სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან ღიდალ პაგიოსნის ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამზე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა. საკსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღედისა ჩემისა, გურიელის ასულისა თუთასათვის, სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა, ჩერქეზის ბატონის ასულისა რუსუდანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3-4] გვ.

ავტორის მიმართვა – “ყოველთა მკითხველთა გიხაროდენ! ჟამსა მას, ოდეს მეფობდა ქართველთა ზედა ძირთაგან ღვთისა აღმოცენებული, მეფე ქაიხოსრო და

მის წილ განაგებდა სამეფოსა მისსა ძმა მისი, მამულის რჯულის განმადლიერებელი და ქრისტეს სარწმუნოებისათვის ცეცხლებრ მოგყინარე ბაგონიშვილი ვახტანგ, საუკუნოდ ყოს უფალმა ქსენება მისი, ამან მოიხვნა სგამბა ქვეყანით ვლახეთით, რაქამს უფლებდა ვლახეთს იოანე კონსტანტინე ბრანკოვანე ბასარაბა, და მომართა ქვეყანასა ქართლისასა დიდის საფასითა და წარსაგებელითა და აღავსო და განანათლა ქვეყანა ჩვენი წიგნებითა, რომელი დაკლებულ იყო ქაბთა ვითარებისაგან, მღევართაგან ქრისტეს რჯულისათა. მას ქამსა მე, ცოდვილმა, და ორკერძოვე სულით და ხორციით უძღურმა ხუცეს-მონაზონმა, მონამან და მოსამსახურემან ქალაქს, სიონისა ღვთისმშობლისამან. და მლოცველმან ამათ ზემო ქსენებულთა პაგრონთამან. ცოდვილმან გერმანემ, ვიღვაწე მცირე რამ საღვაწი და აღვსწერე სარწმუნოება ჩვენთა სარწმუნოებათაგან შემოკლებით გამოკრებული და მცირელი რამ სწავლა შვიდის საიღუმლოსი, რაც ოდენ ჩემი უგულისკმო გონება მისწვდებოდა, არა თუ ყოველი ძალი საიღუმლოსი აღვსწერე ეს ღიღითა და სარწმუნოთა კაცთაგანც ძნელად შესაძლებელ არს, არამც თუ ჩემებრ დაბნელებულისა, არამედ ეს ოდენ ვიმუშაკე, რათა იკითხევდენ და ისწავლიდენ ყმანი ახლადმოსწავლენი და მეცნიერებად ღვთისა მოვილოდენ. და არა იყვნენ ჩვენგან განშორებულთა მწვალებელთ შვილთაგან დაწუნებულნი და სიგყვაუგებელნი. ამისთვის დავსწერე საეროს სიგყვითა, რომ ახლად მოსწავლენი ყრმანი სიაღვილისათვის მსწრაფლ ზედ მიიწიოდენ და უცლომელად დაისწავლიდენ და ესრეთ მეცნიერებად აღიყვანებდენ გონებასა მათსა ხედვად ღვთისა. ესეცა არა უგულებელსყო ყრმათათვისცა ღიღად მოღვაწემ და სწავლაშემაგების გულსმოღვინემ სულიერად და კორციელად გამგეობის გრფიალმან. ბაგონის შვილმა ვახტანგ, და დააბეჭდვინა თვისთა საფასეთა წარსაგებელითა. აღილოს ღმერთმან ორსავე შინა ცხოვრებასა. აწ ვინცა ვინ ამ ჩემს ნამუშაკევს წარიკითხვიდეთ, რომელიც გონებაში არ გენიშნოსთ, მაშინვე ნუ დაბრკოლებით ჩვენსა უმეცრებასა ზედა, არამედ აღმოიკითხვიდეთ წიგნთა და მაქვს სასოება უფლისა მიერ, მსწრაფლ გულისხმაჰყოთ, ვითარმედ არა ჩემის მუცლისმემღაპრობით მითქვამს, არამედ რომელი მინახავს წერილისაგან, ის აღმიწერია” – [5-10] გვ.

ტექსტი:

მოწაფისა და მოძღვრის კითხვა-პასუხი მართლმადიდებლურ საკითხებზე – ია-უ (11-400) [300] გვ.

ავტორის ბოლოსიგყვაობა – “ეს არის სწავლა შვიდის საიღუმლოსი, შემოკლებულად თქმული, გლოცავ ვლახაკი ბერი გერმანე, ყრმანო ახლადმოსწავლენო, რათა იკითხვიდეთ და ზეპირით დაისწავლიდეთ, ამისთვის დავსწერე საეროსა და სოფლურის სიგყვითა, რომ სიაღვილისათვის მსწრაფლ ზედ მიიწიენთ და მტკიცედ

დაიდოთ გონებასა და ჩემ ცოდვილისათვის შენდობას იცოდეთ” – უა (401) [301] გვ.⁸²

ძირითადი მართლმადიდებლური ლოცვები: 1. “მამათ ჩვენო” – უბ (402) [302] გვ. 2. “მრწამსი” – უგ-ვე (403-405) [303-305] გვ. 3. “სასოება”, “გიხაროდენ” – უე (406) [306] გვ. 4. “ათი მცნება” – უზ-უია (407-411) [307-311] გვ.

გაფორმება: საღაბ, თავფურცელი ჩასმულია ორნამენტულ ჩარჩოში, თავსამკ-ბოლოსამკი გამოყენებულია პირველ და ბოლო გვერდზე.

1. K 368/109 – გერმანე. სწავლა ... – გვილისი. – 1711. – უია (411) გვ. – სრული, კარგად დაცული ცალი.

ყდა: (14x10) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული ცყავით. ორმაგი ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა გვიფრული.

მინაწერები:

1. “11 руб. Меладзе, 11 руб. Манташова, Зукакова” – უკანა ფორმაცზე, ფანქრით. იქვე:
2. “უქესი აჭაზი, კოთი ძაყო, ოპი ძანკოი”.
3. “ესე დაქ[წერ] წელსა ... ჩუცს^{სა} (1858), ძაქის თვის ცხ (27)^{სა} დღესა ეპილიცვალა იაყოფი, ესე აინიძნება” – უია (411) [311] გვ.

ბეჭედი: “საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლ. რევ. კომ. ბიბლიოთეკის სამკითხველო” – მზ (47), რმე (145) და სხვა გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1934 წელს.

2. FS 5 388 – გერმანე. სწავლა ... – გვილისი. – 1711. – უია (411) გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (15x10) სმ. ხის, ორივე ფრთა გაგეხილი, ყავისფერი, დაზიანებული, გვიფრული ცყავით, გვიფრი გადაშილია. ყუა ძალზე დაზიანებული.

ასაკინძი: ამოვარდნილია უგ-უდ (403-404) გვ.

სარესტავრაციო: ყდა, იზ-იზ (17-18), ლა-ლდ (31-34), მზ-მზ (47-48), რიგ-რიდ (113-114), რკმ-რკმ (127-128), გპთ-გქ (389-390), უგ-უდ (403-404) და ბოლო უია (411) [311] გვ.

ჩანართი: სომხური ხელნაწერის ფურცლები. ტექსტი დაწერილია გასანთლულ ქაღალდზე, ორ სვეტად. გამოყენებულია ფორმაცად.

82. შეცლომით გადასმულია ასოები უა (401) კოლონციფრის ნაცვლად. დაბეჭდილია აუ. გვერდთა რეალური რაოდენობა არის 301.

დანართი: ფურცელი წიგნის საგამომცემლო მონაცემებით. დაწერილია წითელი მელნით, ღილი, მხედრული ასოებით, ქვეშ ფანქრით მიწერილია: “კარიჭ. № 15”.

მინაწერები:

1. “ქობონიცი[ნი] ჩლია (1711)” – გერბის ქვეშ, იმავე გვერდის არშიაზე, გაურკვეველი მინაწერები სომხურად.
2. “ქ. მოისსენი, ყვალო, მონა შენი, ცრცქობას ქულო, ამ წიენის ძეიდავი, ღლა ჭაცონი ჯაფოჯანი. მხილჯუნო, ჟინც პომ იხილოთ, შენლობა მიწიძანეთ ჭაცონებო” – ღ (4) გვ. კალაფონის ქვეშ და ია (11) გვ. თავსამკის ზემოთ შავი მელნით მიხატულია ჩიტი და ყვავილები.
3. “ქ. ლოჭისა [ეაყოფისა] მანაძლის ამ იყო, მისოჟინ ეაჩინა ... მიწიქლოჭისა ...”⁸³ – ღა-ღგ (31-33) გვ. ზედა არშიაზე.
4. “ქ. ეს ჯაბთა ლაყნე ჰრუჟოყა” – ქე (95) გვ. შავი მელნით.
5. “ქ. ისძინე ჯანასი ჯასუსისა ამისი, პომ თქენი ...”. – უია (411) გვ. სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: უი (410) უია (411) გვ.

ბეჭედი: “ქშშკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – წინა ფორმაცმე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 5 655 – გერმანე. სწავლა ... – გფილისი. – 1711. – [36] ხელნაწ. მთ-გობ (49-372) ბეჭდ. [24] ხელნაწ. [14] ხელნაწ.⁸⁴ გვ. წიგნის მნიშვნელოვანი ნაწილი აღდგენილია ხელნაწერით.

ყდა: (14x10) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი გვიფრული ცყავით: ორნამენტულ ჩარჩოში არაბესკა. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული, დაზიანებული. ფურცელთა შემონახვერი აგურისფერია.

ხელნაწერი: აღდგენილია წიგნის ხარვეზები. თავფურცელიდან – მხოლოდ საგამომცემლო მონაცემებია, [3-4] გვ. შეუვსებელია. [5]-ზე იწყება ვახტანგის ანლერძი, რომელსაც, ბეჭდურის შესაბამისად, გ (3) აწერია. ხელნაწერის დანომვრა გრძელდება ზ (8)-მდე. [9-10] შეუვსებელია. ძირითადი გეჟსტი იწყება ია (11)-დან. მომდევნო გვერდებს რესტავრატორი აღარ აღნუსხავს, რადგან წვრილად ნაწერს ბეჭდურ გვერდებთან ვერ ამთხვევს. გეჟსტი თითქმის მთლიანად ერთი ხელითაა აღდგენილი. გამოტოვებულია მხოლოდ უგ-უია (403-421) გვერდების გეჟსტი. ბოლოში ჩართული 7 სუფთა გვ. მოწმობს, რომ მათი შევსებაც განსაზღვრული იყო.

83. მინაწერი უკავშირდება ღ (30) გვერდზე დასმულ შეკითხვას მამის, ძისა და სულიწმიდის განყოფის მოსაზრების შესახებ.

84. ამავე ხელითაა აღდგენილი FS 4 995 ეგზემპლარი. K 31 445/309 მინაწერთან შედარება გვაფიქრებინებს, რომ ეს ექვთიმე თაყაიშვილის კალიგრაფიაა.

მინაწერი: "პანსაპოჟი იჲანუ, ჯასიჲო რყბინოჟი" – წინა ფორმაცზე, იქვე ფანქრით გაურკვეველი მინაწერები.

ბეჭედი: "ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი" – წინ ჩართულ ფურცლებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. FS 4 995 – გერმანე. სწავლა ... – გფილისი. – 1711. – ძთ-უი (69-410) გვ. – წიგნს აკლია: დასაწყისი ძმ (68), აგრეთვე პა-პბ (81-82) და ბოლო უია (411) გვ.

ყდა: (14x10) სმ. ხის, ყავისფერი, მოოქრული, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ტყავით: ორმაგი ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში მედალიონი. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ყუბა გვიფრულია, თავსაკრიანი. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერია.

აკინძვა: დაშვებულია შეცლომები – გფ (360)-ის შემდეგ გვერდები ძალიან არეულია.

სარესტავრაციო: ყუბა, ოთ-პ (79-80), უა-უდ (401-404) გვ.

ჩანართი: ფორმაცად გამოყენებულია ხელნაწერის ფრაგმენტები, შესრულებული შავი მელნით, წვრილი ნუსხურით. ქვედა ფრთაზე, ყდასა და ფორმაცს შორის ჩაკრულია უფრო მსხვილი ნუსხურით ნაწერი ფურცელიც.

მინაწერი:

1. "ნეტა[რ] ა[რ]ს ჩაცი, პოპელი აბა მივიდა ზნახჲსა ..." ⁸⁵ – რკმ (128) და გკმ (388) გვ.

ბეჭედი: "ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი" – წინა [1] და [4] გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

85. უსალმუნის პირველი კანონის დასაწყისი.

აწ მეორე ღმრთული ქართულის ენასა სედა:
ჟამსა ამალღობულისა შეთვისა უნსა უნსა
ქანოს-სროსსა :

შრო-შითა და წარსაგებელითა საფასეთათა
განმეგებელისა მისისა ბატონის შვილის
უნსა უნსა ფასგანისსა :

ჴელითა მესტამბე მისაილო სტეფანე შვილისა
უნერო-ფლობელისა :

ქალაქსა ცუილისისასა
ქრისტეს აქათ : ათას შვილს ღმრთომეტი :
გამძართა ჴელითა სიონის დეკანოზის შვი
ლის გაბრიელისათა

დავითნი. – ცვიდისი. – 1711

[4], ე-სმზ (5-248), ა₂-ლზ, [2] გვ. = ა⁸, ბ⁴-კ⁴, ლ⁶, ნ⁴-ძ⁴, ა₂⁴-ე⁴ ფ.

შრიფტი: მხედრული, ნუსხა-ხუცურისა და ბერძნულის გარევით, ძირითადი შრიფტის სიმაღლე 10 სგრ.= 80 მმ. ერთ გვერდზე 19 სტრიქონი, გეჟსტის ანაწყობი (15x13) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, მხედრული, ზედა კუთხეში. წინა 4 გვერდი დაუნომრავია, მაგრამ სათვალავში ნაგულისხმები. უკოლონციფროა ბოლო ორი გვერდიც; ფსალმუნთა გეჟსტი და დანართი ცალ-ცალკეა აღნუსხული. პაგინაციაში დაშვებულია შეცდომები: ლბ (32) 2 ჯერ, ჟგ (93) გამოტოვებულია. ჟგ (96)-ის შემდეგ 2 გვერდი დაუნომრავია, რკბ (122) და რჟგ (193) 2 ჯერ.

სიგნატურა: ასოებრივი, მხედრულით ქვემოთ, ცენტრში. პირველი რვეულის [2] ფურცელზე გარეულია მრგვლოვანიც. ათვლა იწყება პირველი ფურცლიდანვე, გამოცემა ძირითადად აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ბ, – – – –; ბ, ბ ბ, – – – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. აქვს კუსტოდები, ცვლადი კოლონტიგული.

ტირაჟი და ფასი : გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “[დავითნი] აწ მეორე დაბეჭდული ქართულს ენასა ზელა. ეამსა ამაღლებულისა მეფისა, უფლისა, უფლისა ქაიხოსროსსა. შრომითა და წარსაგებელითა საფასეთათა განმგებელისა მისისა ბატონისშვილის უფლისა უფლისა ვახტანგისსა. კელითა მესტამბე მიხაილ სტეფანე შვილისა უნგროვლახელისა. ქალაქსა გვილისისასა, ქრისტესს აქათ ათას შვილას და თერთმეტი. გაიმართა კელითა სიონის დეკანოზის შვილის გაბრიელისათა”.

ბაგრატიონთა გერბი – მეორე ვარიანტი, ორლომიანი – წინა [2] გვ.

გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსი:⁸⁶

“ამ შურდულითა დავით სძლო გოლიათს, არ თუ ზაგებდა,
ლომნი გახგისა სოლომონს, შუდს სიბრძნეს მოუსწავებდა,
მკსნელი, ვინ აღთქმას უღებდა, ქმნულთ ეგრეთ გაუთავებდა
და ვით ძალედვა და შეჰგვანდა, მის მგერზელ ეგრე დაგებდა.
ქართველთ მეფენი დავითის გვარტომით, მოღვამობითა,
თუთ ყოვლად წმიდა, უბიწო, არის მათ ძირთგან შობითა,
ვართ მისთუწ წილად ხლომილნი და მისის იმელობითა,

86. ნაწყვეტი 1709 წლის სამოციქულოში დაბეჭდილი გეჟსტიდან.

და ამაღ არ ვიქმნათ უხილავთ მგერთაგან ლახვარსობითა” – გერბის ქვეშ.

ვახტანგის ანღერძი – “საღიღებულად წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირ მოღვმობით ღავითიანმან. ძის ძემან სახელ განთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და ღიღად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან ღიღად პატიოსნის ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესგამბე ვლახეთით და გავაკეთე სგამბა. სახსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღედისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათვის, საღხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქემის ბატონის ასულის რუსუღანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3] გვ.

ბიბლიური ღავითისაღმი მიღღვნილი ლექსი ბერძნულ ენაზე:⁸⁷

ΣΤΙΧΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΔΑΒΙΔ.

Σίγησον Ουρανός, ἔψου Ἑρμῆ τὴν λῆξαν.
 Τέρας ὁ Δελφοῖς, δάσιν εἰς λήξιν ἔπ.
 Δαβὶδ γὰρ ἡμῖν πνεύματος κρείων λῆξαν •
 Τραπὶ τὰ κρητῆα τῶν Θεοῦ μυστηρίων.
 Πληθὺν παλαιῶν ἰσορῆ τερασείων.
 Κινῆ πρὸς ἕμνον ἦ κήσαντος τὴν κήσιν •
 Ἄπαντας σάζων, μυσταγωγὶ καὶ γράφει •
 Ἄμαρτανόντας εἰς ἐπιστροφῆν φέρει.
 Πολλοὶς σὺν ἄλλοις, ἔκρητον δηλῶν κέσιν •
 Σμήχειν διδάσκει, ψυχικὰς ἀμαρτάνδας •

– წინა [3-4] გვ.

გეჟსგი:

კანონები (20) და ფსალმუნნი (150) – ე-სკე (5-225) გვ.
 ფსალმუნი ღავითისი, რაქამს ეწყო გოლიათსა – სკე (226) გვ.
 გაღღობა მოსესი, გამოსღვათაგან – სკზ-სკთ (227-229) გვ.
 გაღღობა მოსესი, მეორისა სჯულისაგან – სკთ-სლღ (229-234) გვ.
 ლოცვა ანნასი, სამოელის ღედისა – სლღ-სლე (234-235) გვ.
 ლოცვა ამბაკომ წინასწარმეგყველისა – სლვ-სლზ (236-238) გვ.
 გაღღობა ესაია წინასწარმეგყველისა – სლზ-სლთ (238-239) გვ.
 ლოცვა იონა წინასწარმეგყველისა – სმ (240) გვ.

87. ლექსის თამარ ბრეგადისეული თარგმანი გამოქვეყნებულია ქრ. შარაშიძის ღსახ. ნაშრომში. იხ. გვ. 139.

ლოცვა წმიდათა სამთა ყრმათა – სმა-სმდ (241-244) გვ.

გალობა წმიდათა სამთა ყრმათა – სმდ-სმვ (244-246) გვ.

გალობა წმიდისა ღვთისმშობლისა – სმზ (247) გვ.

წინასწარმეტყველება ზაქარიასი – სმზ-სმზ (247-248) გვ.

განგება ფსალმუნთა – ა₂-ლ₂ (1-35) გვ.

მესტამბეთა შენიშენები – “ქ. ღაბიბუღლა ქალაქსა გვილისისასა. ქორონიკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და თერთმეტსა; ქ. კელითა მესტამბე მიხაილ სტეფანე შვილის უნგროვლახელისათა” – გექსტის ბოლოს.

მესტამბეთა ლექსი:

“ქ. ნავთსაყუდელსა მენავე, რა მივლენ, განისვენებენ,
მოყვასთა თვისთა სამყოფთა ნახვა სწადს, მით ისვენებენ,
ჭირთ მყოფნი, ლხინსა შესრულნი, მას აღარ მოიხვენებენ
და რა ბეჭდვა მბეჭდავს უსრულდეს, თავსა არ შეიხვენებენ” –

ბოლოში.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი – უკანა [2] გვ.

გაფორმება – გრაფიურა: 1. ღვთისმშობლის წინასწარმეტყველი.⁸⁸ წარწერები: “წმიდაო ღვთისმშობლო, მეოხ ეყავ ვახტანგს”, “კელთა ჩემთა ქმნეს საგალობელნი და თითთა ჩემთა საქებელი” – [4] გვ.

გამოცემა გამოირჩევა ჩარჩოთა და ორნამენტთა სიუხვით, გამოყენებულია თავსამკ-ბოლოსამკები, არაბესკები.

1. FS 1 098/2 09 – ღვთისმშობლის წინასწარმეტყველი. – 1711. – [4], ე-სმზ (5-248), ა₂-ლ₂ (1-37), [2] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (20x16) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული ტყავით: ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში: ზედა ფრთაზე მცენარეული სამკი ოვალურად, ქვედაზე – სტილიზებული ჯვარი.⁸⁹ შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ყუა გვიფრული.

მინაწერები:

1. “ნოქის ნეჭით, თქვენის ქენ[ქენით], ღვთისმშობლო თაჭახი”, “გაიყილა ტყავი”, “აჟილ ქე ქალაღი ანეაბიძის ...”, “ჯიყილ ნეჭის, ღვთისმშობლო ნინაყის ...” – ყველა ერთი ხელწერით წინა ფორმაციის [2] გვ. შავი მეღვინით. იქვე:
2. “ქ. ღვთისმშობლო ღვთისმშობლო ... ნეჭით მღა (1780) ...”.
3. “ქ. ღვთისმშობლო წიენი ეიოპიქ ...” – წინა ფორმაციის [3] გვ. შავი მეღვინით.

88. იხ. ღვთისმშობლის წინასწარმეტყველი N 21.

89. ყდას ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახელებული ნაშრომი, დამატება III-16. №39.

4. “*ქ. ლ[მართით], ღაიჭაღა იოჯანე [ქ]აიათოჯის რჯიღძეცს, ქორონიკონს ყნთ*” [459+1312= 1771 წ.] – წინ ჩართული ფურცლის პირველ გვერდზე, შავი მელნით. იქვე:
5. “*ქ. მიიცვალა იოჯანე, იანჯიის ა (1) ქორონიკონს ყნა*”. [451+1312=1763 წ.] იქვე:
6. “*ქ. ჰაცაღა მაიიამი მიიცვალა ქრისტე[ქ]ის თვეს ყ (20), ყნბ, სიძონის ჯალაბი*”. [450+1312=1774 წ.]
7. “*ქ. იბინე მიიცვალა თქქოჯლის ყ (20), ქ[ორონი]ყ[ონ]ს ყნიყ*” [450+15+1312=1777 წ.]
8. “*ქ. სიძონ ღღა მიიცვალა მაისის იოს, ქრისტეს აქათ რლოზ (1777), ჟინც წაიყიბოს, ქენღობა ჰქძანოს*”. იქვე სხვა ხელით:
9. “*სიყღილი ყაენისაენ აჭლისა*”.
10. “*ქ. რე ღაჯიბინი სიძონის ღღის აბის, ჟინც წაიყიბოს, ქენღობა ჰქძანოს*” – წინ ჩართული ფურცლის [2] გვ. იქვე:
11. “*ქ. სიძონ[ის] ღღა მიიცვალა ყიზლაბს, მაისის იოს, ქრისტეს აქათ ათას ქვიღას სამოსღა რჯიღძეცს, ჟისაც ღძქოთი წამს, ქენღობა ჰქძანოს*”. იქვე:
12. “*ქე წიენი ყიზლაბს მოსახლო რღჟე (1783)*”. იქვე:
13. “*ქ. ჟინც რსა ღაჯიბინი მოიბაბოს ამისი მადლი ეყუნყოს, ამინ*” – იქვე:
14. “*ყფალო ღძქოთი, იესო ქრისტე*”. იქვე იგივე სხვა ხელწერითაც.
15. “*აბსენ*” – ასოგრეხილით, თავფურცელზე.
16. “*წეჟე ჟახცანეი აბის, ღიღათ სახლეანთქმული ქაბოჯულო ჰაცონი*” – ბოლო გვერდზე, ვახტანგის პორტრეტის ზემოთ. იმავე ფურცლის ვერსოზე:
17. “*ღძქოთი, ქენ მიე ცხონება ამის ღამაეღქს*”.
18. “*ქ. ღძქოთი, მქრეთის წინ ქაბიღამ მამცა [ქამათით] თეთრი*”, “*ღამრეა რქი ქაბიღაზე თეთრი*”.
19. “*ღა წელინაღძი სყთი მინალოყნი ილღაჩი ჰაყი (?) ყნღა მამცეს. ქ[ორონი] ყ[ონ]ს ყლა, იანჯაოს ეასულსა*”. [431+1312=1743 წ.]
20. “*ქ. ყიღ[ყ]... [ქა]ბიღამ თეთრი, ყიღე ჟყილი, საჭაჟო ... ჟასი, მაბილი მამცა*” – უკან ჩართული ფურცლების პირველი გვ. იქვე:
21. “*ქ. ლ[მართით], ღაიჭაღა აყოფი ...*”. იქვე:
22. “*ქ. ლ[მართით], ღაიჭაღა ეიოთეი ...*”. იქვე:
23. “*ქ. ლ[მართით], ღაინგრა ათას ქვიღას ითხმოცღა ითხბქეცს, ეიოთეობის თვის სყთსა. ისაყის ქოპწილის ქონა ამთენს ...*” – უკან ჩართული ფურცლების [1] გვ.
24. “*ქ. ქე ავილე ლ[მართით], ათას რჟაასი ...*” – უკან ჩართული ფურცლების [2] გვ. იქვე:

25. “ქ. ჩუბი ძმა, იაყოფი, მიიწვალა აწილის თვობაქს, წელს ქრისტეს აქო წყა (1801). ვისაც ღძობოი სწამს, ვინც წაიყოთხოთ, ძანდობა უძძანო”. იმავე გვერდზე იგივე მინაწერი სხვა ხელწერთაც. იქვე:
26. “ქ. ყფაღმან ძინწყალოს იაყოფის სული; ვიოზე – ღძობოა აღღეობქლოს”.
27. “ქ. ჩახის ნუფის ძე, ლუჯან ჭაცონისძვილი [ღა] წაცობიარქი წაბრქანღნენ ყიზლაბიღამ საქაბოჯლოს, [ქ]ჩათათვის ჯა (21), ... ჯობონიღონს ყნიბ [450+12=462], ქრისტეს აქო ჩღნღღ [1750+24=1774 წ.], ამღერი ათას ძვიღას წამოცღა თოთხბქს” – უკან ჩართული ფურცლის [3] გვ.
28. “ქ. ყფაღო ღძობოთ, იესო ქრისტეო, ძეო ღ[ძობოის]ო, თაყვანსა ვცეპ ძენი წაციონანის სისხლით წასყიღი ყღიბისი ძონა, ბათა ისწაჯლოს” – უკანა ფორმაციის [4] გვ.

სხვა მრავალი, გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერი ფორმაციებსა და თავფურცელზე.

ბეჭედი: 1. “ქმწკვ საზოგადოების წიგნთ-საცავი” – წინ ჩართულ ფურცლებზე, გ (3) და სხვა გვ. 2. რვაკუთხა ბეჭედი ასომთავრული გაურკვეველი გვიფრით – თავფურცელის ორნამენტული ჩარჩოს ზემოთ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. FS 4 587/09⁹⁰ – დავითნი. – გვილისი. – 1711. – [4], ე- სმზ (5-248), ა₂-ღზ₂ (37) [2], [7] ხელნაწ. გვ. – სრული, კარგად დაცული ცალი.

ყდა: (20x16) სმ. ხის, ყავისფერი გყავით, რელიეფური, ვარაყიანი გვიფრით: ორნამენტულ ჩარჩოში სასულიერო შინაარსის მრავალფიგურიანი კომპოზიცია, ქვეღა ფრთაბე ღვთისმშობელი ყრმით, აღაგ-აღაგ შეიმჩნევა სღაფური ასოები. შერჩენიღია მეგაღის შესაკრავის ნაშთი. ყუა გვიფრულია, დამიანებული. ფურცელთა შემონაჭერი მოოქრულია, ამოკაწრულია ორნამენტები. ფორმაცად ჭვირნიშნიანი ქაღაღდი: “1781”, “MR”.⁹¹

სარესტავრაციო: ყუა. ქვეღა ფრთა თითქმის მოციღებელია კორპუსს.

მინაწერები:

1. “ძქჩენიღია ღყყბჭბში, 1906 წელს. ჯ. თ”.⁹² – წინა ფორმაცზე, შავი მეღნით, იქვე იმავე ხელით წერია წიგნის საინვენტარო ნომერი.
2. “ქ. აღყსანღო ღაიბღა ძაბციის ოცღახყთს, დღსაბაბიოღან 7238, ქრისტეს აქო 1730”⁹³ – კბ₂ (22) გვ. ფსაღმუნთა განგების ცხრიღში, სვეგთაშორის.

90. ვეგემპღარი გამოყენიღი იყო უნგრეთში, მიკლოშ კიშისაღმი მიღღენიღ სიმპოზიუმზე, 1985 წლის 25-28 აპრიღს.

91. ჩანს, წიგნი დავღავებულია XVIII საუკუნის 80-იან წღების შემღგომ.

92. მინაწერი შესრულიებულია ექვთიმე თაყაიშვიღის ხელით ქ.შ.წ.კ.გ. საზოგადოებაში.

93. შესაღღოა ეს იყოს ვახგანგ VI-ის შვიღიშვიღის, აღეყსანღრე ბაქარის ძის დაბაღების თარიღი, რომელიც სამეცნიერო და საცნობარო ღიგერაგურაში დღუმუსგებელია. მ. ქავთარია არ ეთანხმება

3. “ქ. ნელსა 7238 დასაბაძიეთან, ქრისტეს აქეთ 1730, მარცხა 25, დაიბადა ზაცარა ალექსანდრე, ღმერთმან გაზარდოს” – ლმ₂ (37) გვ.
4. “ჩუნი (1855) ნელთა, დეკემბრის პირველს ეარდაიცვალა ნეცამად სენერტული თაფალი, ზოდნოლოკოზნიცი, სიძინ ზუბაბ ლალთსუცის ძე ნერეთელი, და თვითცა ლალთსუცი იძრითა მეფე სოლომონისა, და დღესა კოთეყულტანსა შინა თვისის სელქმნიფე იძრითა ცოლის ალქსანდრე ნოკოლაევიჩისა, აღსრულდა ხნითა საქოცდა მეთობაძეცუ ნელში მყოფი” – ბოლოში ჩართული ფურცლების [7] გვ.

ჩანართი: [16] გვ. სტროფთა გაუმჯობესებლად ჩაწერილი სასულიერო ლექსები:

1. “ქ. ძლი ულია, ულია, ძენ ძობაძეულ სელია,
 ვაიძე, სულთ, ცოდვილო, ჯოჯობეთი რა ძნელია.
 კოთი რამ დიდი სხლი სულ სავარელია, ბნელია,
 ეძაყრბითა სავსა, ცეცხლი აუძრეცელია.
 ლთისისხვით ექცეოთქული, ეარსძოდებია ენია,
 საძიძობათ იღონებთან: ვეკლი-ვეძანი, ვეკლია.
 შიე ყრია ჩაცი ცოდვილი, ეამოსხნას აღარ ულია,
 დღელადამ სეკერ ეძაყნი, ყაბერენ, ვითა მეველია.
 ციბიან ცხელის ცოქლითა, ვგრვეინვა აქ სავარელია.
 დღე-ძამის ძაენებელსა, ეარდაცეს ცეცხლის წენელია,
 პიბი წყნწყებით ალყმესეს, მოაცარეს ქვესნელია.
 ბოზობის მოქმედსა ჩაცსა, პიბის ჩაყმობის ვეკლია,
 სისხლისა ცოქლი ჩამოზდის, ვაი, რა ეკლის ქველია.
 ბოზობის მოყარე ქალსა უბევა მაცლი ჯრელია,
 პიბიდვან ცეცხლი აღძოდის, რნა და სობსა სძელია,
 ძუძუზე ვეკლი ჩილია, პიბს აძეს ძანთი ცხელია,
 ლოყებზე მოზიალი ჩბენს, აზვინ ყავს მწყალობელია,
 თავისად ბელს იწყვილის: რად ეანვისახე მსნელია?!
- ვინც მონყალოტან არა იქს, ყანობი ჩაყყეს სელია.
 ვინც სელით ამ[არა]ს ვასეძს, ჯყა აქ მეცად თხელია.
 ღმერთი არც მას ძინყნარებს, დაყმოდება დღენია.
 ჩაცისის ძველელთან ჩაედებენ, ნიადე ცოქლის ძღვრელია,
 ჩანსეკენ თორვით ჯოჯობეთს, თხრათ ძეს სჯონელია.
 სავლაძეძი ვიბას ჩვიცანს, სელი, ეკლზე დამწყობელია.
 სობსეს მაცლი, სულსა ეძაყი, ძვალს მინა ეამომხრელია.
 ვინც ყლოცავი ჩაცი, ცეცხლის [საცანჯვი] აცვია,

გარსაძის მოსამრეგბას ალექსანდრეს 1726-1727 წლებში დაბადების შესახებ (Н. Г. Тарсадзе. Исторические ЭТЮДЫ. 1975. Ст. 99), რადგან 1728 წელს დაბადებული ალექსანდრეს უფროსი ძმა, ლევანი. ამავე მიზეზით, მიუღებელია 1724-1728 წლები - ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის მონაცემიც (ტ. I, გვ. 294).

აზიან აზის უძვირესი, მხთისევან უღიღო,
 მხთისა სიყვარა იცთა ზღა აზის სანძერო.
 ეზანა, მოძულსაც სვილოდო, წინ დანხლო,
 ფათობაწა და სფთაყისა, აზისა ძეგარლო,
 თაჲს ანთზე ნყ იზარეჭ, ჭოლოთ ინანლო,
 ანთს ნყთან ქოთვირეჭ, რომ დანხიანლო,
 რანან ძე ვაზი ძენი მოყარო, ძე ძენ ვიყარლო.
 ნყათოდეს დამივიწყე, ძუდამ ეახსოძლო,
 ძე სულ ყოველთვიან ძენი ვაზი, თუ ძენ ვინდოდო.
 ვინც ძე მოძღვრს ვაყარლოთ, ძე იძან მივსლო.
 ვაზი ჭიბი ნახული ძენზედა, თვაზი რანა ელო.
 თუ აზი იცი რა მიწნია, ეცყვი, იცოდო,
 რომ ძენ იძინს სანაყვითა, სანძერსი ყვამლო.
 თლეს მამით და სულთყობით ძე [დავიძალო],
 მინა, ნყალი, ქაზი, ცეცხლი რითად ძეგმზალო,
 რაყებო სული, ცხოველი, იცად ვაგზალო.
 წყუანა, ყოველი ნივთიერი, რაც რომ დავძალო,
 მინა სანძარათ ვაგაერთ, სულ წინ დავლო.
 იცანა ადამ, დღადაცს რა, რსოვთ უწოდო,
 დავსვი სამთხის ჭაღშია, მცნეჭა ვანწალო.
 ყთხანი, ყოველს ხილისევან იმ რითს აზი ძეგამლო,
 თუ ძეგამო, უსაცოლოთ, სიყვლილოთ მოყვლო.
 ცნეჭან ვარდახდა, ძეგამა, ვაყნყერი, ვაგაელო.
 ადამ დავსწყვლო: ჭიბით, თვლითა ზუბს სჯამლო,
 ყუბოს თაგი[თ] და ჭალახის[ს] თელთით რჩეობლო,
 მინა იყავ, მინადე იყავ, ისე ვამინლო.
 რა დავსწყვლო რისვითა: ყვრისით ძვილს ქოძლო,
 მით მონა იყავ სანძის და [ქმარს] უწეობსოძლო
 რა სავარველი ნათლისა ვარდახდალო.
 [თვითნათ] ნეჭან მიუძვი, ყუბი მიუელო.
 ადამ ყთხანი: ეგო ვყო, ვით ძენ ითხოვლო.
 იყდან სული რაგარდეს ჯოჯობეობლო.
 ძეძეძეზალო, ვული მწყობალი ძე დავიძვილო;
 მოვლინდი სიყვარდ მამისა, ძელ დავიძალო;
 ვანგადადი, წყუენად ვიბო და ვანგაელო;
 ვინაჯე, ნეჭით ვაგარედა ვარდმოყვილო,
 მოყვიდი, სისხლითა რეძითა, ჭილი ვანსმინლო,
 სიყვლილოთ მოყვალ სიყვლილი, ვსთყობენო;
 ჯოჯობეობიდა სავანა რისვით დავსთყობენო;

დავაჭი ქაეზის ჯაჯითა, ცეცხლის ნაძითი ჩაჯაელო;
 ძაქვენიო დაჯსვი იყდა, ძაძესხენით ჯოოლო;
 იოჯანეს, აღაძს, ჯჯს ხელი ძოჯილო;
 აღძოჯოჯანეს, ძაძითალი აოჯინ დაჯაელო;
 ან, ძენც აღაძის ცოძი ხაი, ძით ძქძქძოლოლო;
 სოჯელსა ძინა ჯეცეო, სოჯეჯით ეელო;
 აეილო, ძიძას ეაეჯაო, ძუძუ ეანოჯო;
 ეასვი, ეაჯაძე, ჩაეაჯვი, ძქილათ ეაეჯაოლო.
 ეანჯალო, ეაეაოსცაჯე, ცოლი ეიძელო;
 ჯეოთ ჯეჯანად ცოცხალი, ეიოხაი, ჯიჯბოლო;
 ძეოთ ჯიძ ძოჯელ ზეჯას ეანიჯენბელო;
 ან ეს ჯოეოთ აი ძენცინეძა, ნახლე, ეაჯელლო;
 ძე დაძითი და აი ძინლოძი, სეჯას ძიჯსვილო;
 ან ძეცეოძა ს[ა]ძე დაესთეენოს, ნახლე, ეაჯელლო.
 ძოილს ნუ ხაი ეაჯსეჯული, ახლოს ძიძილეჯო;
 ნუ ეცხვენის ჩეძთან ძოსჯლისა, ნუძეა დაძილო“.

ბეჭედი: “ქმშკგ სამოგალოების წიგნთ-საჯავი” ორი სახის: მრგვალი და ოვალური

– ფორმაჯებზე, წინ ჩართულ ფურცლებსა და თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 4 999/2 – დავითნი. – გვილისი. – 1711. – კგ-სმზ (23-248) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, [3-4], ე-იდ (5-14), ით-კბ (19-22), ნვ-ნზ (56-57), ოზ-ოთ (78-79), რპლ-რპე (184-185) და ბოლო ა₂-ლზ₂ (1-37) გვ.

ყდა: (20x16) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩო ყვავეილებით, ცენტრში დისკოსებური სამკი.⁹⁵ ქვედა ფრთაზე სამი თასმაა. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერი.

სარესტავრაციო: კგ-კვ (23-26), ლა-ლზ (31-37), მზ-მგ (42-43), სმგ-სმვ (243-246), სმზ-სმთ (248-249) და კა₂-კბ₂ (21-22) გვ.

ხელნაწერი: წინ ჩართულ [4] გვ.-ზე ღამაზი მხედრულითაა აღდგენილი იდ-იზ (14-18) გვერდების გექსგი. ასევე ხელნაწერია ნვ-ნზ (56-57), ოზ-ოთ (78-79) და რპლ-რპე (184-185) გვ.

მინაწერები:

1. “ქ. ესე დავითნი ვინც ისწავლოს, ღმერთთან უძელოს. აღინეოა ღვინობის თვეს, ივ (16), ჯოიონიქონს ყოდ [აღაძი]” [474+1312=1786 წ.] – წინა ფორმაჯებზე, მარჯვნივ გემოთ, შავი მეღნით; იქვე, იმავე ხელით, ქვემოთ:

95. ელის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახელებული ნაშრომი, ღამაგება III-17. №40.

2. “ქ. ესე ღაფითნი მოსუბაჲს ძვილის, ადამისა აბის, ვინც მოიწაპოს ნათლისმცემელი ეყენეს; “ადამი”.⁹⁶ იქვე, ასოგრეხილით:
3. “ეს წიენი იასე ადამისა⁹⁷ საქუბ ეაჲთაჲჲ ღია” – უკანა ფორმაცზე, იქვე, იმავე ხელით:
4. “ქ. მოსვლამან ძალით ეამოინუჭად მათ ზელა, ნოძელნი და წაიპაიოჭდა ფრეჲთა ჩქოთა ეზასა [ღბისს]”.
5. “ქწნაქსი” – ლოცვის სრული ტექსტი განაწილებულია რიბ-რკბ (112-122) გვერდების ქველა არშიებზე.
სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები ფორმაცებზე.
ბეჭედი: “ქმწკვ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – [1] ხელნაწერ გვერდზე.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. FS 546 – ღავითნი. – გფილისი. – 1711. – ძღ-რპე (64-185) – წიგნს აკლია: ღასაწყისი ძღ (64)-ძღე, ქე-ქვ (95-96), რპე-სმწ (186-248) და ა₂-ღბ₂ (1-37) გვ.
ყღა: (19x16) სმ. ნაცრისფერი კოლენკორის.
სარესგავრაცია პირველი და ბოლო ფურცელი.
მინაწერი:
1. “ლყჲ ისრალოჲსეან.⁹⁸ ზოლეაბიძი აბის ღაჭყლილიო, ნოეიოს ფრეჲთაჲჲ ქეჲმნიჲჲჲლი” – წინ ჩართულ ფურცელზე, შავი მელნით.
ბეჭედი: “ქმწკვ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” მრგვალი და ოვალური – ფორმაცსა და თავფურცელზე.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

5. FS 4 999 – ღავითნი. – გფილისი. – 1711. – [4], ე-სმწ (5-248), ა₂-ღბ₂, [2] გვ. – სრული ცალი.
ყღა: (20x16) სმ. მუყაობე ღაკრული ძველი ყღის ყავისფერი, მოვარაყებული, გყავი, გვიფრული: ორნამენგული ჩარჩოს ცენგრში სგილიბებული ჯვარი. ყღის ფრთები მოცილებულია კორპუსს. ფურცელთა შემონაჭერი მოვარაყებულია, ორნამენგული. ფორმაცი ყღალი.⁹⁹
სარესგავრაცია ყღა და ბოლო ფურცელი.
მინაწერი:

96. აღამ ანღრონიკაშვილი (1774-1854), გიორგი XII-ის ამიღახვარი.

97. იასე აღამის ძე ანღრონიკაშვილი (1814-1892) მოსამართლე, თბილისის სასამართლო პალატის წვერი.

98. ღუკა სგეფანეს ძე ისარლიშვილი, ცენზორი, მოღვაწეობღა XIX საუკუნის მეორე ნახევარში.

99. მომღეენო ფურცელის ჭვირნიშანში იკითხება: “1836” წელი, რაც წიგნის ღაყღაყების სავარაულო თარიღზე მიგვანიშნებს.

1. "შქონიპული კაპიტანის ალექსანდრე ანდრონიკაძეილისა, 1909, 1-19, ნოპელსაც ქუძენია ეს ნიენი დასაჯლოთ პესეთში" – წინ ჩართული ფურცლის [2] გვ. შავი მელნით.

ბეჭელი: "ქშწკგ საზოგადოების წიგნთ-საცავი" ორი სახის – წინ ჩართულ ფურცელზე, წინა [2] და ბოლო [1] გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

6. K 34 174/309 – დავითნი. – გვილისი. – 1711. – იმ-სმშ (17-248), თ₂-ლზ₂ (9-37) გვ. – წიგნს აკლია: დასაწყისი 17-მდე, აგრეთვე ა₂-ზ₂ (1-8) გვ.

ყდა: (18x16) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ტყავი: ორნამენტული ჩარჩოში სამმაგი ხაზები ქმნის გეომეტრიულ ფიგურებს. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ფორმაცად ქვედა ფრთაზე დაკრულია ამავე წიგნის ლზ₂ (37) გვ.

აკინძვა: გელა ფრთა და ყუა მოცილებულია წიგნის კორპუსს. ამოვარდნილია რნდ-რდა (154-161), სთ-სი (209-210), სიე-სივ (215-216) და ლგ²-ლვ² (33-36) გვ.

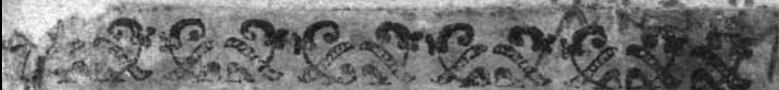
მინაწერები:

1. "დავითნი ჯაშ" – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით. იქვე;
2. "ეს დავითნი დავით მიცროპოლიცის აიის. [ქ]ბელპული დავითნი".¹⁰⁰ იქვე;
3. "ეს წმინდა დავითნი მიცროპოლიცის დავითისა ჯაშ და აიის".
4. "ქ. ნუჯავი, ნოდის ქელიშოს, თქვენთან ჯლოძა და ლხინიო, თჯალ-წაპში ედაეხაზგია, თძანი ეყობია ხძიბიო, სპოთხის [წმინდა ხისა ხაშ], ანელოზი ეყავს ქვილიო ... "
– რბ (102) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
5. "ქ. ზაცონს პარესა ჯბოძა ცყბილი მოყითხვის ნიენიო, ... ამხანაეი ეყავო ..."
– რლთ (139) გვ. ქვემოთ, დაზიანებული, არშის ჩამოჭრის გამო.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: რლე (135), რმშ (148), რნგ-რნდ (153-154), სბ-სგ (202-203), სმშ (248), იბ₂ (12) და კღ (24) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

100. დავით ვაჩნაძე, ბოლბელი მიგროპოლიტი 1764 წლიდან. გარეჯის უღაბნოს განმანათლებელი. იხ. ქსე გ. III გვ. 338.

Տ Է Ք Ի Ք Ի

 Էր ձեռնած ճշգրտորէ փրկանան րհիւ
 և րհիւ: Կի ճշգրտորէ և րհիւ
 րհիւ ճշգրտորէ: Օ օ Օ օ

Ք Է Ք Է Է Է Է Է Է:

Եւ ձեռնած ճշգրտորէ ճշգրտորէ
 ճշգրտորէ: Կի ճշգրտորէ
 րհիւ րհիւ Օ օ Օ օ

Ե Է Է Է Է Է Է Է:

 Կի ճշգրտորէ րհիւ րհիւ րհիւ
 ճշգրտորէ րհիւ ճշգրտորէ:

Կի ճշգրտորէ րհիւ րհիւ: Կի ճշգրտորէ
 րհիւ: Ե Է Է Է: Ե Է Է Է Է Է Է Է
 րհիւ րհիւ ճշգրտորէ: Կ Է Է:

დავითნი. – ცვიდისი. – 1712

[6], 8-ე (7-415) გვ. = ა⁸-ლ⁸ ფ.¹⁰¹

შრიფტი: სხვადასხვა ზომის ნუსხა-ხუცური. ძირითადი შრიფტის სიმაღლე 10 სტრ.= 58 მმ. ერთ გვერდზე 17 სტრიქონი, ტექსტის ანაწყობი (10X7) სმ. პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეში. დაშვებულია შეცლომები: აღ (64)-ის შემდეგ მე (45), მომღევნო გვერდზე სწორდება, რმგ (143)-ის ნაცვლად რმდ (144) ორჯერ; გამოტოვებულია სკე (225), სწორდება ტე (305)-ის გამეორებით.

სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. ქვემოთ, ცენტრში. აღნუსხვა იწყება პირველი ფურცლიდანვე. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-4 ფურცელი: ა, ა ბ, ა გ, ა დ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. აქვს კუსტოლები, ცვლადი კოლონტიგული.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “დავითი. აწ მესამედ დაბეჭდილი ქართულს ენასა ზედა. ეამსა ამაღლებულისა საქართველოს მპყრობელისა უფლისაჲ უფლისაჲ ვახტანგისა. შრომითა, წარსაგებლითა, მისვე მპყრობელისათა. განმგებლობასა ბაგონის შვილის უფლისაჲ უფლისაჲ სვიმეონისსა. გაიმართა კელითა კელმწიფის კარის დეკანოზის შვილის მიქელისათა. ქალაქსა ტფილისისასა, ქრისტესს აქათ ჩლიბ (1712), დასაბამითგან ვიდრე აქამომდე ქსკ (7220)”.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი – წინა [2] გვ.

ბაგრატიონთა გერბი – პირველი ვარიანტი, ერთლომიანი.

ვახტანგის ანდერძი – “სადიდებულად წმიდისა სამებისა, მე. გვარგომობით, ძირ მოღვმით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმისწულმან ქებულისა მეფისა არჩილისამან და დიდად სახელოვანის ქართველთ მეფის გიორგისამან და ძემან დიდად პაგიოსნის ლევანისამან. მპყრობელმან ქართლისამან. ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამზე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა სახსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და დედისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათჳს, სალხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქეზის ბაგონის ასულის რუსუდანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [4] გვ.

ქართული ანბანი: მრგვლოვანი ა-ჰ და ნუსხური ა-ჰ, მ-ა – წინა [5] გვ.

ტექსტი:

101. “შ” რვეული მეორდება, ამიტომ 26 რვეულია.

კანონები (20) – ზ-გოგ (7-373) გვ.
 გალობები (9) – გლდ-უი (334-410) გვ.
 ვითარ ჯერარს, რათა იკითხვიდნენ დავითს ყოველსა წელიწადსა შინა – უილ-უიე (414-415).

გაფორმება: გრაფიურა. დავით წინასწარმეცველი, გარშემოწერილობით: ”წმიდაო დავით, მეოხ ეყავ ვახგანგს” – წინა [6] გვ.

გამოცემა შემკულია აგრეთვე გექსტის ორნამენტული გამყოფებითა და თავსამკ-ბოლოსამკებით; კოლონტიგული ჩასმულია ჯვრისებურ ორნამენტებში.

1. FS 1 098/1 – დავითნი – გფილისი. 1712. – [6], ზ-უიე (7-415) გვ. – წიგნს აკლია კმ-კმ (27-28) და ლა-ლბ (31-32) გვ.

ყდა: (14x9)სმ. ხის, ყავისფერი გვიფრული ტყავით, აქა-იქ შეინიშნება ჩარჩოს ორნამენტი. ყდის ზედა ფრთა მოცილებელია წიგნის კორპუსს.

აკინძვა: ამოვარდნილია თ-კ (9-20), ოთ-პ ((79-80) და უიბ-უიე (412-415) გვ.

რესტავირებულია უხარისხოდ, თეთრი ქაღალდით.

ხელნაწერი: ლა-ლბ (31-32) გვ.-ის გექსტი აღდგენილია ნუსხურითვე, შავი მელნით.

მინაწერები:

1. “ლ[ქი]თო, ჰენ ხაპ ლონე ჩენი, ქცეობა ზელა ეაღლნილიო” – წინა ფორმაცზე. შავი მელნით. იქვე რამდენჯერმე მხედრული ანბანი: “ა- მ” და პირუკუ.
2. “წელსა ჩლპია” (1780+11=1791) – უკანა ფორმაცზე. იქვე:
3. “ივანე ლაქოვი, იესე ყალატოხოვი, სელი მოეინეპია”.

რელაქტირებული: ტპმ (388) გვერდიდან “გალობანის” გექსტებში ჩამატებულია სიტყვები და წინადადებები, მთავრული ასოები კი შეფერილია წითლად.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: უკანა ფორმაცზე.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. P 1/1712 – დავითნი. – გფილისი. – 1712. – ზ-უიბ (7-412) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [6] და ბოლო [2] ფურცელი.

ყდა: (14x9)სმ. ახალი, მუყაო შინდისფერი კოლენკორით, ორივე ფრთას აკრავს ძველი, შავი, გვიფრული ტყავი.

აკინძვა: ამოვარდნილია თ-კ (9-20), ოთ-პ ((79-80), უიბ-უიე (412-415) გვ.

რესტავირებულია არაერთხელ. გექსტის ყველა ხარვეზი აღდგენილი არ არის.

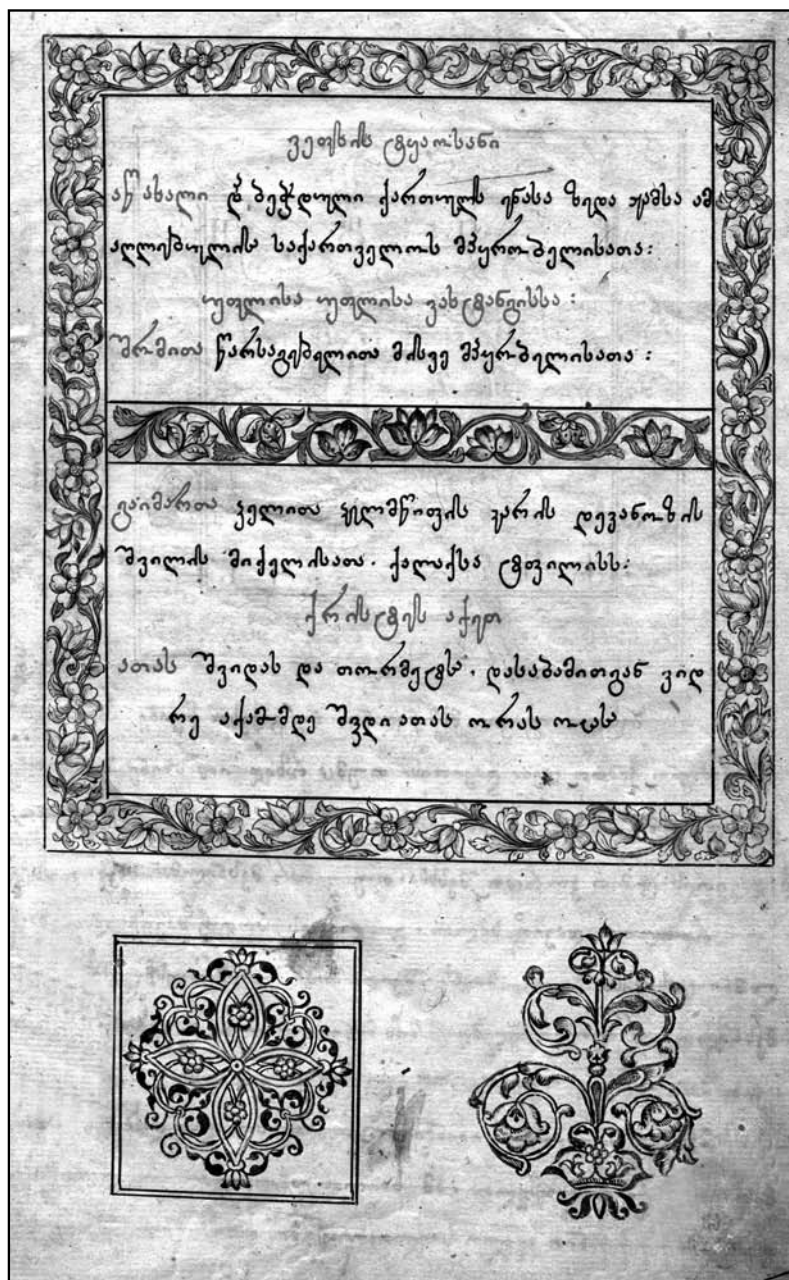
ხელნაწერი: 2 ფურცელზე, შავი მელნით აღგენილია იდ-ის (14-18) გვერდების ტექსტი.

მინაწერი:

1. “ქ. ნ. 14. პესტაჟიპეტელია რ. მხეიძის პირო, ჰიეიენისა და პესტაჟიპეტელის ეანუფილტაჟი, 1975 წელს, 8/X-75 ნ. 1/1712 დაჟიონი. თბ. 1712. შიფცი წაჟილი ნესხა-ხესესი” – უკანა ფორმაჟზე დაკრულ ფურცელზე. არშიის ჩამოჭრის გამო დაზიანებული მინაწერია უ (400) გვერდზე.

წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1945 წელს.

ვეფხისტყაოსანი. 1712. თავფურცელი,
ორიგინალის მსგავსად შესრულებული

[შოთა რუსთავედი]. ვეფხისცვაოსანი. – ცვიდისი. – 1712.¹⁰²

[4], გნა (351) გვ., = ა⁴ფ⁴, ა⁴-ღ⁴, ე² ფ.

შრიფტი: მხედრული, სიმაღლე 10 სტრ.= 92 მმ. ერთ გვერდზე 24 სტრიქონი, ტექსტის ანაწყობი (24x14) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, მხედრულით, ზედა კუთხეში. აღნუსხვაში დაშვებულია ბევრი შეცდომა.

სიგნატურა: მხედრული, ქვემოთ, ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ბ, – ;ბ, ბ ბ – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ორ ფერში, შავი და წითელი საღებავით. აქვს კუსტოდები, ცვლადი კოლონტიგული, არშიებზე სტროფთა რიცხობრივი მაჩვენებლებია.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი¹⁰³ – “ვეფხის ცვაოსანი. აწ ახალი დაბეჭდული ქართულს ენასა ზედა. ჟამსა ამაღლებულისა საქართველოს მპყრობელისა უფლისა უფლისა ვახტანგისა. შრომითა და წარსაგებლითა მისივე მპყრობელისათა. გაიმართა კელითა კელმწიფის კარის ღეკანობის შვილის მიქაელისათა. ქალაქსა გფილისისასა. ქრისტეს აქეთ ათ[ა]ს შვილას და თორმეგსა, დასაბამითგან ვიდრე აქამომღე შვილიათას ორას ოცსა”.

გერბი: ერთლომიანი, პირველი ვარიანტი.

გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსი¹⁰⁴ – წინა [2-3] გვ.:

“გასინჯეთ ბეჭდის იგავი, მსმენნო, ნუ გაქუან წყინება,
 ფსალმუნთ ქნართ ცემა დავითის, თუმც რაზედ იყო სმინება,
 ქრისტესა მოასწავებდა, ვინ დაკსნა ცრემლთა დინება,
 და დავითის გომით, კორცთ შესხმა თუ ვითარ მქსნელმან ინება.
 ამ შურლულითა დავით სძლო გოლიათს, არ თუ ზაგებდა,
 ლომნი გახგისა სოლომონს, შუღს სიბრძნეს მოუსწავებდა,
 მქსნელი, ვინ აღთქმას უღებდა, ქმნულთ ეგრე გაუთავებდა,
 და ვით ძალდვა და შეჭგვანდა, მის მგერზედ ეგრე დავებდა.
 როს მქსნელმან სათნო იჩინა ქალწულის მუცლად ღებანი,

102. დაწვრილებით ამ გამოცემის შესახებ იხ. 1937 წელს აკაკი შანიძის მიერ განხორციელებული ფაქსიმილური გამოცემა. რელაქტორის შენიშვნები 349-350 გვ.

103. ბიბლიოთეკის არც ერთ ეგზემპლარს არ აქვს ბეჭდური თავფურცელი. აღწერილობა მოგვაქვს 1937 წლის ფაქსიმილური გამოცემიდან.

104. იგივე, რაც 1709 წლის სამოციქულოში. კალიგრაფის მიერ აღდგენილი ტექსტი და მხატვრობა იხ. დანართი N 22.

მით უყო წარმართთ ყოველთა ამ საქმით განათლებანი.
 ჯვარცმით, გამოქსნით, ყოველ სულთა, იყო მის ქმნისა ნებანი,
 და განკურნა წყლულნი უწამლო, რომელი გვჭირდა სნებანი.
 ოდეს უქსოვა ქალწულმან. მქსნელს კვართი, ქსელით გღებული,
 იგი ელიოზს წილად ხუდა, მოვიდა ქართლად რებული.
 სად არის სახლად უფლისად სვეტი ცხოველი გებული,
 და აქა ძეს ჩუშნთუ სულთა კსნად, კურნებად იმედებული.
 ქართველთ მეფენი ღავითის გვარ-გომით, მოღვამობითა,
 თუთ ყოველად წმიდა, უბიწო, არის მათ ძირთვან შობითა,
 ვართ მისთუ წილად ხლომილნი და მისის იმელობითა,
 და ამაღ არ ვიქმნათ უხილავთ მგერთაგან ლახვარსობითა.
 სტამბას ბეჭდავლენ ფრანგნი და რუსნი და მერმე ვლახელნი,
 აქ არსად იყო აროდეს, ვერ ვპოვეთ მისნი მნახველნი,
 გიორგის მეფობაშიგან ვახტანგ აკვირვა მსახველნი
 და ამ ბეჭდვამ ახლა მის გამო გაცუნა ყოვლნი მჩმახელნი”.

ვახტანგის ანღერძი – “მაღიღებელი წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირ
 მოღვმობით ღავითიანმან. ძის ძემან სახელ განთქმულს მეფის ვახტანგისამან. ძმის
 წულმან ქებულისა მეფისა არჩილისამან და ღიდად სახელოვანის ქართველთ მეფისა
 გიორგისამან და ძემან ღიდად პაგიოსნის ლევანისამან. მპყრობელმან ქართლისამან
 ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამბე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა. საკსრად სულთა წინა
 თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღელისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათუჲს,
 სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქეზის ბაგონის ასულის
 რუსუღანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [4] გვ.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი – წინა [4] გვ.¹⁰⁵

ტექსტი – ა-სპე (1-285) გვ.

მესტამბეთა ლექსი:

“აწ დაიბეჭდა სტამბაში, პირველ ნაწერი კელისა,
 უგბილთა ფრიად სასწავლო, გონიერთ გულთა თმენისა,
 მეფის ვახტანგის ბრძანებით და სიბრძნით კეთილმქმნელისა,
 და ნაღვაწი მისის მლოცველისა, მესტამბე მიქაელისა.
 დაესრულა ესე წიგნი ქორონიკონს უნ-სა სმულსა,
 ყველაკასა უხაროდა რიგორსა და კმა უსულსა,
 სამღთოთა და საეროცა, ვისაცა აქუს სმენა გულსა,
 და უსწავლელსა სიბრძნეს მისცემს, გონიერსა გულს უსრულსა”

– სპვ (286) გვ.

105. ორიგინალთან მიმსგავსებით დაზაგული ვახტანგის პორტრეტი იხ.: ღანართი N 23.

პოემის ვახტანგისეული განმარტება – “თარგმანი პირველი წიგნისა ამის ვეფხისტყაოსანისა, თქმული ბაგონისშვილის, გამგებელის, პაგრონის ვახტანგისა: მე ვსწერ, ძმისწული მეფის გიორგისა¹⁰⁶ და ძე ლევანისა, გამგებელი ქართლისა ვახტანგ, წიგნსა ამას. ამისათვის, [რომ] უცოდინარობითა და სოფლის ნიეთთა შესმჭვალევითა, სამეძაოდ სთარგმნიდენ მის რიგორისა და ბრძენ მეცნიერისა კეთილად ნამუშავევისა სამუშაოსა, მსგავსად თვალთა, რომელთა ვერა სცნობენ მცნობელნი და ჭიქასა ქვად პაგიოსნად საკელსდებენ, და მარგალიტთა მძივად პაგივს სცემენ და ესეცა ვთქუა, მსგავსად ჭიისა მის, რომელი არს გვამთა მფრინვლისათა, გემოვნებისა და განძღომისა თვისისათვის სჭამს მფრინველსა მას ჭამითა. მით მასცა მოჰკლავს და თუთცა მოკულების. აწ მე ამისთვის დაგმვერ, ეს ხომ ყოველთა მეცნიერთაგან საცნაურ არს, რომ ესე ვითარი მეცნიერი კაცი არცა დაშვრებოდა წარსაწყმედელად და რადგან ქრისტიანი იყო, არცა აღუღებოდა ესე ოღენსა ხანსა. ამას წინ რომელი იგყვს, რომელმან მიხედოს ღელაკაცს გულისთქმად, შემდგომითურთ, მაგრა ამად თქუ, თუცა ვთქუა, წმინდათა წერილთაებრ, ვინ გაუშვებდა გრიგოლის და ოქროპირისა და სხვასა ესე ვითარსა, და ამას შეიყვარებდა? აწ ამის მიზეზისათვის ესე თქუა, უსწავლნი და უმეცარნი, სოფლის საშეებლად და სიბრძნედ შერაცხს და მით სიხარულად შეიგებობს. ხოლო, რომელნი არიან მეცნიერ სცნობენ, ესრეთ ვითარ განმარტავს, და რომ არს სიბრძნისა და კეთილისა ერთი ღარგი და ამით ნამუშაკარი მისი სხვისაებრ უქმად არ ღარჩება. და აწ ესე მისმინეთ: – ვეფხისტყაოსანი მე ასე მითარგმნია და თუცა უწესოდ იყოს და ანუ უკეთ სცნოთ ვინმე, თქვენცა სთარგმნეთ. მრავალთა ორთა და სამთა უთარგმნია. ერთი მე ასე მიფხვი და მითქუამს. რაც რუსთაველისა იმას გარდა არა მითქვამს რა და ვინც გინდა იმან სთარგმნეთ. სხვის ნათქვამს როგორც სთარგმნით, ყველა ეკადრება, მაგრამ ამისი უკადრისის მკადრე, თავს გმობს. აწ ასრე ვსთარგმნე, ვითა მას მთქმელსა ვთქუა. მე თარგმანი მრავალი ღამირჩა. არა თუ ამისთვის, თუცა ესე ვიპოვნე, მას ვერ ვიპოვნიდი? მაგრამ ერთად მოუცლელობისათვის, მეორედ – გზა და რიგი გამირკვევია. ვისცა თარგმანი გინდათ, ასეა ამისი თარგმანი და აწ თქვენ ამ გზით თარგმნიდეთ და ამის ბაასობაზედ შეექცეოდეთ. თუცა სულ მეთარგმნა, სხვა რას იქმოდა? და თუცა ვინმე ამ თარგმნისას ამას ბრძანებს, არა ისრე არისო, მე უგბილობაში ჩამომირთმევია. ამისთვის, თავათ რუსთაველის ღროს ქალი ბაგონობდა და ამგვარი მეძაობის სიგყუა იმის წინ სირცხვილიც იყო და უკადრისიცა და როგორ არ უწყენდა? და მეორედ ორი კათალიკომი, რამთონი სამღვდლო წმინდა და ღირსნი კაცნი იყუნენ და რამთონი უღაბნო აშენებული იყო, ისინი, თუცა რუსთაველს მოენდომებინა, როლის აქნევიანდენ და ნათქვამს დაუხეველს როლის გაუშვებდენ. თვარამ ახლა გასინჯეთ, ბერი უფრო ცოგა არის და მაშინდლობა და ახლანდლობა შორი-შორს არის,

106. ჩანს, რომ კომენტარები ვახტანგს აღრევე, მეფე გიორგის სიცოცხლეში დაუწერია, წინააღმდეგ შემთხვევაში აქ მეფე ქაიხოსრო იქნებოდა დასახელებული.

თუ ვინც სამეძაო წიგნი მოინდომოს დასაწერად, კიდეც არ დაუშალონ და კიდეც არ უწყინონ. მაგრამ თუ უნდა ესეც არ იყოს, და ისე იყოს, თარგმანი ხომ ასრე სჯობს. ღთისა და კაცს წინ მე ასე მიჯობინებია და ამას იქით მკითხველთ იცით, მე უბრალო ვიყავ და კიდეც უფრო უბრალო ვარ. ქვეყნის უფროსი ავის დამშლელი კამს და ამაღ ღავშვერ” – სპე-სპჰ (286-288) გვ.

ვახტანგისეული კომენტარები სტროფების მიხედვით – სპჰ -გნა (288-351) გვ.

1. FS 5 032/09 – [შოთა რუსთაველი]. ვეფხისტყაოსანი. – გფილისი. – 1712. – ა-გმზ (1-308) გვ. – წიგნს აკლია თავფურცელი და ბოლო [1-4] გვ.

ყდა: (27x19) სმ. მუყაო, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ტყავი: ორმაგხაზოვანი ჩარჩოში გადამკვეთი ხაზები. ქვედა ფრთაზე შერჩენილია ორი თასმა.

აკინძვა: წიგნი თითქმის მთლიანად დაშლილ-დაფურცლულია, ყუბაც, ზედა ფრთასთან ერთად, მოცილებულია კორპუსს.

მინაწერები:

1. “*ყაჿო ობჿელიანი*” – წინა ფორმაცზე. იქვე ნუსხურით და მხედრულით;
2. “*ვეფხისტყაოსანი*”. იქვე;
3. “416” შავი მელნით – 5032 ლურჯი ფანქრით.¹⁰⁷
4. “*საჿაჿსაჿიძე*” – წინ ჩართულ ფურცელზე ვახტანგის პორტრეტსა და ბოლოსამკს შორის. იქვე სხვა გაურკვეველი მინაწერიც.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი”. მრგვალი და ოვალური – წინ ჩართული ფურცლის [1], [3], [5] და სხვა გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. FS 970¹⁰⁸ – [შოთა რუსთაველი]. ვეფხისტყაოსანი. – გფილისი. – 1712. – [2], ა-გნ (1-350) გვ. – წიგნს აკლია [3-4] და ბოლო გვერდი.

ყდა: (26x18) სმ. მუყაო, ხელოვნური, მლოგვისფერი ტყავით. ყუა გვიფრული.

ხელნაწერი: თეთრ სარესტავრაციო ქალაღღზე სხვადასხვა ხელით აღდგენილია გექსტი და ზოგიერთი ორნამენტიც: ე-წ (5-8), კგ-კღ (23-24) და ოა-ობ (71-72) გვ.

მინაწერები:

1. “*ასჿო აცაჿი იძაჿა იოჿსა*” – პოლინდრომი. წინ ჩართული ფურცლების [5] გვ. ზედა არშიაზე. იქვე ფანქრით;
2. “*აცაჿი იოჿსა ასჿო იძაჿა*”.

107. ამ მონაცემთა თანახმად, ეგზემპლარი მიჩნეულია ილია ჭავჭავაძის პირადი კოლექციის წიგნად.

108. ამ წიგნშიც უხვადაა აკაკი შანიძისეული ჩასწორებები და შენიშვნები სგამბის მუშაკათათვის. ყოველი მათგანი გათვალისწინებულია 1937 წლის ფაქსიმილურ გამოცემაში.

3. “ყფალო, ყფლისაო, საყლაო, ძყხისაო, ეაჩინე თხა, ეაძაძი რქა, რსოოლუ, ძოსტყესე რქა” – წინ ჩართული ფურცლების [7] გვ. იქვე და წინა [10] გვ.
4. “წოა-ყოთხის საზოგადოების ჰიბლიოთეკისა”.
5. “ვეფხისტყაოსანი” – წინა [7] გვ.
6. “ქ. იპოლიანთ დაჯითა, ყფალო ...” – ლვ (36) გვ. ზედა არშიაზე, შავი მელნით, ბოლომდე აღარ იკითხება არშიის დაზიანების გამო.
7. “ქ. ძე, ჰაძადნელი ალყსანის ძვილძა ჰაძაძ[ძესძა] დასწოა” – კ (80) გვ. ტექსტის გამყოფი ორნამენტის ქვემოთ მხედრულით, ზემოთ იგივე სომხურად.¹⁰⁹
8. “ძიქწყობისა მოლაღაცეს ლძიქითი ჯის აბას ყზამს,
ჯოჯოსეთში ჩაჯარღება, ყყპი ძეჯათ ძალას ყზამს,
ჯალაზელ აეოიჭენ, ცხელი თოიზენ ძალას ყზამს,
ყყნობდინ დაინჯება, ძიქწყობის ეაძეკელს აძას ყზამს”
– რა (101) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
9. ”ქ. ძე და ძენ ოიზნი ძძანი ჯაბთ, ჯით ჯაბჯანა სანთელისა. – რგ (103) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით. იქვე:
10. ძე ის ძეძე ძნოჯს, ოიძელი ძენ [ეიჯის] ნათელი. ძე ნიჩბის და ჰაბის ძეძე ჯო ეაძეკის, ოიჯინდ აჯი სისყუა ..”
11. “და ყცი ჰქოა, ძელი ძოსტყესა, სხეთ აბათ აბი ძოსტყელჭოდა” – რყ (190) გვ. ჩლბ (1032) სტროფს მიმაგებული აქვს ბოლო ბჭკარი.¹¹⁰
12. ”ვეფხისტყაოსანი, ეაძიქეძული ძეჯე ჯახცანეისეჯან” – ყდის ზედა ნაწილში დაკრულ ქაღალდზე.
ბეჭელი: “ქმჭკგ სამოგადოების წიგნთ-საცავი” მრგვალი და ოვალური – [5], [7] და სხვა გვ.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 1 706 – [შოთა რუსთაველი]. ვეფხისტყაოსანი. – გვილისი. – 1712. – ა-გმწ (1-348) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [4], გ (3), კვ (26), ნდ (54), ძე (65) გვ.
ყდა: (27x17) სმ. მუყაო, ლურჯი კოლენკორით.
რესტავრირებული თეთრი და ლურჯი ქაღალდით.
აკინძვა: ამოვარდნილია ნგ-ნე (53-55), ოგ-ოდ (73-74) და ქვ-ქვ (93-96) გვ.

109. სომხურ და ქართულ მინაწერთა იგივეობა დაადგინა არმენოლოგმა, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორმა მ. დიასამიძემ.
110. ვახტანგისეული ვეფხისტყაოსნის არც ერთ ცნობილ ცალში ამ სტროფს არ აქვს ბოლო სტრიქონი. ამ ეგზემპლარში აკაკი შანიძეს გადაუხაზავს ეს ხელნაწერი სტრიქონი და დაუწერია: “აქ დარჩება ცარიელი”. მისი ეს მითითება გათვალისწინებულია აღდგენილ გამოცემაში.

სარესტავრაციო: ა-ლ (1-4), იე-ევ (15-16), ლე-მდ (35-44), მთ-რთ (49-109), რლე-რმე (135-145), რგ-რფე (103-166), რპე-რპე (185-186), რეთ-ს (199-200), სიზ-სკზ (217-227), სმზ-სმზ (247-248), სთ-სოლ (269-274), გლა-გლბ (331-332) და გლე-გლვ (335-336) გვ.

ხელნაწერი: დედნის მსგავსად, ორ ფერში, შავი და წითელი მელნითაა აღდგენილი ბეჭდური გვერდების ტექსტი ა-ივ (1-16), კზ-კზ (27-28), პე-პე (85-86), რკგ-რკზ (123-128), რმე-რმე (145-146), რეთ-ს (199-200), გკთ-გლ (329-330), გლზ-გლთ (337-339), გმა-გმზ (341-342), გმთ-გნა (349-351). ხელით შესრულებული ორნამენტები არ ემთხვევა ორიგინალს.

მინაწერები:

1. “ქლანია ასული ...” – კზ (27) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
2. “წიენო, უამბე ჩეძი ამბაჟი” – მთ (69) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
იქვე:
3. “ქ. ამისო ღამწეო, ქუყანამ იცის შენი ამბაჟი ამ წიენით ...”.
4. “ქ ვიცო სოულად ვამისოულა და ვინცა ვასცესა, იპას მოციოხო, მსაყუნო”¹¹¹ – რთ (114) გვ. ქვედა არშიაზე, წინა მინაწერის ხელით.
5. “ქ. ნეჯი საყუნოს ნაპაჟალსა, პადეან ამ შენსელა”¹¹² – რკა (121) გვ. ქვედა არშიაზე, წინა მინაწერის ხელით.
6. “ქ ობი ფაოცელი [უნლა] დანწეო”¹¹³ – რკთ (129) გვ. მარჯვნივ არშიაზე.
7. “ქ რბი ფაოცელი [უნლა] დანწეო” – რმზ (147) გვ.
8. “ქ. ვინც ეს დღე ამ იცის, უყბდნიერეს ქმნილა, მაჰამ ქე უამისოთაც ჰეჟი ცოქელი მღნია და ან ეს უფრო ამციცეს ...”¹¹⁴ – რდბ (162) გვ.
9. “ამას ქეს ... [ქეპონქეძი, ქა[ქეპამ] ...ნითის თაჟი ... ამ უნლა მიენჭეძინა”¹¹⁵ – რეზ (197) გვ. მარჯვნივ არშიაზე. იქვე:
10. “ეს უსცაბი ამის ქეს ვის ვამოს[ლეო]ქია”¹¹⁶ – იქვე, ქვედა არშიაზე იმავე ხელით, ხაზგადასმული მინაწერიც. იქვე:
11. “ხოპ უნლა ქეიბალოთ მიჯნეო”. იქვე:
12. “ამისო ღამწეო, “ქაბეი მიჯნეო იქეია, ვინ ეს სოღლისა თოძასა”.

111. მინაწერი შესრულებულია იმ სგროფის ქვეშ, რომელშიც ავთანდილი სთხოვს გარიელს: “ერთმანეთი არ გაეწიროთ, მაფიცო და შემომფიცო”.

112. მიწერილია სგროფის ქვეშ: – “რადგან შეება აქვს სოფელსა, თვით რად ვინ შეუწუხდებს”.

113. შეუსრულებული დარჩენილა შემკვეთის ეს მითითება კალიგრაფისადმი.

114. მიწერილია სგროფთან, რომელშიც გამოხატულია მოყვარესთან განშორების სიმძიმე.

115. მიწერილია სგროფის ქვეშ: “სჯობს სიშორე ღიაცისა ...”.

116. მიწერილია ჩოლ (1074) სგროფთან, გულისხმობს ფაგმანისაგან ავთანდილისადმი მიწერილ სამიჯნურო ბარათს.

13. “ამისთვის რომ აღბრუნდებიან ცარიელი, ან უპატივობა? ამისთანა ნაძუს ჯაქს, ვინც სწავლობს, ყოველთვის აის”¹¹⁷ – სიგ (213) გვ. ქვედა არშიაზე, იმავე ხელწერით.
14. “ვისაც ეს დაუწვია, იმას მიუცეს ქვეყნის ცოდვა” – სპბ (282) გვ. მარცხენა არშიაზე. იქვე:
15. “ვისც წაიციხოს ... აქვს ...”
16. “ქ. ჩემი ცოდვაც ვაქვს და შაჰის ჩემსაც ...”
17. “როსტომ, ნინია და იოანე” – ტმე (345) გვ. მარჯვნივ არშიაზე ღამაში მხედრულით.
18. “ქ. ხთის მონყალუბით, სპლალ სლთხუცის ოპტლიანის დაჯიოს ძის, შინჭაძის, იოანეს ძე – ჭაბჭაყვი დაიბადა ქ[ორონი]ქონს [ყა], [ლქ]ინობის თვის იშ (18)” [480+1312=1792] – ბოლო, ხელნაწერი გვერდის ვერსოზე, შავი მეღვინით. იქვე:
19. “ჩეცერი, პას აქობ?”¹¹⁸ იქვე სხვა უმნიშვნელო მინაწერით:
ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – [1], [5] და სხვა გვერდებზე.
უროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. FS 1 330 + FS 3 228¹¹⁹ – [შოთა რუსთაველი]. ვეფხისტყაოსანი. – ტფილისი. – 1712. – პე-ტმშ (85-348) გვ. [8], [9]¹²⁰ – წიგნს აკლია [1-4] და ა-ვ (1-6) გვერდები.

ყდა: (29x18) სმ. სხვა წიგნისაა, შედარებით პატარა, მოცილებული კორპუსის ხის, ყავისფერი ტვიფრული ტყავით: ორნამენტულ ჩარჩოებში მცენარეული სამკვი. ხე გატეხილია, ტყავი კიდეებთან დაზიანებული.

სარესტავრაციო: ყდა. ფურცლები კარგადაა რესტავრირებული, მაგრამ არშიები შემოტრილია და მინაწერები დაზიანებული.

ჩანართი: წინა ფრთაზე ფორმაცად გამოყენებულია ვახტანგის სტამბის 1709 წლის სამოციქულოს გიშ (318) გვ.

ხელნაწერი: აღდგენილი გექსტი ზ-კმ (7-27), ლბ-პდ (32-84), პთ-ქბ (89-92), ეზ-ქწ (97-98), რმა-რმდ (141-144), რმთ-რნზ (149-157), რდგ-რდდ (163-164), რდთ-რპწ (169-

117. მიწერილია სტროფთან, სადაც ნესტანის შესახებ წერია: “ლხინი ლხინად აღარ უწნდა, მართ აგრეთვე ჭირად ჭირი”.

118. გამოფრულია პირობით ნიშანთა სისტემის კრიპტონიმული ანბანით. (ლ. ათანელაშვილი. ძველი ქართული საიდუმლო დამწერლობა, თბ., 1982. გვ. 357).

119. ვახტანგისეული ვეფხისტყაოსნის აღდგენილი გამოცემის 402 გვ.-ზე აკ. შანიძე შენიშნავს, რომ №3228 უნივერსიტეტში ვერ იპოვეს. როგორც აღმოჩნდა იგი ჩართულია №1330 ვგმემპლარში, სჟა (291) გვერდის შემდეგ.

120. მეორე ვგმემპლარის, №3228-ის ფურცლებია.

188), რუმ-სდ (197-204), სმ-სი (207-210), სკო-სლვ (229-236), სოა-სოდ (271-274), სპო-სუ (289-290) და გმთ-გნა (349-351) გვერდებზე.

დანართი: ფურცელი ბიბლიოგრაფ თ. მაჭავარიანის მინაწერით: “აქლან ინყუბა ქ.ძ.წ.ი.ე. საზოგადოების ფონდის ცალი № 1330. აქლდმიკოსი აყ. შანიძე ახსენებს ამ ცალს – ე. იხ. მის მიერ 1937 წელს აღდენილი ვახტანგისეული “ვეფხისტყაოსანი”, გვ. 396. ეს ცალი შეკრუტულია დარეჯან ჯაფარიძის მიერ 1961 წ. 24 ივნისს. სჟა ვეჟობზე ანოია ისე ქ.ძ.წ.ი.ე. საზოგადოების № 3228”.

მინაწერები:

1. “ქ. სულ ეანსაცდელში ეაჟლიფე რეძი ვაძი და დობონია,
სზჟან ვისძე რეძი ზაცვიფნი ანცა ვის აძბათ სპენია,
თჟალთაეან ცოქპლი უნყვეცლათ, ნილოსის მშეაჟსათ ძღენია
და ცყლად, უსაქმოდ ყოფნითა, ვაი, ეული ეაოლაძელია”¹²¹
– რა (101) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით. იქვე:
2. “ქ. აძან ძეძძალა ვეზ ვხლად ძე ქვეუნად შენსა დარესა,
ზოგი რაძ მშესა მიეიეაქვს და ზოგი რაძე ძთჟარესა”.
3. “ქ. ზაცვაძა ცვაძი ვაოლზელა ეანციოთძით ...” – რნდ (154) გვ.
4. “ქ. სული, სიცოცხლოვ, თჟალეზო, ნაოზბო, დახაცყოზო,
თაჟ-თძა ლაძაზო, ყულ-ყული, ძუძუქო და ეულიქო,
ცანად ლოზნაძი, ალვის სე, ზღვის ზიზით აძისყოზო,
და ვაი, ეული, მის უნახაო, დამწჟაო, დადაეულიქო”
– რნზ (157) გვ. ქვედა არშიაზე. ამ სგროფის მემოთ:
5. “ზა დაუჩხაბაჟს ეძ ლესის ძთქელსა. ლესი იძ ...თის ლესისთანა უნდა”
– იმავე ხელწერით სგროფის ქვეშ:
6. “ქ. ვაოლი რა ნახო, ვეოი ძო ... ახლო ძველი რაძინისაქბოლ”.
“ქ. შენთის სეღძან. ელახ უძენოდ, [ძითხაო, მხო, იაძის რა]”
– რა (160) გვ. ქვედა არშიაზე.
7. “[აღ]ახჟენ რეძნი ბაენი, ლეოთო, საძეზით ქეჭული,
[აოლქით ეოთო, ბუნეზით, ზიოქით, საძიციხეჭული]”¹²²
– სმზ (242) გვე. ქვედა არშიაზე. იგივე გვ (306) გვერდზე.
8. “აი ვიცი, ლეოთი რას მიზაძს, ანუ ცა მიწყიქ მჭ[ოყნაჟი]” – სო (270) გვ.
“თოთი სიწყელას ნუ მიჩვენებ, ეული მისთვის მიბოთეაჟსო.
ვაი, ნიოულ შილიძ... ვეჟე ძაბია მწჟანე ძაისყო”
– სოზ (278) გვ.

121. თეიმურაზ პირველი, “შენთვის ხელმან.” იხ. დასახელებული გამოცემა. გვ. 114, სგრ. 1.

122. თეიმურაზ პირველი, “ანბანთქება.” იხ. დასახელებული გამოცემა. გვ. 149, სგრ. 1.

9. “ქ. მს. ცნთ. წბ. რმ. ემ”.¹²³ – სოთ (209) გვ.
10. “ქ. ღმრთმან იცის, მწოვეთ მუბა თქვენ[თვის] ყოლა ვაფის, ყფალი [ე]ვაზიფთ” – სპა (281) გვ.
11. “ქ. მძალო, ღამციმრბლათ სიქაღყო, მორღსაც მრმ ცოღვილის ჳკლით ნამუქაფღს ...” – სპბ (282) გვ.
12. “ქმისციანი იყო, აზსა აღყოღმლა” – სპმ (287) გვ.
13. “ქ. ეყოლი ნყოლო ცეცნოთა ღმბით, ან ყფროსად ღამწოღს, ჳაქმნთა ვიქამრბმბდი, სიასლოვით ვიყავ ოღს ...” – სპწ (288) გვ. ქველა არმიაზმე.
14. “ქ. მრმა სამბალოს თავსა მონყოღღ და სეყოლოდა სეფრეცლად ღაღალ მყოამათ ვამ ... სად მყოყოლოდა” – სეა (291) გვ. ქველა არმიაზმე.
15. “ქ. მად მყომბოღლი ყმყოამი, თავი მინდა სეფღაღაღა...” – სებ (292) გვ. ქველა არმიაზმე.
16. “აღსვრ მრმნი ბაენი, ღმრთოთ, სამბბით ქეჭყოლო” – გვ (306) გვ.
17. “ქ. ვამბოღღ მოვა ნამბოღღს, ქაღწყოღს ეცყოღა სამრბბით: ვამბმწინღღბა მენ ზეღა მქ, მამის სწოღი ღამრბბით” – გმ (307) გვ. ქველა არმიაზმე.
18. “ქ. ეღია ამალღყოლო, ცეცნოს ეცღზეღა ჳღმბლა ...”.¹²⁴ – გწ (308) გვ.
19. “ვასცანე მყოღს ვამოცყოლო ვეფსისცყოღსის ასსნა” – გკე (325) გვ. მარჯენივ, ზემოთ.

სხვა უმნიშვნელო თუ გაურკვეველი მინაწერები: რგ (103) და სიმ-სით (217-219) გვ.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგაღობის წიგნთ-საცავი” – მ (7), გმწ (348) და სხვა გვ. **ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია** 1937 წელს.

5. FS 3 798/09 – [შოთა რუსთაველი]. ვეფხისცყოღსანი. – გვიღისი. – 1712. – [4], ა-გნა (1-351) გვ. – წიგნს აკღია სღა-სღე (231-236) გვ.

ყღა: (28x20) სმ. მყოყო, ცისფერი ხელოვნური გყოავით. **ხეღნაწერი:** აღღგენიღია წინა [4] და რმ-რკბ (107-122) გვ.-ის გექსტი ღა გაფორმეზბა, თაფფურცღის ჩარჩოს რთული ორნამენტი შეცვეღიღია მცენარეული სამკით; ღხბაგულია გექსტის გამყოფებიც, გერბის გარე ჩარჩო შეცვეღიღია, არაბესკათა ნაცვეღად ყვაიღლებია, განსხვაგებულაღაა ვასტანგის პორტრეტი, ჩარჩოს ორნამენტი მიმსგავსებულია. პორტრეტის ქვემ ღბბეჭდიღი ბოლოსამკი არ აღუღგენიათ.

123. უნღა იყოს: ”მას განსა კაბა ემოსა, გარე ...”.
124. თემპურამ პირველი, “ანბანთქეზბა.” ოხ. ღასახელებული გამოცემა. გვ. 150.

აკინძვა: დაშვებულია შეცლომები ივ (16)-ის შემდეგ კა-კბ (21-22) გვ.

მინაწერები:

1. “თუ ყოფილა იგი მოყბე, ჯობსიელი, სძელთა ძვლულად,
ძან ნახაჲლა სსაყა ჯინძე, ეამოზსნღების ძანსაჲლულად.
თყარძე ეძმა ერჯენებია, ლხინთა ძენთა ძეცაძლულად,
და სეღისაენ მოიცალე, რად ძეძნისხარ მოყლხენლად”¹²⁵
– კ (20) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით.
2. “მოყლჯიჯარ თინათინის სუზილსა და სიყარსულსა,
ცხელნი ცროძლნი ასოლჯებლის, ნარეიზთაენ ჯარსა ზოყლსა,
ჯე ჯარხელი აჯანაძლის, ჯიოსა რეძენ დაჯარსულსა,
ან მიზძანა სიძელი, აძალ ძხელაჯ მსიარსულსა”¹²⁶
– კთ (29) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “ძარლი ეამოყენლთ ძნეოლთ ალყნეოლიათ, ძარლი არ ყნდა, ძალი ყნდა. ძალი
ნაქსოჯსა ჯჯიან, მითამ ნაქსოჯი და სეჯაჯიო დაჯბარქინა სეიღად და მისთჲის
ეაჲლა, სეიღა მინდაო. თჯენ, ნალიძე მსსლოძნი, ნყ ასღეჯბითო. დაჯით”¹²⁷ –
აე (65) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით, წინა მინაწერთა ბოლო სგროფონების
აღმდგენელის ხელით.
4. “ძე ლაჯძეჲო, ჯითა ნესია საყრაჯ ეარლახლილისა,
ძინა ნაძოჲელ მაძყარალი, ჯიყაჯ მოძლოძი ძილისა,
მოხა მოჲილა, მოძაროჯა, ნიენი ასძათის ცჯბილისა,
აღოე მოლით, ეიზძანეძს, ძეჯაჯი ჯარლისა ზოლილისა”¹²⁸
– ქე (95) გვ. ქველა არშიაზე, შავი მელნით; იმავე ხელით, რომლითაც 1 და 2
მინაწერი სგროფები.
5. “ჯით ჯიჯო ქეძა ძენი, ზლვა ძელნათ, ქეძა ყალაძათ, ჯეზო ... ქეოჯან, ჯიჯა,
ჯიჯა სეო ქენილოძს, რაჲი და რიჲი ... ძეჯიქნებით ეიჲბი” – ქზ-ქთ (98-99) გვ.
ქველა არშიებზე, ძხელად წასაკითხია.
6. “ოძელიც არ ყნდა ეამეონა ყყობით” – ქთ (99) გვ. მარჯენივ არშიაზე, იმავე
ღავითის ხელით, რომლიც ხელს აწერს აე (65) გვერდზე.
7. “შეჲელ, ჯიცსლაჯ ძეჲეჯაძე, ცხენსა ძეჯე ძეჯაშყლი,
ასამოცი ყარეი მოყბე, რეძსა თანა ხან ლაშყლი,
ნაძოძეჲელ და ნაჯაჲელით, ყარითა ეარე ლარაშყლი,

125. მარგინალის მიხედვით, ეს სგროფი რკგ-რკლ (123-124) სგროფებს შორის უნდა ჩაემაგოს.

126. მარგინალის მიხედვით, იგი რნ-რნა (150-151) სგროფებს შორის უნდა ჩაემაგოს. აკ. შანიძისეულ
აღმდგენელ გამოცემაში ეს სგროფი შეგანილია ბეჭდვისას გამორჩენილ შაირებში. იხ გვ. 394. N 6.

127. მინაწერი განმარტავს გიმ (367) სგროფის სიჯყვას. აკ. შანიძე ამ ეგზემპლარს აღწერს D ნომრით.
მისი აზრით, შენიშვნის ავტორი ღავითი არის – ღავით რექტორი.

128. მარგინალის მიხედვით, სგროფი ფმე-ფმვ (545-546) სგროფებს შორის უნდა ჩაემაგოს.

ზღვის ზიბს მიჰელ, ნაფი დაძვდა, პენაჟქან მნახა ზმყოი”¹²⁹

– რა (101) გვ. წითელი და შავი მელნით, იქვე სხვა ხელით:

8. “ქ. მა ვქმნა, მიით დაეთმო, სყო სურნლო, ... ვარღისა სყოით [ნაბნყაო] საძითხის ვარღო. სელთსაჟუო, [შაბახო], საძითხის ვარღო და რით ვუ ვაქუბ, ნაციფო, მე ქნთჟის მიციბიბაო”.
9. “უძა ახლოს ყუდა მეფესა, ისქნდა, უქნებოდა, ჭაეთა ვასჟუის ჭმოლ-ლალი, ძაბო ჩბილთა უღვა ზხოთუბოდა. ახლოს სხლს ლიბსნი, ისქნდნენ, ძოპს ჟაბი დაცირღებოდა, ყუბიულოლ სსენება აბიბსენ იყადღებოდა”

– ხელნაწერით აღდგენილ რიზ (118) გვ. იქვე:

10. “ეს აქ უნდა” – დავითის ხელით. ხელნაწერით აღდგენილი ქომ (677) სგროფის შემდეგ, იქვე:
11. “ეს ვის დაუნგოია, მა უნდა აქ, თავისი აღეილი უბჩუგნია”.¹³⁰
12. “... ქნი მციბე და დ[აქ]ოლიძილი სელქმნილი ვიფა ჩუბი ვანუქოიჭლო ... ქუთუჯან ...” – სიე (215) გვ.
13. “დაჟიბის” – სნზ (257) გვ. ქვედა არშიაზე.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: სპე (286), სე (290), სუზ (298), გბ (302), გი (310), გია (311) და გიდ (314) გვ.

ბეჭედი: “ქშუკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი”. მრგვალი და ოვალური – თავფურცელზე, წინა [7] გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1965 წელს ?

129. მარგინალის მიხედვით, სგროფი ფოფ-ფომ (576-577) სგროფებს შორის უნდა ჩაემაგოს.

130. შენიშვნა მართებულია, ლიგ (713) სგროფი დაბეჭდილია რამდენიმე გვერდის შემდეგ და შეესაბამება კიდევ იქ აღწერილ ამბავს.

ԿՕ ԺԹ ԿՂ Դ Ը Ի Կ

Ըր քրտար. ծայրսն ծար փնտարակ ղիկե եր: ~
 Կե քծարտողորևե եփեմարդուս և ծա
 րկապդարևե: Օ. օ: Օ. օ. Բքլլիցևե: ~
 Ուրտր քեհեմարդուս եփեմարդ
 րակս քեհծղղորևե քրտին քրտակ
 Օ. օ: Օ. օ: Եքրծակևե: ~

Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 քրկդա դրակարակակ և քրտեհեդևե: ~
 Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 րակս քեհծղղուս քրտին քրտակ: ~
 Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 րակս քեհծղղուս քրտին քրտակ: ~
 Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 րակս քեհծղղուս քրտին քրտակ: ~
 Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 րակս քեհծղղուս քրտին քրտակ: ~
 Կքրծակուս քօ ղևդ. քրտուսե երծուս
 րակս քեհծղղուս քրտին քրտակ: ~

კურთხევანი. – ცვიდისი. – 1713.

[6],¹³¹ ქკმ¹³² (627) [527] გვ. = [3], ა⁴-ჟ⁴, ა₂⁴-მ⁴, მ⁷, მ₂⁴-ჩ₂⁴ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური. სიმაღლე 10 სტრ.= 59 მმ. ერთ გვერდზე 25 სტრიქონი, გეჟსტის ანაწყოები (14x10) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კურთხეში. დაშვებულია მრავალი შეცდომა: რთ (109)-ის შემდეგ არის სა (201), ს (200) რია (111)-ის ნაცვლად; სოდ (274)-ის შემდეგ სპე (285); ტკე (326) ორჯერ; ტკო (329)-ის შემდეგ ტმ (340); გოგ (373)-ის შემდეგ გობ (372) და კვლავ გოგ (373); უმე (445)-ის შემდეგ დაუნომრავ 8 გვერდს მოსდევს უმმ (448); უმმ (468) უკოლონციფრობა, უქმ (498)-ს მოჰყვება უქე (495) და ფ (500), ფიგ (513) გამოტოვებულია, ფკა (521) მეორდება, ფკლ (524) გამოტოვებულია.

სიგნატურა: ასოებრივი, ქვემოთ ცენტრში. რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ხუცურით – ფურცელთა. გამოცემა ძირითადად აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ბ – –; ბ, ბ ბ – – და ა.შ. დაშვებულია შეცდომა: ვ მეორდება, შემდეგ ვ ვ და ისევ ვ. არევა გამოიწვია ამ რვეულში ფურცელთა მეტობამ.

ბეჭდვა: ორ ფერში, შავი და წითელი საღებავით. აქვს კუსტოდები, ცვლადი კოლონტიგული.

ტიპოგრაფი და ფასი გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “კურთხევანი. აწ ახალი დაბეჭდილი ქართულს ენასა ზედა. ჟამსა ამალეხულისა საქართველოს მპყრობელისა უფლისაა უფლისაა ვახტანგისა. ღმრთივ განათლებულის საქართველოს განმგებელისა, ბატონის შვილის უფლისაა უფლისაა სვიმონისა. გაიმართა წმიდაა ესე კელითა სამთავნელ ეპისკოპოსის კპრიანესითა.¹³³ კელითა კელმწიფის კარის დეკანოზის შვილის მესტამბის მიქელისათა. ქალაქსა გვილისისასა, დასაბამითგან ქორონიკონსა შვილიათას ორას ოცდაერთსა, ქრისტესსა აქეთ ჩლიგ (1713)”.

რედაქტორის კვიპრიანე სამთავნელის ანდერძი – “ოდეს სუფევდა თვისსა სამეუფოსა შინა ღმთისმოყვარე მპყრობელი საქართველოსა, მეფე უფალი ვახტანგ, იგულისმოდგინა და მოიყვანა ვლახეთით მესტამბე მიხაილ და გააკეთებინა სტამბა

131. ქ.წ.-ში მითითებულია [4] გვ. იხ. გ. 1. გვ. 22. ქრ. შარაშიძესთან კი [6] გვ. დასახ. ნაშ. გვ. 118.

132. ეროვნული ბიბლიოთეკის ეგზემპლარებს ეს გვერდი არ აქვს, აღწერილობა მოგვაქვს ქ.წ.-დან. გ. 1. გვ. 22.

133. კვიპრიანე კომპაყოფილის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. V. თბ.1982. ნ. მარი. იერუსალიმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. თბ. 1955. გვ.78.

ფრიალითა წარსაგებელითა საფასეთათა, მრავალმცა არიან წელი ცხოვრებისა მათისანი. რომელ არაოდეს ყოფილიყო საქართველოსა შინა სტამბა და კელით წერთა მწერალთაგან სამღთონი წერილნი ჩვენნი განრყენილიყვნენ. მას ჟამსა, ოდეს განაგებდა საქართველოსა მათი სასურველი ძმა, ბაგონის შვილი, უფალი სვიმონ, ამათ მიერ მებრძანა მე, სამთავნელს კვიპრიანეს, ბერძულთა წიგნთა ბელა ჩვენთა წიგნებთა შემოწმება. რამეთუ მცირედისა რისამე ბერძულთა წიგნთა და ენასა სწავლულ ვიყავ. იზრუსალიმისა პაგრიარქს ღოსითეოსთანა. საუკუნომცა არს საქსენებელი მათი. რაოდენიცა ძალმელვა თვით ჩემით შევამოწმე და გასწორებასა ვეცადე, სიგყვა თუ ასო მეტ-ნაკლებობა და რომელიმე არქიმანდრიგის პაპა სერგიომის კითხვითა და შემოწმებითა გაგაკეთე იგინი, რომელნიცა უწინარეს წიგნნი დაიბეჭდა და აწ კურთხევანი ესე. რაიცა ბერძნულსა კურთხევანსა შინა წერილი იყო, სრულად უნაკლულად გარდმოვსწერე, ხოლო რაჟამს გადამოვსწერდით, ჩვენსა ენასა ბელა პირველთა მათ წიგნთა და შემდგომსა ამას, სხვანი წმიდანი მამანი საქართველოსანი ჩვენსა ენასა ბელა შესწორებასა გვეკმარებოდენ. და დაებეჭდეთ ბრძანებითა და წარსაგებელითა საფასეთათა ქრისტეს მოყვარისა, საქართველოს კეთილად განმგებელისა, ბაგონის შვილის სიმონისათა, მრავალმცა არიან წელი ცხოვრებისა მათისანი. უკეთუ ვინმე თქუას, რაჲდ გვიკმდა ახალი გარდამოთარგმნილი, რამეთუ პირველთა მთარგმანებელთა წმიდათა მამათაგან გვაქუნდა გარდამოთარგმნილი, ჭეშმარიტად, მათ წმიდათა მამათა ყოველივე ჩვენნი წიგნი უნაკლულად გადმოთარგმნეს, არამედ მწერალთა მიერ განრყენილიყო, ვითა თვთ იგინივე წმიდანი მამანი წამებენ ღვთის ბოლოშია და მეფეთაცა შემოწმება და გასწორება გვიბძანეს და ვერ ურჩ ვექმენით და აღვასრულეთ, შეწვევითა ღვთისათა, ბძანება მეფეთა. აწ გვევლრებით ყოველთა, კეთილად მკითხველთა და გულისხმის მყოფელთა, ვინც კელად მიიღებდეთ, ბემოთქმულთა ამათ მეფეთათვის ღოცვასა აღასრულებდეთ და ამისა შემდგომად ნაღვაწისა ამისათვის, ჩემ ცოდვილისათვისცა შენლობას ბძანებდეთ, რათა ღოცვაჲ თქვენი შემწე მეყოს და თქვენ უბრუნველ იქმნეთ” – წინა [2-3] გვ.

მესტამბეთა ლექსი:

“ღვთის ნათესაობით, სჳმონ არს განმგებელია,
ღვთისებრივე უფლებად ღმერთმან სცხოს საცხებელია,
ღვთის გამო, მჳარველ არს, ქალწული, ღვთისმშობელია,
და ვით გოლიათსა, მათს მგერთა, ნუ მისცეს საშეებელია.”

– წინა [3] გვ. რედაქტორის ანღერძის ქვეშ. იქვე, ლექსის ქვეშ:
“ღმერთო, შეიწყალე კჳპრიანე”.¹³⁴

134. ამ მონაცემზე დაყრდნობით, ქრ. შარაშიძე ლექსის ავტორად მიიჩნევს კვიპრიანეს. იხ. დასახ. ნაშ. გვ. 118. იქვე აღნიშნავს, რომ ლექსი დაბეჭდილია გერბის ქვეშ. (?) შესაძლოა, მას ხელთ ჰქონდა კურთხევანის განსხვავებული ვარიანტი.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი – წინა [4] გვ.¹³⁵:

ბაგრატიონთა გერბი:¹³⁶ პირველი ვარიანტის მსგავსი, ერთლომიანი. – წინა [5]

გვ. ოქვე:

გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსი:¹³⁷

“მე ბეჭელი ვარ ღავითის, ქნარი ჩანს ღვთისაჲ მქებარე,
 შურდულით მოკლა გოლიათ, გმირსა მოუნდა მებარე,
 გვრგვნი, კრმალი, ქვეყანა, სკიპგრა სამეფო, მღებარე,
 და სასწორი სამართლისათვის, მის მისთვის მისაგებარე,
 სოლომონ, სიბრძნით ლომები ხარისხბე დასხნა რომელნი,
 კუართი უფლისაჲ მოგვეცნა, ვის მონებს ცათა მზომელნი,
 მარიამისა წილია ქართლი, ვით პოეს რომელნი,
 და ქართველთა მეფე ღავითის ძე, მარიამის გომელნი”.

ვახტანგის ანდერძი – “მაღიღებელი წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომობით, ძირ მოღვმით ღავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმის წულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და ღიდად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან ღიდად პაგიოსნის ლევანისამან. მპყრობელმან საქართველოსამან. ვახტანგ, მოვიყვანე მესტამბე ვლახეთით და გავაკეთე სტამბა. [საკსრალ] სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღელისა ჩემისა, გურიელის ასულისა თუთასათჳს, სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქებთ ბაგონის ასულის, დელოფლის რუსუდანისა და ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [6] გვ.

ტექსტი:

ლოცვა მშობიარისა პირველსა ღღესა – ა-თ (1-9) გვ.

ლოცვა ღელაკაცსა ზელა, ოღეს მუცელი წარუხდეს – თ-ი (9-10) გვ.

კანონი წმიდისა კრებისა – ი-იბ (10-12) გვ.

ლოცვა კათაკმეველთა – იგ-ით (13-19) გვ.

ლოცვა წმიდისა ნათღვისა – კ-ლ (20-30) გვ.

ლოცვა განბანისა – ლ-ლბ (30-32) გვ.

ლოცვა აღკვეცისა – ლბ-ლგ (32-33) გვ.

ლოცვა წინდობისა – ლღ-ლზ (34-37) გვ.

გვირგვინის კურთხევა – ლზ-მთ (37-49) გვ.

135. საყურადღებოა, რომ საქართველოში ვახტანგის ყოფნის უამს, მისი პორტრეტი ბოლოში ერთვოდა გამოცემებს. აქ კი იგი წინაა გაღმოგანილი, ისევე, როგორც 1712 წლის “ღავითნში”.

136. გერბის ადგილი შეცვლილია. იგი ჩვეულებრივ, თავფურცლის მეორე მხარეს გვხვდებოდა.

137. ეს ლექსი აღწერილი არა არის ქ.წ.-ში, არც ქრ. შარაშიძის დასახელებულ ნაშრომში. უფრო მეტიც, ქრ. შარაშიძე აღნიშნავს: “საყურადღებოა, რომ ვახტანგის სტამბის ერთ-ერთი გამოცემის – 1713 წლის კურთხევანის” სამეფო გერბის ქვეშ ვეღარ ვხედავთ ბეჭდის იგავის ნაწყვეტებს” გვ. 119. ეს კიდეც ერთხელ მიგვიითყუებს “კურთხევანის” ვარიანტგულობაზე. იხ. ღანართი N 24

- განგება ქორწილისა – მთ-ნა (49-51) გვ.
 ლოცვა ბეთისა – ნწ-კგ (58-93) გვ.
 კურთხევა აიაზმისა (მცირე და დიდი) – ქლ-სია (94-211) გვ.
 ლოცვა ანაფორისა – სია-სიბ (211-212) გვ.
 ლოცვა მცირის სქემისა – სიბ-სკლ (212-224) გვ.
 ლოცვა დიდისა სქემისა – სკლ-სმთ (224-249) გვ.
 პარაკლისი აღმსარებელისა აღსარებასა ზელა – სმთ-საშ (249-268) გვ.
 ლოცვა სულთმბრძოლისა – საშ-სპდ (268-284) გვ.
 წესი ერისკაცსა ზელა მიცვალებულსა – სპე-ტკა (285-321) გვ.
 წესი მღვდელსა ზელა მიცვალებულსა – ტკა-ტობ (321-372) გვ.
 წესი მონაზონსა ზელა მიცვალებულსა – ტოგ-ტყვ (373-396) გვ.
 წესი ჩხვილსა ზელა მიცვალებულსა – ტკლ-უდ (394-404) გვ.
 წესი პანაშვილისა მიცვალებულსა ზელა – უდ-უილ (404-414) გვ.
 საფუძელის დაღება გაძრისა – უილ-უიე (414-415) გვ.
 ჯვრის შექმნა – უიე-უიზ (415-417) გვ.
 ლოცვა ტრაპეზისა – უიზ-უკზ (417-427) გვ.
 ლოცვა შესანდობელი შეჩვენებულთა – უკზ-ულა (428-431) გვ.
 კურთხევა მირონისა – ულა-ულვ (431-436) გვ.
 კურთხევა ოდიკისა – ულზ-უმა (437-441) გვ.
 ლოცვა სახლის საფუძელის დაღებისა – უმა (441) გვ.
 ლოცვა შესლვასა ახალსა სახლსა – უმბ (442) გვ.
 ეკლესიასა შინა უკეთუ შევიდნენ მწვალებელნი და შეიგინოს. – უმბ-უმგ (442-443) გვ.
 უკეთუ ეკლესია შეგინებულ იქმნეს წარმართთა ანუ მწვალებელთაგან – უმგ (443) გვ.
 ეკლესიასა შინა უკეთუ უცნაურად მოკუდეს კაცი მიზეზითა რაითამე, ლოცვაი ესე წარიკითხვის – უმდ (444) გვ.
 ლოცვა მონანულსა ზელა – უმე-უმე (445-446) გვ.
 ლოცვა ყოველთა სნეულებასა ზელა – უმე-უმზ (446-447) გვ.
 ლოცვა სავედრებელი სნეულთათვის და სულთაგან არაწმიდათა კვეთებულსა ზელა – უმზ-უმზ (447-448) გვ.
 ლოცვა სავედრებელი უფლისა ჩვენისა იესუ ქრისტესი და ყოვლად წმიდა ღვთისმშობლისა გალობა – უმზ-უნგ (448-453) გვ.
 გალობა და შერისხვა დიდისა ბასილისა ეშმაკთა მიერ ვნებულთა ზელა და სულისაგან არაწმიდათა კვეთებულსა და ყოველთა სნეულებასა ზელა და სხვა ლოცვა მასვე ზელა – უნგ-უნე (453-455) გვ.
 ლოცვა დღევაგვემულსა ზელა – უნე-უია (455-461) გვ.

სხვა ლოცვა სავედრებელი წინაშე უფლისა: სნებასა, სიყმილსა და ჟამსა ზედა სათქმელი.
 თქმული პაგრიარქისა კალისგესი და სხვა ლოცვა ამისივე – უაა-უაგ (461-463) გვ.
 ლოცვა სნეულისა უძილობისათვის – უაგ-უაე (463-465) გვ.
 ლოცვა სნებისა, წმიდისა ლახვრისა – უაე-უაგ (465-466) გვ.
 ლოცვა ფერკობანისა – უაე-უაგ (466-473) გვ.
 ლოცვა სულის წმიდის მოსლვისა – უაგ-უაჰ (473-488) გვ.
 ლოცვა ლიგანისა და ღამისთევისათვის სავედრებელი – უაჰ-უაა (488-491) გვ.
 ლოცვა თესლსა ზედა დასათესად – უაა-უაბ (491-492) გვ.
 ლოცვა კალოსი – უაბ-უაგ (492-453) გვ.
 ლოცვა პირველისა ხილისა – უაბ-უაგ (492-493) გვ.
 კურთხევა ყურძნისა ეკლესიაში – უაგ (493) გვ.
 კურთხევა ნერგისა ვენახისა – უაგ-უაღ (493-494) გვ.
 ლოცვა სთვლობისა ვენახისა – უაღ-უაე (494-495) გვ.
 კურთხევა ღვინისა ახლისა, ოღეს იემიოს ვინზე – უაე (495) გვ.
 წესი, რომელი აღესრულების ყანისა, ვენახისა, ბოსტნისა, უკეთუ ავნებდის მფრინველნი,
 ორფეხნი, ქვეშმძრომნი ანუ სხვა მავნენი – უაე-უა (496-500) გვ.
 კურთხევა მარილისა – უა-უბ (501-502) გვ.
 კურთხევა წანდილისა – უბ (502) გვ.
 კურთხევა ყველისა და კვერცხისა – უბ (502) გვ.
 კურთხევა, გახსნა ხორცისა, წმიდისა კვირიაკისა აღდგომისა – უგ-უგ (503-505) გვ.
 ლოცვა სახლისა შეგრძნებულისა – უგ-უგ (503-505) გვ.
 კურთხევა საკირის დაწვისა – უგ-უგ (505-507) გვ.
 ლოცვა, რაჟამს მივიღეს ყრმა სწავლად წიგნისა – უგ- უგ (507-508) გვ.
 ლოცვა ყრმასა ზედა ავის გულისყურისა – უგ-უთ (508-509) გვ.
 ლოცვა თუ რამე არაწმიდა ჩავარდეს ჭურჭელსა, თაფლსა, ზეთსა და სხვ. – უთ-უთა
 (509-511) გვ.
 ლოცვა შეგინებულისა ხორბალსა და ფქვილსა ზედა – უთა-უთბ (511-512) გვ.
 ლოცვა სამწესოსა ზედა – უთბ (512) გვ.
 ლოცვა აღმოთხრისა ჭისა – უთდ (514) გვ.
 ლოცვა თუ ვინზე კრულ იყოს ფიცით – უთდ-უთგ (514-517) გვ.
 ლოცვა შეგინებულისა მჭამელსა ზედა – უთგ (518) გვ.
 ლოცვა ბოროტის გულისთქმის – უთგ (518) გვ.
 ლოცვა შვილობილობისა – უთ-უთკა (519-521) გვ.
 ლოცვა ნავის გაკეთებისა – უთკა (521) გვ.
 კურთხევა ბაისა – უთკა-უთკა₂ (520-521) გვ.
 ლოცვა ბადისა – უთკა₂ (521) გვ.
 შენდობის წიგნი მღვდელთმთავართა, ვისთვისაც გენებოთ – უთკა₂-უთკა₂ (521-523) გვ.

ლოცვა სავედრებელი უწვიმრობისათვის – ფკგ-ფმდ (523-544) გვ.
 ლოცვა ძვრისა – ფმდ-ფოწ (544-578) გვ.
 ლოცვა ქუხილისა და ელვისა – ფოწ-ფოთ (578-579) გვ.
 ლოცვა ქარისა და ლელვისათვის ზღვისა – ფოთ-ფჰა (579-581) გვ.
 ლოცვა სავედრებელი ყოვლისა ლიგანიისათვის – ფჰა-ფჰე (581-585) გვ.
 ლოცვა სავედრებელი ბრძოლისა მგრისასა – ფჰე-ქ (585-600) გვ.
 ლოცვა ერისა – ქ-ქმ (600-607) გვ.
 ლოცვა მეფეთა და მხედართათვის – ქმ-ქი (607-610) გვ.
 ლოცვა სულიერის ძმობილობის – ქი-ქიბ (610-612) გვ.
 ლოცვა უარისმყოფელთა, კუალად სარწმუნოებად მოსულსა ზედა – ქიბ-ქკ (612-620) გვ.

მიცვალებულისა სულისა მოხსენიება – ქკა -ქკბ (621-622) გვ.

სადიებელი წიგნისა ამისა – ქკგ-ქკმ (623-627) გვ.

მესტამბეთა ლექსი: ¹³⁸

“ნავოსაყულელსა მენავე, რაჲ მივლენ, განისვენებენ,
 მოყვასთა, თჳსთა სამყოფთა, ნახვა სწადს, მით ისვენებენ,
 ჭირთ მყოფნი, ლხინსა შესრულნი მას აღარ მოიჩვენებენ,
 და რაჲ ბეჭდვა მბეჭდავს უსრულლეს, თავსა არ შეიჩვენებენ” – ქკბ (622) გვ.

სადიებელი წიგნისა ამის – ქკგ-ქკმ (623-627) გვ.

გაფორმება – მინიატიურები: 1. “სამება წმიდა ღმერთი არს მპყრობელი ყოველთა”,
 2. “ყოველთა წმიდათა გუნდნი ღვთისა ღიღებისანი”.¹³⁹

გამოცემა შემკულია თავსამკ-ბოლოსამკებით, გეჟსტის გამყოფი ორნამენტებით, ჩარჩოებითა და საზენაო ასოებით.

1. FS 3 012 – კურთხევანი. – გვილისი. – 1713. – [6], ა-ქკვ (1-626) გვ. – წიგნს აკლია ბოლო გვერდი.

ყდა: (19x14) სმ. ხის, შავი, გვიფრული გყავით: ვიწრო ორნამენტულ ჩარჩოში არაბესკა ოთხმხრივ ყვავილებით. ყუა გვიფრული: ზემოთ “კურთხევანი”.¹⁴⁰

სარესტავრაციო: კთ-ლვ (29-36), მზ-ნ (47-50), რა-რვ (101-106) და ქკე-ქკვ (625-626) გვ.

ბეჭედი: “ქმწკგ საზოგადოების წიგნთ-საცავი” – [1-3], ა (1), თ (9) და სხვა გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

138. იგივე, რაც 1711 წლის “ღაფთნში”, შეცვლილია მხოლოდ ორთოგრაფია.

139. ორივე მინიატიურა იგივეა, რაც 1710 წლის ნუსხურ “ქაზნში”.

140. ყდს ნიმუში იხ. მ. კარანაძის დასახ. ნაშრომი. დამატება III-21. N 51.

2. FS 2 731 – კურთხევანი. – გფილისი. – 1713. – ა-ქკ (1-620) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [6] და ქკა-ქკბ (621-622) გვ.

ყდა: (19x14) სმ. მუყაო, ლურჯი კოლენკორით, ყდა მოცილებულია წიგნის კორპუსს.

სარესტავრაციოა ბოლო ორი ფურცელი.

მინაწერები:

1. “პოისსენი, ყფალო, სჳიძონ იშხნელი¹⁴¹ და მუტლუ მისი, ანახანუბ, ამინ”. – აბ (62) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
2. “ქ. პოისსენი, ყფალო იუსო ქობისცი, ჳისაც ეს წიენი ქონღეს, ყთილად ახპაიქ შინასა პენსა, მაჳიჳის” – გობ (372) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.

სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: უბ (402) და ქკვ (626) გვ.

ბეჭედი: “ქმწკვ საზოგადოების წიგნთ-საცავი” – ა (1), ლთ (39) და სხვა გვ. **ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია** 1938 წელს.

3. P 1/1713 – კურთხევანი. – გფილისი. – 1713. – [2] ხელნაწ., [2], ა-ქკვბ (1-627), [2] ხელნაწ. გვ. – სრული, რესტავრირებული ცალი.

ყდა: (19x14) სმ. ახალი, მუყაოზე გადაკრული შავი ხავერდი.

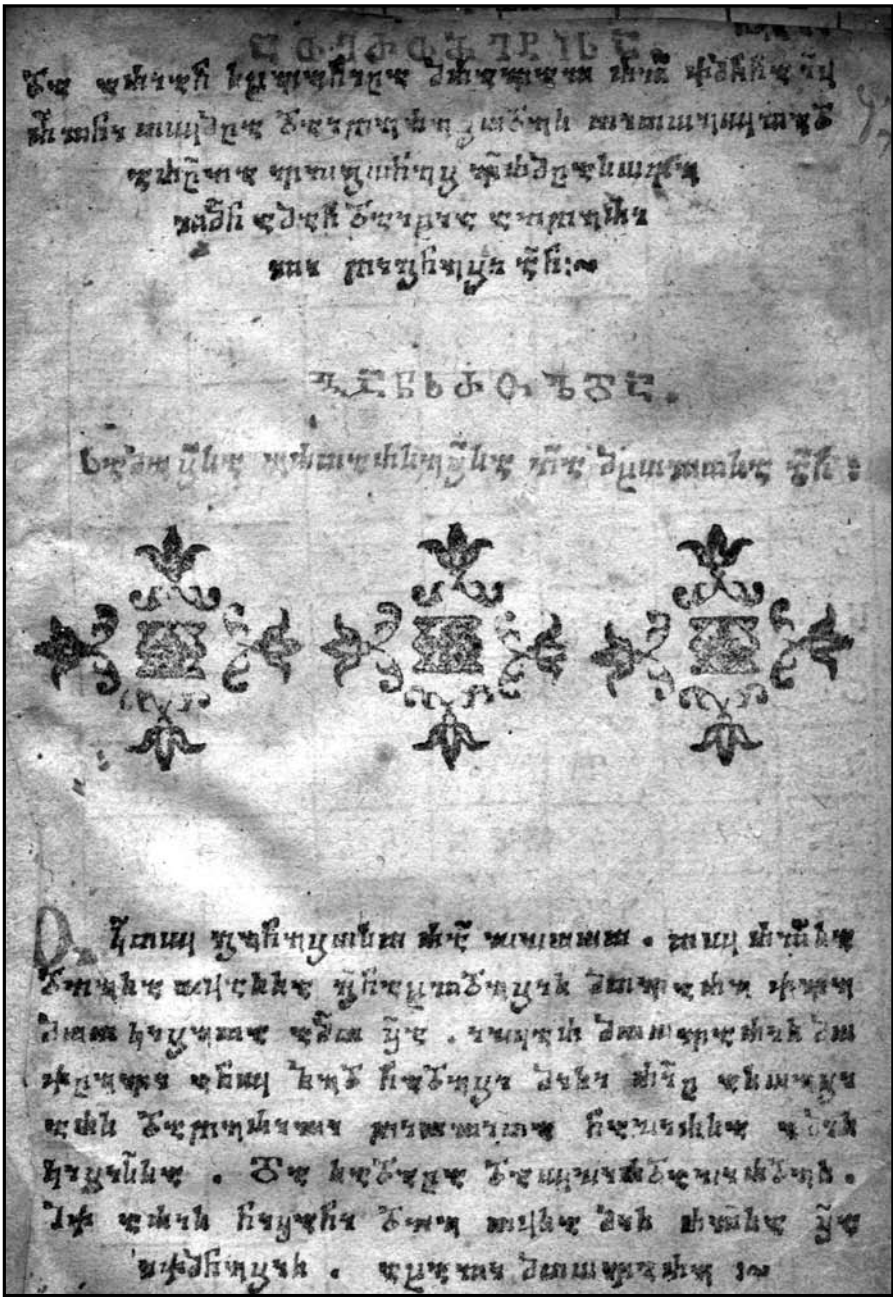
აკინძვის ხარვეზი: გმა-გმბ (341-342) გვერდებს შორის ჩართულია წინა [5-6] და [4-3] გვ. და ვახტანგის პორტრეტიანი ფურცელი.

ჩანართი: გექსგის წინ ხელნაწერი [2] გვ. შესრულებულია ორ სვეტად ნუსხა-ხუცურით, შავი და წითელი მელნით. გექსგის ბოლოს ასევე [2] გვ. დაწერილი სხვა ხელით. გექსგი სასულიერო შინაარსისაა.

მინაწერები:

1. “ქქქნილი 16/V-45. 1/1713 ყყოთხეჳანი. 50 პან. თბ. ნ. სყცყბი ქჳიფცი” – ფორმაცზე დაკრულ ფურცელზე.
2. “საეაიჳოს წმინდის ნინოს ღყანოზის, ლაზაიჳისი ჳაი” – გმა (341) გვ.-ის შემდეგ ჩართულ ფურცელზე, გერბის სიმბოლიკის ამხსნელი ლექსის ქვეშ.
3. “იესჯაჳიიჳჳილია 1974 წელს, იესჯაჳიიჳჳიი ჩ. ჩხეიძის მიჳ. მიჳილჳ 11/VII 75 წ. ა. ყწ[ჯაქ]. ეანჳიჳჳიით აიყინდა” – უკანა ფორმაცზე დაკრულ ქალაღლზე. **წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია** 1945 წელს.

141. 1768 წელს იყო იმერეთის დედოფლის კარის მღვდელი. იხ. ისტორიული საბუთები იმერეთის სამეფოსა და გურია-თღმის სამთავროებისა.

թճԾԵ. 1717. ԵՅԼԵՅՈՒ ԾՈՂԸ ԶՅԳԸՈ.

ჟამნი. – ცვიდისი. – 1717¹⁴² 28 თებერვალი¹⁴³

[8]¹⁴⁴, უიგ (463) [511], [1] გვ. = [4], ა⁸-კ⁸ ფ.
 შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სგრ.= 35 მმ. ერთ გვერდზე 27 სტრიქონი, გეჟსტის ანაწყობი: (10,2x6,4) სმ.
 პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეში, საერთოა გეჟსტისა და საძიებლებისათვის. დაუნომრავია წინა 4 და ბოლო ფურცლები. გამოცემისთვის გამოუყენებიათ 1710 წლის ჟამნის ანაწყობი, გლე (336) გვერდის შემდეგ გეჟსტი დამატებულია, რამაც გამოიწვია მრავალი ცდომილება გვერდების ათვლაში: იე (315) 2 ჯერ, გიზ (317) გამოტოვებულია, გით (319) 2 ჯერ, გლბ (332)-ის შემდეგ გლე (335), გლე (336)-ის შემდეგ ისევ გლე (335), ტკა (321), ტკზ (327) გამოტოვებულია, ისევ ტკჲ (325) 2 ჯერ, გამოტოვებულია ტკზ (327); ტკთ₂ (327) 2 ჯერ, უ (400), გლა₂ (331) და უბ (402), შემდეგ გლლ₂ (334) და ისევ ტკ₃ (305).
 სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ხუცურით – ფურცელთა. დანომრვა ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 8-8 ფურცლიან რვეულებად. აღნუსხულია მხოლოდ 1-4 ფურცლები: ა, ა ა, ა ბ, აგ – – – –; ბ, ბ ბ, ბ გ, ბ დ – – – – დაშვებულია შეცდომა ს რვეულში: სგ-ს ნაცვლად ორჯერაა სდ.
 ბეჭდვა: ორ ფერში, წითელი და შავი საღებავით. აქვს კუსტოლები, ცვლადი კოლონტიგული.
 გირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “ჟამნი. აწ მეორედ დაბეჭდილი ქართულს ენასა ზედა. ჟამსა ამაღლებულის დიდისა მეფისა, უფლისა, უფლისა ვახტანგისა. გამგებლობასა ძისა მათისა კეთილმორწმუნის ბაგონიშვილის უფლისა ბაქარისა. გაიმართა კელითა მესტამბე გარსევან ყოფილი მღვდლის გაბრიელისათა. ქალაქსა გვილისისასა, დასაბამითგან ვიდრე აქამომდე ქსკე (7225), ქრისტეს აქეთ ჩლიზ (1717), განსრულდა ჟამნი ესე თვესა თებერვალსა კწ (28), ქორონიკონსა უე (405)”.¹⁴⁵

142. რეთ (199)-მდე 1717 და 1710 წლის ჟამნებს შორის განსხვავება მხოლოდ გეჟსტის გამყოფ ორნამენტებშია, პაგინაციაც იგივეა. შემდეგ, თითქმის ერთი ფურცელზე, დამატებულია ინდიქტონის ახსნა. ულგ (433) გვერდიდან კი II გამოცემა შეესებულია და გვერდების აღნუსხვა არეული. თვალსაჩინოებისათვის იხ. რმ (140) გვ. ორივე გამოცემიდან. დანართი N 25 და N26.

143. ეს პირველი წიგნია სრული საგამომცემლო თარიღით ვახტანგის სტამბის გამოცემათა შორის.

144. ამ ჟამნის გვერდთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად განსხვავებულადაა წარმოჩენილი სათანადო ლიტერატურაში: [4], უმდ (444) გვ.-ია მითითებული ქ.წ.-ში, გ.1. გვ. 26. ასევეა ქრ. შარაშიძის დასახელებულ ნაშრომში. იხ. გვ. 202.

145. ქ.წ.-ში. გვ. 26-. და ქრ. შარაშიძის დასახელებული ნაშრომში გვ. 202. განსხვავებულადაა თავფურცლის მონაცემებში თვის რიცხვი: 28-ის ნაცვლად იმ (17); ქორონიკონი კი საერთოდ არ არის მითითებული.

გერბი: მეორე ვარიანტი, ორ ლომიანი. – წინა [2] გვ.

ვახტანგის ანღერძი – “სადიდებელად წმიდისა სამებისა, მე, გვარგომით, ძირმოღვობით დავითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმის წულმან ქებულის მეფის არჩილისამან და დიდად სახელოვანის ქართველთ მეფისა გიორგისამან და ძემან დიდად პატიოსნის ლევანისამან. განმგებელმან ქართლისამან. ბატონისშვილმან ვახტანგ, მოვიყვანე მესგამბე ვლახეთით და გავაკეთე სგამბა. საკსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ლედისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათვის, სალხინებელად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქემის ბატონის ასულის რუსუღანისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაზრდელად” – წინა [3-4] გვ.

მესგამბის გიორგი მხაგვრის მიმართვა¹⁴⁶ – “ყოველთა მკითხველთა გიხაროდენ! ეჰა, საყვარელნო მკითხველნო, რომელთა დაგიგებ თქვენ სულიერსა გრაპემსა, არა ლიგონსა და კორციელად შემზადებულსა თუთო სახეთა სანოვაგეთაგან საზრდელად კორცისათჳს მორეწილთა, რომელსა მიიღებენ კაცნი კორცთა შინა მყოფნი და მცირედ ჟამ დაუტკებების სასა და კუალად მცირედლა და შიისვე, და უკეთუ ფრიალი მიიღის საზრდელი, უძღურ იქმნის მუცელი და სიკუდილი მოაწიის მას ზედა. არამედ გრაპემსა ვიტყვი სულიერსა, ჭემშარიგსა და სრულსა და ყოვლის კეთილის სიმდიდრით აღსავსესა და მრავალფერად ნაყოფიერსა. შევნიერად შემკობილსა და მომზადებულსა, რომლისაგან რაზომცა მრავლად სჭამოთ, კუალად გსურისთ მისაღებელად. გზრდის სულიერად, გკურნებსთ და განგაძლიერებსთ. ხოლო არს გრაპემი იგი სულიერი ჟამნი ესე. რომელსა ჰქონან თავსა შორის თვისსა ლოცვანი განსანათლებელნი სულთანი, რომლისა შეენის მართალმადიდებელთა ქრისტიანეთა, რათა გულისმოდგინეთ ილოცვიდეს, რომელიცა ახლად დაგვებჭდავს თქვენ, ქართველთა ენასა ზედა. ჟამსა და მეფობასა ამაღლებულის მეფის უფლისა, უფლისა ვახტანგისასა. მისითავე შრომითა და წარსაგებელითა რომელიცა დიდად დაშვრა და იღვაწა მესამკობელად სამკურნებელისა და ნათესავისა თქვენისა. ყოვლის თუთუელის სამღთოსა საქმითა და უმეგესად საეკლესიოსა და სულიერისა სასარგებლოთ თქვენ განგამდიდრათ, ვინაცა თქვენთვის ნებაგს მოგება საუნჯისა ამისაგან, სიმკურვალითა გულისათა და სიმდაბლითა სულისათა. გიკმსთ თქვენცა, რათა ილოცვიდეთ თუნიერ უღებებისა ცხოვრებისა თქვენისათვის და განძლიერებისათვის და დღეთა სიგრძისათვის ზემოთ კსენებულთა ქველის მოქმედთათვის და რომელიცა ფრიად დაშვრა და წარაგო საფასე მისთვისცა, ეგრეთვე მომიკსენებლეთ მეცა, რომელიცა დავშვერ და ვიღვაწე დაბეჭდვასა ამის ჟამნისასა და რაოდენიცა იხილოთ წიგნსა ამას შინა ნაკლულევანი, უღრგვინველად გამართეთ და შენდობა ყავთ ჩემთვის, რათა თქვენცა მიილოთ

146. ტექსტი გამოთრებაა 1710 წელს ჟამში გამოქვეყნებული მიხეილ იშგვანოვიჩის მიმართვისა. ისტორიული რეალობის შესაბამისად, შეცვლილია მხოლოდ მეფისა და მესგამბის სახელები.

სათხოველი ლოცვისა თქვენისა დაუბრკოლებელად, და რათა აღესრულოს თქვენ მიერ მცნება ქრისტე მაცხოვარისა, რომელიცა გვბრძანებს ჩვენ და იცყს (მათე, თავი ვ მუკლი იბ): ”მომიგვევენ ჩვენ თანადებნი ჩვენნი, ვითა ჩვენ მიუტევებთ თანამდებთა მათ ჩვენთა”, რომელისაცა მაღლი და წყალობა იყაენ მარადის ჩვენ ზელა, ამინ! მცირე ამათ მბეჭდავთაგან მესტამბე მკურვალითა გულითა ვმუშაკობ მოსამსახურე თქვენი, გიორგი მხატვარი” – წინა [5-7] გვ.

ტექსტი:

ჟამნი ყოველი, რაოდენი აქუს ლოცვა მსგავსად წესისა მის წმიდისა იმრუსალიმისა და კეთილთა მონასტერთა – ა-რუქ (1-198) გვ.

თვეთა მეტყველებანი: სექტემბერ – აგვისტოსა – რეთ- ცნდ (199-354) გვ.

ოხითა იბაკონი – ტნე-ტყთ (355-399) გვ.

პარაკლისი, ახლად თარგმნილი საველრებელი ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის მიმართ – უ-უილ (400-414) გვ.

სახარებანი აღდგომისანი, ათერთმეტნი საცისკრონი – უიფ-უკთ (416-429) გვ.

მთვარის განახლების ცხრილი – [ულ-ულა] (430-431) გვ.

სამოციქულო და სახარება შვიდეულთა¹⁴⁷ – ულბ-უმზ (432-447) გვ.

წმიდათა და ღვთისმშობლისა მარხვათა შინა ესენი ბრძანეთ ნაცვლად იბაკოთა – უმზ-უმზ (447-448) გვ.

ქორთნიკონი¹⁴⁸ – უმთ-უმბ (449-462) გვ.

მბეჭდავთა შენიშვნები – 1. “ეს არსების ხაგი ბერძენთ არა აქეთ ქართულში თქმულია და ამისთვის არა დავაგლევიტ” – უიბ (412) გვ. 2. “განსრულდა ესე ქორთნიკონი. ოცდა შვიდს წლამდი გარიგებულია და მასუკან ვინც ცოცხალი იყოს, მან გაარიგოს” – უმბ (462) გვ.

ვახტანგის პორტრეტი – მეორე ვარიანტი. – [ულბ] (432) გვ.

გაფორმება – მინიატიურები¹⁴⁹: 1. სამება წმიდა, ღმერთი არს მპყრობელი ყოველთა – წინა [8] გვ. 2. შობა ყოვლად წმიდისა – სი (210) გვ. 3. ამაღლება პაგიოსნისა და ცხოველმყოფელისა ჯვრისა – სივ (216) გვ. 4. ტაძრად მიყვანება – სპვ (286) გვ. 5. ქრისტეს შობა – გიბ (312) გვ. 6. ნათლისღება – გით (319) გვ. 7. მირქმა – ტკა (321) გვ. 8. ხარება – გლდ (334) გვ. 9. ფერისცვალება – ტმვ (346) გვ. 10. მინება ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისა – გმთ (349) გვ. 11. ლაზარეს აღდგინება – ტაბ (362) გვ. 12. ბზობა – ტაგ (363) გვ. 13. სერობა – ტაფ (366) გვ. 14. ჯვარცმა – ტაზ (367) გვ. 15. გარდამოხსნა – ტათ (369) გვ. 16. აღდგომა – ტო (370) გვ. 17. თომასაგან მოხილვა – ტოგ (373) გვ. 18. ზიარება – ტოე (375) გვ. 19. ამაღლება – ტოზ (377) გვ.

147. ეს ტექსტი არ შედიოდა ჟამნის I გამოცემაში.

148. მოცემულია 1717 წლიდან 1743 წლის ჩათვლით.

149. ისეთივე, როგორც 1710 წლის ჟამნში.

20. სულის წმიდის მოსვლა – გპა (381) გვ. 21. ყოველთა წმიდათა გუნდნი ღმთისა დიდებისანი – გპბ (382) გვ.

გამოცემა შემკულია აგრეთვე თავსამკ-ბოლოსამკებით.

1. FS 1 196 – ჟამნი. – გვილისი. – 1717. – [8], ა-უიგ (463) გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (13x9) სმ. მუყაო, შავი გყავით, ქვედა ფრთის ნაწილზე – ყავისფერი. წიგნის კორპუსი ნაწილობრივ მოცილებულია ყდას.

სარესტავრაციო: საგ-სო (263-270) გვ.

მინაწერები:

1. “ჟამნი 1717”, “Часослов 1717 г”. – წინა ფორმაცზე დაკრულ ქაღალდზე, შავი მელნით.
2. “Изъ книгъ священника Георгия Дапквиева” – ფორმაცზე. იქვე წითელი ლუქი ასოებით:
3. “თელორე აღაძოვი, დიაკონი” – წინა [3] გვ.
4. “საყყნოდ იყავნ სასერეტელი ზეცათა ეზოსა საქეოსა სული ლყანოზის სოლოძინისა, წელსა ჩყმ (1808) ილისის ...” – წინა [7] გვ. თევდორე ადამოვის ხელით.
5. “1873-1486=587” – უკანა ფორმაცზე, ფანქრით.

ბეჭედი: “ХБМ”.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. FS 3 013 – ჟამნი. – გვილისი. – 1717. – [1-2], [5-6], ა-უმდ (1-444) გვ. – წიგნს აკლია: წინა [3-4], [7-8] და უმე (445) გვ.-დან ბოლომდე.

ყდა: (13,5x9) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტულ ჩარჩოში საკუთხე სამკები, ცენტრში არაბესკა. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ყდას ბედა ფრთა ნაწილობრივ მოცილებულია კორპუსს. ყუა თავსაკრიანია, გყავი გვიფრული, დაზიანებული.

სარესტავრაციო: [1-2], რუმ-რუმ (197-198) გვ. და ბოლო ფურცელი.

მინაწერები:

1. “ამ ჟამნს ვნიოავთ ქ.წ.წ. საზოეალოქას. იეი ეანიოჩეკა ჰეჟით ახალ ჟამნეტან. ძთავაბი ნიყოლოზ თქროძელლიძეილი. ჩყ 25/VI ფმ (1898) წ. ქ. თბილისი” – წინა ფორმაცზე შავი მელნით, იქვე “1880-1716=164”.
2. “ამ დახეულ ლოცეგმს დიდ სეობაძი იპოვი უქესი ფოთლის წინ” – რევ (196) გვ. დახეული ფურცლის წინ, შავი მელნით, ნიკოლოზ თქროძეელლიძეილის ხელით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 3 762/09¹⁵⁰ (F 244/1) – ქამნი. – გვილისი. – 1717. – [3-8], ა-გპ (1-380) გვ. – წიგნს აკლია თავფურცელი და გპ (380) გვ.-დან ბოლომდე.

ყდა: (13x9) სმ. ხის, ქლალ მუყაობე დაკრული ძველი ყდის გვიფრული ცყავი, კიდებთან მნიშვნელოვნად დაზიანებული. ყდის ზედა ფრთა თითქმის მოცილებულია წიგნის კორპუსს. ყუა დაზიანებულია, ფურცელთა შემონახვერი აგურისფერი.

სარესტავრაციო: ყდა, გომ-გომ (377-378) გვ. და ბოლო ფურცელი.

მინაწერი:

1. “ქს ლოცვანი აბ აბის, ჟაპნია, ლაჭუღილი 1717 წ. სოთაჟი ფურცელი სჟა წიგნისაა”¹⁵¹ – წინა ფორმაცის [2] გვ. შავი მელნით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. K 2 679/109 – ქამნი. – გვილისი. – 1717. – [8], ა-უმშ (1-448) გვ. – წიგნს აკლია: სპო-სჟვ (289-296), გა-გლ (301-304), გჟო-უივ (398-416), უმშ (448) გვ.-დან ბოლომდე.

ყდა: ხის, (15x10) სმ. ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ცყავით: ორნამენტულ ჩარჩოში გადაბეჭეტი ხაზები. შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვალი. ზედა ფრთის ფიცარი გაგეხილია. ყუა გვიფრული, დაზიანებულია ქვედა მხარეს, ფურცლები მიკერებული ყუის სამაგრზე. ფურცელთა შემონახვერი მოწითალოა.

აკინძვა: ამოვარდნილია უღგ-ულდ (434-435) გვ.

სარესტავრაციო: ყდა, ძალზე დაზიანებული თავფურცელი და გიდ (314) გვ.-დან ბოლომდე. რესტავრირებულია თეთრი და ცისფერი ქაღალდით, 1 ფურცელი – ჟგ-ჟდ (93-94) გვ. გაკერილია შავი ძაფით.

ჩანართი: ფორმაცად გამოყენებულია ათანასე ამილახვრის სტამბის 1768 წლის ქამნის ფურცლები, ზედა ფრთაზე ყია (811), ქვედაზე – ლჟმ (797) გვ.

მინაწერები:

1. “ჩყლჟ” (1836) წყლსა ღაჭაღჟყლჟაჟი ქჟ, ეჟი ჟჟიჟი ქჟ ჟჟი” – წინა [3] გვ. ქვედა არშიაზე, ღიღი მხედრული ასოებით.
2. “ჩყღჟ” (1867) წყლსა, იჟიღსა იღ” (14) ღლჟსა ღინჟო ქჟაჟიღი¹⁵² ჟყლჟიღი ქჟნჟა” – წინა [4-5] გვ. ქვედა არშიებზე, შავი მელნით, წინა მინაწერის ხელით.

150. ფორმაცის მესამე გვერდზე მიწერილი ნომერი ცხადყოფს, რომ წიგნი ღაფით ჩუბინაშვილის კოლექციისაა.

151. ჩართულ თავფურცელზე ღაყრღნობით, წიგნი ბიბლიოთეკის საინჟენგარო ღაფთარსა ღა საკატალოგო ბართებზე, აღწერილი იჟო ღოცვანაღ. მინაწერის აგტორის შენიშენა მართებულია.

152. სოფელი, ჭიათურიღან 18 კმ.-ზე. ქჟ. ტ. X. გვ. 507. ობ. 1976.

3. “ჩყოლა” (1865) წელს, აწილის ცხობასა ღლეს იყო მონჯა ძლიერი” – კვ-კმ (26-27) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
4. “... იანჯრის ნაძეს ... თოჯლიცა მოვიდა იძირნი, რომ სამ ღლეს ძლიერ ეაღნა” – კვ-ლ (28-30) გვ. ქვედა არშიაზე, იმავე ხელწერით, შავი მელნით.
5. “ქაბიჯან, ჰობქრის ქალი, თაპაპი, იოსების ქალი ...” – გნდ (354) გვ. ქვედა არშიის ჩამოჭრის გამო დაზიანებულია.
6. “[თინათო, ყობახიძის ქალი, მის მინჯობა?]” – გფვ (366) გვ. მარცხენა არშიაზე.
7. “ალაქილოტა ენბოჯულის ყვირას [აბ] აძირღტა, ოქონოტა – საქაბიცილის ყვირას აბ აძირღტა, ქაბათსა – საშანოს, ყვირას – მესყობს, ობქაბათს ...” – გოდ-გოე (374-375) გვ. ქვედა არშიაზე, წინა მინაწერის ხელწერით, შავი მელნით.
8. “[ქს წიქნი, ფაქნი [ქქუთრის ეიობეის ...” – ბოლო გვ. იქვე:
9. “ქს ფაქნი ეიობეის აბის საყუთაბი”.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

5. K 2 680/109 – ქაბნი. – გფილისი. – 1717. – კა-უკ (21-420) გვ. – წიგნს აკლია დასაწყისი კ (20) გვერდამდე, ასევე რპზ-რე (187-190) და უკმ (428)-დან ბოლომდე.

ყდა: (14,5x9) სმ. ხის, ყავისფერი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩო. გაღამკვეთი ხაზები ყვავილებით. გყავი ალაგ-ალაგ დახეთქილი. ქვედა ფრთაზე ორი თასმა. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული.

აკინძგვა: ამოვარდნილია როთ-რპზ (179-182) გვ.

რესტავრირებულია უხეშად, თეთრი და ცისფერი ქაღალდით. სპო-სე (189-190) გვ.-ის გექსტი აღდგენილია ნუსხურითვე, შემოკლებით.

მინაწერი: სკე-სკო (226-229) გვ. გაურკვეველია. “№ 79” ფორმატზე ლურჯი ფანქრით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

6. K 2 681/109 – ქაბნი. – გფილისი. – 1717. – [5-8], გ-უკ (3-420) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, წინა [1-4], ა-ბ (1-2), ლთ-მზ (39-42), უა-უიდ (401-414) და უკლ (424)-დან ბოლომდე.

ყდა: (14x9) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული გყავით: ორნამენტული ჩარჩო, ცენტრში ბედა ფრთაზე ბიბლიური დავითის გამოსახულება, ქვედაზე – არაბესკაში ჩაწერილი ჯვარი.¹⁵³ შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი, ქვედა ფრთას შემორჩენილი აქვს ორი თასმა. ფორმატი: ცისფერი, ბედა ფრთაზე ამავე წიგნის წინა [5-6] გვ.

153. ყდის ნიმუში იხ. მ. კარანაძე, დასახელებული ნაშრომი, დამატება III-22. № 53-54.

მინაწერი: “№ 64” – ლურჯი ფანქრით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

7. FS 4 609/09 – ჟამნი. – გფილისი. – 1717, 28 თებერვალი. – კა-უმე (21-446) გვ. – წიგნს აკლია: დასაწყისი კ (20)-ის ჩათვლით, აგრეთვე [ულ-ულა] (430-431), ულზ-უმდ (437-444) და უმზ (447)-დან ბოლომდე. უყლოა, აუკინძავი, რესტავრირებული ფურცლებად, ჩაღებულია მუყაოს შავ-მწვანე ბუღეში.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

ჰანაკციონი. 1720. ბოლო გვერდი

პარაკლიკონი. – ცვიდისი. – 1720, 28 იანვარი

[4], უნბ (452), [1] გვ.; = [2], ა⁴- მ⁴, ა₂⁴-რ₂⁴ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სტრ.=5 მმ. ერთ გვერდზე 43 სტრიქონი, გეჟსტის ანაწყობი: (25,5X15,5) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი, ნუსხურით, მეღა კუთხეში, საერთოა გეჟსტისა და საძიებელთათვის, დაუნომრავია წინა 2 და ბოლო ფურცელი. დაშვებული შეცლომები: იღ (14) მეორდება, იე (15) გამოტოვებულია, ლვ (36) და ლზ (37) ადგილები შენაცვლებულია, მბ (62) მეორდება, სიზ (218) გამოტოვებულია, მეორდება ტნი (359) და ტაე (365).

სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ნუსხურით – ფურცელთა. ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ბ – –; ბ, ბ ბ – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ორ ფერში, წითელი და შავი საღებავით. ორ სვეტად. აქვს კუსტოლები, ცვლადი კოლონტიგული.

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “პარაკლიკონი. აწ ახალი დაბეჭდული ქართულს ენასა მეღა. ჟამსა ამაღლებულის და სახელოვანისა საქართველოსა მეფისა, უფლისაჲ, უფლისაჲ ვახტანგისა და ძისა მისისა, საქართველოს მპყრობელისა მეფისა, უფლისაჲ, უფლისაჲ ბაქარისასა, იესიან, ღვთითიან, სოლომონიანისსა. შრომითა ფრიალითა და წარგებითა საფასეთათა საქართველოსა მპყრობელისა მეფისა უფლისაჲ, უფლისაჲ, ვახტანგ ლევანის ძისათა. გაიმართა წმიდა ესე პარაკლიკონი კელითა მროელ ეპისკოპოზის ნიკოლაოზ ორბელის შვილისათა. ბრძანებითა საქართველოს მპყრობელისა მეფის, უფლისაჲ, უფლისაჲ ბაქარისათა. მბეჭდავი წმიდისა ამის პარაკლიკონისა მღაბალი მონა და მოსამსახურე თქვენი გვილისის სიონის მხაგვარი გიორგი. დასაბამითგან ვიდრე აქამომღე შვილიათას ას ოცღა რვა, ქრისტეს აქათ ათას შვიღას ოცსა”.

ვახტანგის ანღერძი – “საღიღებულად წმიდისა სამებისა, მე, გვარტომობით ღვთითიანმან. ძის ძემან სახელგანთქმულის მეფის ვახტანგისამან. ძმის წულმან ქებულისა მეფის არჩილისამან და ღიღად სახელოვანის ქართველთ მეფის გიორგისამან და ძემან ღიღად პატიოსნის ლევანისამან. საქართველოს მპყრობელმან. მეფემან ვახტანგ, მოვიყვანე მესგამბე ვღახეთით და გავაკეთე სგამბა. საქსრად სულთა წინა თქმულთა მეფეთასა, მამისა და ღელისა ჩემისა, გურიელის ასულის თუთასათჳს, საღხინებულად სულისა ჩემისა და მეუღლისა ჩემისა ჩერქემის ბაგონის ასულის რუსუღანისა, და ძისა ჩემისა, საქართველოს მპყრობელისა მეფისა ბაქარისა, ძეთა და ასულთა ჩემთა აღსაბრღელად” – წინა [2] გვ.

ბაგრატიონთა გერბი – მესამე ვარიანტი, ერთლომიანი, საგრაგიურო დაქარაგმებული წარწერებით: 1. “წყალობითა ღმთისითა, ღვეითიან პანკრატიონი მეფე ვახტანგ ყოვლისა საქართველოსა”, 2. “ღვეითის ქნარი, ქრისტეს კვართი, ღვეითის შურდული” – წინა [2] გვ.

ტექსტი:

კვირიაკესა შუაღამისად – წინა [3] გვ.

სამების გალობის ბოლოს სათქმელი – წინა [4] გვ. გრაგიურის ქვეშ.

გალობანი კმა ა (1) – ა-ნზ (1-57) გვ.

გალობანი კმა ბ (2) – ნზ- რიე (57-115) გვ.

გალობანი კმა გ (3) – რიფ-რით (116-169) გვ.

გალობანი კმა დ (4) რით-სკე (169-225) გვ.

დასდებელნი აღდგომისანი კმა ა (1) გალობანი – სკე-სომ (226-277) გვ.

დასდებელნი აღდგომისანი კმა ბ (2) გალობანი – სომ-გლგ (278-333) გვ.

დასდებელნი აღდგომისანი კმა გ (3) გალობანი – გლგ-გოდ (333-384) გვ.

დასდებელნი აღდგომისანი კმა დ (4) გალობანი – გოდ-უმდ (384-444) გვ.

სახარებანი და გამოავლინენი ათორმეტაგანი – უმდ-უნგ (444-453) გვ.

ვახტანგის პორტრეტი – პირველი ვარიანტი, უნგ (453) გვ.

მბეჭდავთა შენიშვნები – “განსრულდა წმიდაჲ ესე პარაკლიტონი, სამებასა ერთარსებასა ღმერთსა მხოლოსა დიდებაჲ უკუნისამდე. დაიბეჭდა ქალაქსა ტფილისისასა, თვესა იანვარსა კწ, ქორთონიკონსა უწ (408)” – ვახტანგის პორტრეტის ქვეშ, ბოლო გვ.

გაფორმება – გრაფიურა: წმიდა სამება, ჩარჩოს გარშემოწერილობით: – “სამება წმიდა ღმერთი არს მპყრობელი ყოველთა” – წინა [4] გვ. თავსამკები: 1. გრიპიხი – ღვეთისმშობელი, ქრისტე, ნათლისმცემელი, I ვარიანტი¹⁵⁴ საგრაგიურო წარწერები: ”ყოვლად წმიდაო, მეოხ ეყავ ვახტანგს”, “იესო ქრისტე მეოხ ეყავ ვახტანგს”, “ნათლის მცემელო, მეოხ ეყავ ვახტანგს”, – ა (1) გვ.; ვარიანტი II ¹⁵⁵ საგრაგიურო წარწერები: ”ყოვლად წმიდაო, შეიწყალე ვახტანგ”, “იესო ქრისტე, ვახტანგ”, “ნათლის მცემელო, შეიწყალე ვახტანგ” – თავფურცელზე. 2. “წმიდა ნინო, ღვეთისმშობელი ყრმა იესოთი და ანდრია პირველწოდებული” – საგრაგიურო წარწერები: “წმიდა ნინო, შეიწყალე

154. იგივე, რაც 1709 წლის სახარებასა და 1709-1722 წლის ბიბლიაში იხ. ღანართი N 6.

155. პირველი ვარიანტის მსგავსი, წარწერაშიც შეცვლილია ერთი სიტყვა. საგრაგიურო დაფა საქართველოში დამზადებული ჩანს. იგივე ვარიანტია 1709-1722 წლის ბიბლიაშიც. იხ. ღანართი N 27.

ვახტანგ”, ”ყოფილად წმიდა, შეიწყალე ვახტანგ”, “წმიდა ანდრია, შეიწყალე ვახტანგ”¹⁵⁶ – წინა [3] გვ. მხატვრული ჩარჩო – ა (1) გვერდზე: I ვარიანტი: ორნამენტები განლაგებულია მარჯვენა ბედა მხარეს, ჩარჩოს გარეთ. იხ. FS 1482, FS 441, K277/509. II ვარიანტი: ორნამენტების გარეშე. იხ. FS 460/2 09;

გამოცემა შემკულია აგრეთვე გამყოფი ორნამენტებით, მხატვრულად გაფორმებული საშენაო ასოებით, სტილიზებული ჯვრებითა და არაბესკებით.

1. FS 4 602/09 – პარაკლიტონი. – გვილისი. – 1720. – [4], ა-უნბ (1-452), [1] გვ. – სრული ცალი.

ყდა: (30x20) სმ. ხის, შავი, ორივე ფრთაზე ერთნაირი, გვიფრული ცყავით: სამმაგი ორნამენტული ჩარჩო საკუთხეებით. ცენტრში იგივე სამკი წრიულად განლაგებული. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ცყავი დაზიანებულია კიდეებთან. ყუა გვიფრულია.

რესტავრირებულია. ტექსტი აღდგენილია ნუსხურიითვე, შავი მელნით.

მინაწერი: მხედრული ანბანი – უმთ (449) და უნბ (452) გვ. შავი მელნით.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – წინ ჩართულ ფურცლებსა და თავფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. FS 1482 – პარაკლიტონი. – გვილისი. – 1720. – გ-უნა (3-451) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, წინა [3-4], ა-ბ (1-2) და ბოლო უნბ-უნგ (452-453) გვ.

ყდა: (30x19) სმ. მუყაოსი, დაზიანებული. ყუა შავი, გვიფრული.

სარესტავრაციო: ყდა, გ-ია (3-11), იბ-ლლ (17-34), აგ- ად (63-64), გზ-გი (307-310), უმგ-უნა (446-451) გვ. რესტავრირებულ გვერდებზე ტექსტი აღდგენილია შავი მელნით, ნუსხურიითვე.

ბეჭედი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – წინა ფორმაცის [3] და უკთ (429) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 441 – პარაკლიტონი. – გვილისი. – 1720. – [2], ა-უნბ (1-452), [2] გვ. – წიგნს აკლია თავფურცელი.

156. იხ. დანართი N 28. თავსამკის ეს სახეობა შექმნილია ქართული ეკლესიის ისტორიის შესაბამისად. რის გამოც მის ქართულ წარმომავლობაზე მიუთითებს ვახტანგის სტამბის წიგნთა გრაფიკული გაფორმების მკვლევარი შ. კვასხვაძე. იხ. დასახ. ნაშრომი გვ.173.

ყდა: (30x20) სმ. ხის, ყავისფერი გყავით, გვიფრული: სამმაგი ორნამენტული ჩარჩო, კუთხეებში მახარებელი, ცენტრში – ზედა ფრთაზე ჯვარცმა, ქვედაზე აღარ შეიმჩნევა, ხე დაზიანებულია, ყდა მოცილებულია წიგნის კორპუსს. ყუა თავსაკრიანია, ფორმაცი ცისფერი.

სარესტავრაციოა ყდა. ფურცლები აღდგენილია ცისფერი და თეთრი ქაღალდით.

აკინძვა: ამოვარდნილია [3-4] და უმღ-უმე (444-445) გვ.

მინაწერი:

1. “თ. ა. ეულიაძეილი” – წინა [3] გვ. ზედა არშიაზე. იქვე და წინა ფორმაცზე სხვა გაურკვეველი მინაწერებიცაა.

ბეჭელი: “ქმწკგ სამოგალოების წიგნთ-საცავი” – წინა ფორმაცი [1], [3], გექსტის [1] და სხვა გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. K 277/509 – პარაკლიტონი. – ფილისი. – 1720, 28 იანვარი. – [2], ა-უნბ (1-452), [2] გვ. – წიგნს აკლია თავფურცელი.

ყდა: (30x19) სმ. ხის, შავი გყავის, გვიფრული: ორნამენტული ჩარჩოები საკუთხეებით, ცენტრში სტილიზებული ჯვარი. შეინიშნება სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრიანია, გვიფრული. ფურცელთა შემონაჭერი აგურისფერია, ფორმაცი ცისფერი.

სარესტავრაციო: ყდა, დასაწყისი ლვ (36)-მდე, რო-როგ (170-173), სოთ-სპ (279-280), უმე-უნგ (446-453) გვ. ზოგგან გექსტი აღდგენილია, ნუსხურითვე, შავი მელნით.

მინაწერები:

1. “ყოლალ წმიდაო ლვთისმძიჭლო, ღლთა ცხოვრებისა ჩქისათა ნუ დაქედქ და [ყაცრბიღსა] ვანზზიზვასა ნუ მიძანლოჭ, აზაქლ ქვოს ქყაქ და ქაცხოვრქ ქ, ყაცრბინქ, ყოქლი სსოქა ჩქი დაქიცლ ქნდაქი, ღლთა ღვთისო, დაქიცქ სფაქქლითა ქნითა თქქნი [ქ]ქოსაქი ყაცრბინქ” – წინ ჩართულ ცისფერ ქაღალდზე, შავი მელნით.
2. “ქვსნიქ წაზაქლიცონი ქს წმიდა ნიქლოზის ყლოქისა, ჩქი სქლის სოხად, ქია აქიაქილის ასქლქა” – წინა [4] გვ. ზედა არშიაზე, შავი მელნით.
3. “ქ წაზაქლიცონი აზიძანდრიცის აზის, ღქრბოქან ქოახქაქოს ...” – ქლ (84) გვ. ქვედა არშიაზე, მსგავსი მინაწერი იმავე ხელით სოქ (275) გვ.
4. “ქ. ღქრბოთ და თთხო ქთაქაქო სსაქრქათ: ქათქ, ქაქოქ, ლყქა და იოქანქ, მიჭოქ სწაქლა ყთილი ქონსა ქნსა [ქახაქოქლას] ჭქრბი ქიქცა ...” – რიქ (115) გვ. ქვედა არშიის შემოცვეთის გამო, გექსტი დაზიანებული. მინაწერი რნ (150) გვ.

5. “ქ. სახარება იოვანეს თავისგანა: იყო სიტყვა და სიტყვა იყო“ – სმ (240) გვ. ქველა არშიაზე, იმავე ხელით.
 6. “ქ. ანა ასრე [იყო], ჰანა ლაქსა იძვა, ეან ..., დანა დიდი ლქრითი, ენა ერით ლქრითი, თანა თი... აქასა ხელსა ...ენა, ეანა, ეაენათლა, [ნათლსა] ილუფ რა ეყნებთა, ფანა ფრით იყო ...” – ტკვ-ტკმ (326-327) გვ. ქველა არშიებზე, შავი მელნით, ანბანთქება. გექსტი დაზიანებულია, ფურცელთა შემოცვეთის გამო.
 7. “სამწყსობონი. პირველ ჯგობითა ცხოველს პაციონისა ძლუკა მოველით მწყსობისა“ – უმგ (443) გვ. ქველა არშიაზე, მშვენიერი მხედრულით, შავი მელნით.
 8. “ჯძღ (7924), ქე ძნლობას ვეველრეტი ქრისტეს მოყარეთა, ქრისტესით რცია (1811), ნოქტეოსა ეა (21), რეპი ეყდობის აბის” – უკანა ფორმაზე.
 9. “პაიოლო, ძძვილო და ეონებანველო, ღვთის მოყარეო და უღთითა აი მონძენჭლო ეცეობინე” – იქვე, განსხვავებული ხელით.
 10. “პის ეთილძობილქის ძმას, ჰაცონს, ჰაცონის ძვილს, ქეის უნძილს ძეს, აბიძანდრისეს, ჰაცონს ანცონ აბიძანდრისეს”¹⁵⁷ – უკანა ყდაზე დაკრულ ფურცელზე, მარცხნივ ქვემოთ, შავი მელნით. იქვე, ზემოთ, მარჯვნივ:
 11. “ქ. პათი პონისა ნიკოლოზ სასანია და ღვანოზის ... დამინეობა ...”.
- სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: გ (3), კვ (26), სლ-სლგ (230-233), სნგ (253), სუთ (299), გმე (345), გა (360), გპ (380) გვ.-სა და ფორმაზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

5. K 5 124/409 – პარაკლიტონი. – გფილისი. – 1720. – ა-უნბ (1 VI -452), [2] გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცელი, წინა [3-4] და ზ-ზ (7-8) გვ.

ყდა: (30x19) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული გყავით: ორნამენტულ ჩარჩო, ზედა და ქველა მხარეს ორმაგი. შუაში ოთხი საკუთხე ქმნის შიდა ჩარჩოს შთაბეჭდილებას. ცენტრში ზედა ფრთაზე ბიბლიური დავითის გამოსახულება, ქველაზე – სტილიზებული ჯვარი. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუა თავსაკრავიანია, გვიფრული.

რესტავრირებულია თეთრი ქალაღლით. გექსტი ადღენილი ნუსხურითვე, შავი მელნით. კვლავ სარესტავრაციოა.

აკინძვა: ამოვარდნილია ა-ვ (1-6) გვ.

ჩანართი: ფორმაცად დაკრულია ლამაზი ნუსხურით, ორ სვეტად შესრულებული ხელნაწერი ფურცლები.

მინაწერები:

157. ეს სიტყვა დაწერილია ხელრთვით.

1. “ეს ჰაზარდისგან დაგით ...” – წინა ფორმაცზე, შავი მელნით. იქვე ლურჯი ფანქრით: “№ 68”.
2. “ეს წმინდა ჰაზარდისგან დაგით რენე (1855) წელს, აგვისტოს 4 (6) რიცხვსა, მე, იოსებ ლეღაშვიანმა და ჯორჯა [ჯორჯის] მონკალაშვილმა, დაგით ...” – დ (4) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით, უკუღმა.
3. “ რენე (1855) წელსა, ივლისის თ² (9) ეს წიენი, ჰაზარდისგან, მის ლიბრებზე ... ეს წიენი დაგით მე ...” – უმგ (443) და უმდ (444) გვ. მარჯვნივ არშიაზე, შავი მელნით.
4. “მაპაო რენე” – ლოცვის ბოლო ფრაზა უმთ (459) გვ. ქვედა არშიაზე, შავი მელნით.
5. “ეს ჰაზარდისგან დაგით მე, ვაქცეპლიძემ, რენე (1855) წელსა, აგვისტოსა, ძლიერ დაგით ლეღაშვილმა” – უნგ (453) გვ. მარჯვნივ არშიაზე, შავი მელნით. სხვა გაურკვეველ-დაუმთავრებელი თუ უმნიშვნელო მინაწერები: ა (1), სმზ (248), უნა-უნბ (451-452) გვ.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1950 წელს.

6. P 1/1720 – პარაკლიტონი. – გვილისი. – 1720. – ა-უნგ (1-453) გვ. – წიგნს აკლია თავფურცელი და ბოლო ფურცელი.

ყდა: (30x19) სმ. ხის, ყავისფერი, გვიფრული გყავი: ორმაგ ორნამენტულ ჩარჩოში გაღამკვეთი ხაზები. შეიმჩნევა სამი შესაკრავის კვალი. ყუბ თავსაკრიანია, გვიფრული.

სარესტავრაცია: ყდა, მთ-ნ (49-50), ნე-ნვ (55-56), აბ-აგ (62-63), ო-ოა (70-71), სომ-სოზ (277-278), გმე-გმვ (345-346), გნა-გნბ (351-352) და ჟ-ჟა (90-91) გვ. ფურცლები რესტავრირებულია არაერთხელ, უხეშად, ცისფერი ქაღალდით. ტექსტი ადგენილი არ არის.

აკინძვა: ამოვარდნილია ა-ვ (1-6) გვ.

მინაწერები:

1. “ეს ჰაზარდისგან ელოგენის მაცხოვრის ეკლესიის”¹⁵⁸ – წინა ფორმაცის [3] გვ. შავი მელნით. იქვე: იისფერი მელნით:
2. “მსახურის მღვდლის, ნაბერ ჯიბაძისა” – იქვე იგივე რუსულადაც.
3. “1927 წლის აპრილის 20-ის რიცხვიდან, პოეტის მღვდელ მოქმედობითა და ნიჭი-ლოცვით, აგებოდა ქრისტიანობისთვის, ყნაყნად შემსუბუქელი აბის ლეონოზ-მღვდელი ნაბერ ჯიბაძე. მხოლოდ მკვლევარი იყო ზებელ იდაძე. და მოხსენოს

158. გოლოგნა თერჯოლის რაიონში.

ესნი ყვალა ღჷობა სასყჷჷჷლსა თჷისა. აჷინ!” – წინა ფორმაცის [4] გვ. იქვე, იმავე მელნით: “250 მან.”

4. “ჷოისსჷჷ, ყვალო, ცოდჷილი ჷღჷღელი ჷაჷჷჷნი” – შავი მელნით ნმ (57) გვერდის ქველა არშიაზჷე.
5. “ეს ჷაჷჷჷლიცთნი ნიჷოლოზის აჷის” – სკბ (222) გვ. ქველა არშიაზჷე, შავი მელნით.

ალაგ-ალაგ, არშიებსა და სგროფებს შორის, არის მინიშნებები საკითხავთა ჩართვის შესახებ. გვხვდება სხვა უმნიშვნელო მინაწერებიც.

ექსლიბრისი: “გ[ა] ენათ.[ელი] ... [მიგრო]პოლიტ.” – გ (3)გვ.

წიგნის პალატაში რეგისტრირებულია 1950 წელს.

ნიშ:

ჩხროსწყის

თბისაჲს აზის ღმერთთა გრძელი ღმერთი
 შალოაჲს აზის რელი ათილის ასლო- აზის იქსურის
 ბერის სიციფე ამთენი აზის რომ სე დატყუ სული
 არ იქნება იქიღმე კოსტანტინე პოლომდის
 თარი თვის საგალი აზის და ბულოყარის
 დღის სიგძე თ-ცი ქაში აზის დამე
 თ-თსიქამი: ჭეშმარიტი
 ღთშან იცის:

განსრულდ სეკდემბერს: | 14 | ქეს აქეთ | რეკა:

შენავე დელოვა გვეშულოი ეანერო სსლეისა წყრო-შასა
 ელოა ცო-ნი ღმერთ-ნი რა შინენ თჯისსა შრო-შასა
 შათს სისარყოლსა ვინ ღმთელოის ანუ შეგბისა სო-შასა
 ღმეს ტამბე შათგან უადრესიქს სისარყოლის ნლო-შასა

ქმულების ცოდნის წიგნი, სათბო. 1721. ბოლო გვერდი.

ქმნულების ცოდნის ნიგნი, აიათი – ცფიდისი. – 1721

[4], რმზ (148) გვ.= ა⁴- რ⁴ ფ.

შრიფტი: მხედრული, სიმაღლე 10 სგრ.=75 მმ. ერთ გვერდზე 20 სტრიქონი, ტექსტის ანაწყობი (16X10,5) სმ. მრგვლოვანითაა თავფურცელი, კოლონტიგული და სათაურები.

პაგინაცია: ასოებრივი, მხედრულით, ზედა კუთხეში. I ვარიანტი: წინა [4]-ის შემდეგ ტექსტის დანომრვა იწყება ა (1)-დან და ბოლომდე უშეცლომოდ მიდის. (1. FS 944 2. FS 3820 3. K 20014/309); II ვარიანტი: წინა [4] დაუნომრავია, მაგრამ სათვალავში შედის, ტექსტი იწყება ე (5) გვერდზე, აქ ზ (8)-ის შემდეგ მოდის ისევ ე (5) და ასე გრძელდება ბოლომდე. FS 4926-ში. ჩანს, ეს რვა გვერდი ცალკე ანაწყობს წარმოადგენს.

სიგნატურა: მხედრული, ქვემოთ ცენტრში. გამოცემა აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ა, – –, ბ, ბ ბ – – და ა.შ.

ბეჭდვა: ერთ ფერში. აქვს კუსტოლები, მუდმივი კოლონტიგული. წიგნში ნახაზები და წარწერები გაკეთებულია ხელით, შავი და წითელი მეღვინით¹⁵⁹. ნახაზებით შევსებული ფურცელი ჩართულია აგრეთვე კმ (28)-ის შემდეგაც – ვარიანტი I: (იხ. K 12037/209 და K 20014/309). ვარიანტი II: ნახაზებისათვის განკუთვნილი ადგილები შეუვსებელია¹⁶⁰ ე (5), ვ (6), გ (7), ე₂ (5), ია (11), კთ (29), ლზ (38), მბ (42), მთ (49), აბ (62), ავ (66), ოვ (76), ყვ (93), ყვ (96), ყბ (97), რკდ (124) გვ.-ზე (იხ. FS 4926/09, F 1151/2).

ტირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

თავფურცელი – “სპარსულისაგან ქართულად თარგმნილი მეფეთ მეფის ვახტანგისაგან. ეამსა ამაღლებულისა და სახელოვანისა საქართველოს მეფეთ მეფის და სრულიად ერანის სპასალარისა, უფლისაჲ, უფლისაჲ მისვე ვახტანგისსა; იესიან, დავითიან, სოლომონიან, პანკრაგოვანისსა. გაიმართა კელითა მროველ ეპისკოპოსის ნიკოლაომ ორბელის ძისათა. ქალაქსა გვილისისასა ქრისტეს აქეთ ჩღკა (1721), აგვისტოსა იდ (14)”.

ვახტანგის წინასიტყვაობა – “ზე აღიდნეს ღმერთმან მეფე ვახტანგ! იცყვის წინასწარმეცყველი დავით: “მე ვთქვი განკვირვებასა ჩემსა, რამეთუ ყოველი კაცი ცრუ არს”. და თვით უფალი ბრძანებს: “არავინ არს სახიერ, გარნა მხოლო ღმერთი”. არა თუ ამისთვის არს ბრძანება ესე, ვითარმედ ყოველი კაცი ცრუ არს, ნუ იყოფინ!

159. იხ. დანართი N 29

160. იხ. დანართი N 30

არამედ ვერვის ძალუცს, თვინიერ მის მიერ მოვლინებულთა, სწორებით ცნობად საქმეთა უფლისათა. და არცა ვინ არს ჭეშმარიტებით მცნობელ ამისა, რომელ არა იპოვა ამა შინა სიცრუე. არამედ რავდენთა მიეცა სიბრძნე და გულისხმისყოფა და მათ წყალობა იგი პატიოსანი, მათ უპატიოთა ზედა საქმეთა არა იშრომეს და რაოდენთა ძალუძლეს, მისევე ქმნულთა მიწლომად დაშურეს და განმარტნეს ფილოსოფოსთა მრავალ მეცნიერებანი და მათნი სწავლანი. და ესეცა ვარსკულავთ რაცხუა ერთი მათგანივე არს. და საქართველო მრავალგზის მგერთაგან მოოქრებულ იყო და არღარა დაშთომილ იყო ქართულსა ენასა ზედა სწავლა ესე ფილასოფთა. და სხვათა ენისა კაცნი ქართველთა ეკიცხოლენ. და აწ მე, მეფემან მეფეთამან ვახტანგ, ეს სპარსული აიათი, რომელ არს ქმნულების ცოდნის წიგნი – ზიჯი თალა მასალა და სხვა ოქმების წიგნები ვთარგმნე, მირზა აბდურიზა თავრიზელის წიგნის კითხვითა და თანა შეწეებითა. და სკროლაბიცა ქართულად გამოვიდე, ნუ უკვე ისწავონ და წადიერ იყვნენ ფილოსოფოსობისად და ინებონ და შეასრულონ ქართულისა ენითა ფილასოფოსობა და გამოიღონ. და ჩემთვისაც შენდობის მოქენე ვარ, რამეთუ საქმეთათაგან საცნაურ არს, ვითარმედ მრავალნი ჭირნი მინახვან ამა წიგნთა ზედა და არცა თუ მეფობისა მსახურება დამიკლიეს” – წინა [2-3] გვ.

გერბი: მეორე ვარიანტი, ორლომიანი.

ტექსტი:

დასაწყისი პირველი – ფარსი აიათის თარგმანი ქართულად – ა-ვ (1-6) გვ.

მეორე რიგი – რაც არსნი, რომ ნიშნებით შეიგყობა, იმისი ცნობა – ზ-წ (7-8) გვ.

კარი პირველი: მალღის გვამების შეგყობა, ექვსი თავი: 1. ცების ცოდნა, 2. დიდითა პაგარამღი გრკალების შეგყობის ამბავი და მშვიდელებისა, 3. ქმნულების შეგყობის ამბავი, 4. შვიდი ვარსკვლავის ქმნულებისა, რომ იმას შვიდს ცთომილს უძახიან, 5. მოარულის ვარსკვლავების სიარულის შეგყობა, 6. მოარულ ვარსკვლავის სიგძე-განის ამბავი.

თავი პირველი: ვარსკვლავის სიგრძის ამბავი – ლ-ნბ (8-52) გვ.

თავი მეორე: იმის ჰამბავი, ვარსკვლავები რომ მოგანებული შეიქნება – ნბ-აა (52-61) გვ.

მესამე თავი: თქმა ამბისა, რაც ვარსკვლავებს სიგრძეზე და სიგანეზე მოუხდება – აა-აღ (61-64) გვ.

მეოთხე თავი: ვარსკულავთ რაც დაემართება ერთმანერთისაგან ... – აღ-ობ (64-72) გვ.

კარი მეორე: მიწის ქმნულების გამოცხადება. რაც რომ იქნება ზედა თავებიდამ, ის თერთმეტი თავია: 1. მიწის ქმნულება და შვიდის იელიმის ხსენება, 2. მართლა სწორის ხამის ნიშაგი, 3. მიზეულის შუაკმელის ნიშაგი, 4. ხუთის რიგის მიზეულის შუაკმელის ამბავი, 5. იმ ადგილების ნიშაგი, რომ იმისი განი ერთის მობრუნების რუბი იყოს, 6. ეგლების აღმოკლომის ამბავი, 7. ვარსკულავის გამეღელის მენაკებისა და

აღმოსვლის მენაკებისა და ჩასვლის მენაკების შეგყობა, 8. დილისა და წიქის შეგყობა, 9. წელიწადებისა, თჳსა, იმათის რიცხჳსა, ღღისა, ღამისა და ჟამების ცოდნა, 10. ჩდილის გამოცხადება, 11. შუაღღის ხაზისა და ყიბღღის მკრის გამოცხადება – ობ-რკჳ (72-128) გჳ.

თავი პირველი: იყღღიმების ზოგიერთის აღღიღების მოთხრობა – რკოტ-რმჳ (129-148) გჳ.

მესტაგმბეთა შენიშენა – “განსრულღა სეკღღემბერს იბ (12), ქრისტეს აქეთ ჩღკა (1721)” – რმჳ (148) გჳ.

მესტაგმბეთა ლექსი:

“შენავე, ღელღა გვემული, განეროს ზღღისა წყრომასა,
გაღღაგომნი და ხურონი რა მორჩენ თვისსა შრომასა,
მათს სიხარულსა ვინ ღღსთღღის, ანუ შვეღღისა ზომასა.

და მესტაგმბე მათგან უაღღრეს, იქს სიხარულის ნღღომასა” – რმჳ (148) გჳ.

გაფორმება: საღა გამოცემა შემკულია ჩარჩოებით, გამყოფი ორნამენტებით, თავსაგმბითა და ბოღღოსაგმბით.

1. FS 4 926 – ქმნულღების ცოდნის წიგნი, აიათი. – გფიღღისი. – 1721. – [4], ე-რმჳ (5-148) გჳ. – სრული ცაღღი, კარგაღ ღღცული.

ყღა: (20x14) სმ. მუყათ ყავისფერი გყავით. ყუა გყავის, ამოგვიფრული “Книга звездотечная”, ფორზაცი ჟღაღღი. ფურცელთა შემონაჭერი წითელი.

სარესტაფრაციო: ყღა, წინა [3-8] გჳ.

ბეჭღელი: “ქმწკგ საზოგაღღების წიგნთ-საყავი 1879 წ.” – თავფურცელსა ღღ რმჳ (148) გჳ.

ეროვნულ ბიბღღოთეკაში რეგისტრიღებულია 1937 წელს.

2. FS 944 – ქმნულღების ცოდნის წიგნი, აიათი. – გფიღღისი. – 1721. – [4], ა-რმჳ (1-148) გჳ. – სრული ცაღღი, კარგაღ ღღცული. ფურცღღებზე ბეჭღღისას ღღგოვებული სუფთა აღღიღები შევესებულია ხელით შესრულღებული წარწერიანი ნახაზებით.

ყღა: (21x15) სმ. მუყაღზე გაღაკრული ყავისფერი გყავი, გვიფრული: ორმაგი ჩარჩო, ცენგრში არაბესკაა.¹⁶¹ შეიმჩნევა ორი შესაკრავის კვაღღი.

სარესტაფრაციოა ყღა, თითქმის მოციღღებული წიგნის კორპუსს.

აკინძვა: ამოვარღღნიღღა წინა [4] ღღ ა-ღ (1-4) გჳ.

ბეჭღელი: “ქ.მ.წ.კ.გ. საზოგაღღების” თავფურცელსა ღღ რმჳ (148) გჳ.

მინაწერი:

161. ყღღს ნიმუში მ. კარანაღღის ღღსახეღღებული ნაშრომი, ღღმაგება III-25. № 60

1. "ჩუბ (1808) წელს, ივლისის ა (1). სალთხუცის ძის, წერეთლის ეპიეთ[ლის]¹⁶² ალის ეს წიგნი. მ[ლ]ქიძის წინამძღვარმა, იოანე აქიმანდროსმა ძაჩუქა" – წინა ფორმაცზე შავი მელნით.
უმნიშვნელო მინაწერები [4] გვ.
ჩანართი: კმ-კთ (28-29) გვ.-ს შორის ფურცელი სამი ნახაზით.
ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. FS 3 820/09¹⁶³ – ქმნულების ცოდნის წიგნი, აიათი. – გვილისი. – 1721. – [16], ბ-რმმ (7-148) გვ. – წიგნს აკლია: დასაწყისი 16 გვ. ნახაზებისათვის დატოვებულია ცარიელი ადგილები.

ყდა: (20x14) სმ. მუყაო. ყუა ყავისფერი ხელოვნური გყავის, ძაღმე დაბიანებული.

ჩანართი: გექსტის წინ, ხარვეზის აღსადგენად, 8 შეუესებელი ფურცელი.

მინაწერი: "Знание приори[ди]" – უკანა ფორმაცზე.

ბეჭელი: "ქმწკგ საზოგადოების წიგნთ-საცავი" – წინ ჩართულ სუფთა ფურცელზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. K 20 014/309 – ქმნულების ცოდნის წიგნი, აიათი. – გვილისი. – 1721. – იგ-რმ (13-140) გვ. – წიგნს აკლია: დასაწყისი 12 და ბოლო 8 გვ. ბეჭდვისას დატოვებული სუფთა ადგილები შევსებული წითელი მელნით შესრულებული ნახაზებით, წარწერები შავით.

ყდა: (20x15) სმ. მუყაო ყავისფერი, გვიფრული გყავით.

სარესტავრაციო: ყდა, კთ-ლ (29-30), რღგ-რმ (133-140).

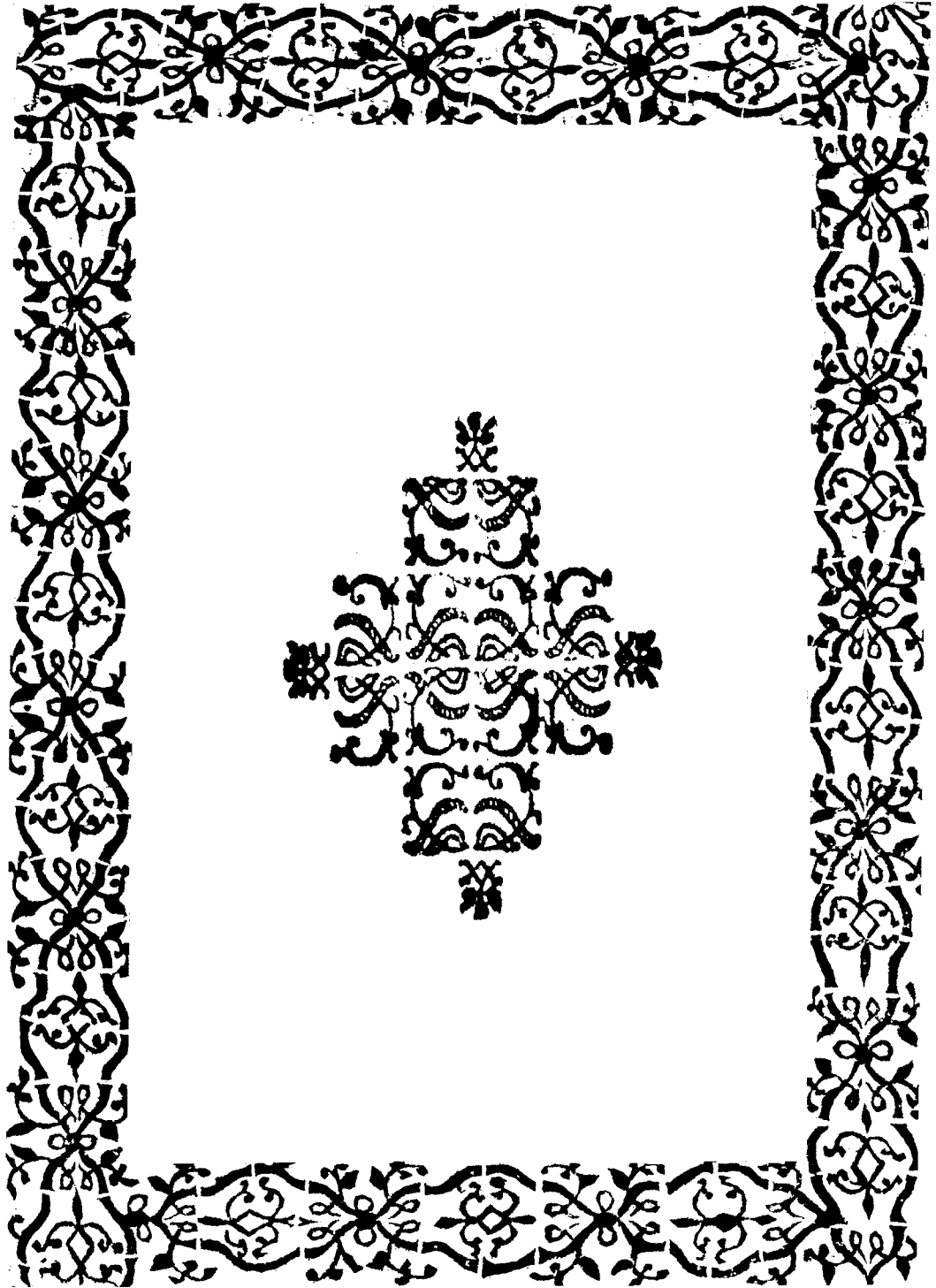
დანართი: კმ-კთ (28-29)-ს შორის ჩართული ფურცელის პირველ გვერდზე ერთი უწარწერო ნახაზი, მეორეზე – სამია, წარწერებიანი.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

162. იმერეთის მეფის სახლთუხუცესისა და სტამბის მფლობელის მურაბ ქაიხოსროს ძე წერეთლის უფროსი ვაჟი. შქონდა ხელნაწერი და ბეჭდური წიგნების საუცხოო კოლექცია. ბერძნისეილი, მ. მასალები XIX საუკუნის პირველი ნახევრის ქართული საზოგადოების ისტორიისათვის. ნაწილი II. თბ. 1983. გვ. 24.

163. დავით ჩუბინაშვილის პირადი კოლექციის ეგზემპლარი.

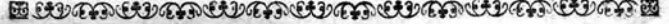

տուտադարտ ծաղկուէ ծնետ ինկուէ :
Ճէ ծորարու 0. ՚ն Ճէ ցրակծանք . Ճէ Ճէ
րողմեք ընչին ծակեւեւիցիցարուեօ
քոյ ծնկուէ . Ճայրպուտ 0. ծուտ Ճէ ծին
միտադուտ Լեւդարուէ ծնկուտուէ * Ճէ 17
սիւնիցի իՃՃէ քրքիկ 0. ՚ն քրեւ ծայրիս
քրու . Ճոգճ ծնետ մեռուէ դարբտս պ
ակ ծայրմիցճ . Ճէ սպարաւծղիկ Ճն
քին Լեւդճ սպարաւքրին հեքը միկուէ
տնկուէ ծնեւալմիցարուէ ծնկուէ * Ճէ 18
ծարիցըրու Ճէ դրտադտ Լեւդարու ծէ
մեռուէ Ճէ Լեւդարու պակճուտուէ .
Ճէ Լեւդարու ծնկարմուէ 0. ծնկուէ .
Ճէ քեմ ծնեւալմիցուէ :

Թ Ը Կ Ի : Ծ :

Ճարտ մ քուէ Ճոյ ծարարու 0. ծ 1
քիճրալմիք քիք տամնոյ . Ճէ քոքոչ
մնկուէ քիցին . Ճէ սիւնիցի քին Լիւք հեւտ Ը
ղեւեղմից . Ճէ քին ծարմիցճին պակճուտ
ստուէն քոյրուք ծն Ճէ քոքեմուտին քի
սին ծարմարեւտմին Ճոյճին քրքիկ 0. ՚ն
քրեւ ծայրիսքրու . Ճէ քեմ Ճէլտղիկ

2 Ճարտ մեռուէ քեւք * || Ճէ քոքմ 1. ՚ն . 78
ալմիցարմիցճին քիցին Ճայրպուտ Լեւ
դարուէ իՃնեւտուէ Ճիւք Լեւդարուտուէ
Ճէ կարմիցըքօ քին քոքեւտուէ ծնկուէ .
Ճէ քիճարմիցճին Ճէ Լեւդարուտուէ Ճէ
քոքեւտուէ Ճէ քոքեւտուէ քիք Լեւդարուտուէ
3 քոքեւտուէ Լեւդարուտուէ քին * Ճէ Ճէ Լեւտուէ
քրքիկարմիցճին պակճուտուէ . Ճէ սիւնիցի
4 քին Լեւդարուտուէ քիք քրքիկարուէ Ճոյ
Լե քիք մեռուէ Ճիւք քրքիկարու . քրքիկ 0. ՚ն
5 քին Լեւդարուտուէ * || Ճէ քուէ Ճիւք Ճայրար
քոքից քին Կուքեւտուէ Լեւդարուտուէ քին
Լեւդարուտուէ Ճոքուէ 0. ՚ն Ճէ քին Ճէ քին
6 քին Լեւդարուտուէ * Ճէ քին քին Լեւդարուտուէ
քին Լեւդարուտուէ Ճին . Ճէ քրքիկ
քին Լեւդարուտուէ Ճին .
քին Լեւդարուտուէ Ճին .
քին Լեւդարուտուէ Ճին .

Բ Ի Ե Ը Ե Բ Ը Ժ Յ Կ Բ Վ Կ Դ Ե Կ Վ Ն Ը :
Ի Ե Ը Ե Բ Ը Ժ Յ Կ Բ Վ Կ Դ Ե Կ Վ Ն Ը :

Թ Ը Կ Ի :

Թ Ը Կ Ի :

1 ԲԾ . Լեւդարու . Ճայրպուտ : 28	14 Կարմիցարու . Լեւդարուտուէ Ճին 2.3
2 ԲԾ . Լեւդարու . Ճայրպուտ : 16	15 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 1.6
3 ԲԾ . Լեւդարու . Կարմիցարու : 24	16 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 2.4
4 ԲԾ . Լեւդարու . Կարմիցարու : 21	17 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 3
Կարմիցարու : Կարմիցարու : Կարմիցարու :	18 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 4
5 Լ Ե Ը Ե Բ Ը Ժ Յ Կ Բ Վ Կ Դ Ե Կ Վ Ն Ը : 28	19 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 13
Կարմիցարու . Կարմիցարու . Կարմիցարու :	
6 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 16	20 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 5
7 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 1.16	21 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 5
8 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 2.13	22 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 3
9 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 6	23 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 5
10 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 6	24 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 5
11 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 4	25 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 1
12 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 4	26 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 1
13 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 1.5	27 Կարմիցարու . Կարմիցարու Ճին 2.2

ձօժրօս, ճօժրօս ճօժրօսնճօժրօսնճօժրօսն ճօժրօսն ճօժրօսն . [1709–1710].
ճօժրօսն ճօժրօսն ճօժրօսն ճօժրօսն ճօժրօսն .

ბიბლია, წიგნი წინასწარმეტყველთა და სახარება. – ცვიდისი.
– [1709–1710]¹⁶⁴

ა-უბ (1-407) [404] გვ. = ა⁴-ჰ⁴ , ა⁴-შ⁴, ზ⁶, თ⁴-მ⁴ ფ.
 შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სტრ.=54 მმ. ერთ გვერდზე 45 სტრიქონი, ტექსტის ანაწილობი (28x18) სმ.
 პაგინაცია: ორმაგი, ასოებრივი, ნუსხურით, ზედა კუთხეებში, შიდა მხარეს, ხოლო გარეთ – არაბული ციფრებით.¹⁶⁵ დანომვრაში დაშვებულია შეცლომები: ჯერ მე (45) შემდეგ მე (46), ასევე შენაცვლებული აქვს ადგილები მდ-მე (44-45) და ა-აა (60-61) გვ.-ს; ოა (71)-დან ნუსხური მაჩვენებელი სწორია, არაბული კი ცლომილი; ოთ (79)-ის ნაცვლად ოდ (74); ტიგ (313)-ის ნაცვლად ტიდ (314); გამოტოვებულია ტკბ (322); ტა (360)-ის ნაცვლად ტაბ (362); ტპა (381) გამოტოვებულია.
 სიგნატურა: ასოებრივი, რვეულთა სათვალავი მთავრულითაა, ხუცურით – ფურცელთა. ქვემოთ, ცენტრში. აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია მათი მხოლოდ 1-2 ფურცლები: ა, ა ა – –; ბ, ბ ბ – – და ა.შ. დაშვებულია შეცლომა: ზ₂ (8) რვეულში ზ₂ ორჯერ და შემდეგ ზ₂ ზ და სამი დაუნომრავი ფურცელი: – – –.ეს არევა გამოიწვია ამ რვეულში ფურცელთა მეტობამ.
 ბეჭდვა: ერთ ფერში, ტექსტი ორ სვეტად. სვეტებს შორის მუხლების მაჩვენებელი. აქვს კუსტოდები, ცვლადი კოლონტიგული, არშიებზე მარგინალები.
 გირაჟი და ფასი: გამოცემაში მითითებული არ არის.

უთაფურცლო გამოცემა.

ტექსტი:

- წინასწარმეტყველება ესაიასი – ა-აგ (1-63) გვ.
- წინასწარმეტყველება იერემიასი – აგ-რლე (63-135) გვ.
- გოლებანი იერემიასი – რლე- რმბ (135-142) გვ.
- წინასწარმეტყველება ბაროქისი – რმგ-რნა (143-151) გვ.
- წინასწარმეტყველება ეზეკიელისი – რნბ-სიმ (152-217) გვ.
- წინასწარმეტყველება დანიელისი – სიმ-სმდ (217-244) გვ.
- წინასწარმეტყველება ოსესი – სმდ-სნბ (244-252) გვ.
- წინასწარმეტყველება იოველისა – სნბ-სნვ (252-256) გვ.
- წინასწარმეტყველება ამოსისი – სნვ-საგ (256-263) გვ.

164. ქ.წ-ს მიხედვით [1709-1722] ტ.1. გვ. 31. გამოცემის თარიღი მოგვიანებით უფრო დააკონკრეტა ქრ. შარაშიძემ. დასახ. ნაშ. გვ.176.

165. რვეულები არაბული ციფრებითაა დანომრილი 1710 წლის მხედრულ კამნშიც.

- წინასწარმეტყველება აბლასი – სდგ-სდლ (263-264) გვ.
- წინასწარმეტყველება იონასი –სდლ-სდვ (264-266) გვ.
- წინასწარმეტყველება მიქიასი – სდზ-სდბ (267-272) გვ.
- წინასწარმეტყველება ნაომისი – სობ-სოლ (272-274) გვ.
- წინასწარმეტყველება ამბაკომისი – სოლ- სომ (274-277) გვ.
- წინასწარმეტყველება სოფონიასი – სომ-სპ (277-280) გვ.
- წინასწარმეტყველება ანგიასი – სპ-სეზ (280-292) გვ.
- წინასწარმეტყველება ზაქარიასი – სეზ-სეგ (292-293) გვ.
- წინასწარმეტყველება მალაქიასი – სეგ-სეჟ (293-296) გვ.
- მათეს სახარება – სეზ-გლთ (297-339) გვ.
- მარკომის სახარება – გლთ-გდლ (339-364) გვ.
- ლუკას სახარება – გდვ-უზ (366-407) გვ.

მესტამბეთა შენიშვნა – “განკარგვით რიცხვი ახალი აღთქმისა, თაოვანად: სახარებანი: მათესი – 28; მარკომისი – 16; ლუკასი – 24; იოანესი – 21. საქმე მოციქულთა,¹⁶⁶ 28 თავი: ეპისტოლენი პავლე მოციქულისა: რომაელთა მიმართ – 16; კორინთელთა მიმართ – 1.16; კორინთელთა მიმართ – 2.13; გალაგელთა მიმართ – 6; ეფესელთა მიმართ – 6; ფილიპიელთა მიმართ – 4; კოლასელთა მიმართ – 4; თესალონიკელთა მიმართ – 1.5; თესალონიკელთა მიმართ – 2.3; ტიმოთეს მიმართ – 1.6; ტიმოთეს მიმართ – 2.4; ტიტეს მიმართ – 3; ფილიმონის მიმართ – 1; ებრაელთა მიმართ – 13. კათოლიკენი: იაკობისა – 5, პეტრესი – 1.5, პეტრესი – 2.3, იოვანესი – 1.5; იოვანესი – 2.1; იოვანესი – 3.1; იუდასი – 1. გამოცხადება იოვანესი – 22. სულ ახალი აღთქმის წიგნები – 27” – სეჟ (296) გვ. ახალი აღთქმის წიგნთა დასაწყისთან.

გაფორმება – თავსამკები: ტრიპტიხი: 1. ღვთისმშობელი, მაცხოვარი, იოანე ნათლისმცემელი დაქარაგმებული წარწერები: “ყოვლად წმიდაო, მეოხ ეყავ ვახგანგს”, “ესო ქრისტე, მეოხ ეყავ ვახგანგს”, ”ნათლისმცემელო, მეოხ ეყავ ვახგანგს” – სეზ (297) გვ. 2. იმავე ტრიპტიხის II ვარიანტი¹⁶⁷ საგრაფიურო წარწერებით: ”ყოვლად წმიდაო, შეიწყალე ვახგანგ”, “იესო ქრისტე, ვახგანგ”, “ნათლის მცემელო, შეიწყალე ვახგანგ” – გდლ (364) გვ.

გამოცემა შემკულია ბოლოსამკებითა და საბენაო ასოებით.

1. FS 3 758/09 – ბიბლია, წიგნი წინასწარმეტყველთა და სახარება. – გვილისი.
– [1709-1710] – ა-უზ (1-407) გვ., [34], [3], [1].გვ. – სრული, კარგად დაცული ცალი.

166. ეს მონაცემიც ცხადყოფს, რომ გამოცემლებს განზრახვა ვერ შეუსრულებიათ, ბეჭდვა შეწყვეტილა.

167. პირველად იყო პარაკლიტონში.

ყდა: (31x22) სმ. მუყაო, ყუა ხელოვნური ტყაეის, ტყიფრული: ზეღა ნაწილში “Сaxapeнa”.

ჩანართი: 1709 წლის სამოციქულოღან სუბ-ტკვ (292-326) გვ. – “იღანეს გამოცხადება” ტექსტი მთლიანად, ბოლო სჰმი გვერდის ტექსტი აღღგენიღია. შავი მელნით შესრულებული ხელნაწერთ, ნუსხურითვე.

ღანართი: ფურცელი მსხვილი შრიფტით ნაბეჭდი: “ბიბღია, 1710-1711 წ.წ. შესწორებულია ღა ტექსტი გამზადებულია დასაბეჭღად ს[ულ]ხან-საბა ორბელიანის მიერ, რომელიც მოხსენებული არ არის”.

ბეჭელი: “ქმწკვ სამოღაღობის წიგნთ-საცავი” – ფორზაცზე, ა (1), კე (25), ღა სხვა გვ.

ეროვნულ ბიბღიოთეკაში რეღისტრირებულია 1937 წელს.

სახელთა საძიებელი

ა

აგიაშვილი მაია 120
 ალაში // ანდრონიკაშვილი // მოურავის შვილი
 // მეფე გიორგის ამილახვარი 81-82
 აღამოვი თევდორე // ლიაკვანი 112
 ათანელაშვილი, ლ. 95
 ალექსანდრე ბაქარის ძე (?) 77-78
 ალექსანდრე ნოკოლაევიჩი // რუსეთის
 იმპერატორი 78
 ალექსანი ჰამანელი 93
 ალექსი ლეთისკაცი 40-41
 ანა 42
 ანახანუშ // მეუღლე მისი სვიმონ იშხნელი 107
 ანნა იოანეს ასული // რუსეთის იმპერატრიცა
 45
 ანდრონიკაშვილი ალექსანდრე // კაპიტანი 83
 ანდრონიკაშვილი იასე აღამის ძე 82
 ანტონ არხიმანდრიტი // ანტონ II კათალიკოსი
 121
 ასათიანი შალვა 49
 არხილ II // 9, 10, 24, 26, 32, 45, 51-52, 57, 67,
 74, 85, 90, 102-3, 110, 117.
 არჯევანიძე იოანე // არჯევანიძე იოანე 63-
 64
 არჯევანიძე ანტონ 63-64
 არჯევანიძე პაველ დიმიტრიჩ 63
 არჯევანიძე თამარა 63

ბ

ბავარიძე 46
 ბარბარე მონაზონი 44
 ბარშამეს ჰამანელი ალექსანის შვილი 93
 ბასილი დიდი 31, 33-35, 39, 104
 ბაქრაძე ლიმიტრი 6

ბაქარ ბაგონიშვილი // ვახტანგის ძე 15, 77,
 109, 117.
 ბეგიაშვილი თამაზა // მეუღლე მისი ხვა...ა 47
 ბერძნიშვილი მაქსიმე 53, 128
 ბ. კ. // ბიძინა კერატიშვილი // იხ. გაიომ
 წილკნელი
 ბორინა, ირინაყოფილი 39
 ბრეგაძე თამარ 74
 Буачидзе Иван 43
 Буачидзе Леквия 43
 Буачидзе Петр 43
 Буачидзе Шии 43

გ

გაბრიელ // სიონის ლეკანობის შვილი //
 მესგამბე 73
 გაბრიელ მღვდელი // გარსევანყოფილი 109
 გაბრიელ მთავარანგელოზი 41 97
 გაიომ წილკნელი // ეპისკოპოსი 13, 28, 47, 63
 გაიომ ლიაკონ-მონაზონი // იოანე მღვდელ-
 მონაზონის შვილი 47
 გამცემლიძე 112
 გერმანე მღვდელ-მონაზონი // თბილისის
 სიონის გაძრის მსახური 32, 67-71
 გი ვ გის ძე კი 113
 გიო 48
 გიორგი XI // 9-10, 23-24, 26, 28, 32, 51-52,
 57, 67, 74, 85, 90-91, 103, 110, 111, 117.
 გიორგი XII ქართლ-კახეთის უკანასკნელი
 მეფე 15, 38, 63, 82
 გიორგი მხაგვარი // სტამბის მოღვაწე 111,
 117.
 გიორგი 44, 61, 63, 73, 114
 გოგია 36, 38
 გოგლიძე ღვით // იხ. ღვით მღვდელი
 გომბალიშვილი შალვა 53-54

გოშაძე თამარი 38
 გრიგოლ მარკოზის შვილი 16
 გრიგოლ ღვთისმეტყველი 31, 35, 63
 გუგუშვილი პაატა 24
 გულისაშვილი ალექსანდრე 16, 120
 გუქა 42
 Габашвили Иван // 42

ღ

ღავით // ალექსი-მესხიშვილი // რექტორი 6, 98-99
 ღავით ბატონიშვილი // Давидь царевич // გიორგი XII -ის ძე 12, 63
 ღავით გურამიშვილი 79
 ღავით დადიანი 44
 ღავით მიგროპოლიტი // ბოლბელი // ვახნაძე 83
 ღავით მიგროპოლიტი // ზურაბ წერეთლის ძე 62, 83
 ღავით მღვდელი // გოგლიძე 29
 ღავითი // ბიბლიური მეფე // მეფსალმუნე 24, 75, 87, 117
 ღარეჯა // მეუღლე იმისი აბრამა 44
 ღარეჯან ბატონიშვილი // არჩილის ასული 45
 ღვედარიანი იოსებ 122
 ღვალიშვილი შიო ღეკანოზი 44
 ღიასამიძე მათა 93
 ღიმიტრი 37
 ღიმიტრი ღიაკონი // ვანის მონასტრის 17
 ღიმიტრი მღვდელ-მონაზონი // ღილი სქემოსანი 35
 ღიომილე წინამძღვარი 42
 ღონაძე სვიმონ // ღიაკონი 46
 ღორთე სინოპსელი 11
 ღოსითეოსი // იერუსალიმისა პატრიარქი 102
 ღოღონაძე მეთოდე ღავითის ძე // გოლოგნის მონასტრის პრიხეგნიკი (მეღავითნე) 19
 Дапквиев Георги // священник 112

ე

ეპიტაფიული გიორგი 35
 ე. თ. // თაყაიშვილი ექვთიმე 70, 77
 ეკატერინე 95, 120, 121
 ელია წინასწარმეტყველი 78
 ელიოზი // მცხეთელი, უფლის კვართის ჩამომგანი 24
 ელენე 42
 ელენე ღელოფალი // კონსტანტინე ღილის ღელა 12, 15
 ელენე // ყოფილი ხაფერვან // სვიმონ ალა მელიქის ასული // ღავით ბატონიშვილის მეუღლე 16
 ერეკლე II 60
 ერისთავი ალექსანდრე შანშეს ძე 54
 ერისთავი გრიგოლ შანშეს ძე 54
 ერისთავი ღიმიტრი შანშეს ძე 54
 ერისთავი ელიზბარ შანშეს ძე 53-54
 ერისთავი იასე შანშეს ძე 53
 ერისთავი მარიამ ალექსანდრეს ასული 54
 ერისთავი მეღანია შანშეს ასული 53-54
 Екимов Иосиф 43
 Есадзе, Б. 38

ვ

ვახტანგ ღევანის ძე // ქართლის განმგებელი // 1, 3-7, 9-14, 17, 21, 23-24, 26-27, 32-35, 37, 44-45, 47, 49, 51-53, 57-60, 63, 67-68, 70, 73-77, 85-86, 89-93, 95-97, 101, 103, 107, 109-111, 114, 117-119, 125-126, 132.

ზ

ზოსიმე // ქვაბთა ხევის ღეკანოზი 47
 Зукакова 69

თ

[თათანა] 36
 თალია 37
 თამარი // იოსების ქალი 114
 თაქთაქიშვილი ლევანი // 6.
 თაყა კანდელაკის ასული ...48
 თაყაიშვილი ექვთიმე 70, 77
 თეიმურაზ I 96-97
 თინათო (თინათინ) კობახიძის ქალი 114
 თინათინ // ონანას თანამეცხედრე 39
 თინათინი // ირაკლი გიორგის ძე
 ბატონიშვილის გამზრდელი 38
 თუთა // გურიელის ასული // ვახტანგ მეფის
 დედა 25, 32, 51, 57, 67, 74, 85, 90, 103, 110,
 117.

ი

იაკობ // მოციქული 25, 27
 იაკოფი 69
 იასე ადამიხი // იასე ადამის ძე
 ანდრონიკაშვილი (1814-1892) მოსამართლე,
 თბილისის სასამართლო პალატის წევრი 82
 იასე // დედამისი ქეთევან 44
 ილაძე შებუღე // გოლოგნის მაცხოვრის
 ეკლესიის მგალობელი 122
 იესე // ბიბლიური მეფე 9, 23, 32, 117, 125.
 ივანოვი ივანე 13
 იმერლიანთ ღვთისა 93
 ინაშვილი ღვთისა // ღვთის დღიანის კარის
 მღვდელი // კალიგრაფი // მთარგმნელი 44
 ინაშვილი შალვა 44
 იოანე 37, 95
 იოანე არქიმანდრიტი // მღვდლის წინამძღვარი
 128
 იოანე მახარებელი 11-14, 25-27, 45, 132, 133
 იოანე მიტროპოლიტი ნინოწმინდელი //
 მაყაშვილი (1740 – 1837) 16
 იოანე მღვდელი // ჯაფარიძე 18
 იოანე მღვდელ-მონაზონი 47
 იოანე ნათლისმცემელი 12, 82, 118, 132
 იოანე ოქროპირი 31, 33, 35

იოლა მოციქული 27
 იოსებ // მისი ქალი თამარი 114
 იოსელიანი პლატონ 15
 იონა წინასწარმეტყველი 41
 ირინე 76
 ისარალოვი (ისარლიშვილი) ლუკა // ცენზორი
 82, 132
 სვიმონ იშხნელი // იმერეთის დელოფლის
 კარის მღვდელი 107

კ

კაკო ორბელიანი 92
 კალატოზოვი იესე 86
 კვასხვაძე შალვა 4, 11, 27, 53, 60, 119.
 კვაჭანტირაძე ფერილე 5
 კვიპრიანე სამთავნელი ეპისკოპოსი 101
 კარანაძე მაია 14, 17, 35, 36, 42-43, 62, 75, 81,
 114.
 კარბელა 16
 კარიჭაშვილი ღვთისა 4, 70
 კეკელიძე კორნელი 59
 კენჭაძე, ა. 107
 კონსტანტინე ბრანკოვანე ბასარაბა //
 ვლახეთის მთავარი 68
 კონსტანტინე // კონსტანტინე დიდი (306-337
 წწ.) 12-13, 15
 Картвелишвили Нино Георгиевна 64
 Картвелова Тамара 64
 Кошта Самсон 63

ლ

ლაზარე // ბიბლიური 59, 111
 ლაზარე // საგარეჯოს წმიდა ნინოს გაძრის
 დეკანოზი 107
 ლაშხოვი ივანე (ლაშხი) 86
 ლევან ბატონიშვილი // ერეკლე II-ის ძე 77
 ლელა 38
 ლონკაც 37

ლორთქიფანიძის ქალი გულქანა 48
ლუკა მახარებელი 9-12,

მ

მათე მახარებელი 11-12ლ, 51 , 58, 111, 120,
132.

მამაცოვი ნინო კონსტანტინეს ასული 63

მანანა 44

მანია 47

მანსაროვი ივანე 71

მანგილიკოვი ქრისტესია 44

მარიამ 44, 47

მარიამ // საქართველოს უკანასკნელი
დელოფალი 38

მარიამ ჩერქეზის ასული 38

მარიამ ჯუმბერის ასული 48

მარიამი // სიმონის ასული 76

მარინა // დიდმოწამე 40-41

მარიჯან ბერძენის ქალი 114

მარკოზ მახარებელი 11-12, 35, 120, 132.

მარკოზ 46, 107

მარკოზ მთავარდიაკონი // გრაფიორი 27, 35

მარკოზის შვილი გრიგოლი 16

მადრაძის ქალი 38

მაყაშვილი 36

მაჭავარიანი თამარ 6, 62, 96.

მახარობელა 120

მახია 36

მელანია 94

მელნიკოვი ანდრია 55

მეტრეველი როინ 53

მირზა აბდურიზა თავრიზელი 126

მირიანაშვილი ალექსანდრე 13

მიქაელი // ხელმოწიფის კარის დეკანოზის

შვილი // სტამბის მოღვაწე 89, 101

მიხაილ სტეფანე შვილი // უნგროელახელი

მესტამბე 3, 9-10, 23, 26, 32-34, 51-52, 57-59,
67, 73, 75, 101, 110.

მოსიძე შალვა ვიკტორის ძე 45

მუხრანბატონი იოანე კონსტანტინეს ძე 60

მწირიძის ქალი თეორუა 39

მჭედლიშვილი გოგია 28

Манташова 69

Меладзе 69

Моравски Христефор Клементович 43

ნ

ნანა 38

ნაომ 48

ნიკოლოზ მღვდელ-მონაზონი // მროველი //

სტამბის მუშაკი 9-10, 26, 32, 51-52, 57, 59

ნიკოლოზ დიაკონი 46

ნიკოლოზი 123

ნინია 95

ო

ონანა // მეცხედრე მისი თინათინი 39

ორბელიანი დავითი // სარდალ სახლთხუცი 95

ორბელიანი ელენე // სარდალ სახლთხუცის

იოვანეს ასული 54

ორბელიანი იოვანე // მინბაში // სარდალ

სახლთხუცის დავითის ძე 95

ორბელიანი კაკო 92

ორბელიანი ნიკოლოზ // იხ. ნიკოლოზ მღვდელ-
მონაზონი

ორბელიანი სულხან-საბა 26, 133

ორბელიანი ჯამბაკურ იოვანეს ძე 95

ოქრომჭედლიშვილი იოსებ დავითის ძე 38

ოქრომჭედლიშვილი ნიკოლოზ // ქვაშუეთის

მთავარი 112

პ

პაფლე მოციქული 12, 25-27, 132

პაპა ნადირაშვილი 38

პაპა სერგიოზი 102
 პარმენ ლეკანომ-მღვდელი // იხ ჭირაქაძე
 პარმენ
 პეტრე 42
 პეტრე მოციქული 27, 132, 135

რ

რამაზ და მეუღლე მისი ღარეჯა 36
 რევაზ 36
 როსტომ 95
 რუსთაველი შოთა 3, 91-95, 97, 122.
 რუსუდან ჩერქეზის ბაგონის ასული //
 ვახტანგის მეუღლე 9, 25, 32, 52, 58, 67, 74, 85,
 90, 103, 110, 117

ს

საჯარსამიძე 92
 სასანია ნიკოლოზ // ლეკანოზი 121
 სვიმონ 16, 35
 სვიმონ ბაგონიშვილი // ქართლის განმგებელი
 101-102
 სვიმონ ღიაკონი // ღონაძე 46
 სვიმონ ღიაკონი // ვანის მონასტრის 18
 სვიმონ იშხნელი // მეუღლე მისი ანახანუმ 107
 სვიმონ მღვდელი // ქველაძე 62
 სიმონ 76
 სოლომონ // სამეფო ეზოს ლეკანოზი 112
 სოლომონ // იმერთა მეფე // სოლომონ I 46
 სოლომონი // ბიბლიური მეფე 9, 11, 23-24, 28,
 32, 34, 117, 125.
 სოფრონი 11
 სტივენტი ხრისტოფა 44

ტ

ტარასი მღვდელ-მონაზონი 35
 ტატიანა // მცხეთის ღვთა მონასტრის
 მონაზონი 28
 ტატუანი 48
 ტუგო 42
 Тарсидзе Н. Г. 77
 Татул 43
 Туркистанов Георги 63

ქ

ქავთარია მიხეილ 77
 ქაიხოსრო // თანამეცხედრე მისი ბორინა,
 ირინაყოფილი 39
 ქაიხოსრო სამის ძე 48
 ქაიხოსრო (ხოსრო) // ქართლის მეფე 24, 32,
 51-52, 57-58, 67, 73, 91
 ქეთევან 98
 ქეთო [თათანას] ქალი 36
 ქველაძეს კომზან // სვიმონ მღვდლის ძე 62

შ

შანიძე აკაკი 93, 95-96, 98
 შარაშიძე ქრისტინე // 4-5, 10, 23-24, 26-27, 74,
 101-103, 109, 131.
 შარმანაშვილი ღიმიგრი // ღიმიგრი მღვდელი
 39
 შიო ლეკანოზი // ღვალიშვილი 44

ჩ

ჩუბინაშვილი ღვით 6, 15, 16, 113, 128.
 ჩუბინოვი ვასიკო 71
 ჩუმასშვილი (ჩუმაშვილი) ნასყილა 37
 ჩხეიძე ჩ. // რესტავრატორი 87

ც

ცაკაშვილი მერაბ 44
 ცამციევი გრიგოლ // მღვდელი, მთარგმნელი
 44

ძ

ძიმისტარიშვილი ე. // რესტავრატორი 48

წ

წერეთელი გრიგოლი // სალთხუცის ძე 128
 წერეთელი ღვთის // მიტროპოლიტი 62
 წერეთელი ზურაბ // იმერთა მეფის სალთხუცი,
 სტამბის მფლობელი 62, 128
 წერეთელი სიმონ // სალთხუცი,
 პოდპოლკოვნიკი, ზურაბ სალთხუცის ძე 78

ჭ

ჭაჭავაძე ილია 6, 92.
 ჭირაქაძე პროკოპი // პრიჩეტნიკი (მელავითნე)
 19, 122

ჭირაქაძე პარმენ პროკოპის ძე // გოლოგნის
 მაცხოვრის ეკლესიის ლეკანოზ-მღვდელი 122-
 123

ხ

ხაბუა 37
 ხაფერვან 38, 44, 70
 ხაფერვანი // გერგერას მეუღლე 70
 ხოშია 37, 44, 48.
 ხრისტოფა სტივენტი 44

ჯ

ჯაფარა 38
 ჯაფარიძე ღარეჯან // რესტავრატორი 96
 ჯაფარიძე იოანე // მღვდელი 18
 ჯიმშერი 47
 ჯუმბერი 48

సానానము

№1.
სსსსსს. 1709

* ԿՕԳԻԺՕՆՈՒ ԲԵՆԻԾՆՈՒ ԺԵՄՈՒ

ՔԵՆՈՒՄ

ԾԵԼՈՒԹԵՆ ԻՕՔԵԹԵՆ ԾԻՅԻ ԲԿԵՆՈՒԿԵՆ

ԾՐԿԵՆ ԵՂԵՐՈՒԿԵ ԺՕՒԴԵՐՅՈՒՆ ԶԵՂԵՆ ԶԻՆՆԵՆ ԶԻՆՆԵՆ

Ի

 ղիւ աղիտաւ ծրարիտաւ . ծրարիտիտաւ ծա
 լարիտաւ ծիւղիտաւ . Ժրարի զրուսիւ Կրծր
 ղաւ . ծրարաւ զիւծրձաւ հարաւ և ո՞ն զիւծր
 ծարարիտի իղի և՞ . ծիւղիտաւ զիւծիւղիտաւ զրար : ~

№2.
ԵՍԵՏԵՂԾՏ . 1709

№3.
სახსრგბდს. 1709

№4.

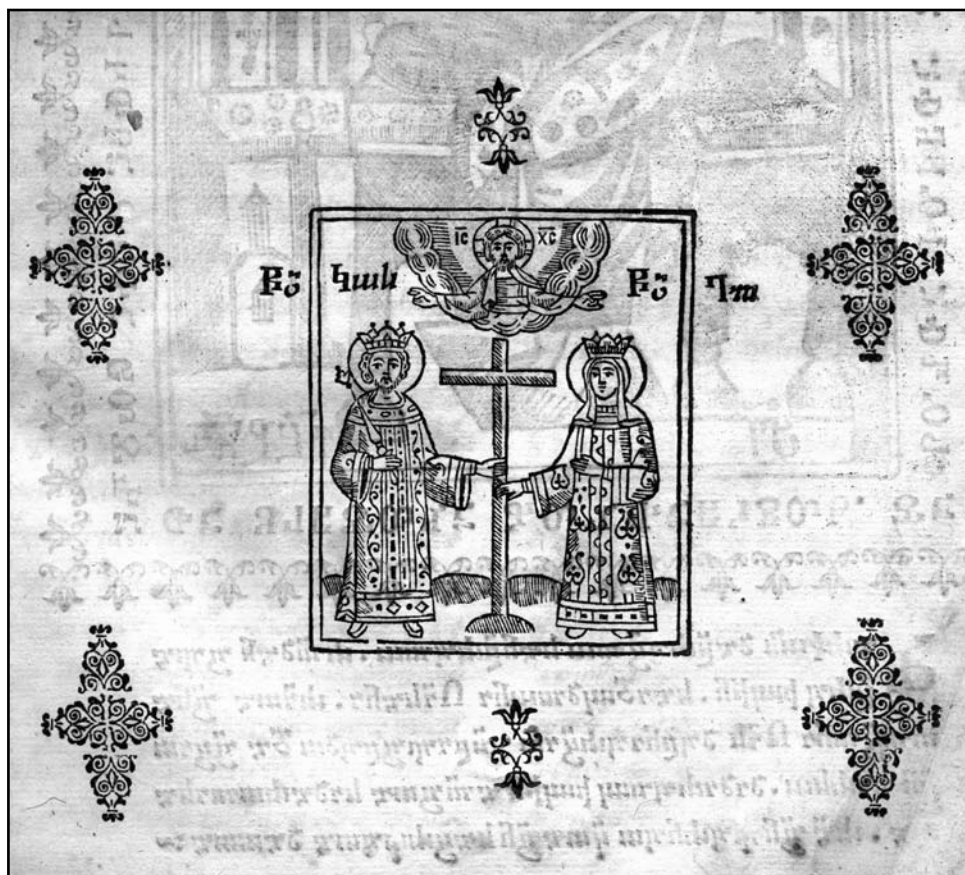
ՆՆՆՆՆՆՆՆ. 1709

№5.
ԵԵԵԵԵԵ. 1709

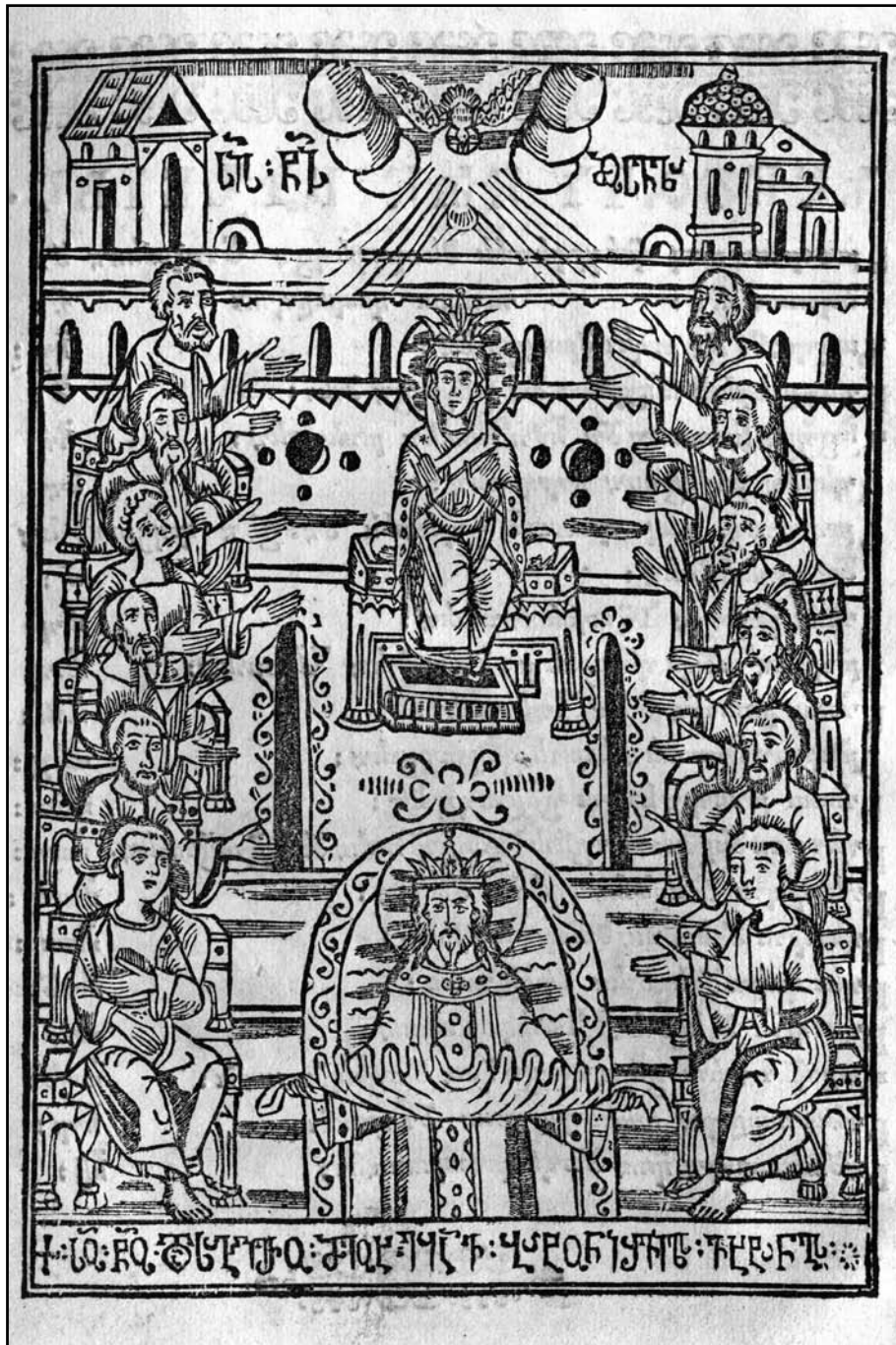
№6.
ՆՏՆԵԳԾՏ. 1709

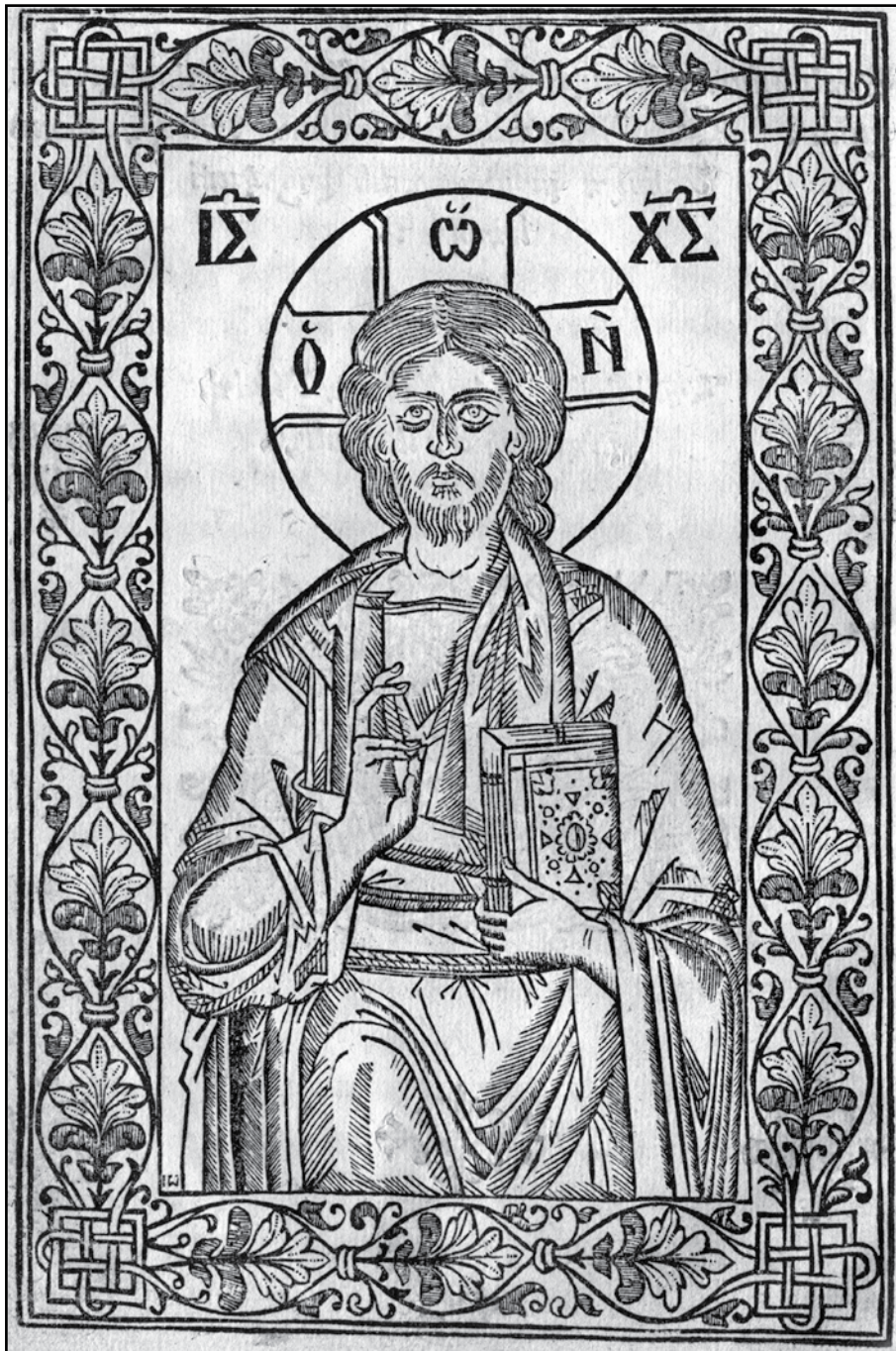
№7.
ՆՏՆԵԳԾՏ. 1709

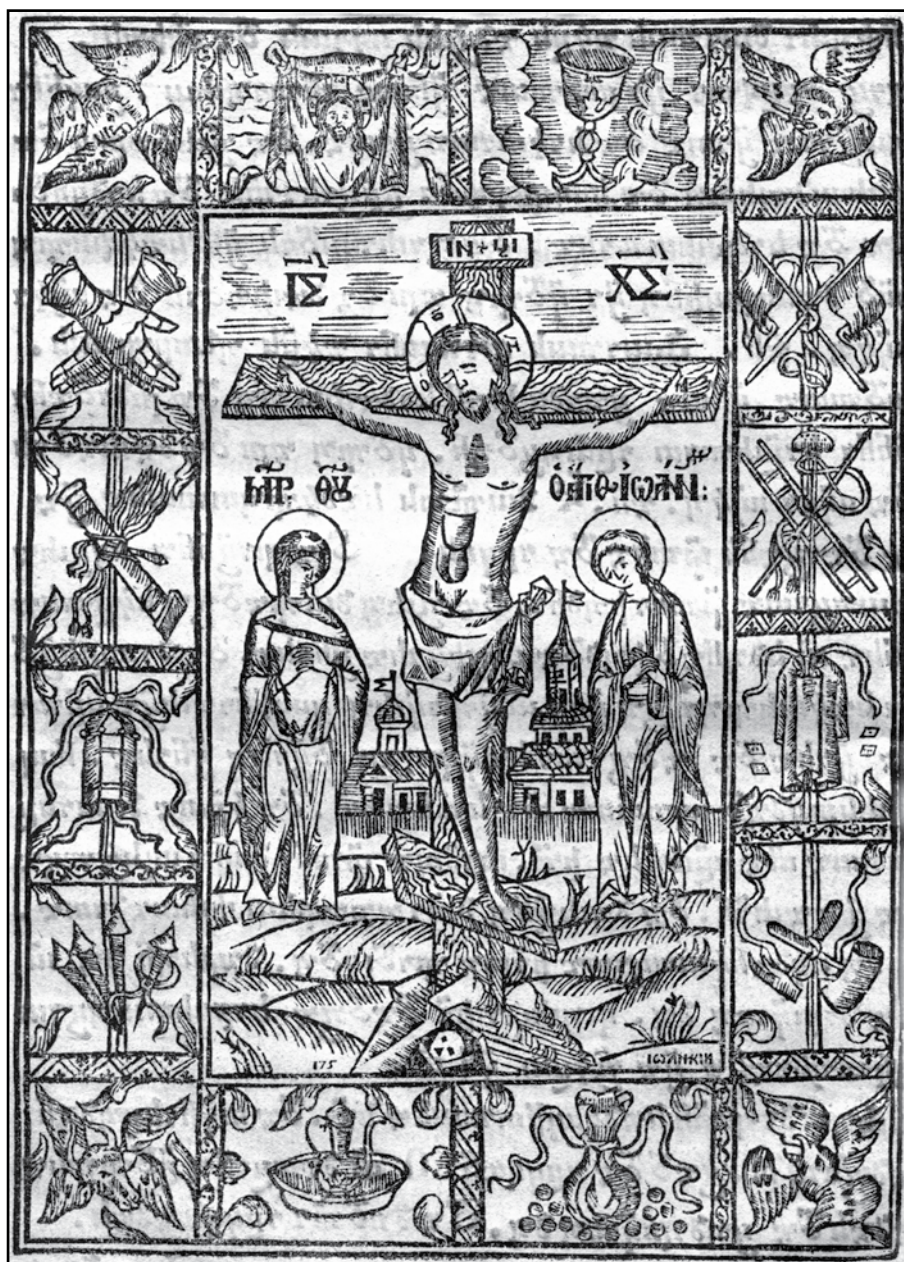
№8.
სამთავრო. 1709

№9.
სამთავრო. 1709

№11.
კონდაკო. 1710

№12.
ՅՈՒՆԻՍԿՈՒՆ 1710

№14.
ღოცვანი. 1710

№15.
ღოცვანი. 1710

№15.
ღოცვანი. 1710

№18.
ՅՏԹԵՆ. 1710

№19.
ՅՏԹԵՆ. 1710

№20.

ჟამბო. 1710

№21.

ღვთობა. 1711

№22.

ვეფხისტყაოსანი. 1712. FS 3798/09

№23.

ვეზოსცვალსანი. 1712. FS 3798/09

Ժող պղպղծի որք հ ծանն . փնրմի իբնն ո՞ն ծփողցմիդ ւ
 քալիծնն տ ծախրաք զարարտ . զծանն ք ծապ իճք ծողցիդ :
 զքից ք փնր քիծնն փնր . կիրացիք կք ծքա ծծողցիդ ւ
 ճեկն թամի կք ծանարաւե ան . ծն ծնանն ծնրողցիդ :
 Եւրա՞ ծան կրցի ինտ թամողց . ընկնքիդ ճե կքն անն :
 կպրեմաւ ո՞ն ծաղպիցիք . որն ծանողցն ըտք ծ կամողանն
 ծանր ծնր թրարա . փնարաւ որաւ ուղև անն :
 ճե փնարողաւ ծողղ ծանն . իղ ծանր ծն թամողանն :

№24.
 ՅՅԾԾԵԵԵԵԵԵ 1713

№27.
Հանգրիցոն. 1720

№28.
Հանգրիցոն. 1720

ქვ: **ჩხეოხუყუნ**

საფლოეთისა სამსრის წინწკალსე შივა : ჭ პირველი
 შივილოდოსნისა სამსრის წინწკლის მიკრული შვიქ
 ნება : ჭ აღარ აშვა ჭ როდისა ცხისვლის რიგი პი
 რველის ცყუბსე შივა : სიშრეღსაფლოეთისა ნდილო
 თს წინწკალსე შივა : ჭ პირველი ცყუბი ნდილოთს
 წინწკლის მიკრული შვიქნება აღარ ხავა : ჭ ეტლიე
 ბის ცის სანახათა ასე იქნება რომ : იმისი სანდილო
 ველი ნახეფარი ცყუბის პირველიღმ შივილოდოსნ
 ის პირველიამდიღმსაფლოეთისაკენ იქნება : ნდილოთს
 წინწკლიღმ სამსრის წინწკლამდი ჭ ეტლიების ცის
 სანდილოველი ღერძის თავი პირველის მჭრების გრკა
 ღისე იქნება : აღმსაფლოეთისაკენ ცის ქმნილება მა
 შინ ამ სანესაფიო იქნება :.

ჭამასკუან რომ სიარსე
 ღის დაიწყებს პირველი
 ცყუბი ნდილოთს წინწკ
 ღლიდამ შუაქმელისეღ შვიქ
 აღლოებას დაიწყებს აღმს
 აფლოეთისაკენ ჭ პირველი
 შივილოდოსნის სამსრის წი

№29.
ქმნელების ცოდნის ნიგნი. 1721

ქდ: **† ჩ ჩ ი ზ ყ ყ უ ნ**
 საფლოეთისა სამსრის წინწადისე შიფა : ჭ პირველი
 შიფილოდოსნისა სამსრის წინწკლის მიკრული შეიქ
 ნება : ჭ აღარ აშ-ვა ჭ რო-დისა ც ჩანსელის რივი პი
 რველის ტყუბსე შიფა : სიშრე ჭ საფლოეთისა ჩდილო
 თს წინწკადისე შიფა : ჭ პირველი ტყუბი ჩდილოთს
 წინწკლის მიკრული შეიქნება აღარ ჩაფა : ჭ ეტლო
 ბის ცის სანახათბა ასე იქნება რთ-ში : იმისი სახილო
 ველი ნახევარი ტყუბის პირველი ჭ შიფილოდოსნ
 ის პირველიაშლი დასაფლოეთისაკენ იქნება : ჩდილოთს
 წინწკლი ჭ სამსრის წინწკლიაშლი ჭ ეტლოების ცის
 სახილოველი ღერბის თაფი პირველის შტრების გრკა
 ღისე იქნება : აღშ-საფლოეთისაკენ ცის ქმნულიება მა
 შინ ამ სახესაფიო იქნება :
ჭ აშასკუან რთ-ში სიარუ
 ღის დაიწყებს პირველი
 ტყუბი ჩდილოთს წინწკ
 ღიიღამ შუაჟმელისეჟდ შუში
 აღლოებას დაიწყებს აღშს
 აფლოეთისაკენ ჭ პირველი
 შიფილოდოსანი სამსრის წი

შინაარსი

წინასიტყვაობა.....	3
სახარება. - ტფილისი. - 1709.....	9
დავითნი. - ტფილისი. - 1709.	21
სამოციქულო. - ტფილისი. - 1709	23
კონდაკი. - ტფილისი. - 1710.....	31
ლოცვანი. - ტფილისი. - 1710	51
ქაშნი. - ტფილისი. - 1710.....	57
გერმანე მღვდელ-მონაზონი. სწავლა თუ ვითარ	
მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა. - ტფილისი - 1711.....	67
დავითნი. - ტფილისი. - 1711.....	73
დავითნი. - ტფილისი. - 1712.....	85
[შოთა რუსთაველი]. ვეფხისტყაოსანი. - ტფილისი. - 1712.....	89
კურთხევანი. - ტფილისი. - 1713.....	101
ქაშნი. - ტფილისი. - 1717.....	109
პარაკლიტონი. - ტფილისი. - 1720.....	117
ქმნულების ცოდნის წიგნი, აიათი - ტფილისი. - 1721	125
ბიბლია, წიგნი წინასწარმეტყველთა და	
სახარება. - ტფილისი. - [1709-1710]	131
დანართი.....	140

საგამომცემლო ჯგუფი

**გიორგი თეთრუაშვილი
ილია ხელანია**

გამომცემლობა ინტელექტი

თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზ. 17ბ

ტელ.: 25-05-22, 8 (93) 25-05-22

www.intelekti.ge